MESLEKİ VE TEKNİK ANADOLU LİSESİ

PLASTİK SANATLAR

TEMEL DESEN

9. SINIF

DERS KİTABI

MESLEKİ VE TEKNİK ANADOLU LİSESİ

TEMEL DESEN

9. SINIF

DERS KİTABI

YAZARLAR

Adalet AKBAŞ

Eda ATMACA

Gönül DEMİR

HAZIRLAYANLAR

Dil Uzmanı

Mustafa ÖZBAŞ

Görsel Tasarım Uzmanı

Burak ÇİÇEKOĞLU

İSTİKLÂL MARŞI

Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak;
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.
O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak;
O benimdir, o benim milletimindir ancak.

Çatma, kurban olayım, çehreni ey nazlı hilâl!
Kahraman ırkıma bir gül! Ne bu şiddet, bu celâl?
Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helâl.
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl.

Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım.
Hangi çılgın bana zincir vuracakmış? Şaşarım!
Kükremiş sel gibiyim, bendimi çiğner, aşarım.
Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım.

Garbın âfâkını sarmışsa çelik zırhlı duvar,
Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var.
Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir imanı boğar,
Medeniyyet dediğin tek dişi kalmış canavar?

Arkadaş, yurduma alçakları uğratma sakın;
Siper et gövdeni, dursun bu hayâsızca akın.
Doğacaktır sana va'dettiği günler Hakk'ın;
Kim bilir, belki yarın, belki yarından da yakın.

Bastığın yerleri toprak diyerek geçme, tanı:
Düşün altındaki binlerce kefensiz yatanı.
Sen şehit oğlusun, incitme, yazıktır, atanı:
Verme, dünyaları alsan da bu cennet vatanı.

Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki feda?
Şüheda fışkıracak toprağı sıksan, şüheda!
Cânı, cânânı, bütün varımı alsın da Huda,
Etmesin tek vatanımdan beni dünyada cüda.

Ruhumun senden İlâhî, şudur ancak emeli:
Değmesin mabedimin göğsüne nâmahrem eli.
Bu ezanlar -ki şehadetleri dinin temeli-
Ebedî yurdumun üstünde benim inlemeli.

O zaman vecd ile bin secde eder -varsa- taşım,
Her cerîhamdan İlâhî, boşanıp kanlı yaşım,
Fışkırır ruh-ı mücerret gibi yerden na'şım;
O zaman yükselerek arşa değer belki başım.

Dalgalan sen de şafaklar gibi ey şanlı hilâl!
Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helâl.
Ebediyyen sana yok, ırkıma yok izmihlâl;
Hakkıdır hür yaşamış bayrağımın hürriyyet;
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl!

Mehmet Âkif ERSOY

GENÇLİĞE HİTABE

Ey Türk gençliği! Birinci vazifen, Türk istiklâlini, Türk Cumhuriyetini, ilelebet muhafaza ve müdafaa etmektir.

Mevcudiyetinin ve istikbalinin yegâne temeli budur. Bu temel, senin en kıymetli hazinendir. İstikbalde dahi, seni bu hazineden mahrum etmek isteyecek dâhilî ve hâricî bedhahların olacaktır. Bir gün, istiklâl ve cumhuriyeti müdafaa mecburiyetine düşersen, vazifeye atılmak için, içinde bulunacağın vaziyetin imkân ve şeraitini düşünmeyeceksin! Bu imkân ve şerait, çok namüsait bir mahiyette tezahür edebilir. İstiklâl ve cumhuriyetine kastedecek düşmanlar, bütün dünyada emsali görülmemiş bir galibiyetin mümessili olabilirler. Cebren ve hile ile aziz vatanın bütün kaleleri zapt edilmiş, bütün tersanelerine girilmiş, bütün orduları dağıtılmış ve memleketin her köşesi bilfiil işgal edilmiş olabilir. Bütün bu şeraitten daha elîm ve daha vahim olmak üzere, memleketin dâhilinde iktidara sahip olanlar gaflet ve dalâlet ve hattâ hıyanet içinde bulunabilirler. Hattâ bu iktidar sahipleri şahsî menfaatlerini, müstevlîlerin siyasî emelleriyle tevhit edebilirler. Millet, fakr u zaruret içinde harap ve bîtap düşmüş olabilir.

Ey Türk istikbalinin evlâdı! İşte, bu ahval ve şerait içinde dahi vazifen, Türk istiklâl ve cumhuriyetini kurtarmaktır. Muhtaç olduğun kudret, damarlarındaki asil kanda mevcuttur.

Mustafa Kemal ATATÜRK

MUSTAFA KEMAL ATATÜRK

İÇİNDEKİLER

1. ÖGRENME BİRİMİ BASİT GEOMETRİK FORMLAR

1.1. Çizgi Uygulamaları 14
1.1.1. Resim 14
1.1.2. Desen 14
1.1.3. Çizgi 15
1.1.4 Çizgi Uygulamaları 18
1.1.5. Görsel Eleman Olarak Çizginin Desendeki Yeri ve Önemi 18
1.1.6. Desen Çiziminde Kullanılan Araç - Gereçler ve Özellikleri 18
1.1.3.6. Şövale ve Resim Altlıkları 21
Uygulama Faaliyeti 1 23
Uygulama Faaliyeti 2 25
1.2. KÖŞELİ FORM ÇİZİMLERİ 27
1.2.1. Desende Perspektif 28
1.2.2 Perspektif Türleri 29
1.2.3. Tek Kaçış Noktalı Perspektif 30
1.2.4. Çift Kaçış Noktalı Perspektif 32
1.2.5. Üç Kaçış Noktalı Perspektif 34
1.2.6. Geometrik Formlarda Oranlama 35
Tanıyalım Osman Hamdi Bey 36
Uygulama Faaliyeti 3 38
Uygulama Faaliyeti 4 40
YUVARLAK FORMLARIN ÇİZİMLERİ 42
1.3.1. Daire ve Elips Çizimi 43
1.3.2. Küre Çizimi 44
1.3.3. Silindir Çizimi 46
Uygulama Faaliyeti 5 48
Uygulama Faaliyeti 6 50
1.4. DESENDE TONLAMA VE HACİMLENDİRME 52
1.4.1. Tonlama ve Hacimlendirme ile İlgili Temel Kavramlar 53
1.4.2. Hacimlendirme Yapılırken Dikkat Edilecek Noktalar 57
1.4.3.Plastik Sanatlarda Işık-Gölgenin Önemi ve Objelerde Gölge 62
Uygulama Faaliyeti 7 65
Uygulama Faaliyeti 8 68
Ölçme Degerlendirme 70

2. ÖGRENME BİRİMİ DESENDE KOMPOZİSYON

2.1.1. Obje (Cansız Model) 73
2.1.2. Kompozisyon 74
2.1.3. Eskiz 77
2.1.4. Rakursi (Kısaltım) 77
2.1.5. Kaide 78
2.2. Görsel Sanatlarda Desenin Yeri ve Önemi 78
2.3. Resimde Kompozisyon 79
2.4. Resimde Konularına Göre Kompozisyon Türleri 81

2.4.1. Natürmort 81
2.4.2. Peyzaj 83
2.4.3. Günlük Yaşam Resimleri (Janr/ Genre Resimleri) 83
2.4.4. Enteriyör (İç Mekân Resmi) 84
2.5. Kompozisyonun Ögeleri 85
2.5.1. Denge 85
2.5.2. Hareket 86
2.5.3. Ritim 87
2.5.4. Açık- Koyu 87
2.5.5. Fon 88
2.5.6. Üslup (Biçem, Tarz, Stil) 90
2.5.7 Proporsiyon (Oran- Orantı) 92
2.6. Kompozisyonda Model Hazırlarken Dikkat Edilecek Noktalar 92
Tanıyalım İbrahim ÇALLI 94
Uygulama Faaliyeti 1 96
2.2 CANSIZ MODEL ÇİZİMLERİ .....
2.2.1. Desende Oran ve Orantı 98
2.2.2. Kompozisyonda Ölçü Alma Tekniği 100
2.2.3. Desende Boyut ve Proporsiyon 101
2.2.4. Kompozisyonun ve Objenin Geometrik Analizi 102
Uygulama Faaliyeti 2 104
2.3 NESNE VE KOMPOZİSYON HACİMLENDİRİLME
2.3.1. Işık Gölgeye Göre Planlara Ayırma 107
2.3.2. Kompozisyonda Tonlama ve Hacimlendirme 108
2.3.3. Cansız Modelden Desen Örnekleri 114
Uygulama Faaliyeti 3 118
Uygulama Faaliyeti 4 120
Ölçme Değerlendirme 122

3. ÖGRENME BİRİMİ TORS ÇİZİMİ

3.1.1. Temel Kavramlar 126
3.1.2. İnsan Figüründe İdeal Oranlar 129
3.1.3. Kadın ve Erkek Torsu Anatomik Özellikleri 131
3.1.4. Tors Çiziminde Ölçü-Oran 131
3.1.4. Tors ile Natürmort Kompozisyon Düzenlemesi 132
3.1.5. Tors Çizerken Dikkat Edilecek Noktalar 133
Tanıyalım Sabiha Ziya BENGÜTAŞ 136
Uygulama Faaliyeti 1 138
Uygulama Faaliyet 2 140
3.2. TORSUN HACİMLENDİRİLMESİ 142
Uygulama Faaliyeti 3 145
Ölçme Değerlendirme 147
Kelime Defteri 149
Kaynakça 153
Cevap Anahtarı 158

KİTABIN TANITIMI

Ögrenme Birim Numarası

Ögrenme Birim Adı

Ögrenme Birim Konuları

KİTABIN TANITIMI

Ögrenme Birim Numarası

Ögrenme Birim Adı

Ögrenme Birim Kavramları

Ögrenme Birim Hazırlık Çalışması

Ögrenme Birim Sözü

Ögrenme Birim Alt Başlık

Kitabın Sayfa Numarası

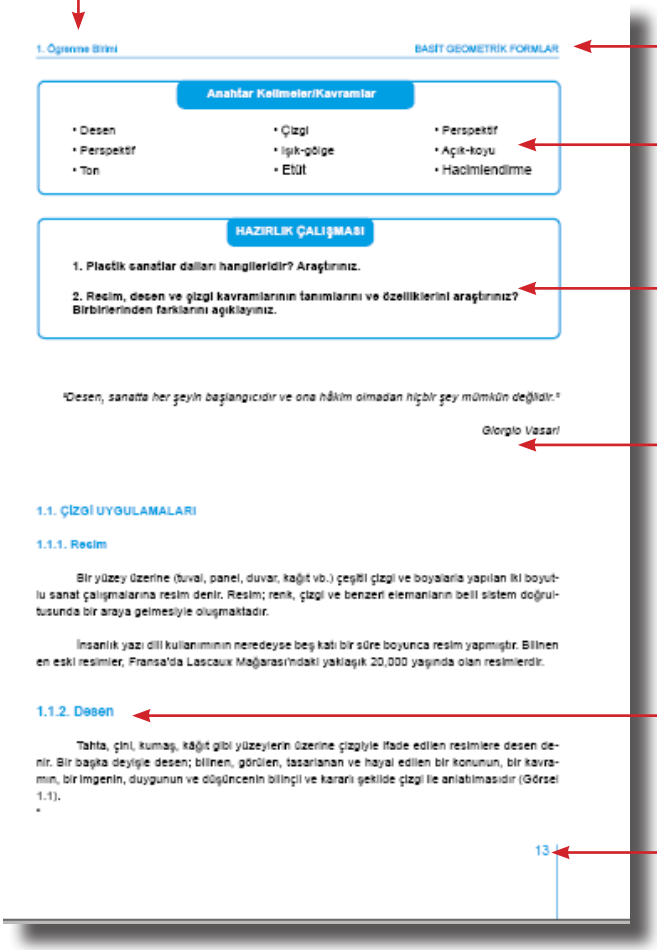

1. Ögrenme Birimi BASİT GEOMETRİK FORMLAR

Anahtar Kelimeler/Kavramlar

- Desen
- Perspektif
- Ton
- Çizgi
- Işık-gölge
- Etüt
- Perspektif
- Açık-koyu
- Hacimlendirme

HAZIRLIK ÇALIŞMASI

1. Plastik sanatlar dalları hangileridir? Araştırınız.

2. Resim, desen ve çizgi kavramlarının tanımlarını ve özelliklerini araştırınız? Birbirlerinden farklarını açıklayınız.

"Desen, sanatta her şeyin başlangıcıdır ve ona hâkim olmadan hiçbir şey mümkün değildir."

Giorgio Vasari

1.1. ÇİZGİ UYGULAMALARI

1.1.1. Resim

Bir yüzey üzerine (tuval, panel, duvar, kağıt vb.) çeşitli çizgi ve boyalarla yapılan iki boyutlu sanat çalışmalarına resim denir. Resim; renk, çizgi ve benzeri elemanların belli sistem doğrultusunda bir araya gelmesiyle oluşmaktadır.

İnsanlık yazı dili kullanımının neredeyse beş katı bir süre boyunca resim yapmıştır. Bilinen en eski resimler, Fransa'da Lascaux Mağarası'ndaki yaklaşık 20,000 yaşında olan resimlerdir.

1.1.2. Desen

Tahta, çini, kumaş, kâğıt gibi yüzeylerin üzerine çizgiyle ifade edilen resimlere desen denir. Bir başka deyişle desen; bilinen, görülen, tasarlanan ve hayal edilen bir konunun, bir kavramın, bir imgenin, duygunun ve düşüncenin bilinçli ve kararlı şekilde çizgi ile anlatılmasıdır (Görsel 1.1).

13

1. ÖĞRENME BİRİMİ

BASİT GEOMETRİK FORMLAR

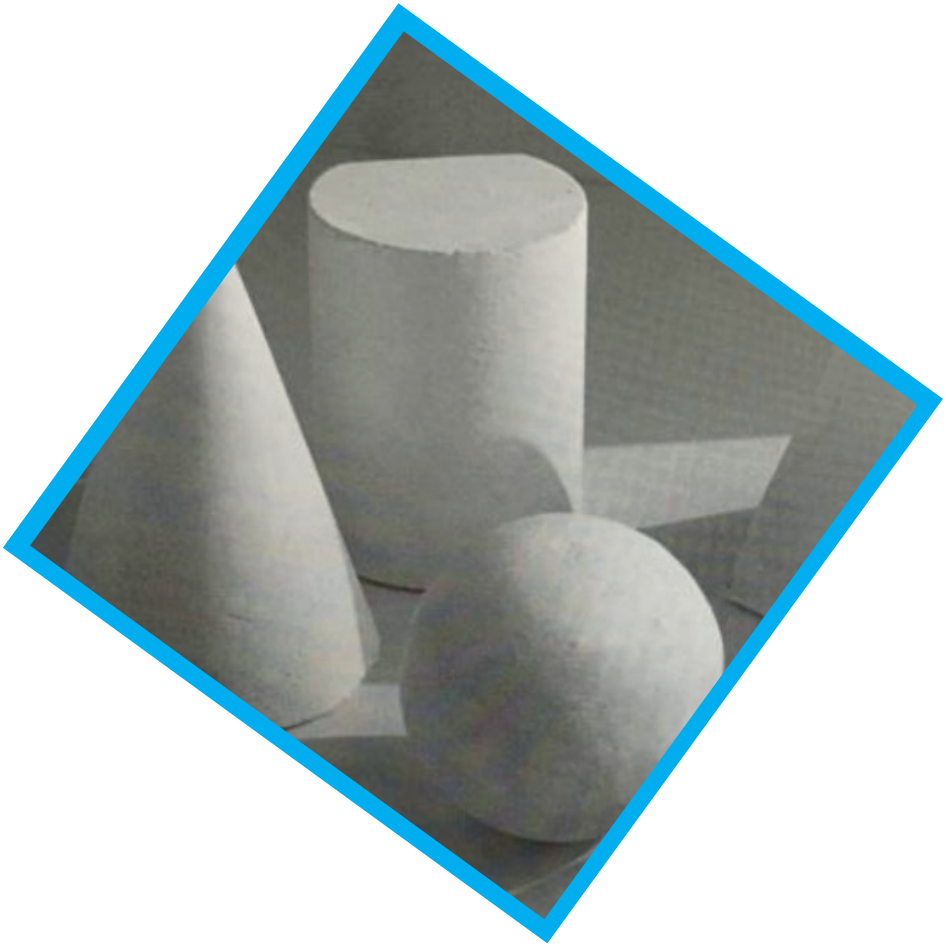

KONULAR

1.1 ÇİZGİ UYGULAMALARI

1.2 KÖŞELİ FORM ÇİZİMLERİ

1.3 YUVARLAK FORM ÇİZİMLERİ

1.4 DESENDE TONLAMA VE HACİMLENDİRME

Anahtar Kelimeler/Kavramlar

- Desen
- Perspektif
- Ton
- Çizgi
- Işık-gölge
- Etüt
- Perspektif
- Açık-koyu
- Hacimlendirme

HAZIRLIK ÇALIŞMASI

1. Plastik sanatlar dalları hangileridir? Araştırınız.

2. Resim, desen ve çizgi kavramlarının tanımlarını ve özelliklerini araştırınız? Birbirlerinden farklarını açıklayınız.

"Desen, sanatta her şeyin başlangıcıdır ve ona hâkim olmadan hiçbir şey mümkün değildir."

Giorgio Vasari

1.1. ÇİZGİ UYGULAMALARI

1.1.1. Resim

Bir yüzey üzerine (tuval, panel, duvar, kağıt vb.) çeşitli çizgi ve boyalarla yapılan iki boyutlu sanat çalışmalarına resim denir. Resim; renk, çizgi ve benzeri elemanların belli sistem doğrultusunda bir araya gelmesiyle oluşmaktadır.

İnsanlık yazı dili kullanımının neredeyse beş katı bir süre boyunca resim yapmıştır. Bilinen en eski resimler, Fransa'da Lascaux Mağarası'ndaki yaklaşık 20,000 yaşında olan resimlerdir.

1.1.2. Desen

Tahta, çini, kumaş, kâğıt gibi yüzeylerin üzerine çizgiyle ifade edilen resimlere desen denir. Bir başka deyişle desen; bilinen, görülen, tasarlanan ve hayal edilen bir konunun, bir kavramın, bir imgenin, duygunun ve düşüncenin bilinçli ve kararlı şekilde çizgi ile anlatılmasıdır (Görsel 1.1).

Hangi teknikte olursa olsun bütün plastik sanatların temeli desene dayanır. Farklı teknik ve malzemeler kullanarak desen alanında sanatsal çalışmalar yapan birçok sanatçı vardır. Rönesans döneminde bir sanat eseri yaratmak için desen eğitimi almak gerekliydi. Bu eğitimin yanında resim, heykel, mimarlık, matematik gibi alanlarda da eğitimler alınırdı. İtalya'da Giotto, Leonardo da Vinci, Michelangelo, Raffaello gibi dünyaca ünlü ressamların desenleri tarihe miras olarak kalmıştır.

Doğru bir desen çizebilmek için öncelikle doğru gözlem yapabilmek gerekir. İyi bir desen bilgi ve becerisi, plastik sanatların diğer alanların da başarılı olunmasına katkı sağlar.

Görsel 1.1. Desen

1.1.3. Çizgi

Çizgi, noktaların bir araya gelmesiyle oluşan bir görsel anlatım aracı olarak tanımlanabilir.

Çizgi, tarihte insanoğlunun ilk anlatım aracıdır. İletişim, insan yaşamının temel ihtiyaçlarından biridir. Çizgi, insanlık tarihinde bir dil, ifade biçimi, iletişim aracı olarak kullanılmıştır. İlk insanların duygu ve düşüncelerinin ifade biçimi olan resim; daha sonraları, seslerin sembolik işaretleri olan yazıya dönüşmüştür. Çizgi yaşantımızın her alanında, çevremizde varlığını sürdürür. Bazen giydiğimiz kıyafetlerde, halının motiflerinde, bazen ağaçların gövde ve dallarında, mekânları çevreleyen duvarda birçok şekilde karşımıza çıkar.

Görsel.1.2. Mağara duvar resimlerinde çizgisel anlatım örneği

Eski çağlarda mağara duvarlarına yapılan resimler çizgisel değerdeki ilk sanat eserleridir. Zamanla hareket ya da durağanlık kazanarak sanatsal bir nesneye dönüşmeye başlayan bu "araç" temel sanat eğitiminde de oldukça önemli bir yere sahiptir (Görsel 1.2).

Çizgiler ince-kalın, açık-koyu, düz-kıvrımlı, yatay-dikey, diyagonal, uzun- kısa, zikzak, dalgalı, spiral, birbirini kesen, karmaşık gibi çeşitli şekillerde olabilirler. Çizgiyi genel olarak düz çizgi ve eğri çizgi olarak ikiye ayırabiliriz. Düz çizgiler hangi düzen ve ilişkiler içinde olurlarsa olsun statik ve hareketsiz iken eğri çizgilerin eğrilikleri arttıkça (eğri-dalgalı-dairesel-spiral) dinamizm ve hareket duygusu uyandırır.

Çizgilerin sıklaşıp seyrekleşmesi ya da kıvrılmasıyla formlar doku ve hacim kazanır.

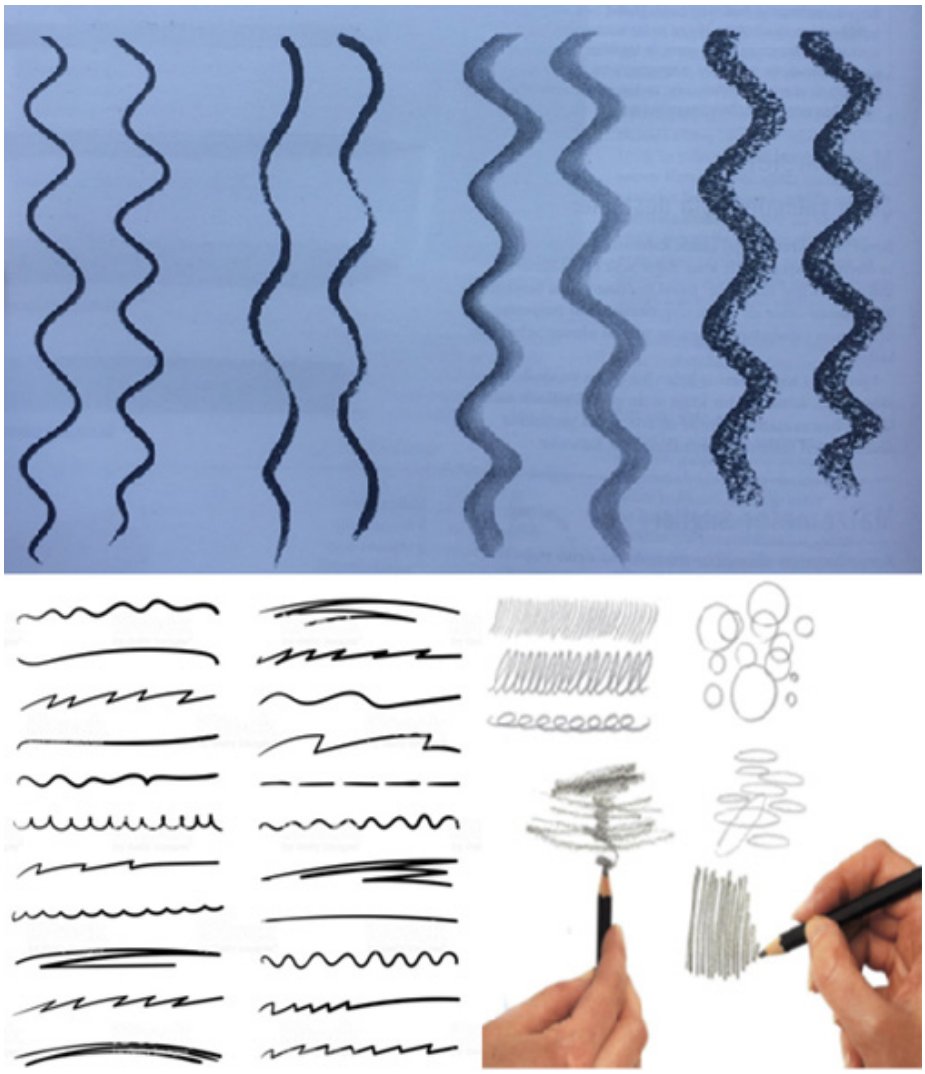

Görsel 1.3. Çizgi alıştırmaları

Nesneyi çevreleyen, sınırlamış olan çizgiye kontur denir. Kontur nesneyi tekdüze bir şekilde sınırlayabilir ancak formu oluşturan iç konturlar çizilen nesne üzerinde doğru kullanılırsa formun üç boyutlu, hacimli algılanmasını sağlar.

Çizgi yalnızca bir dış kontur değildir. Aynı zamanda sanatçının temsil ettiği fikirlerini, duygularını ve bilinçaltını yansıtmaktadır.

ETKİNLİK 1

- İnsanın çizgiyle başlayan plastik sanatlar serüveni insanlık tarihinde ve günümüzde nasıl bir yere sahiptir? Değişen ihtiyaçlar ile çizginin ve sanatın bir iletişim aracı olarak düşünülebilir mi? Arkadaşlarınızla tartışınız.
- Sanat yaşamımızda temel bir ihtiyacı karşılar mı? Yaşamımızda sanat olmazsa ne gibi farklılıklar olur? Arkadaşlarınızla tartışınız

1.1.4 Çizgi Uygulamaları

Desen çizimine başlamadan önce elimizin kalemi ve çizgileri doğru kullanmaya alıştırılması gerekir. Desen çizmeye yeni başlayanlar öncelikle kalemi doğru tutmayı öğrenmelidir. Çizgiyi çizerken kalemi, yazı yazar gibi sıkıca kavramak ve kâğıda ellerini sıkıca bastırmak desen çizmek için uygun değildir. Bilek veya omuzdan hareketlerle ritmik çizgiler elde edilir. Desen çizerken el kâğıda hafifçe yaslanmalı, el kâğıt üzerinde kayarcasına hareket etmelidir.

Kişi kalem tutuş şeklini zaman içerisinde deneyimleyerek bulabilir. Kişi fiziksel özelliklerine uygun olarak kendine özgü bir biçim geliştirir (Görsel 1.4).

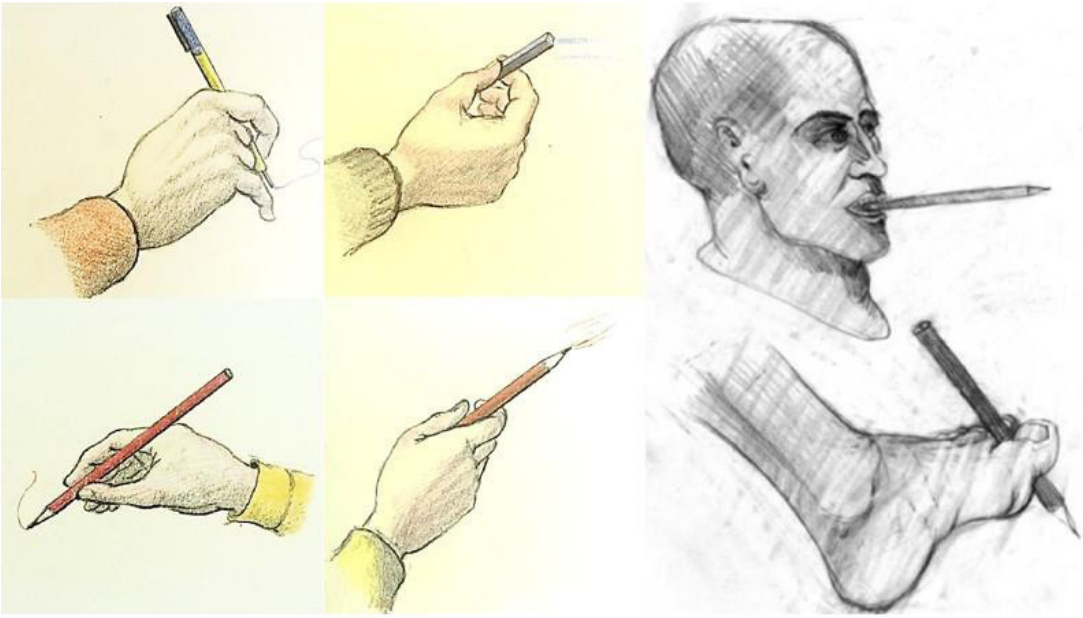

Görsel 1.4. Kalem tutuş örnekleri

1.1.5. Görsel Eleman Olarak Çizginin Desendeki Yeri ve Önemi

Düz, paralel, eş kalınlıkta ve aralıklı çizgiler yüzey üzerinde durağanlık etkisi yaratır. Giderek sıklaşan, seyrekleşen çizgiler yüzeye boyut ve hareketlilik katar. Birbirleriyle ilişkili olarak belli kavislerle yaklaşma-uzaklaşma gösteren çizgisel düzenleme yüzeye hacim etkisi kazandırır. Birbirleriyle ilişkili belli sistemlerle giderek kalınlaşan-incelen, sıklaşan-seyrekleşen, büyüyen-küçülen çizgiler yüzeye optik bir hareket kazandırır. Belli yönlerde kavisler göstererek devam eden çizgiler yüzeye yumuşak bir hareket kazandırır. Âni kırılmalarla devam eden veya yön değiştiren çizgiler gözde ani hareketlenmelere neden olur.

Çizgi, üç boyutlu ifadeler için tek başına kullanılabilecek bir araçtır. Çizginin sıklığı veya kalınlığı ile algıda yanılsamalar yapılabilir, tonlama etkisi elde edilebilir.

1.1.6. Desen Çiziminde Kullanılan Araç - Gereçler ve Özellikleri

Resim sanatında tekniklere göre çok çeşitli araç gereçler vardır. Desen uygulamalarında; resim kağıtları, farklı kimyasal özelliklerde kalemler, silgiler, kalem açmak için kalemtıraş veya falçatalar, resim altlığı veya şövaleler çizim sürecinin olamazsa olmaz araç gereçleridir.

Resim Kâğıtları

Resim kâğıtları; birinci hamur, beyaz, bir yüzü pürüzlü, diğer yüzü düz, kalın, sert, silindiğinde çabuk yırtılmayan suyun etkisiyle kırışmayan kâğıtlardır. Piyasada 70x100 cm, 50x70 cm, 25x35 cm gibi farklı ölçü, doku ve renklerde resim kâğıtları bulunabilmektedir. Çizgi çalışmalarını bir tarafı pürüzlü ambalaj ya da kraft kâğıtları gibi çok çeşitli kâğıtlara yapabilirsiniz.

Resim Kalemleri

En temel desen çizim malzemelerindendir. Karakalem, boyamadan önce resmin taslak çizimi için kullanılmıştır. Ancak tek başına da son derece etkileyici bir malzemedir. Rönesans sanatçıları resimde silerek düzeltme olanağı sağladığı için karakalem tekniğini tercih etmişlerdir.

Resim kalemleri; H, HB, B, F gibi farklı derecelerde mevcuttur. Desen çalışmaları yapmak için boya kalemleri oldukça geniş bir yelpazeye sahiptir. Kurşun kalemlerin üzerinde yazan B harfi; siyah (Black) anlamına gelir, yumuşak ucu temsil eder. H harfi ise sert (Hard) kalemin ucunun sert yapısını ifade eder. F (Fine) harfine ise her iki değerin harmanlandığı bileşeni ifade etmektedir. Bu kalemlerin kuru, renkli, yağlı, mat, pastel, toz vb. çeşitlerini de kullanarak desen çizebiliriz (Görsel 1.5).

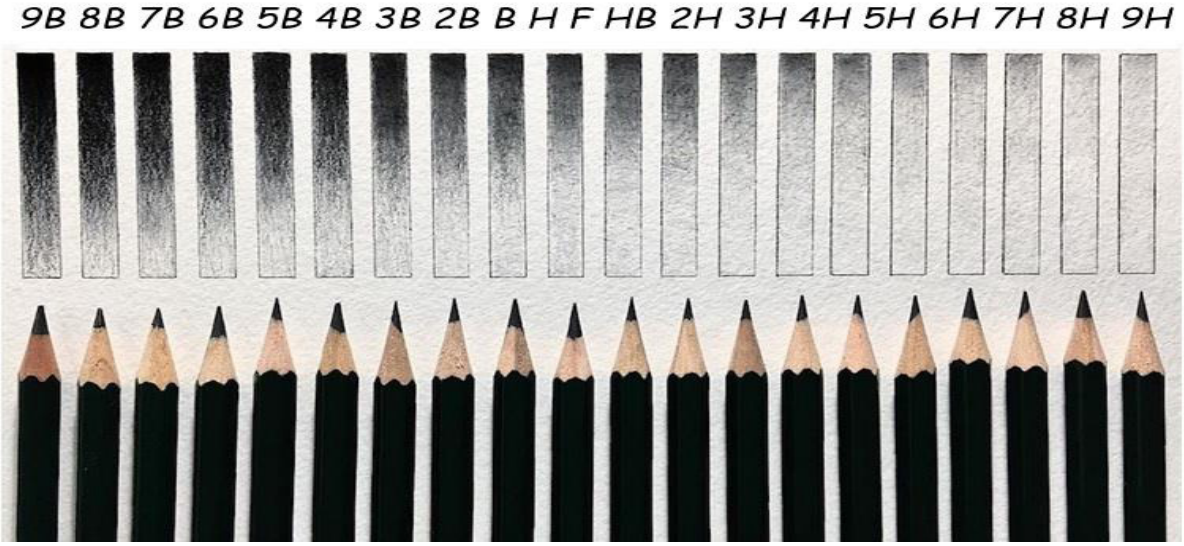

Görsel 1.5. Resim kalemleri ve koyuluk dereceleri

Füzen

Bir çeşit kömür kalemdir. Füzen, genellikle söğüt ağacının ince dallarından yapılır. Kalem ve toz pastel şeklinde olanları da mevcuttur (Görsel 1.6).

Tarih öncesi duvar resimlerinde kayalara yapılan çizimlerden başlayarak günümüze kadar kullanılan kömür kalemin (füzen), en eski resim malzemelerinden biri olduğu anlaşılabilir. Füzen tozlu yapısından dolayı pamuk ya da bezle kolayca silinir. Gösterme ve saklama güçlüğüne karşı bu çalışmalara fiksatif (sabitleyici) sprey püskürtülür. Sprey, resmin kalıcılığını arttırır ve kömürün yayılmasını engeller.

BİLGİ NOTU

Fiksatif; kâğıt üzerinde pastel, füzen, sangin veya benzeri tekniklerle yapılmış desenlerin silinmesini ve yayılmasını önlemek için püskürtülen doğal ya da sentetik vernik türüdür. Amaç resmi sabitlemektir. Saç spreyi de aynı amaçla kullanılmaktadır.

Görsel 1.6. Füzen kalem türleri

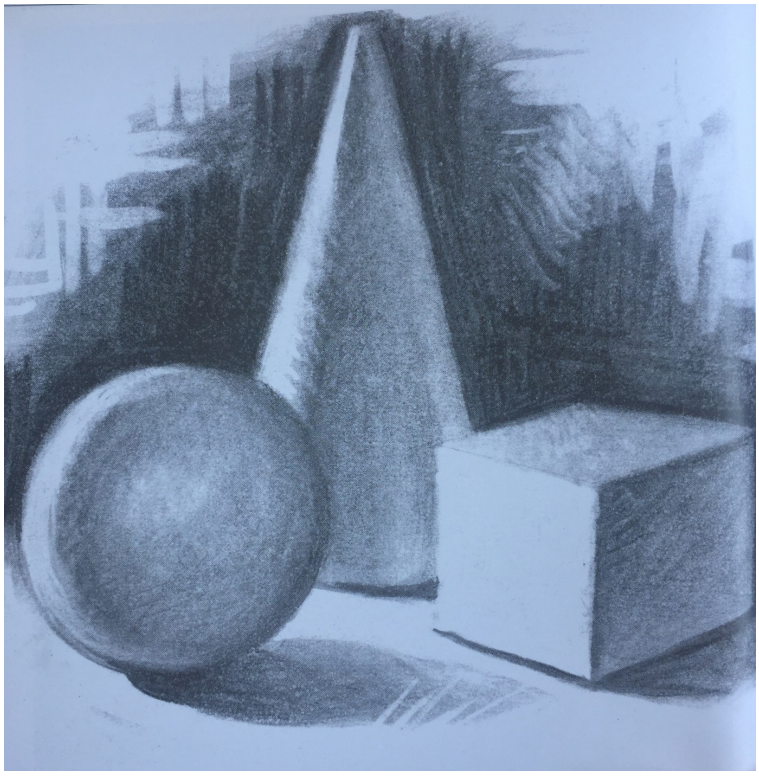

Görsel 1.7. Füzen desen örneği

Sangin

Demir oksit, pastel tozu ve bağlayıcı bir maddenin karışımından elde edilen sangin'in kendine özgü bir rengi (kiremit) vardır. Kurşun kalem gibi kullanılır. Özellikle Rönesans Dönemi'nde desen çizimlerinde kullanılmıştır (Görsel 1.8).

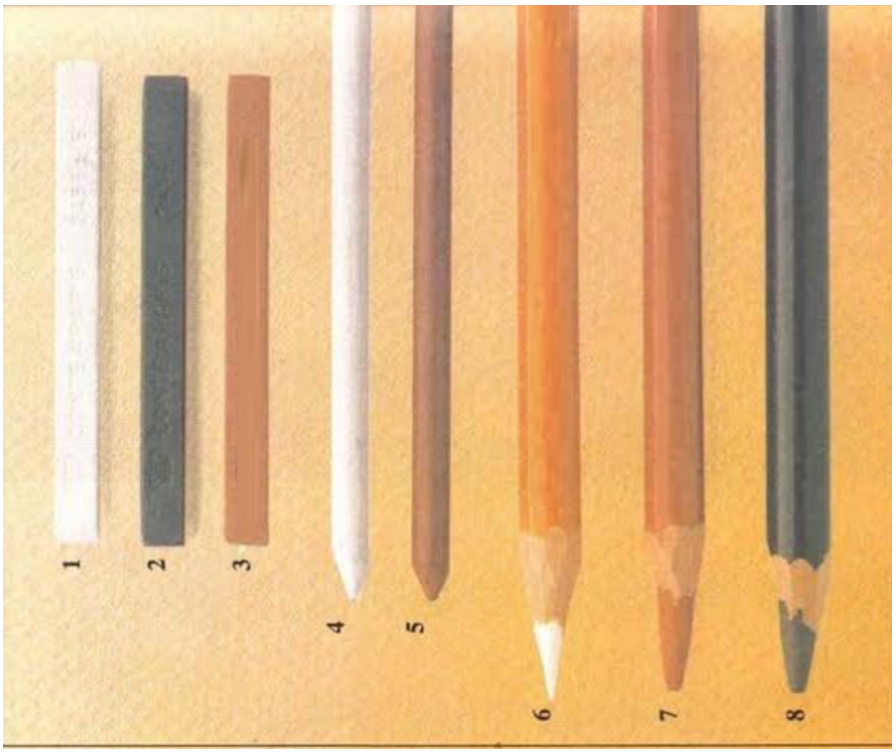

Görsel 1.8. Sangin kalem türleri

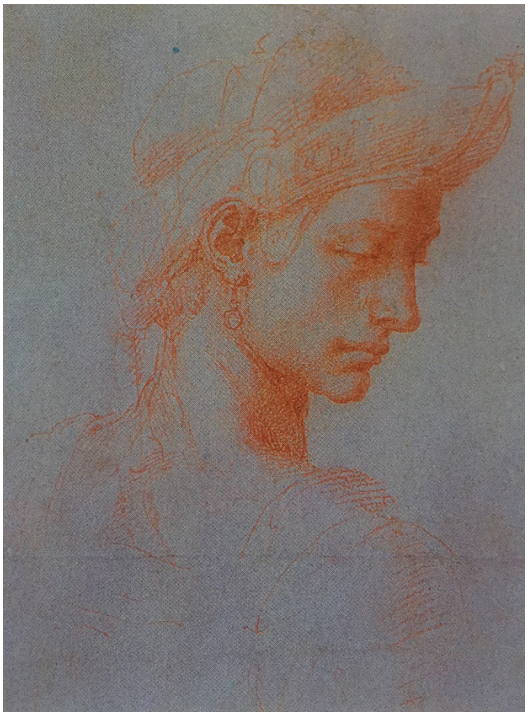

Görsel 1.9. Michelangelo, desen (1516)

Silgiler

Eski çağlarda, grafit kömür izlerini silmek için beyaz ekmek kullanılmaktaydı. Silgi 1700'lerde kauçuk ağacından elde edilmiştir. Artgum silgi, yumuşak macunumsu hamur silgiler, lastik, vinil vb. silgi çeşitleri bulunmaktadır.

Yandaki görseldeki silgi çeşitleri;

1. Artgum silgi,

2. Hamur silgi,

3. Standart lastik silgi,

4. Vinil silgilerdir.

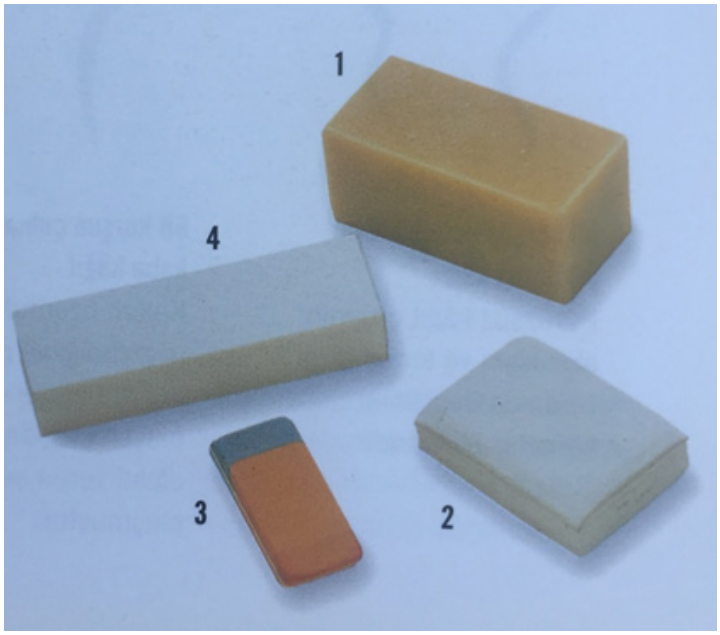

Görsel 1.10. Silgi çeşitleri

Şövale ve Resim Altlıkları

Üzerinde resim yapılmaya yarayan üç ya da iki ayaklı resim sehpasıdır. Alternatif olarak ve kişinin çalışma rahatlığına göre resim altlıkları da kullanılmaktadır. Resim altlıkları, kalın ve eğilmeyen mukavvalar, kontrplak, duralit gibi sert ve düz malzemelerden yapılır. 35x50, 50x70, 70x100 cm gibi farklı ebatlarda bulmak mümkündür.

Görsel 1.11. Şövale ve resim altlığı

UYGULAMA FAALİYETİ 1

Aşağıdaki uygulama basamaklarını kullanarak dikey, yatay, diagonal, çizgi alıştırmaları yapınız.

Kullanılacak araç ve gereçler:
- Resim altlığı / şövale
- Resim kâğıdı 35x50 / 50x70
- Resim kalemleri, HB ve B serisi (…2B, 3B, 4B…)
- Silgi, kalemtıraş, kıskaç

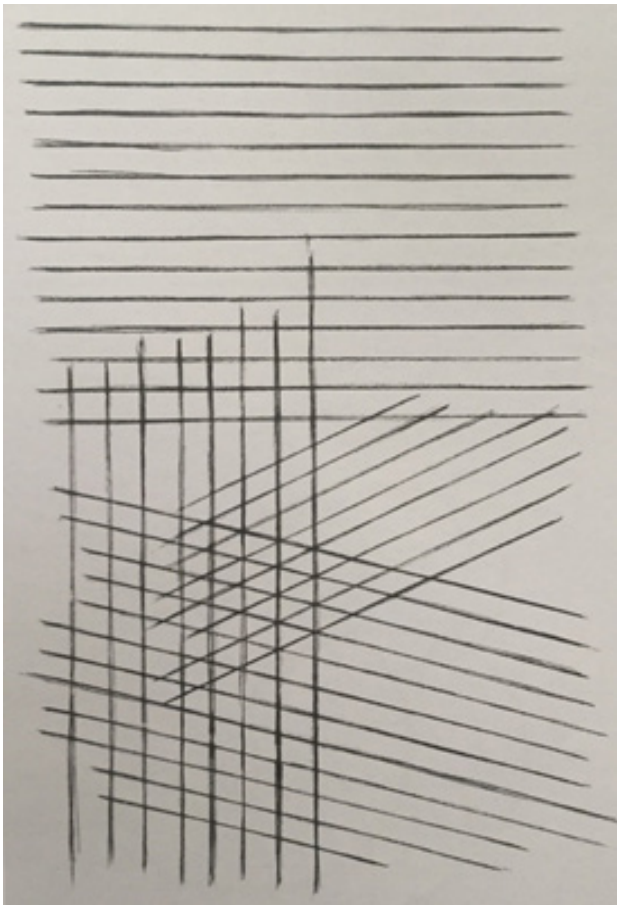

Görsel 1.12. Çizgi alıştırmaları

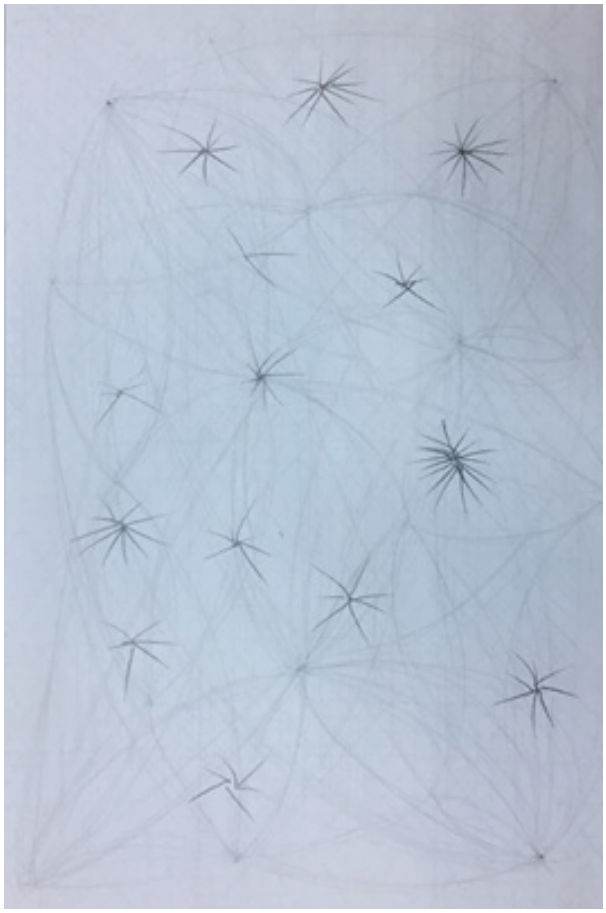

Görsel 1.13. Çizgi alıştırmaları

Uygulama Basamakları	Öneriler
• Çizim yapmak için kullanılacak araç ve gereçleri temin ediniz. • Malzemelerinizi hazırlayarak ortamı çizime uygun hâle getiriniz	• Atölye önlüğünüzü giymeyi unutmayınız. • Atölyede iş sağlığı güvenliği kurallarına uyunuz. • Kalemlerinizi açarken (maket bıçağı kullanımında) kendinize ve arkadaşlarınıza zarar verebilecek davranışlardan kaçınınız.
• Tabure ya da sandalyenizi alıp çalışmanın karşısına dik olarak oturunuz.	• Yönünüz şövaleye tam dönük olmalı.
• 2B ya da 3B kalem ile yukarıdan aşağıya ve aşağıdan yukarıya doğru çizgi çiziniz.	• Çizgi çalışmalarını birkaç kez tekrar ederek, bolca kâğıda arkalı önlü çalışmanız oldukça fayda olacaktır.
• Kâğıdın en üstünden en altına doğru inen uzun çizgiler çiziniz.	• Bu çizgi çalışmasını yaparken özellikle bileklerinizin ağrıması normaldir. • Yorulduğunuzu hissettiğinizde dinlenmeyi ihmal etmeyiniz.
• Yatayda, dikeyde kısa çizgiler çiziniz	• Kısa çizgiler genellikle bilekten gelen hareketlerle çalışılır.
• Kâğıdı yatayda baştanbaşa kaplayan uzun çizgiler çiziniz	• Çizgilerin birbiri ile paralel olmasına dikkat ediniz.
• Çapraz çizgiler çiziniz.	• Yanlış çizerim endişesine kapılmayın. Seri bir şekilde çalışınız.
• Kesik çizgi kullanmayınız.	• Çizgileri tek parça çekmeye çalışın kesik kırık çizgilerden kaçınınız
• Kaleminizi hafif eğik tutarak hızlı ve kalemi kaldırmadan sarmallar çiziniz	• Yanlış çizerim endişesine kapılmayın. Seri bir şekilde çalışmanız faydalı olacaktır.
• Çalışmanızı tamamlayınız.	• Çalışmanızı tamamlayarak öğretmeniniz ve arkadaşlarınız ile beraber değerlendirebilirsiniz. • Atölyenizi temizleyerek, kullanılan malzemeleri yerlerine kaldırınız. • Atölyede açık ışıkları kapatınız. Prizde takılı fişler varsa çıkarınız. • Tehlike oluşturabilecek bir durumla karşılaştığınızda acilen atölye öğretmenine bildiriniz.

UYGULAMA FAALİYETİ 2

Aşağıdaki uygulama basamaklarını kullanarak dairesel spiralsi ve köşeli serbest çizgi alıştırmaları yapınız.

Kullanılacak araç ve gereçler:
- Resim altlığı / şövale
- Resim kâğıdı 35x50 / 50x70
- Resim kalemleri, HB ve B serisi (…2B, 3B, 4B…)
- Silgi, kalemtıraş, kıskaç

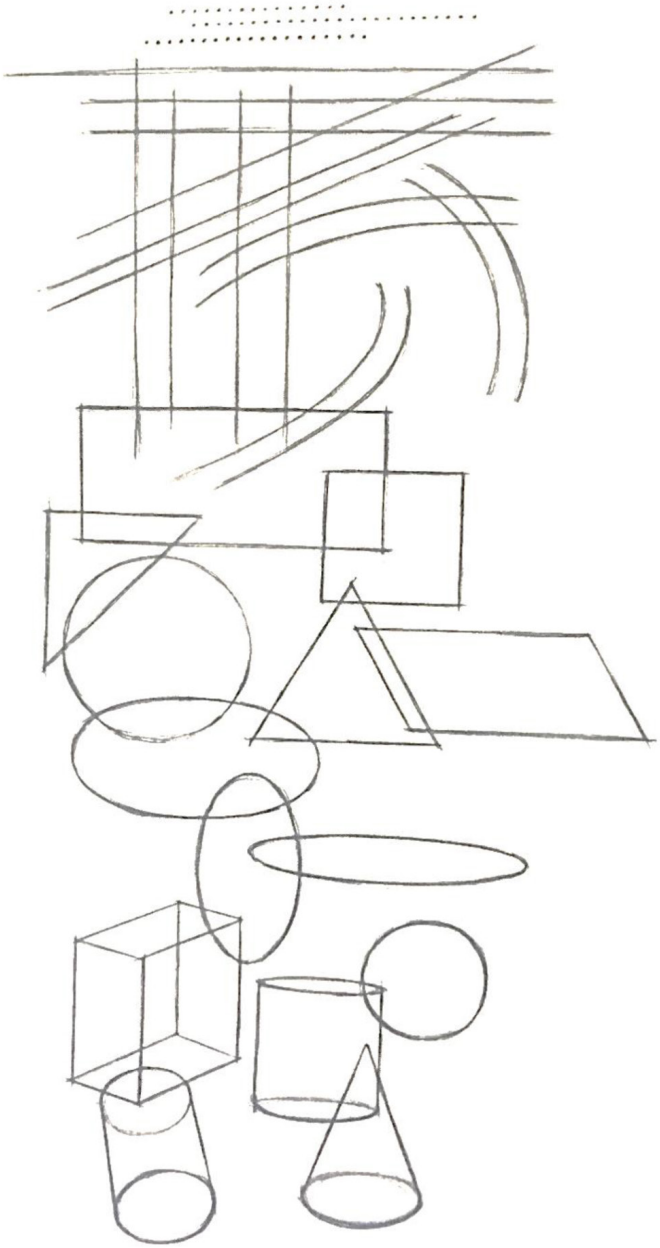

Görsel 1.14. Çizgisel form çalışmaları

Uygulama Basamakları	Öneriler
• Çizim yapmak için kullanılacak araç ve gereçleri temin ediniz. • Malzemelerinizi hazırlayarak ortamı çizime uygun hâle getiriniz.	• Atölye önlüğünüzü giymeyi unutmayınız. • Atölyede iş sağlığı güvenliği kurallarına uyunuz. • Kalemlerinizi açarken (maket bıçağı kullanımında) kendinize ve arkadaşlarınıza zarar verebilecek davranışlardan kaçınınız.
• Tabure ya da sandalyenizi alıp çalışmanın karşısına dik olarak oturunuz.	• Yönünüz şövaleye tam dönük olmalı.
• 2B ya da 3B kalem ile yukarıdan aşağıya ve aşağıdan yukarıya doğru çizgi çiziniz.	• Çizgi çalışmalarını birkaç kez tekrar ederek, bolca kâğıda arkalı önlü çalışmanız oldukça fayda olacaktır.
• 2B ya da 3B kalem ile serbest çizgilerle elips çiziniz.	• Bu çizgi çalışmasını yaparken özellikle bileklerinizin ağrıması normaldir. • Yorulduğunuzu hissettiğinizde dinlenmeyi ihmal etmeyiniz.
• Serbest çizgilerle köşeli formlar çiziniz.	• Serbest çizgiler genellikle bilekten gelen hareketlerle çalışılır. • Çizgilerin birbiri ile paralel olmasına dikkat ediniz.
• Serbest elle farklı boyutlarda daireler çiziniz.	• Daireyi çizerken kaleminizi kaldırmadan sürekli çizerek düzgün daire çizebilirsiniz
• Elipsler çiziniz.	• Doğru çizgiyi çizene kadar araştırma çizgisi çizmeye devam ediniz.
• Serbest çizgiler kullanarak büyüklü küçüklü şekiller çiziniz.	• Standart bir ölçü düşünmeden sürekli ve farklı büyüklüklerde çalışınız.
• Kaleminizi hafif eğik tutarak hızlı ve kalemi kaldırmadan geometrik şekiller çiziniz.	• Yanlış çizerim endişesine kapılmayın. Seri bir şekilde çalışmanız faydalı olacaktır.
• Çalışmanızı tamamlayınız.	• Çalışmanızı tamamlayarak öğretmeniniz ve arkadaşlarınız ile beraber değerlendirebilirsiniz. • Atölyenizi temizleyerek, kullanılan malzemeleri yerlerine kaldırınız. • Atölyede açık ışıkları kapatınız. Prizde takılı fişler varsa çıkarınız. • Tehlike oluşturabilecek bir durumla karşılaştığınızda acilen atölye öğretmenine bildiriniz.

HAZIRLIK ÇALIŞMASI

1. Çevremizdeki nesnelerin köşeli formlarla olan benzerliklerini inceleyerek arkadaşlarınızla irdeleyiniz.
2. Çevremizdeki formların Yakın-uzak ilişkilerini ve farklı açılardan görünüş-lerini inceleyiniz.

"Doğada her şey küreye, koniye ve silindire dayanır."
Paul Cezanne

1.2. KÖŞELİ FORM ÇİZİMLERİ

Temel olarak küp, kare prizma, dikdörtgen prizma, üçgen piramit, kare tabanlı piramit, çokgenler prizmalar vb. köşeli geometrik formlardan sayılabilir. Çevremizdeki her şey aslında genel hatları ile farklı geometrik formlara benzerler. Desen çizimine başlamadan önce çizeceğimiz nesnenin hangi forma benzediğini iyi gözlemlemek çok önemlidir.

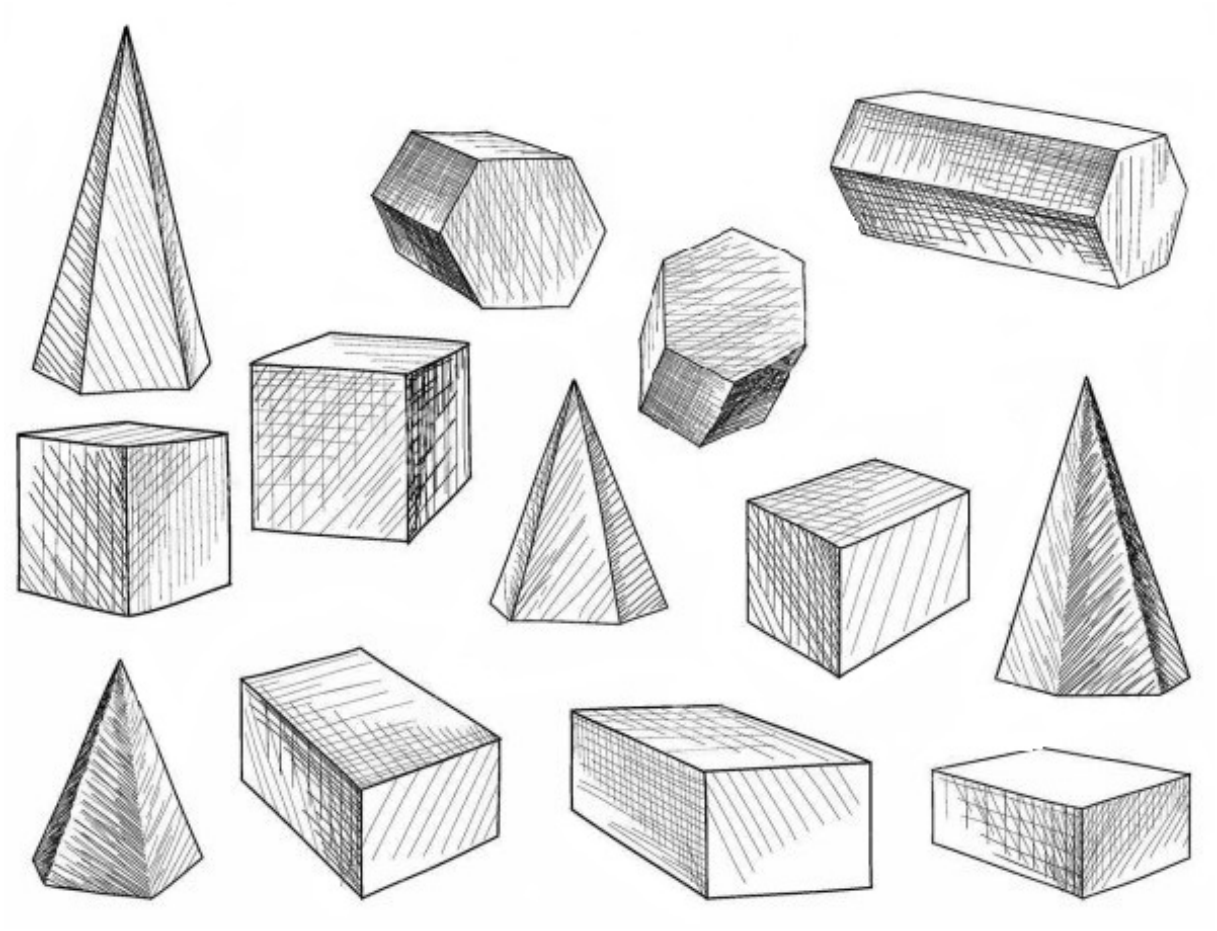

Görsel 1.15. Çizgisel form çalışmaları

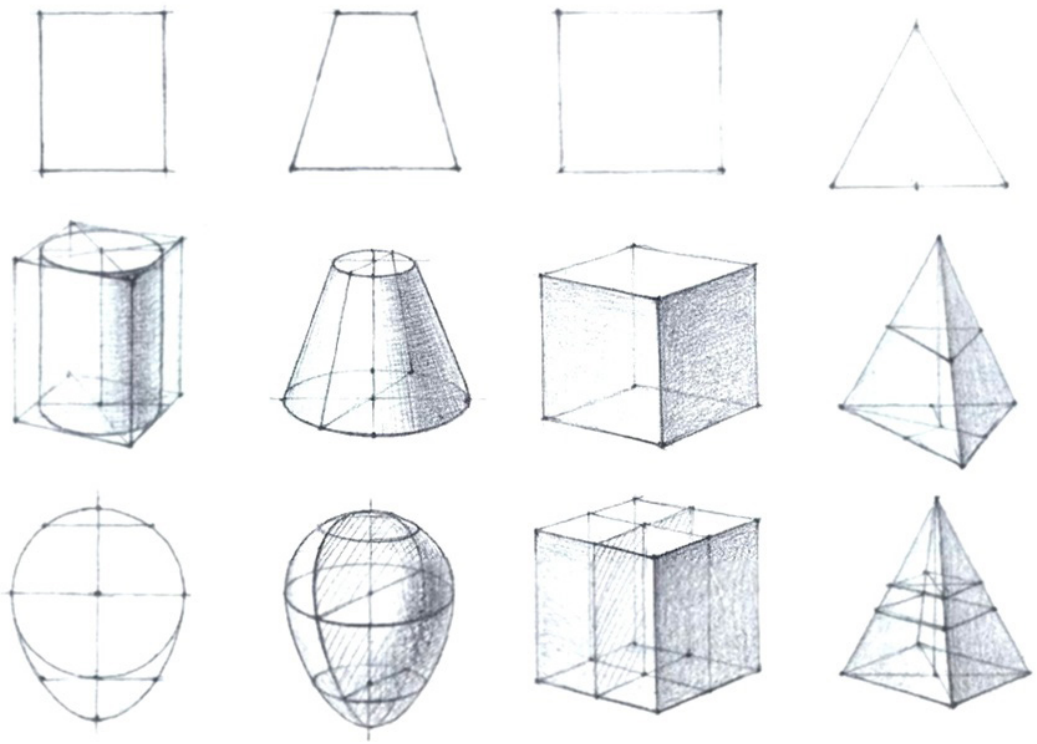

Görsel 1.16. Geometrik formları birbiriyle bağlantılı çizimler

1.2.1. Desende Perspektif

İki boyutlu düzlemde üç boyutlu formları betimleme tekniğine perspektif denir. Bu görsel elemanların, biçimlerin, formların, mekânların konumları ve yapıları görsel yanılsama ile algılanır ve anlatılır. Perspektif, düz bir yüzey üzerinde mekânsal derinliği tasvir etmeye yardımcı olur. En yalın anlatımıyla perspektif, "yakınlık ve uzaklık duygusu veren görüntü" olarak tanımlanabilir.

Perspektifte kural bize yakın olan formlar büyük ve ayrıntılı, koyu değerlerde gözükürken; uzaklaştıkça boyutları daha küçük, renk tonları flu halde görünür. Manzara, natürmort, iç mekân, portre veya figürlerde aynı perspektif kuralları geçerlidir. Resimde üçüncü boyut yanılsaması/ perspektif 15. yüzyılda ortaya çıkmıştır. Antik çağlarda bilinmekteydi, ancak bilimsel temellere oturtulmuş değildi. Perspektif kuralları Rönesans temsilcilerinden İtalyan sanatçı Filippo Brunelleschi tarafından bulunmuştur.

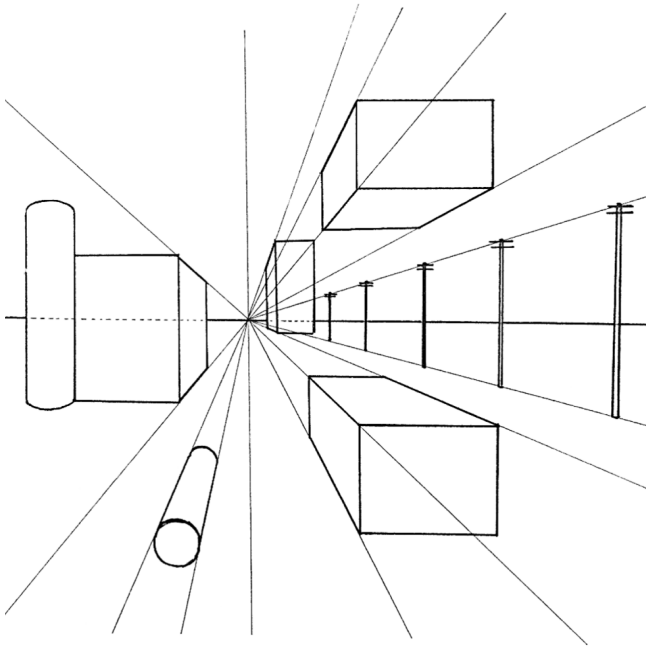

Görsel 1.17. Perspektif çizim

Perspektifte sıklıkla kullanılan bazı teknik terimler vardır. Bu terimler;

Ufuk çizgisi (UÇ): Gökyüzü ile yer düzleminin birleştiği çizgidir. Farklı mekânlarda ise çizilecek nesneye bakan kişinin (gözlemcinin) gözleriyle aynı yükseklikte olan yatay çizgidir. Ufuk düzlemi, kişinin hareketimize göre yer değiştirir. Yani gözlemcinin göz hizasıdır.

•Ufuk çizgisinin tam üzerinde, yani göz hizasında olan nesnelerin ne altı ne de üstü görünmez.
•Ufuk çizgisi üstünde bulunan nesnelerin altını gönü görürüz.
•Ufuk çizgisi altında kalan nesnelerin üstünü görürüz.

Görme Noktası (GN): Ufuk çizgisi üzerinde, gözün tam karşısındaki noktadır.

Kaçış Noktası (KN): Gözden uzaklaşan paralel çizgilerin ufuk düzlemi üzerinde birleşiyormuş gibi gözüktüğü noktaya kaçış noktası denir.

Kaçan çizgi: Gözümüzden uzaklaştıkça daralıyor gibi gözüken, kaçış noktasına giden çizgilerdir.

Dik Çizgi: Yer düzlemine 90° açı ile çizilen dik çizgidir.

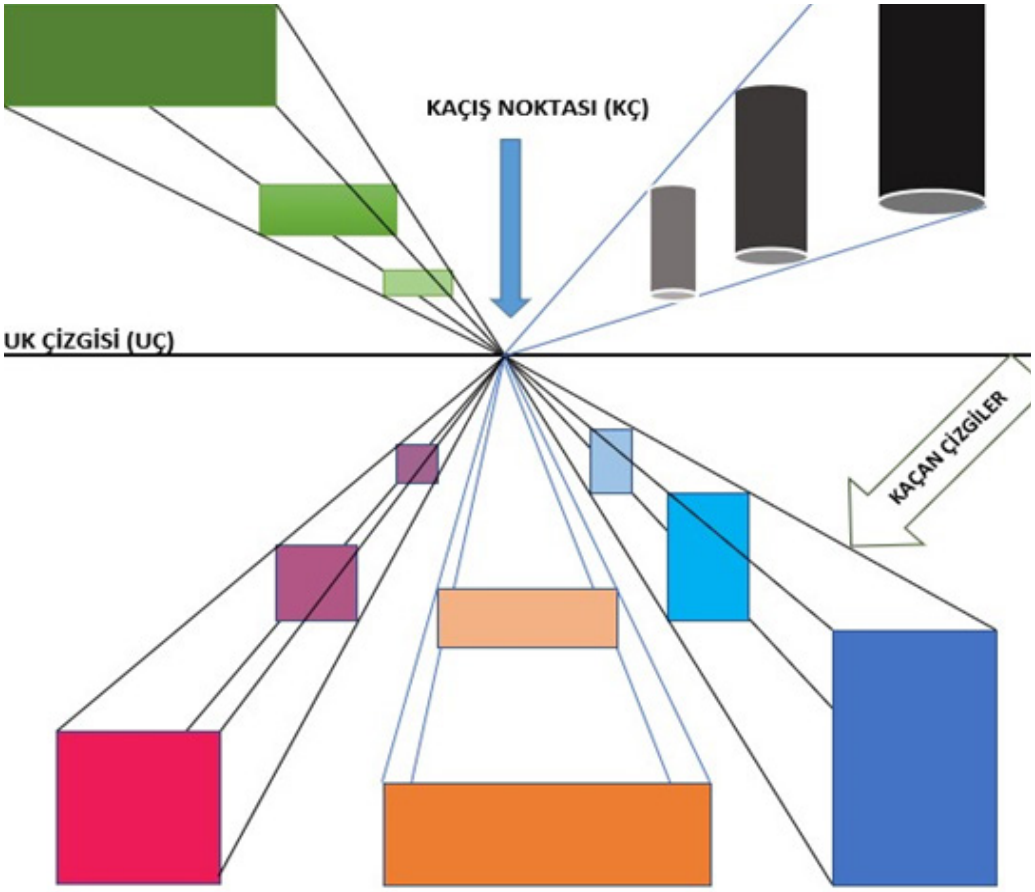

Görsel 1.18. Perspektif terimleri

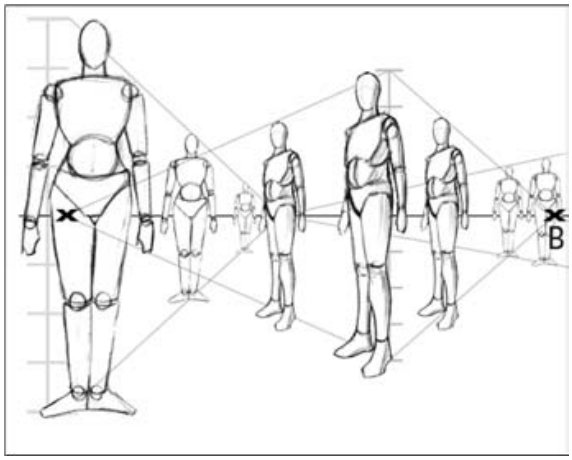

Görsel 1.19. Uzaklık yakınlık ilişkisi figür çizimi

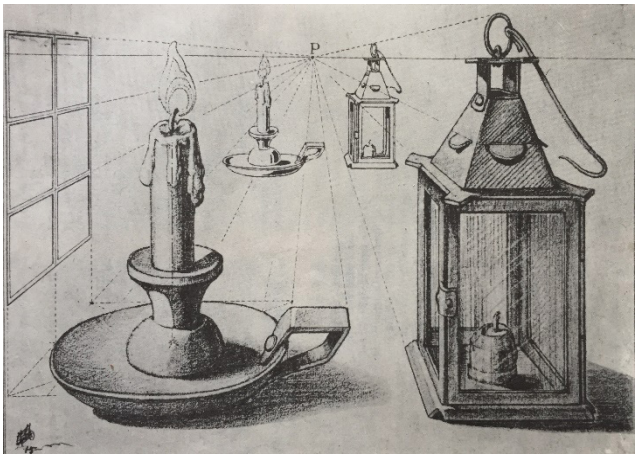

Görsel 1.20. Uzaklık yakınlık ilişkisi obje çizimi

Yukarıdaki örnekte figürlerin birbirleri ile olan yakınlık ve uzaklık ilişkilerini görmektesiniz. Figürlerin aralarındaki mesafesinin değişmesi ile oluşan perspektif görünüşlerini inceleyiniz (Görsel 1.19).

1.2.2 Perspektif Türleri

Perspektif türleri;

- Hava (renk) perspektifi ve
- Çizgi (doğrusal) perspektifi

Olarak iki kısımda değerlendirilmektedir.

Hava (Renk/Ton/Atmosferik) Perspektifi

Ton ve rengin yoğunluk ve şiddetiyle oluşan derinlik etkisine hava perspektifi denilir. Bir görüntü bize yakınsa, daha ayrıntılı, daha dokulu, daha yoğun renkli görünür. Görüntü uzaklaştıkça renkler daha matlaşıp bulanıklaşarak siluet etkisinde görünür.Hava perspektifi, derinlik oluşturulmak istenen manzara resimlerinde etkin olarak kullanılır.

Görsel 1.21. Hava perspektifi

Çizgi Perspektif

Çizgisel perspektif, paralel perspektif çeşitleri ve merkezi (konik) perspektif çeşitleri olarak ikiye ayrılır. Desen çiziminde merkezi perspektif çeşitlerini yaygın olarak kullanmaktayız.

Merkezi perspektif;
- Tek kaçış noktalı(paralel) perspektif,
- Çift kaçış noktalı (açısal) perspektif,
- Üç kaçış noktalı (eğimli) perspektif olmak üzere üçe ayrılmaktadır.

1.2.3. Tek Kaçış Noktalı Perspektif

Adından da anlaşılacağı gibi ufuk düzlemi üzerinde tek bir kaçış noktası olan perspektif kuralıdır. Kaçış noktası, çizimde ufuk çizgisi üzerine yerleştirilmiş basit bir noktadır. Kaçış noktası bakış açısına göre, ufuk çizgisi üzerinde gösterilir.

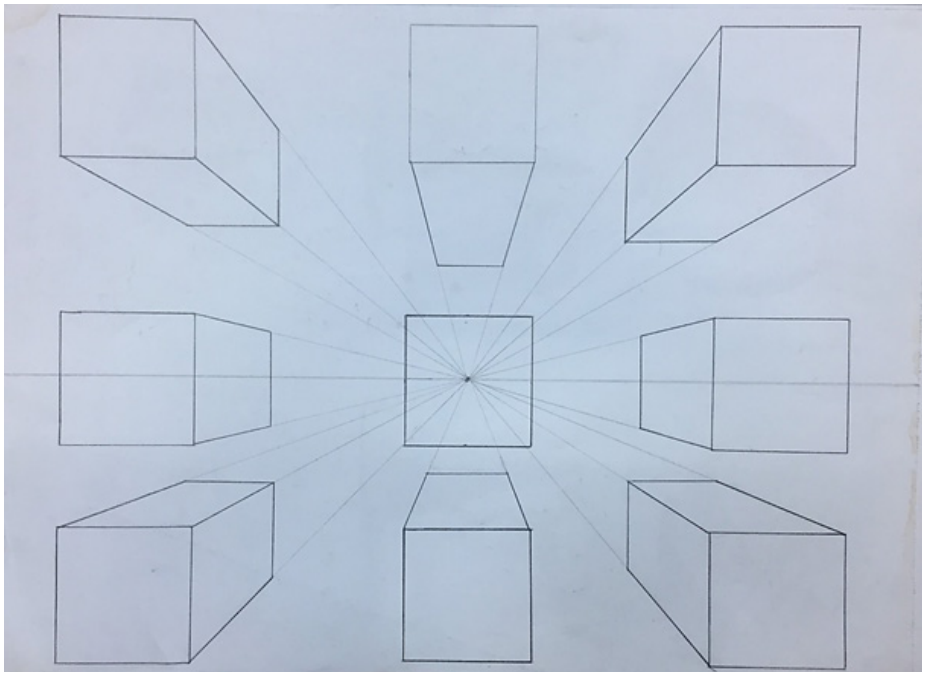

Görsel 1.22. Tek kaçış noktalı perspektif, Zehra Nur BALCI (2014), Maçka MTAL

Tek kaçış noktalı perspektifte, dikdörtgen prizmanın ön yüzeyini kare olarak görünür.Üst ve yan açılar ise, kaçış noktasına doğru daralma gösterir. Buna göre kaçış noktasının tam karşıdan bakıldığında formların;

- Ufuk düzlemi hizasında ve kaçış noktasında formlar iki boyutlu gibi gözükür.
- Cisimlerin ufuk düzleminin altında, üstünde veya hizasında olduklarına dikkat edilmelidir.
- Ufuk çizgisinin üzerindeki cisimlerin ön ve alt kısımları,
- Ufuk çizgisi hizasında (kaçış noktası tam karşıda ise) ön yüzeyler,
- Ufuk çizgisinin altında olanların ön ve alt kısımları görünür.

Kaçış noktasının sağ ve sol taraflarında bakıldığında formların;

- Ufuk düzlemi üzerinde (göz hizasında) üst ve yan açıları,
- Ufuk düzlemi altında ön, üst, yan yüzeyleri,
- Ufuk düzlemi üstünde ön, alt, yan yüzeyleri görünür.

Ufuk çizgisinin üzerinde yer alan kaçış noktası, gözden sonsuza doğru uzaklaşan paralel çizgiler bu noktada birleşir. Kaçma noktasının yerinin değişmesi, nesnelerin, cisimlerinin görünüşünde değişikliğe sebep olur.

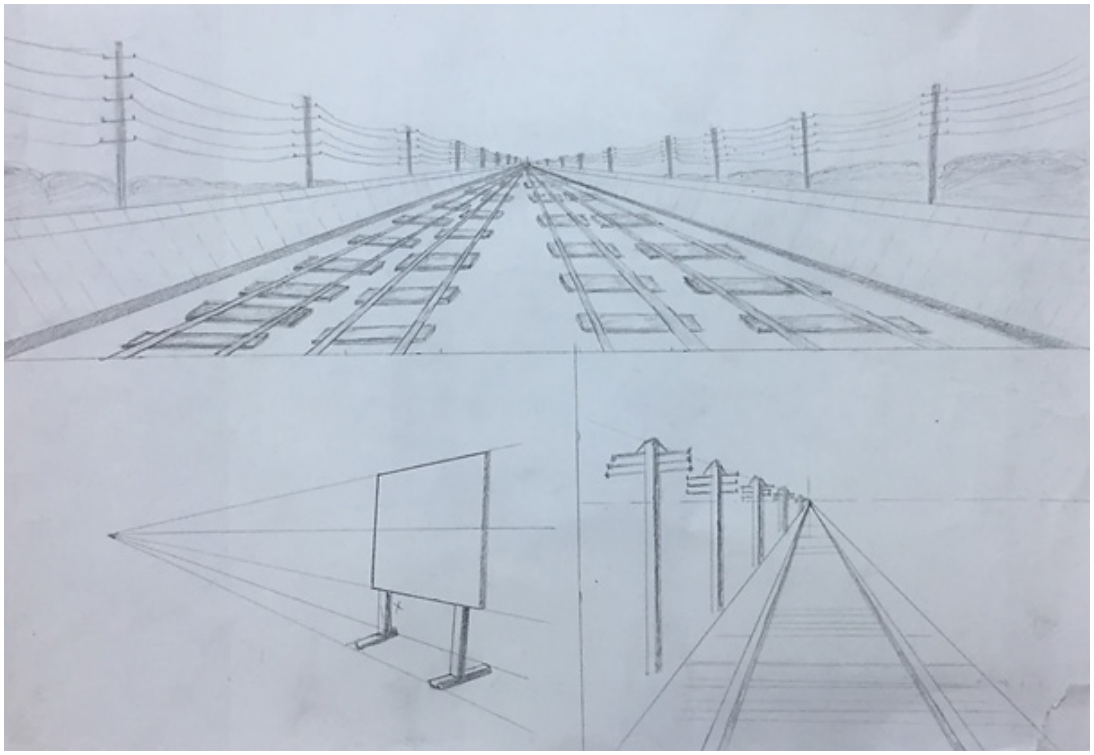

Görsel 1.23. Tek kaçış noktalı perspektif, Zehra Nur BALCI (2014), Maçka MTAL

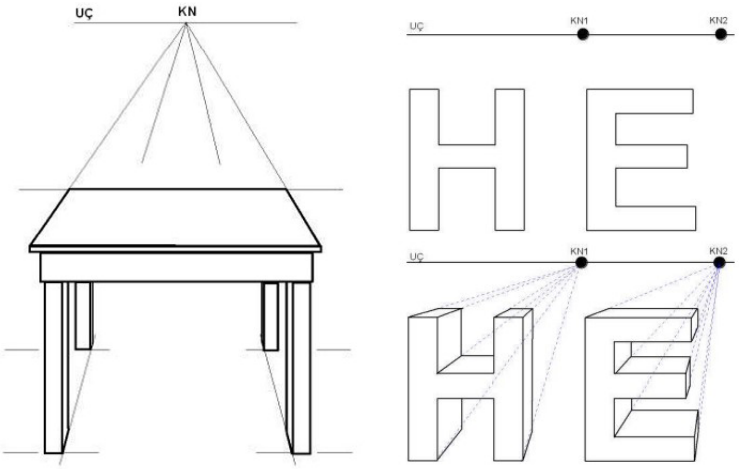

Görsel 1.24. Tek kaçış noktalı perspektif kuralına göre masa ve harf çizimi(2014), Maçka MTAL

ETKİNLİK 2

Tek kaçış noktalı perspektif kurallarına göre dikdörtgen prizmanın ufuk çizgisinin hizası, üstü ve altındaki konumlarını çiziniz. (Görsel 1.22).

Kullanılacak araç ve gereçler:
• Resim altlığı / şövale • Resim kâğıdı 35x50 / 50x70
• Resim kalemleri, HB ve B serisi (…2B, 3B, 4B…),
• Silgi, kalemtıraş, kıskaç

1.2.4. Çift Kaçış Noktalı Perspektif

Ufuk çizgisi üzerinde iki tane kaçış noktası bulunur. İki kaçış noktalı perspektifte, dikdörtgen ya da karelerin kısa görünümleri kaçış noktalarının pozisyonlarına göre değişir. Bu noktalar tam karşı bakışta simetrik olarak alınır ve ön plandaki köşelerin (diyagonallerin) geniş-liklerine göre eşit aralıklarla alınan noktalarla birleştirilir. Çift kaçış noktalı perspektifte formlar açılı görünür.

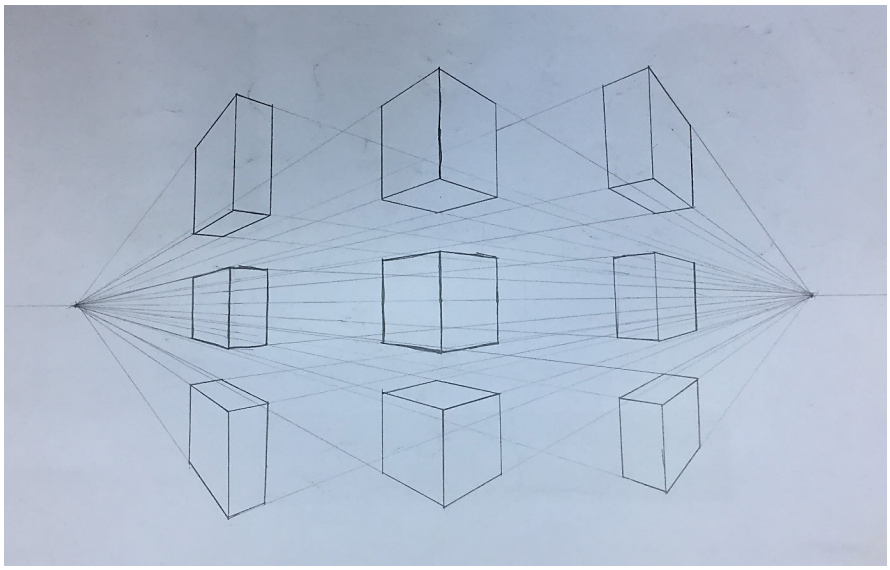

Görsel 1.25. Çift kaçış noktalı perspektif, Zehra Nur Balcı (2014), Maçka MTAL

Çift kaçış noktalı perspektifte dikdörtgen prizmanın bütün yüzeyleri açılı görünür. Çift kaçış noktalı perspektifte;
• Ufuk çizgisi üzerinde iki adet kaçış noktası belirlenir.
• Köşeli geometrik şeklin köşe görünümünü ifade eden dikme çizilir.
• Ufuk çizgisi üzerinde kaçış noktalarının yerleri değişebilir. Bu yer değiştirme kişinin bakış açısının da değiştiği anlamına gelir.
• İki kaçış noktalı perspektif görünüşünde hiçbir yüzeyini tam kare olarak görmeyiz.
• Bize yakın olan sadece köşeli formun tam karşımızdaki dikey köşe çizgisidir.
• Dikey köşegen çizgisinin alt ve üst noktaları ufuk çizgisi üzerinde bulunan iki kaçma noktası ile birleştirilir.

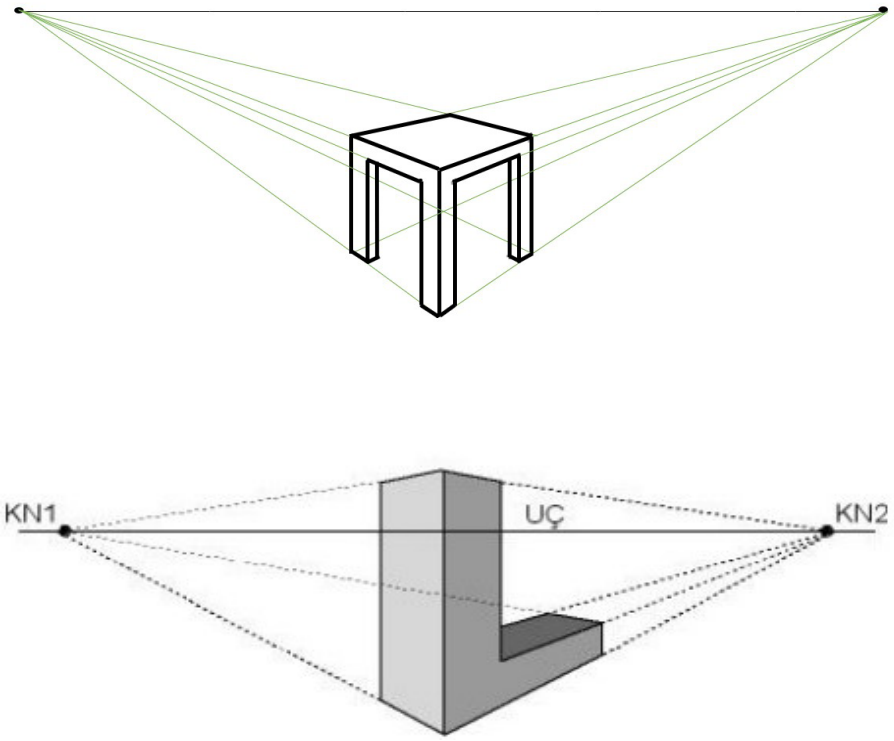

Görsel 1.26. Çift kaçış noktalı perspektif kuralına göre masa ve harf çizimi

ETKİNLİK 3

Aşağıdaki görselden yararlanarak, çift kaçış noktalı perspektif kurallarına göre dikdörtgen prizmanın ufuk çizgisinin hizası, üstü ve altındaki konumlarını çiziniz (Görsel 1.25).

Kullanılacak araç ve gereçler:
- Resim altlığı / şövale
- Resim kâğıdı 35x50 / 50x70
- Resim kalemleri, HB ve B serisi (…2B, 3B, 4B…),
- Silgi, kalemtıraş, kıskaç

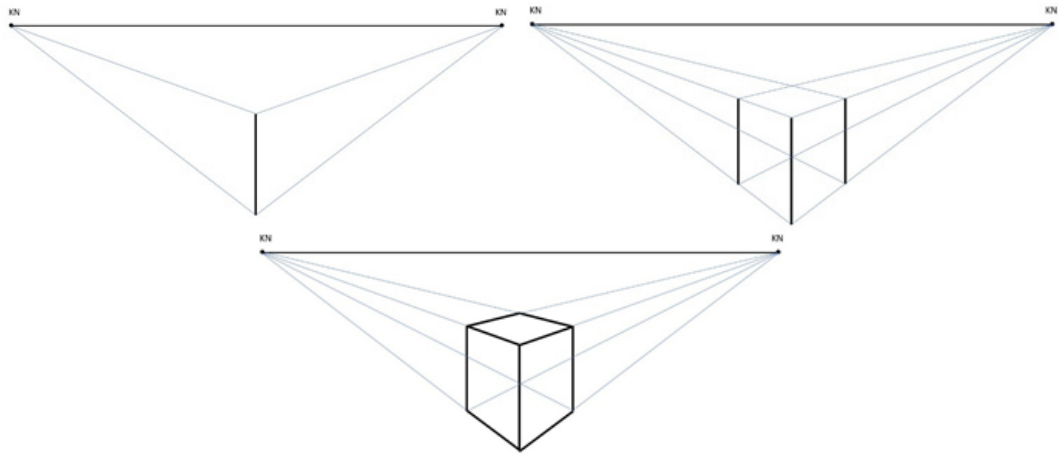

Görsel 1.27. Çift kaçışlı perspektif kurallarına göre küp çizim

1.2.5. Üç Kaçış Noktalı Perspektif

Bu perspektifte dikdörtgen prizma ya da küpün hiçbir ayrıntısı resim düzlemine paralel değildir. Dikey çizgiler; şekil göz hizasının altında ise altta, üstünde ise üstte bir kaçış noktasında birleşir. Bu teknik çoğunlukla yüksek bina ve gökdelen çizimlerinde, illüstrasyon resim çalışmalarında karşımıza çıkabilir.

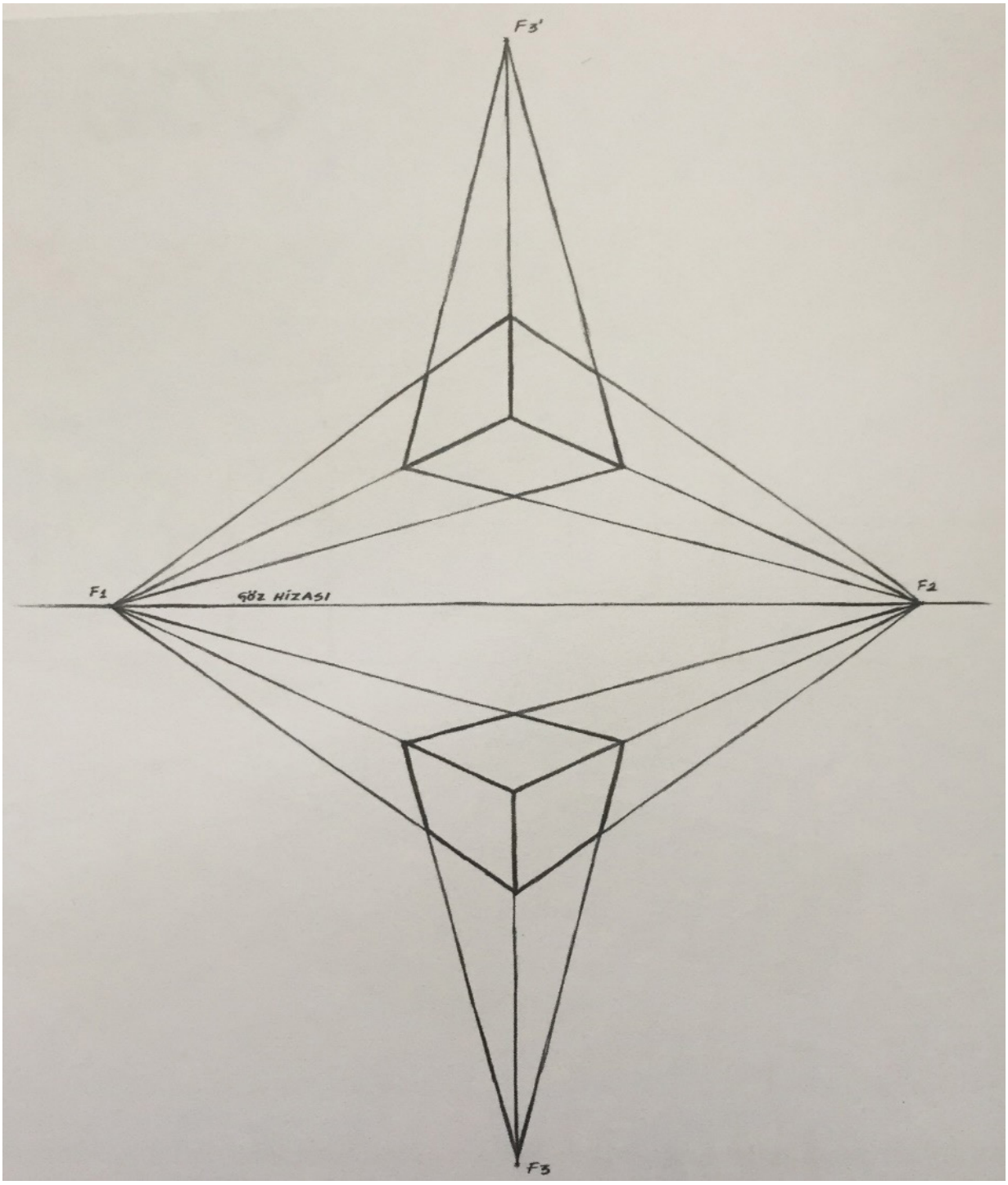

Görsel 1.28. Üç kaçış noktalı perspektif

1.2.6. Geometrik Formlarda Oranlama

Objelerde oranlama yapılırken, bir veya birden fazla formun kendi içine ve birbirlene göre boy, en, yükseklik ve derinlikleri karşılaştırılır.

Oran- orantı ve ölçü alma ile ilgili bilgileri 2. Öğrenme biriminde **"Desende Oran ve Orantı"** konusunda daha detaylı öğreneceksiniz.

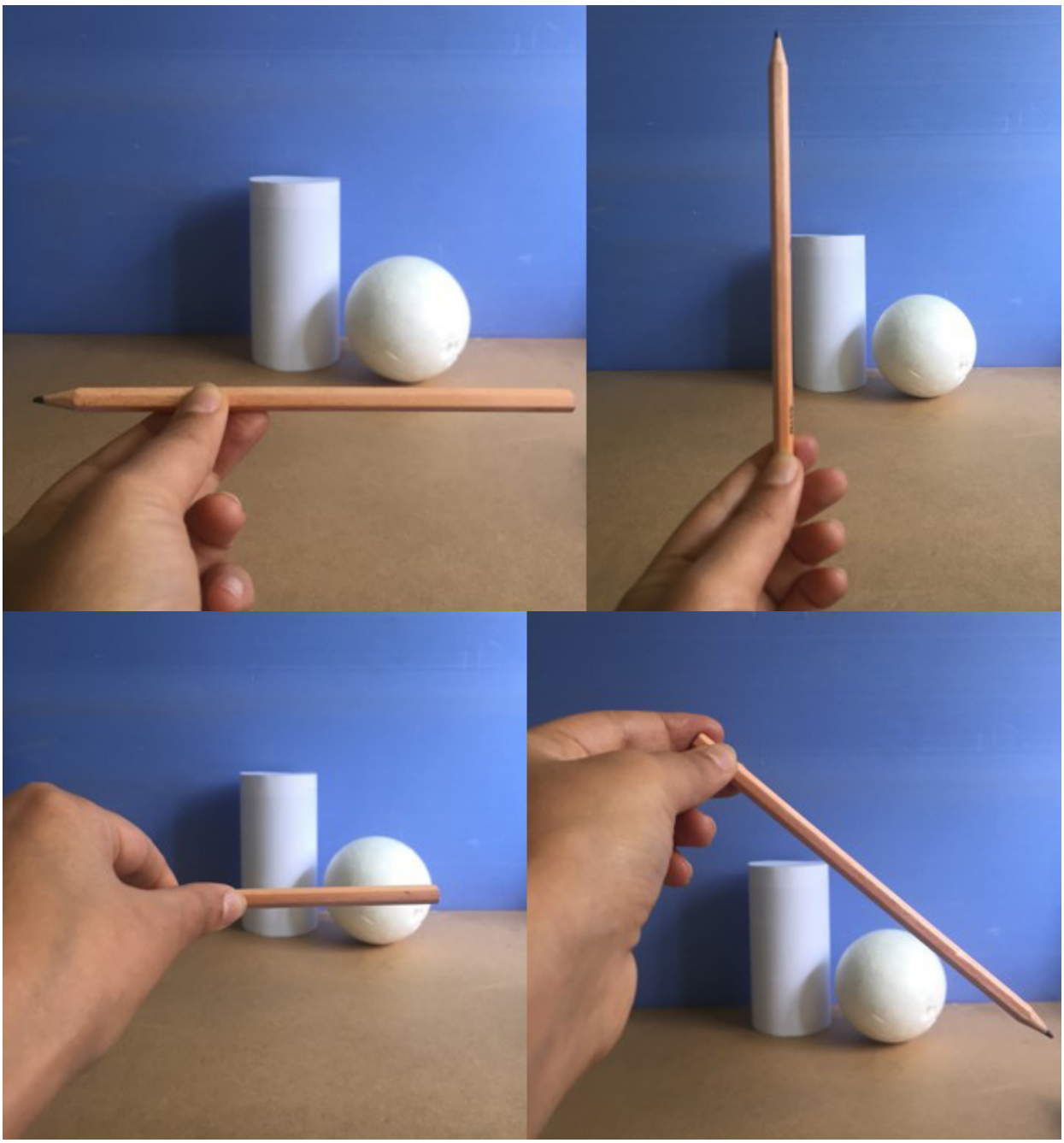

Görsel 1.29. Oran ve karşılaştırma

TANIYALIM

Osman Hamdi Bey (1842-1910)

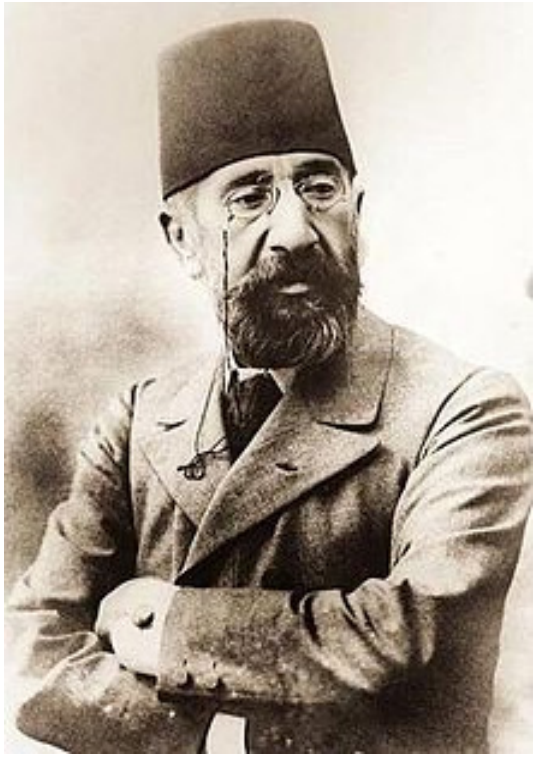

Osmanlı arkeolog, müzeci, ressam ve Kadıköy'ün ilk belediye başkanı. (30 Aralık 1842, İstanbul - 24 Şubat 1910, İstanbul)

Sakız Adası'ndan ufak yaşta evlatlık olarak gelen Rum asıllı Osmanlı sadrazamlarından İbrahim Ethem Paşa'nın oğlu, İstanbul Milletvekili, belediye başkanı, müzeci, kimyager ve felsefeci Halil Ethem Bey ve nümizmat İsmail Galip Bey'in ağabeyidir.

Osman Hamdi, ilkokul öğreniminin ardından, 1856 yılında Maarif-i Adliye okuluna başladı. Daha 16 yaşındayken yaptığı kara kalem resimlerle çevresinin dikkatini çekti. Babası ile birlikte gittiği Viyana'da, müze ve sergilerle ilgilendi. Oğullarının yurt dışında öğrenim görmesini isteyen babası onu birkaç yıl sonra hukuk öğrenimi için Paris'e gönderdi. Paris'te kaldığı 12 yıl boyunca hukuk

öğrenimini sürdürürken o dönemin ünlü ressamlarından olan Jean-Léon Gérôme ve Boulanger'in atölyelerinde çıraklık yaparak iyi bir resim eğitimi aldı. Onun Paris'te bulunduğu dönemde Osmanlı Devleti resim öğrenimi için Şeker Ahmet Paşa ve Süleyman Seyyid'i Paris'e göndermişti. Bu üç kişi, Türk resim sanatının ilk kuşağını oluşturdu. Osman Hamdi Bey, 1867 Paris Dünya Sergisi'ne bugün nerede oldukları bilinmeyen "Çingenelerin Molası", "Pusuda Zeybek "ve "Zeybeğin Ölümü" adlı üç yapıtını gönderdi.

Yurda döndükten sonra devletin farklı kademelerinde görev aldı. İlk görevi Bağdat İli Yabancı İşler Müdürlüğü idi. Mithat Paşa'nın Bağdat'a vali olması nedeniyle geldiği bu şehrin çeşitli görünümlerini yansıtan tablolar yaptı, Bağdat tarihi ve arkeolojisi ile ilgilendi.

İstanbul'a döndüğünde Saray Protokol Müdür Yardımcısı olan Osman Hamdi, bu sırada Viyana'da düzenlenen Uluslararası Sergi 'ye komiser olarak katıldı. 1875 yılında Kadıköy'ün ilk şehremini (belediye başkanı) olarak görevlendirildi ve bu görevi bir yıl sürdürdü.

Osmanlı-Rus Harbi'nden sonra devlet memurluğundan ayrılan Osman Hamdi Bey, 1881'de Müze-i Hümayun (İmparatorluk Müzesi) müdürü Anton Dethier'in ölümü üzerine padişahın şahsi emri ile müze müdürlüğüne atandı.

1 Ocak 1882'de padişah II. Abdülhamit, tarafından Türkiye'nin ilk güzel sanatlar okulu olan Sanayi-i Nefise Mektebi'nin müdürlüğü ile görevlendirilmişti. Okul binasını Mimar Vallaury ile birlikte tasarladı. Binanın inşası ve akademik kadronun kurulmasının ardından okulu 2 Mart 1883'te öğretime açtı.

Müze-i Hümayun müdürü olarak ilk işi eski eserlerin yurt dışına götürülmesini yasaklayan bir tüzük hazırlamaktı. Yürürlükte bulunan 1874 tarihli "Asar-ı Atika Nizamnamesi'ni" 1883 yılında yeniden düzenledi ve yürürlüğe soktu. Bu yeni düzenleme ile Batılı ülkelere Osmanlı toprakların-

da eski eser kaçırılmasını önledi.

Müze müdürlüğü sırasında ilk Türk bilimsel kazılarını başlatan Osman Hamdi Bey, Nemrut Dağı, Lagina (Muğla, Yatağan) ve Sayda (Lübnan)'da arkeolojik kazılar gerçekleştirdi. Sayda'da yaptığı kazılarda bulduğu antik eserler arasında arkeoloji dünyasının başyapıtlarından sayılan İskender Lahiti de bulunmaktadır. Söz konusu eserler, İstanbul Arkeoloji Müzesi'nde sergilenmektedir. Osman Hamdi Bey, ona uluslararası ün getiren bu kazılarla ilgili olarak arkeolog Salomon Reinach ile birlikte " Une necropole a Sidon (Sayda Kral Mezarlığı)" adlı bir kitap yazmış ve 1892'de Paris'te yayımlatmıştır.

Osman Hamdi Bey, yakın çevresini de çeşitli kazılarda görevlendirmişti. Oğlu Mimar Ethem Bey'in Tralles antik kentinde (Güzelhisar, Aydın) yaptığı kazılarda Antik Yunan tanrısı Artemis'e atfedilmiş bir tapınağın frizleri ile daha birçok eser ortaya çıkarıldı ve Müze-i Hümayuna getirildi. Aydın'da Alabanda ve Sidamara antik kentlerindeki kazılarının başında kardeşi Halil Ethem Bey'i görevlendirdi. Müze memurlarından Makridi Bey, Rakka, Boğazköy, Alacahöyük, Akalan, Langaza, Rodos, Taşöz ve Notion kazılarını yürüttü.

Osman Hamdi Bey, kazılar neticesinde artan eserleri sergileyebilmek için yeni bir bina arayışına girdi. Eserler, Aya İrini'den sonra Çinili Köşk'e taşınmıştı ancak burası da yetersiz gelmekteydi. Devrin yöneticilerini ikna ederek bugünkü İstanbul Arkeoloji Müzesi binasını inşa ettirdi. Üç aşamada tamamlanan müze binasının ilk kısmı 1899'da ikinci kısmı 1903'te, üçüncü kısmı 1907 yılında ziyarete açıldı. Müzenin içinde fotoğrafhane, kütüphane, modelhane yaptırdı.

Müze-i Hümayun, arkeoloji ağırlıklı bir müze olmuştu. Koleksiyondaki silahlar ve askeri teçhizatlar Aya İrini'de bırakıldı ve "Esliha-i Askeriye Müzesi" adıyla düzenlendi. Bugünkü Askeri Müze'nin temeli olan bu yeni müze, 1908'de ziyarete açıldı. Osman Hamdi Bey'in İstanbul dışındaki kentlerde kurdurduğu eser depoları ilerde kurulacak bölge müzelerinin temeli oldu. Sanayi Nefise Mektebi öğrencilerinin eserlerini mektebin büyük salonunda toplayarak Güzel Sanatlar Müzesi'nin çekirdeğini oluşturmaya başladı. Tüm bu çabaları, onu çağdaş Türk müzeciliğinin kurucusu yapmıştır.

Osman Hamdi Bey, müzecilik ve arkeoloji çalışmalarını sürdürürken resim yapmayı hiç bırakmadı. Resimlerini genellikle Eskihisar, Gebze'deki evinde geçirdiği yaz aylarında yaptı. Türk resminde ilk kez figürlü kompozisyonu kullanan ressamdı. Resimlerinde okuyan, tartışan, özlemini duyduğu Türk aydın tipini ve dışarıya açılmış kadın imgesini ele aldı. Dekor olarak tarihi yapıları, aksesuar olarak tarihi eşyaları kullandı. "Kaplumbağa Terbiyecisi" (1906), "Silah Taciri" (1908) Osman Hamdi'nin en ilgi çeken ve özgün eserlerindendir. Birçok resmi İstanbul Resim ve Heykel Müzesi, Londra, Liverpool ve Boston müzelerinde sergilenmektedir.

Sanatçı, 24 Şubat 1910 tarihinde Kuruçeşme'de (İstanbul) yalısında hayatını kaybetti. Ayasofya'da kılınan cenaze namazının ardından müzenin bulunduğu Çinili Köşk'e getirilen cenazesi, vasiyeti üzerine Eskihisar'a götürülerek defnedildi. Mezarının başına Bakanlar Kurulu kararıyla iki isimsiz Selçuklu taşı kondu. Sanatçının Eskihisar' daki köşkü 1987'den bu yana müze olarak hizmet verir.

UYGULAMA FAALİYETİ 3

Küp, dikdörtgen prizma, piramit ve çokgen prizma formlarını karşınıza uygun bakış açısıyla sırayla yerleştirerek serbest elle çiziniz.

Kullanılacak araç ve gereçler:
- Resim altlığı / Şövale
- Resim kâğıdı 35x50 / 50x70
- Resim kalemleri, HB ve B serisi (…2B, 3B, 4B…),
- Silgi, kalemtıraş, kıskaç
- Küp, kutu vb. köşeli formlar

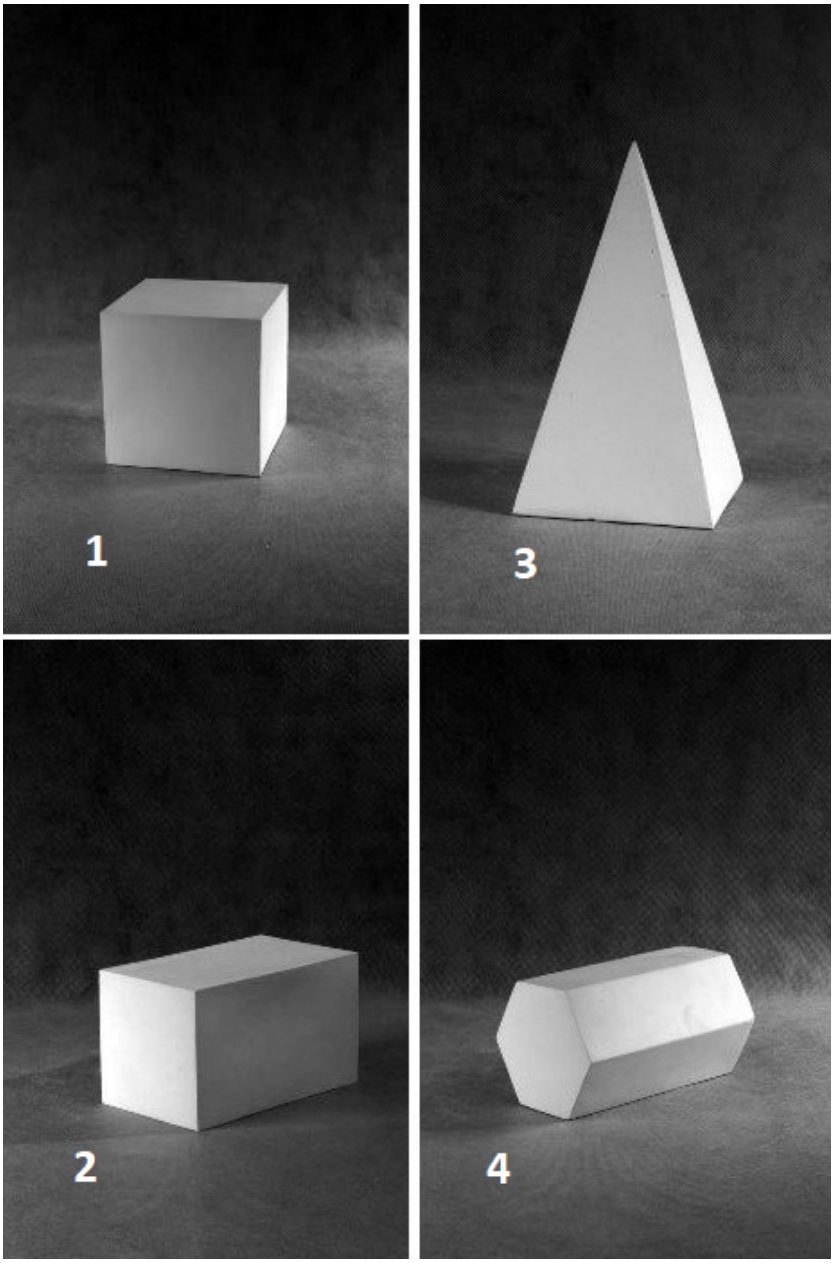

Görsel 1.32. Köşeli formla

Uygulama Basamakları	Öneriler
• Çizim yapmak için kullanılacak araç ve gereçleri temin ediniz. • Malzemelerinizi hazırlayarak ortamı çizime uygun hâle getiriniz.	• Atölye önlüğünüzü giymeyi unutmayınız. • Atölyede iş sağlığı güvenliği kurallarına uyunuz. • Kalemlerinizi açarken (maket bıçağı kullanımında) kendinize ve arkadaşlarınıza zarar verebilecek davranışlardan kaçınınız.
• Tabure ya da sandalyenizi alıp çalışmanın karşısına dik olarak oturunuz.	• Yönünüz kâğıdınıza ve çizilecek forma tam olarak dönük olmalıdır. • Açınızı ayarlarken arkadaşlarınızın bakış açısını engellememeye dikkat ediniz.
• Formları basitten karmaşığa doğru adım adım ilerleyerek çiziniz.	• Sırayla basitten karmaşığa doğru küp, kare prizma, piramit ve çokgen prizmayı çiziniz.
• Formu gözlemleyerek görme noktanızınız altında mı üstünde mi olduğuna dikkat ediniz.	• Cetvel kullanmayınız. • Çizim yaparken serbest, rahat çizim yapınız.
• Formun dikey, yatay köşelerini ve derinliklerini kaleminizle oranlayarak yönlerini tespit ediniz.	• Çizgilerin yönlerini kalem yardımıyla bularak perspektif kurallarına uygun çizimi kolaylaştırabilirsiniz.
• Çizim çalışmanızı tamamlayınız.	• Çalışmanızı tamamlayarak öğretmeniniz ve arkadaşlarınız ile beraber değerlendirebilirsiniz. • Atölyenizi temizleyerek, kullanılan malzemeleri yerlerine kaldırınız. • Atölyede açık ışıkları kapatınız. Prizde takılı fişler varsa çıkarınız. • Tehlike oluşturabilecek bir durumla karşılaştığınızda acilen atölye öğretmenine bildiriniz

UYGULAMA FAALİYETİ 4

Atölyenizde köşeli formlardan oluşan kompozisyonu; perspektif kuralına uygun, serbest elle çiziniz.

Kullanılacak araç ve gereçler:
- Resim altlığı / şövale
- Resim kâğıdı 35x50 / 50x70
- Resim kalemleri, HB ve B serisi (…2B, 3B, 4B…)
- Silgi, kalemtıraş, kıskaç
- Küp, kutu kitap vb. köşeli formlar

Görsel 1.33. Köşeli form kompozisyonu

Uygulama Basamakları	Öneriler
• Çizim yapmak için kullanılacak araç ve gereçleri temin ediniz. • Malzemelerinizi hazırlayarak ortamı çizime uygun hâle getiriniz.	• Atölye önlüğünüzü giymeyi unutmayınız. • Atölyede iş sağlığı güvenliği kurallarına uyunuz. • Kalemlerinizi açarken (maket bıçağı kullanımında) kendinize ve arkadaşlarınıza zarar verebilecek davranışlardan kaçınınız.
• Tabure ya da sandalyenizi alıp çalışmanın karşısına dik olarak oturunuz.	• Yönünüz kâğıdınıza ve çizilecek forma tam olarak dönük olmalıdır. • Açınızı ayarlarken arkadaşlarınızın bakış açısını engellememeye dikkat ediniz.
• Formları gözlemleyerek görme noktanızınız altında mı üstünde mi olduğuna dikkat ediniz.	• Cetvel kullanmayınız. • Çizim yaparken serbest, rahat çizim yapınız.
• Köşeli formlardan oluşan kompozisyonu kaleminizle oranlayınız.	• Gördüğünüz formların birbirlerine yükseklik, genişlik ve derinlik oranını kaleminizle karşılaştırınız (Görsel 1.26).
• Formun dikey, yatay köşelerini ve derinliklerini kaleminizle oranlayarak yönlerini tespit ediniz.	• Çizgilerin yönlerini kalem yardımıyla bularak perspektif kurallarına uygun çizimi kolaylaştırabilirsiniz.
• Çizim çalışmanızı tamamlayınız.	• Çalışmanızı tamamlayarak öğretmeniniz ve arkadaşlarınız ile beraber değerlendirebilirsiniz. • Atölyenizi temizleyerek, kullanılan malzemeleri yerlerine kaldırınız. • Atölyede açık ışıkları kaparınız. Prizde takılı fişler varsa çıkarınız. • Tehlike oluşturabilecek bir durumla karşılaştığınızda acilen atölye öğretmenine bildiriniz.

HAZIRLIK ÇALIŞMASI

1.Küresel ve silindirik formdaki objeleri göz seviyesine yakın-uzak mesafelerde değişik bakış açılarında yerleştirerek inceleyiniz.
2. Yuvarlak formlara benzeyen objeleri inceleyerek çizmeye çalışınız.

1.3.YUVARLAK FORMLARIN ÇİZİMLERİ

Temel olarak daire, silindir, küre, koni gibi formları yuvarlak formlar olarak belirtebiliriz. Dairesel yapılı formların çiziminde köşeli formlardan yararlanırız.

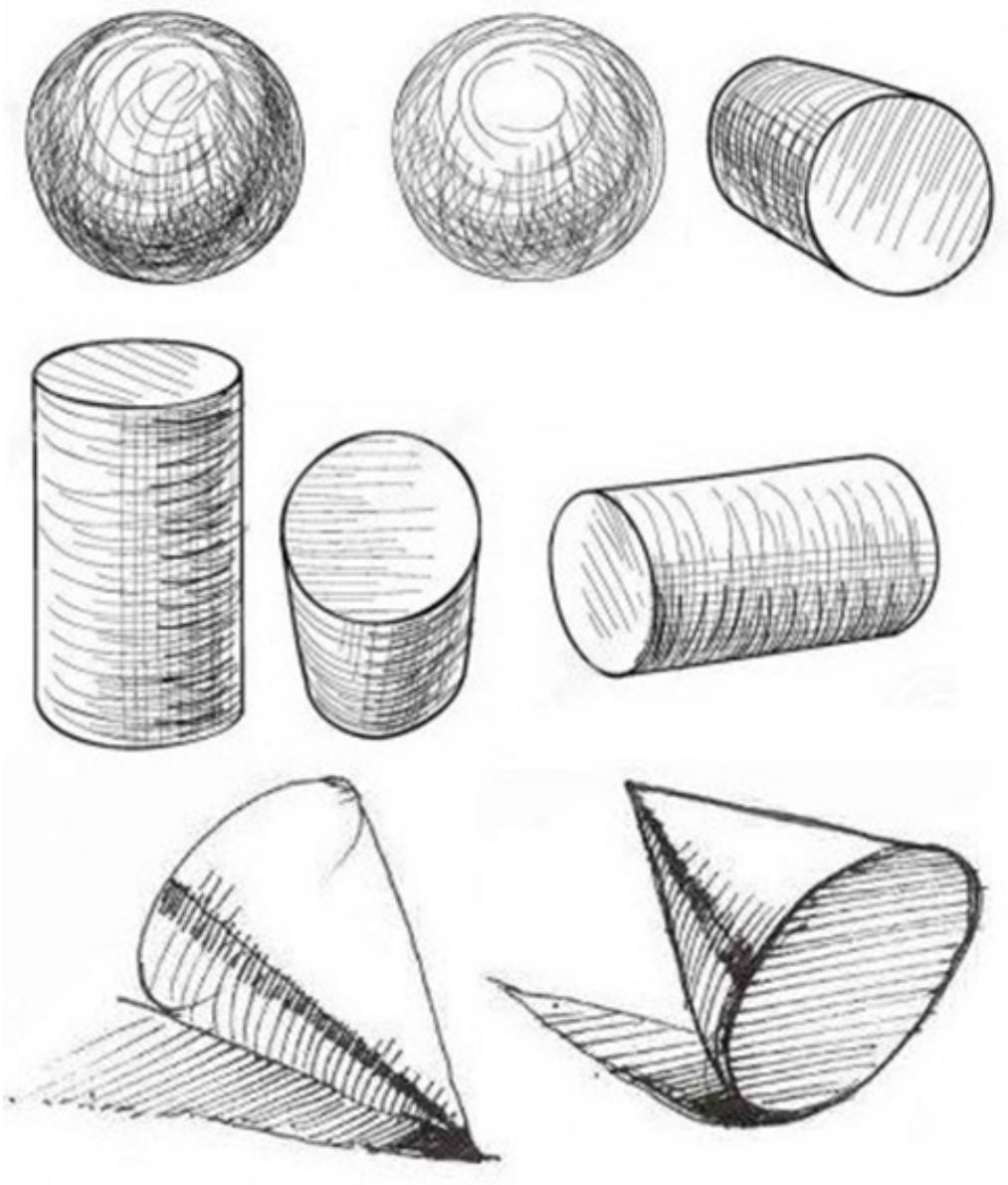

Görsel 1.34. Yuvarlak yapılı geometrik formlar

1.3.1. Daire ve Elips Çizimi

Dairenin yapısı, karenin görünüşüne bağlıdır. Daireye hafif yandan belli bir açı ile baktığımızda daire şekli daralır ve elipse dönüşür. Bu durum dairenin perspektif görünüşü olarak tanımlanır.

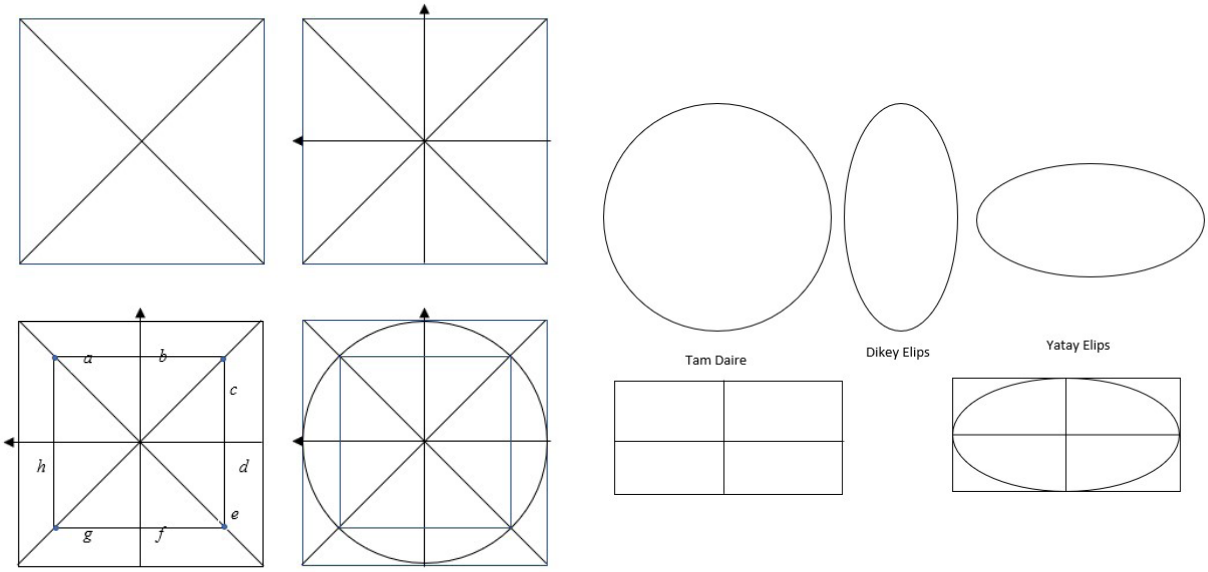

Görsel 1.35. Dairenin perspektif görünüşü

Formu düzgün çizebilmek için geometrik şekli ortadan bölen “aks” denilen yatay ve dikey çizgiler kullanırız. Amaç, formu orantılı olarak her iki tarafı eşit bir şekilde çizebilmektir. Elipsler ufuk çizgisine yaklaştıkça daralma gösterir ve ufuk çizgisi üzerinde düz gözükür.

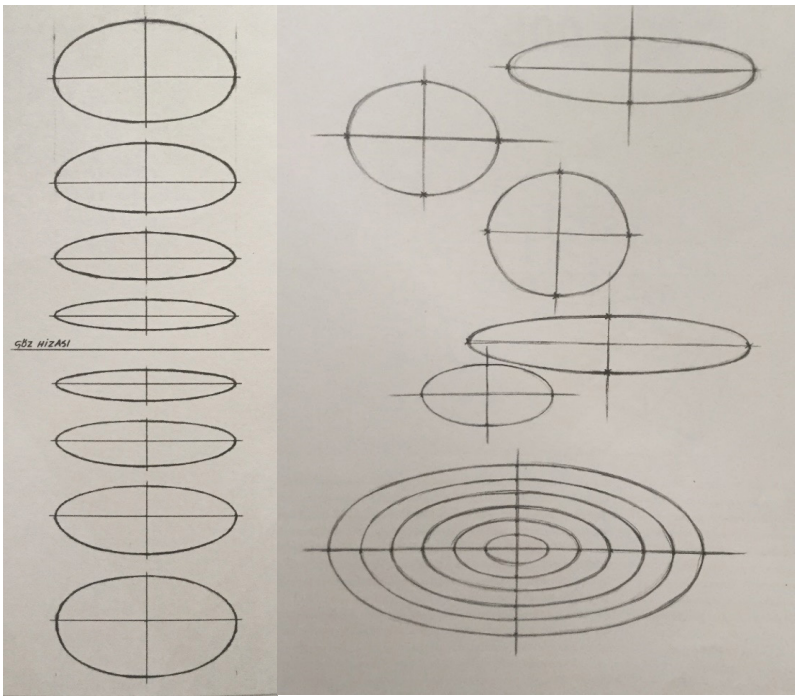

Görsel 1.36. Dairenin perspektif görünüşü

ETKİNLİK 4

Aşağıdaki görselden yaralanarak perspektif kurallarına göre daire ve elipsler çiziniz

Kullanılacak araç ve gereçler:
- Resim altlığı / şövale
- Resim kâğıdı 35x50 / 50x70
- Resim kalemleri, HB ve B serisi (…2B, 3B, 4B…),
- Silgi, kalemtıraş, kıskaç

Görsel 1.37. Elips çizimi

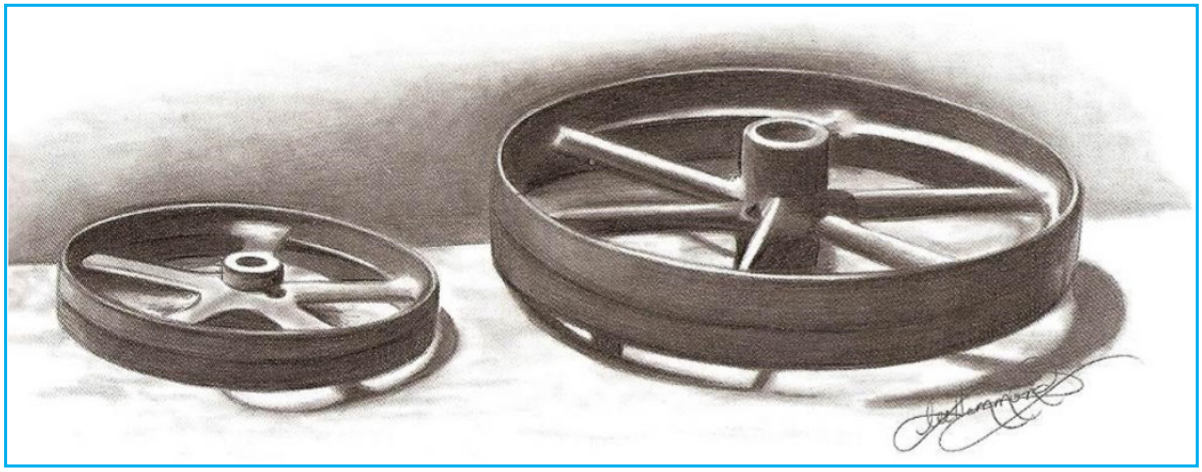

Görsel 1.38. Tekerlek çizimi

1.3.2. Küre Çizimi

Eni, boyu, derinliği olan üç boyutlu, tam daire formuna küre denir. Futbol topu, tenis topu ve basket topu bunların hepsinin kapladığı bir alan, yani yükseklik genişlik ve enleri vardır.

Çizimde derinliği gösterebilmek için iç içe elips çizmek kürenin yükseklik, genişlik ve derinliğini görebilmemizde de yardımcı olacaktır.

Çevremizdeki her şeyin genel olarak hatları bir geometrik forma benzer. Desende çizime başlamadan önce, nesneyi ayrıntılarını dikkate almadan dikkatlice gözlemlemek gerekir. Fincan, çaydanlık vb. objelerin bir kısmı küre şekline benzer.

Küreler ufuk çizgisinin altında ya da üstünde veya bize yakın ya da uzakta olsun görünüşlerinde hiçbir değişiklik olmaz daima tam daire olarak görünür. Yalnızca kaçış noktasına yaklaştıkça daha küçük gözükürler.

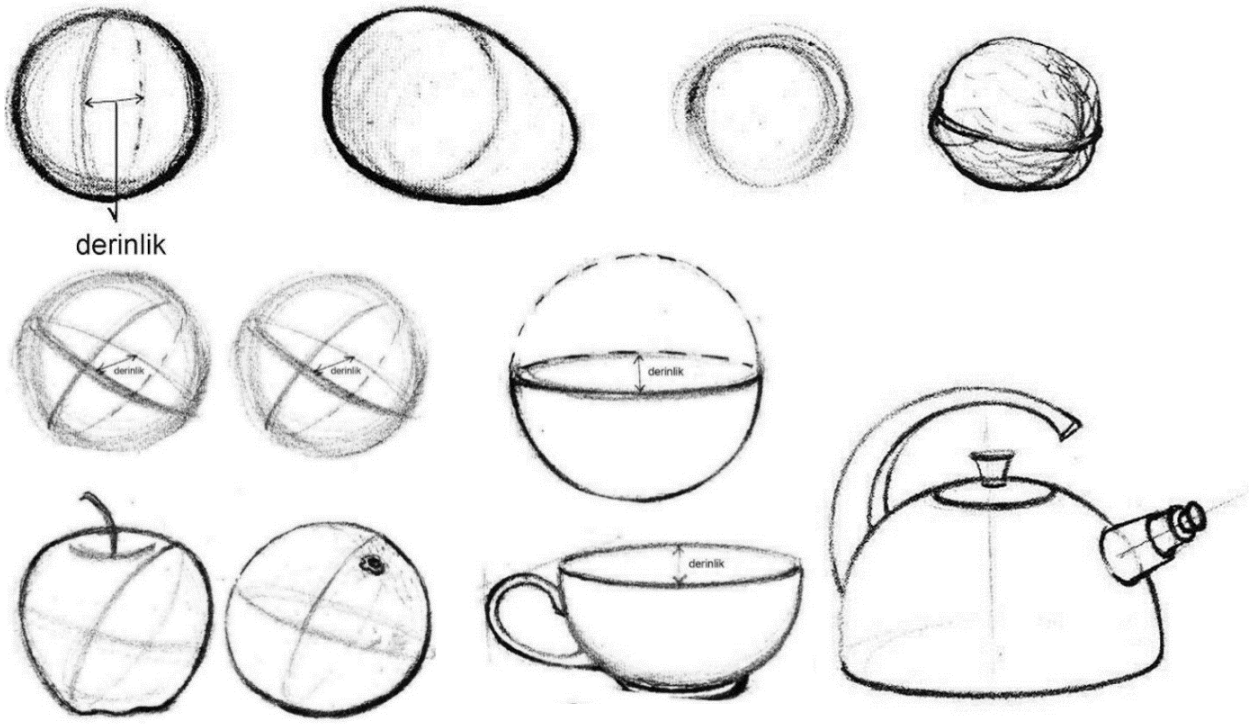

Görsel 1.39. Küre ve küresel nesne form çizimleri

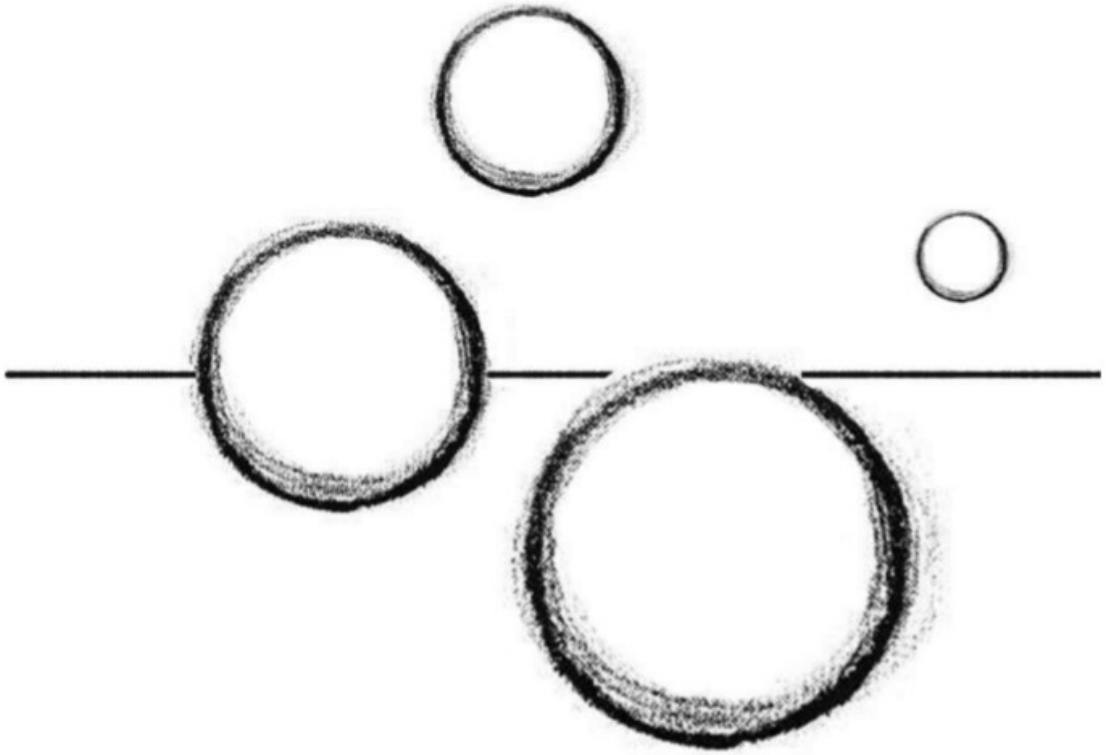

Görsel 1.40. Kürenin ufuk çizgisine göre konumları

1.3.3. Silindir Çizimi

Silindir; alt ve üst elipslerin kenarlarının çizgiyle birleşmesiyle oluşur. Elips çiziminde unutulmaması gereken, elips tam göz hizasında çizgi hâlinde gözükür. Silindirik bir nesneyi sadece geometrik silindir formu olarak görürsek nesnenin desen çizimi daha kolaylaşacaktır.

Görsel 1.41. Silidir ve silindirik nesne çizimi

Silindirik formların çizimlerinde kare ve dikdörtgen prizmanın tek kaçış noktalı perspektif kuralına göre çizilir. Üst ve alt yüzeyler silindirin daireleri çizilerek kenarları kaçış noktasında birleştirilir. Silindirin daireleri ufuk çizgisine yaklaştıkça daralır, uzaklaştıkça genişler.

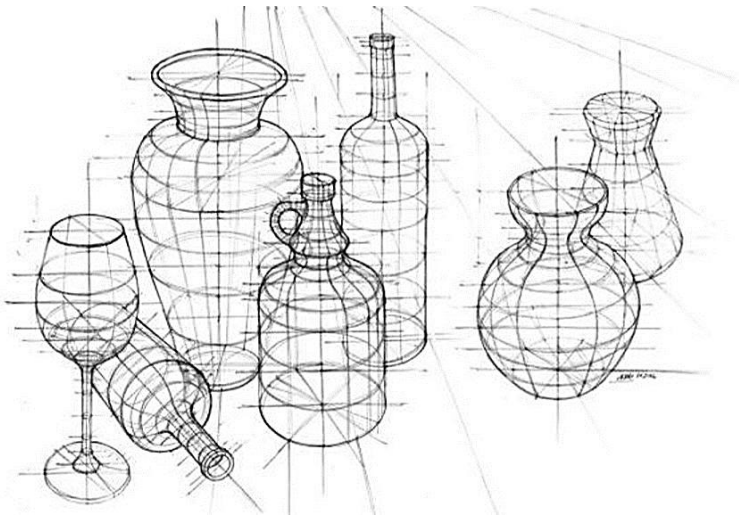

Görsel 1.42. Silindirik nesne çizimleri

Görsel 1.43. Silindirik nene çizimleri, Romina S. Gül (2019), Maçka MTAL

Günlük yaşamda kullandığımız birçok nesne silindirden yararlanarak çizebilirsiniz. Bardak, şişe vb. nesneler silindirik formlardır.

ETKİNLİK 5

Aşağıdaki görselden yaralanarak perspektif kurallarına göre silindir çiziniz.

Kullanılacak araç ve gereçler:
• Resim altlığı / şövale
• Resim kâğıdı 35x50 / 50x70
• Resim kalemleri, HB ve B serisi
(…2B, 3B, 4B…),
• Silgi, kalemtıraş, kıskaç

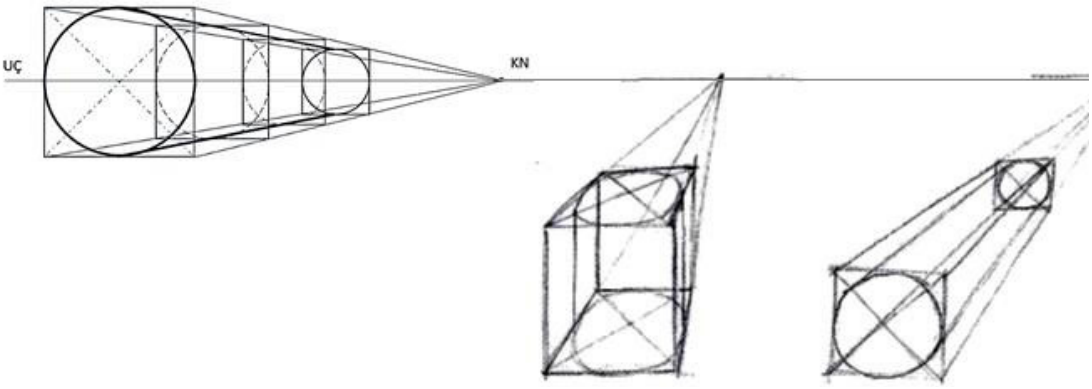

Görsel 1.44. Silindir Çizimi

UYGULAMA FAALİYETİ - 5

Küre, silindir koni, yumurta vb. formları karşınıza uygun bakış açısıyla yerleştirerek serbest elle çiziniz.

Kullanılacak araç ve gereçler:

- Resim altlığı / Şövale
- Resim kâğıdı 35x50 / 50x70
- Resim kalemleri, HB ve B serisi (…2B, 3B, 4B…),
- Silgi, kalemtıraş, kıskaç
- Küre, silindir koni, yumurta vb. formlar

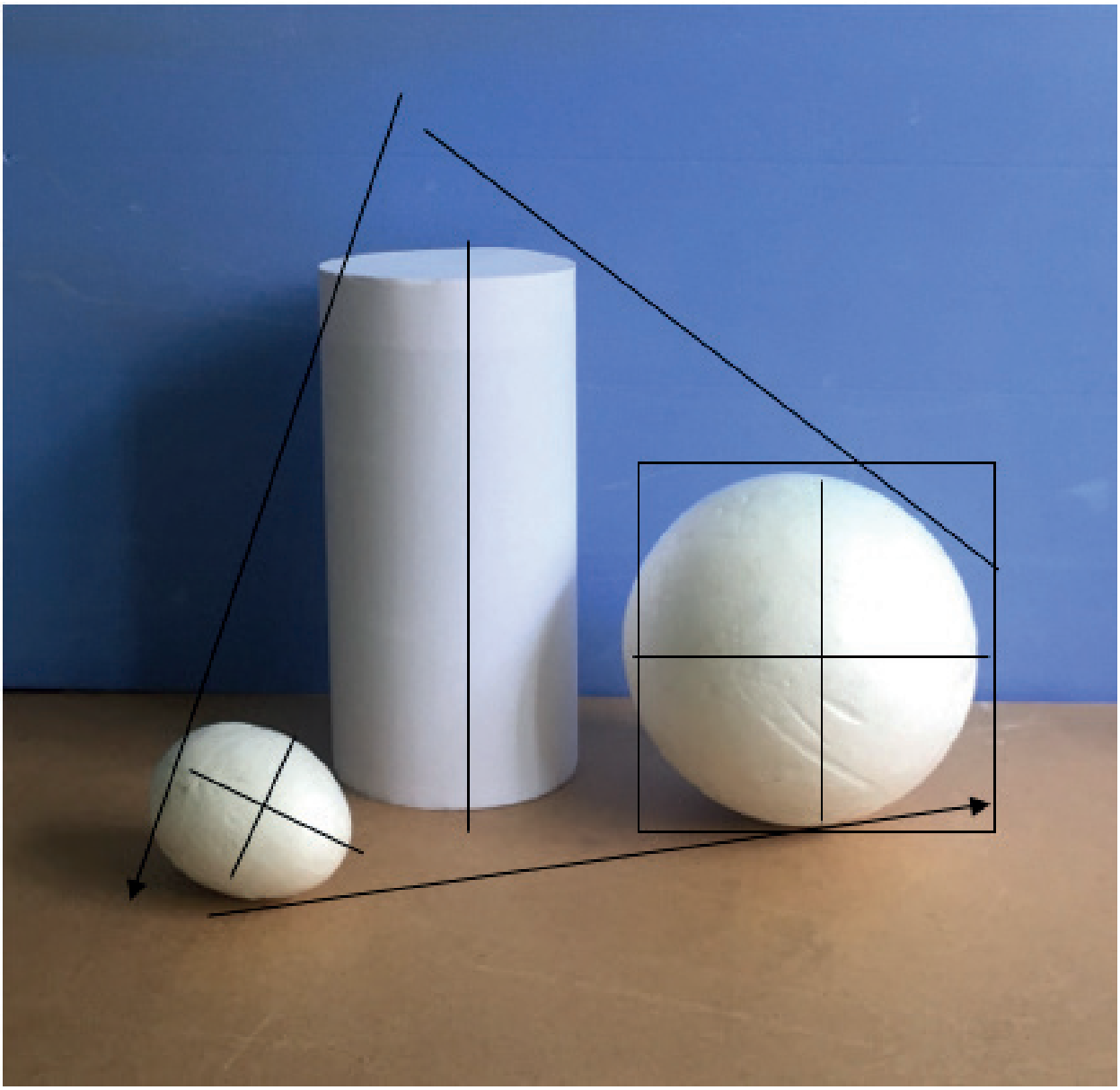

Görsel 1.45. Yuvarlak geometrik kompozisyon çizimi

Uygulama Basamakları	Öneriler
• Çizim yapmak için kullanılacak araç ve gereçleri temin ediniz. • Malzemelerinizi hazırlayarak ortamı çizime uygun hâle getiriniz.	• Atölye önlüğünüzü giymeyi unutmayınız. • Atölyede iş sağlığı güvenliği kurallarına uyunuz. • Kalemlerinizi açarken (maket bıçağı kullanımında) kendinize ve arkadaşlarınıza zarar verebilecek davranışlardan kaçınınız.
• Küre, silindir vb. formlarınızı uygun bakış açısına yerleştiriniz.	• Yönünüz kâğıdınıza ve çizilecek forma tam olarak dönük olmalıdır. • Tabure ya da sandalyenizi alın ve çalışma kâğıdınızın karşısına dik olarak oturunuz. • Açınızı ayarlarken arkadaşlarınızın bakış açısını engellememeye dikkat ediniz.
• Formları gözlemleyerek görme noktanızınız altında mı üstünde mi olduğuna dikkat ediniz.	• Cetvel kullanmayınız. • Çizim yaparken serbest, rahat çizim yapınız.
• Yuvarlak formlardan oluşan kompozisyonu kaleminizle oranlayınız.	• Gördüğünüz formların birbirlerine yükseklik, genişlik ve derinlik oranını kaleminizle karşılaştırınız.
• Silindirin en ve boyunu birbiri ile oranlayın ve aks üzerinde işaretleyiniz.	• Silindirin elipsini görme açınıza göre ayarlayınız.
• Küre formunu çizerken elinizi kaldırmadan ve kaleminizi çok bastırmadan sürekli dairesel hareketlerle çiziniz. • Formun dikey, yatay köşelerini ve derinliklerini kaleminizle oranlayarak yönlerini tespit ediniz.	• Küre çizerken kareden yaralanabilirsiniz. • Çizginin ton değerinin çok hafif olmasına dikkat ediniz.
• Formunuzun çizimini kontur çizgileriyle tamamlayınız.	• Çalışmanızı tamamlayarak öğretmeniniz ve arkadaşlarınız ile beraber değerlendirebilirsiniz. • Atölyenizi temizleyerek, kullanılan malzemeleri yerlerine kaldırınız. • Atölyede açık ışıkları kapatınız. Prizde takılı fişler varsa çıkarınız. • Tehlike oluşturabilecek bir durumla karşılaştığınızda acilen atölye öğretmenine bildiriniz

UYGULAMA FAALİYETİ - 6

Geometrik şekillerden kompozisyon kurarak çiziniz.

Kullanılacak araç ve gereçler:
- Resim altlığı / Şövale
- Resim kâğıdı 35x50 / 50x70
- Resim kalemleri, HB ve B serisi (…2B, 3B, 4B…),
- Silgi, kalemtıraş, kıskaç
- Küre, dikdörtgen prizma, kitap, silindir, koni, küre vb. formlar
- Küre, silindir koni, yumurta vb. formlar

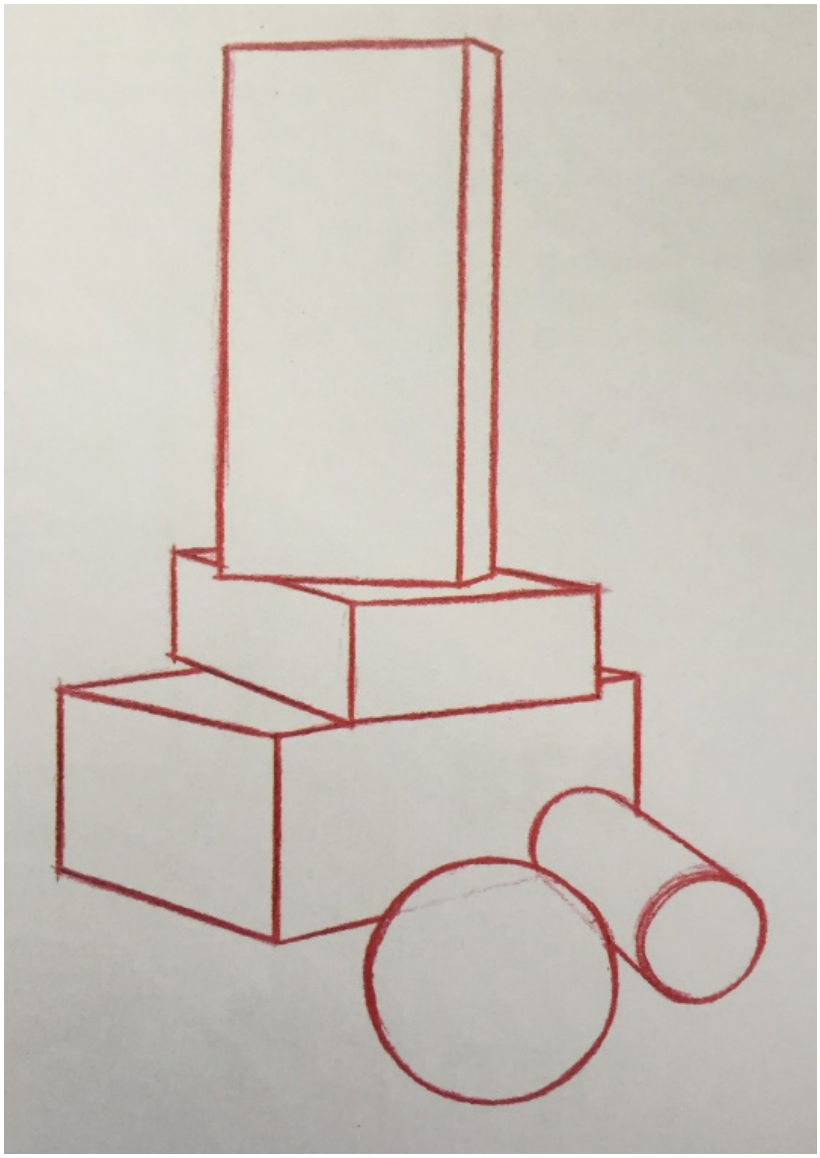

Görsel 1.46. Basit geometrik kompozisyon çizimi

Uygulama Basamakları	Öneriler
• Çizim yapmak için kullanılacak araç ve gereçleri temin ediniz. • Malzemelerinizi hazırlayarak ortamı çizime uygun hâle getiriniz	• Atölye önlüğünüzü giymeyi unutmayınız. • Atölyede iş sağlığı güvenliği kurallarına uyunuz. • Kalemlerinizi açarken (maket bıçağı kullanımında) kendinize ve arkadaşlarınıza zarar verebilecek davranışlardan kaçınınız.
• Kompozisyonu uygun bakış açısına yerleştiriniz	• Yönünüz kâğıdınıza ve çizilecek forma tam olarak dönük olmalıdır. • Tabure ya da sandalyenizi alın ve çalışma kâğıdınızın karşısına dik olarak oturunuz. • Açınızı ayarlarken arkadaşlarınızın bakış açısını engellememeye dikkat ediniz.
• Formları gözlemleyerek görme noktanızınız altında mı üstünde mi olduğuna dikkat ediniz.	• Cetvel kullanmayınız. • Çizim yaparken serbest, rahat çizim yapınız. • Kesik kesik çizgi kullanmaktan kaçının
• Kompozisyonu kaleminizle oranlayınız.	• Gördüğünüz formların yükseklik, genişlik ve derinliklerini kaleminizle karşılaştırınız.
• Geometrik cisimlerin ufuk çizgisi üzerinde veya altında olup olmadığına dikkat ederek çizim yapınız.	• Gözünüzle oranlama yaparak derinliği belirleyebilirsiniz. • Sizden uzaklaşan çizgilerin ton değerinin daha açık olmasından dolayı kaleminizi fazla bastırmayınız.
• Formun dikey, yatay köşelerini ve derinliklerini kaleminizle oranlayarak yönlerini tespit ediniz.	• Nesnelerin yönlerini doğru yakalamak için kaleminizi kullanarak karşılaştırmalar yapabilirsiniz.
• Formunuzun çizimini kontur çizgileriyle tamamlayınız.	• Çalışmanızı tamamlayarak öğretmeniniz ve arkadaşlarınız ile beraber değerlendirebilirsiniz. • Atölyenizi temizleyerek, kullanılan malzemeleri yerlerine kaldırınız. • Atölyede açık ışıkları kapatınız. Prizde takılı fişler varsa çıkarınız. • Tehlike oluşturabilecek bir durumla karşılaştığınızda acilen atölye öğretmenine bildiriniz

HAZIRLIK ÇALIŞMASI

1.Çevrenizdeki eşyaların gün ışığı ve yapay ışıkta açık koyu alanlarını gözlemleyiniz, gözlemlerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.
2.Tonlama ve hacimlendirme teknikleri nelerdir? Araştırınız.
3. Karakalem desen çalışmalarını inceleyiniz. Kullanılan tonlama ve hacimlendirme tekniklerini gözlemleyiniz.

"Resim benden daha güçlüdür. Bana dilediği her şeyi yaptırabilir."
Pablo Picasso

1.4. DESENDE TONLAMA VE HACİMLENDİRME

Bir nesnenin, cismin bütün boyutlarıyla birlikte uzayda kapladığı alandır. Resimde hacim, ışık-gölge ilişkisinin kurgulanmasıyla elde edilir. Desende hacimlendirme ve tonlama; iki boyutlu yüzeyde objelerin hacimlerini, uzaklık, yakınlık ve derinlik ilişkilerini algılamamızı sağlar.

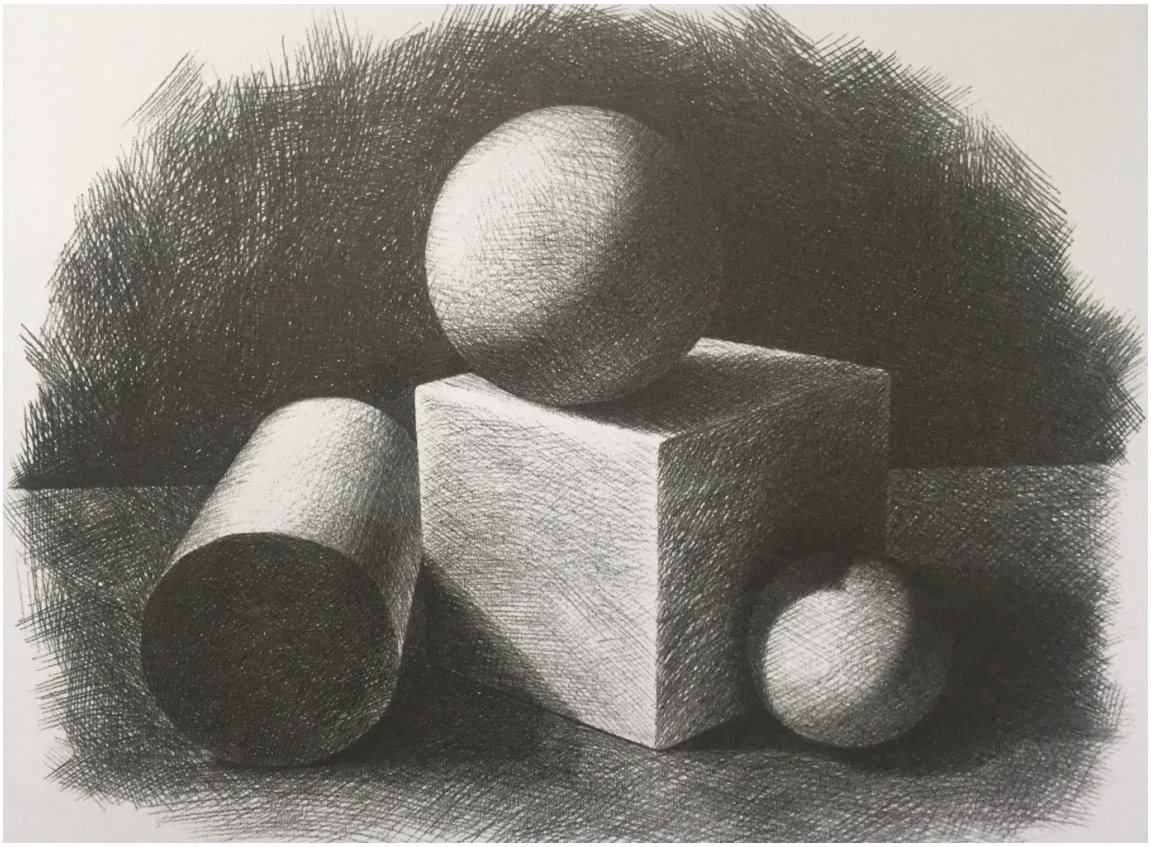

Görsel 1.47.Doğal ve yapay ışık kaynaklarının oluşturduğu ışık-gölge

1.4.1. Tonlama ve Hacimlendirme ile İlgili Temel Kavramlar

Işık-Gölge

Işık, bir kaynaktan çıkan doğal ya da yapay enerjidir. Güneş, ay, yıldızlar, alev (mum, gaz lambası vb.), lamba vb. ışık kaynaklarıdır.

Formları (cansız, canlı) ışığın yansıması sayesinde görürüz.Saydam olan nesneler belirli derecede ışığın geçirirken saydam olmayan cisimler ışığın geçmesine izin vermezler. Işık bu şekilde engellendiğinde gölgeler oluşur.

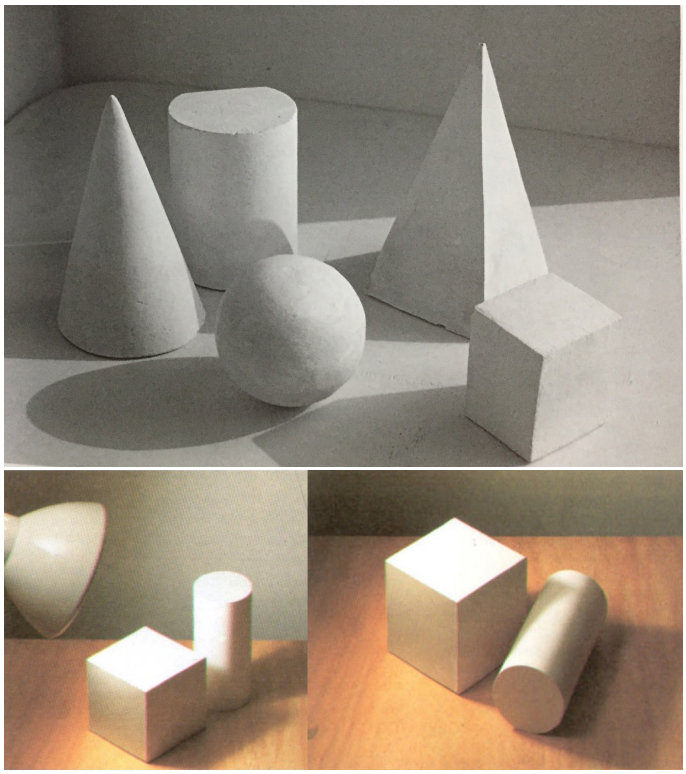

Görsel 1.48. Doğal ve yapay ışık kaynaklarının oluşturduğu ışık-gölge

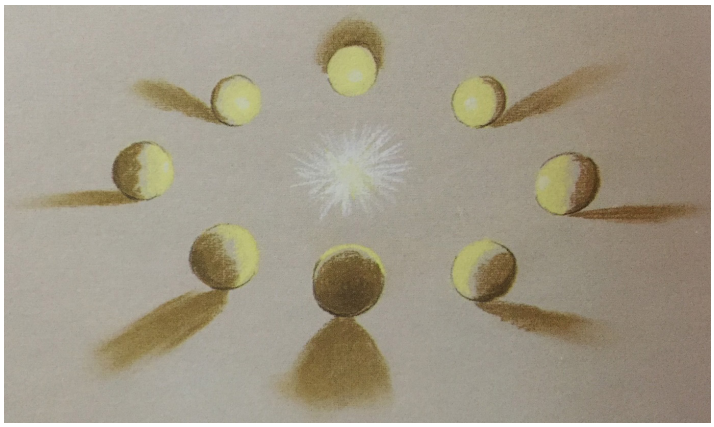

Görsel 1.49. Işık kaynağının yönüne göre gölgenin yansıması

Desende ışığın yönü ve şiddeti açık-koyu değerleri belirler.

Işığın yönü;
•Işık üstten geldiğinde formların gölgeleri aşağı düşer. Bu ışıkla nesne gölgesi yok gibi gözükebilir.
•Önden gelen ışık nesnenin gölgesinin arkaya düşmesini sağlar. Önden gelen ışık, formları gölgesiz düz renklerle gösterir.
•Soldan gelen ışık formların gölgelerinin sağa düşmesini sağlar.
•Sağdan gelen ışık formların gölgesinin sola düşmesini sağlar.
•Önden ve hafif yandan gelen ışık, formu ve hacmi en iyi gösteren ışık türüdür.
•Yandan gelen ışık modele bir tür hareketlilik kazandırdığından ölü doğa ve figür resimleri için önerilir. Ressamlar kendi portrelerini yaparken genellikle bu türü kullanırlar.
•Arkadan gelen ışık formların gölgelerinin öne düşmesini sağlar.
•Alttan gelen ışık günümüzde pek kullanılmamaktadır. Yine de resimde korku, panik, şiddet vb. gibi nitelikleri göstermek için uygun bir türdür.

Açık–Koyu

Işık, objenin her tarafını aynı ölçüde aydınlatmadığı için, açık-koyu ton farklılıkları meydana gelir. Açık ve koyu değerler ışığın cisimler üzerine yansıması ile oluşmaktadır. Işığın geliş yönüne göre formların renk değerleri açıktan koyuya doğru derecelendirilir.

Işığın yansımasıyla formlar üzerinde oluşan açık lekeler ışığı, koyu lekeler ise gölgeyi ifade eder. Örneğin; camın kenarında duran bir nesneye baktığımızda ışığın geldiği yönde olan kısımların açık ve parlak, gölgede kalan kısımların ise koyu ve sönük olduğunu görürüz. Açık-koyu ile ışık-gölge terimlerini birbirine karıştırmamak gerekir.

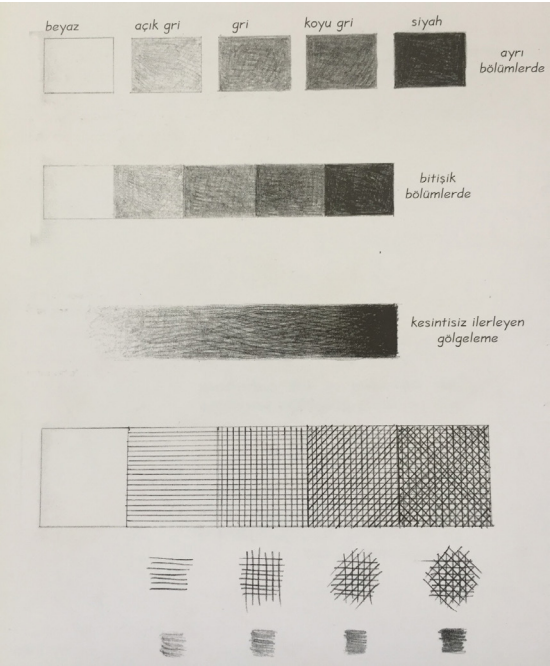

Görsel 1.50. Açık-koyu değerler ve uygulama yöntemleri

Ton

Ton, ışığın yansımasıyla cisimler üzerinde oluşan en açık değer ile en koyu değer arasındaki renk geçişleridir. Yani; objelerin ışıklı (aydınlık) kısımları ile gölgeli (karanlık) kısımları arasında kalan ışık geçişine ton denir. Aynı rengin en açık değerinden, en koyu değerine hassas geçiş sağlar. Tonlama; resmin üç boyutluluk, hacim, derinlik görünümü kazanmasını sağlayan yöntemlerden biridir.

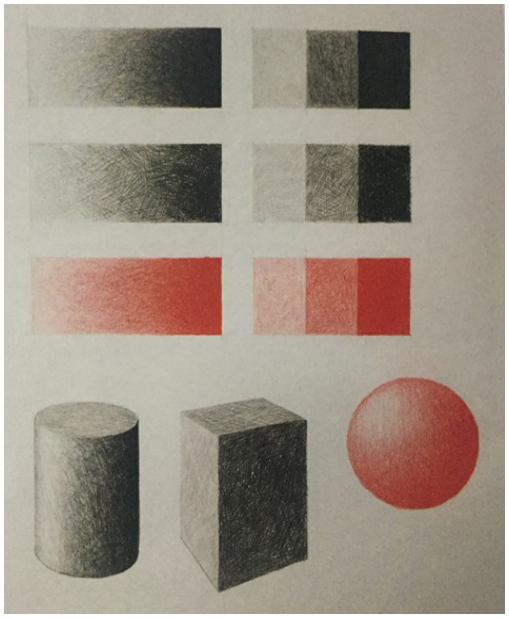

Görsel 1.51. Ton geçişleri

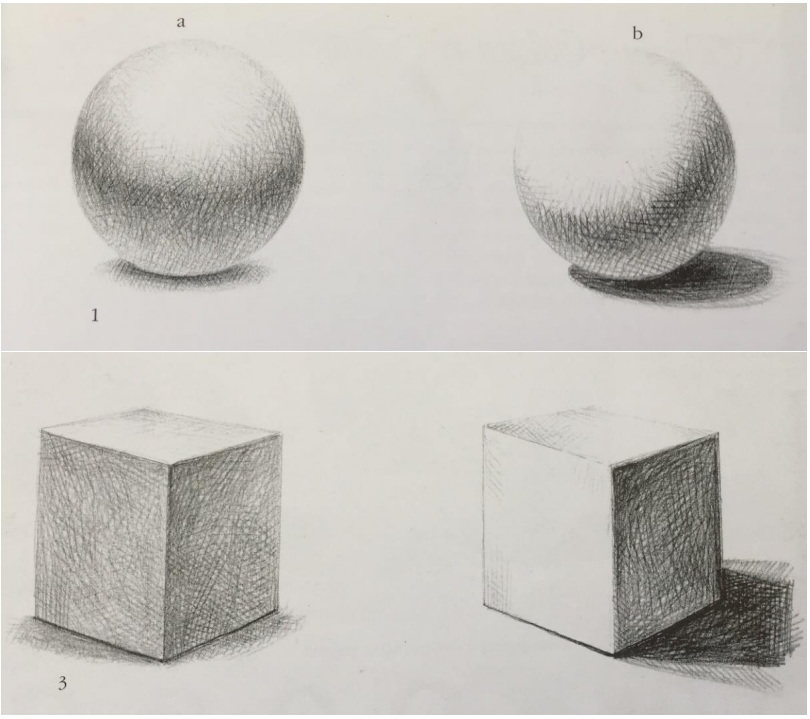

Görsel 1.52. Işık ve gölge tonlama

Işık-gölge, açık-koyu kontrastları (zıtlıklar) ve ara değerleri iki boyutlu yüzey üzerinde hacimsellik (üç boyutluluğu) ve derinliği göstermeye yarar.

Tonlama yaparken;
• Kalemin kâğıda basıncı etkilidir. Fazla bastırıldığında koyu değer, az bastırıldığında açık değerler elde edersiniz.
• Çizginin sık olarak kullanılması ile koyu değerler, seyrek kullanılması ile açık değerler elde edersiniz.
• Kalemin yatık veya eğik kullanılması da tonlamada etkilidir.

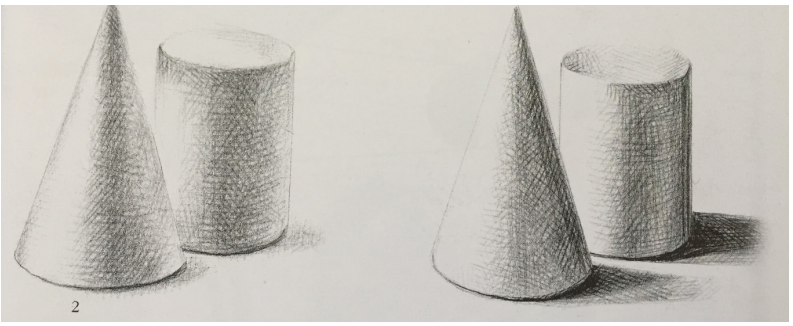

Görsel 1.53. Tonlama ile hacimsellik ve yakınlık-uzaklık

Valör

Bir rengin en açık tonuyla en koyu tonu arasındaki bütün değerleri kapsayan ton çubuğuna valör denir. Tonun göreceli şiddeti bir tondaki ışık ve gölgelerin derecesinin getirdiği fark, renklerin içlerindeki siyah ve beyaz ile ilgilerinden doğan açık-koyu farklarına, değerlerine renk valörü denir.

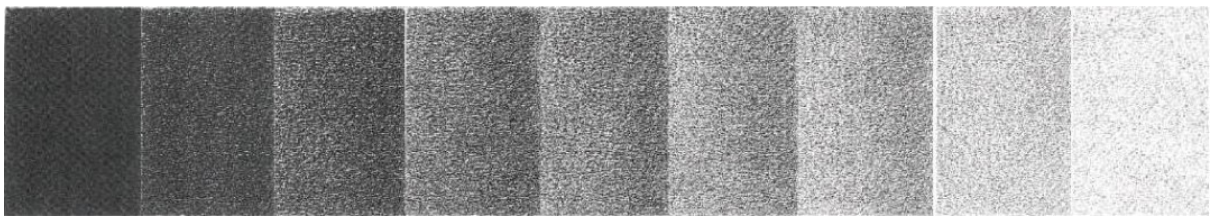

Görsel 1.54. Valör (ton çubuğu)

İyi bir tonlama için ton cetveli kullanmak ve ton geçişlerini iyi kavramak resimde olumlu sonuç verir. Ton geçişleri yumuşak ve kademeli olmalıdır.

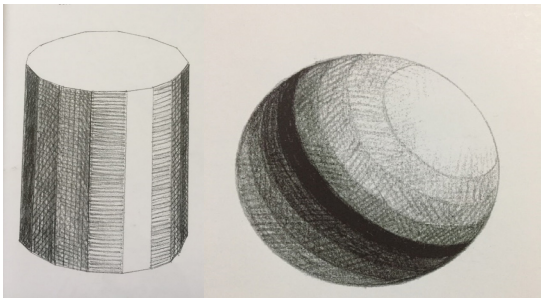

Görsel 1.55. Işık ve gölge bantları

ETKİNLİK 7

Aşağıdaki görselden yararlanarak ton çubuğu (valör) yapınız.

Kullanılacak araç ve gereçler:
- Resim altlığı / şövale
- Resim kâğıdı 35x50 / 50x70
- Resim kalemleri, HB ve B serisi (…2B, 3B, 4B…),
- Silgi, kalemtıraş, kıskaç, cetvel

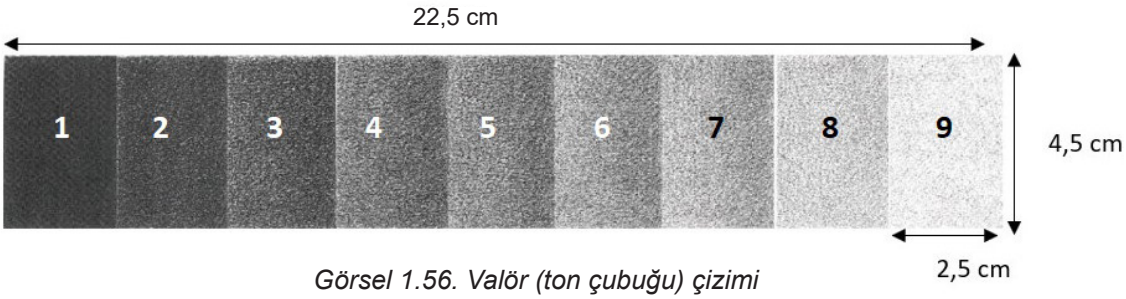

Görsel 1.56. Valör (ton çubuğu) çizimi

- Ton çubuğu çalışmasında kullanılacak araç ve gereçleri temin ediniz.
- Kâğıdınızı enine tutarak 4,5 cm, genişliğinde 22,5cm uzunluğunda bir dikdörtgen çiziniz.
- Dikdörtgeninizi 2,5 cm'lik 9 eşit parçaya, bölünüz.
- Ton çubuğunun 1. kutusundan başlayıp kullandığınız kalemin koyuluk derecesini hafifletelerek 9. kutuda en açık değeri elde edecek şekilde ara değerleri oluşturunuz.
- Tarama çizgilerinin yönüne önem veriniz
- Elinizin altına beyaz bir kâğıt koyarak çalışma alanınızın temiz olmasına özen gösteriniz.
- Ton çubuğunun ilk kutusunu kullandığınız kalemin en koyu derecesini ortaya çıkaracak şekilde aynı yönde ve kaynaştırıp dikdörtgenden taşmayacak şekilde karalayınız.
- Çalışma süresince ton değerlerinizi karşılaştırınız ve aynı değeri tekrarlamayınız.
- Ton çubuğunuz bitti ise kâğıt ölçüsünde mukavva kesiniz.
- Ton çubuğunuzu mukavvaya yapıştırınız ve üstünü jelatin ile kaplayınız.

Etüt

İnceleme, araştırma anlamına gelir. Desende ise bir objenin etüdü formun görünen tüm özelliklerinin (biçim, yüzey, doku, renk, hacim vb.) ayrıntılı ve aslına uygun biçimde; kâğıt, tuval, kil vb. üzerine; ton değerlerinin dikkate alınarak aktarılmasıdır.

1.4.2. Hacimlendirme Yapılırken Dikkat Edilecek Noktalar

Resmi tonlamaya başlamadan önce ışığın geliş yönü tespit edilmelidir. Hangi alanların ışık aldığı ya da parlak olduğuna, hangi alanların daha az ışık aldığına bakılmalıdır.

Resimde ton derecelendirmeleri yapılırken bir tondan diğer tona doğru âni geçişlerden kaçınılmalıdır. Işığın yönüne göre modelde açıktan koyuya doğru giden çok sayıda ara değerler vardır. Bu değerler ne denli çoğalırsa model o denli hacim kazanır.

Görsel 1.57. Detay etüdü

Nesne etüt edilirken;

• Çizim süresince sabit bir noktadan bakılmalıdır.
• Işığın geliş yönüne dikkat edilmelidir.
• Işık her yöne eşit bir biçimde dağılım yapmayacağından ışık alan kısımlar daha aydınlık, almayan kısımlar ise daha koyu görülür.
• Işığın yönüne göre modelde açıktan koyuya doğru giden sayıda ara değerler vardır. Bu değerler çoğaldıkça model o denli hacim kazanır.

Çizimini yapacağınız resmin üç boyutlu algısını sağlamak için ışık gölge ile hacimlendirme yapılır. Yumuşak bir geçiş sağlanırsa tonlar birbirine daha iyi kaynaşır.

Çizgi ile hacim verirken aşağıdaki yöntemler uygulanabilir.

•Düz Tarama;

Düz taramada kullanılan paralel çizgiler ile yapılan tonlama tekniğidir.

• Çapraz Tarama;

Düz çizgilerin açılı olarak birbirini kesmesi ile çapraz tarama yapılır. Çizgiler düz olarak kullanıldığı gibi dağınık veya eğimli de kullanılabilir.

• Sarmal Tarama;

Kalemi kaldırmadan dairesel hareketlerle yapılan tonlama tekniğidir.

• Lekesel Tonlama;

Lekesel tonlamada, kalemi hafif yatay kullanarak kesintisiz bir şekilde açık- koyu değerler çalışılır. Çizgiler birbirine iyice kaynaştırılarak devam eden bir değişim ile lekesel tonlama etkisine ulaşılır.

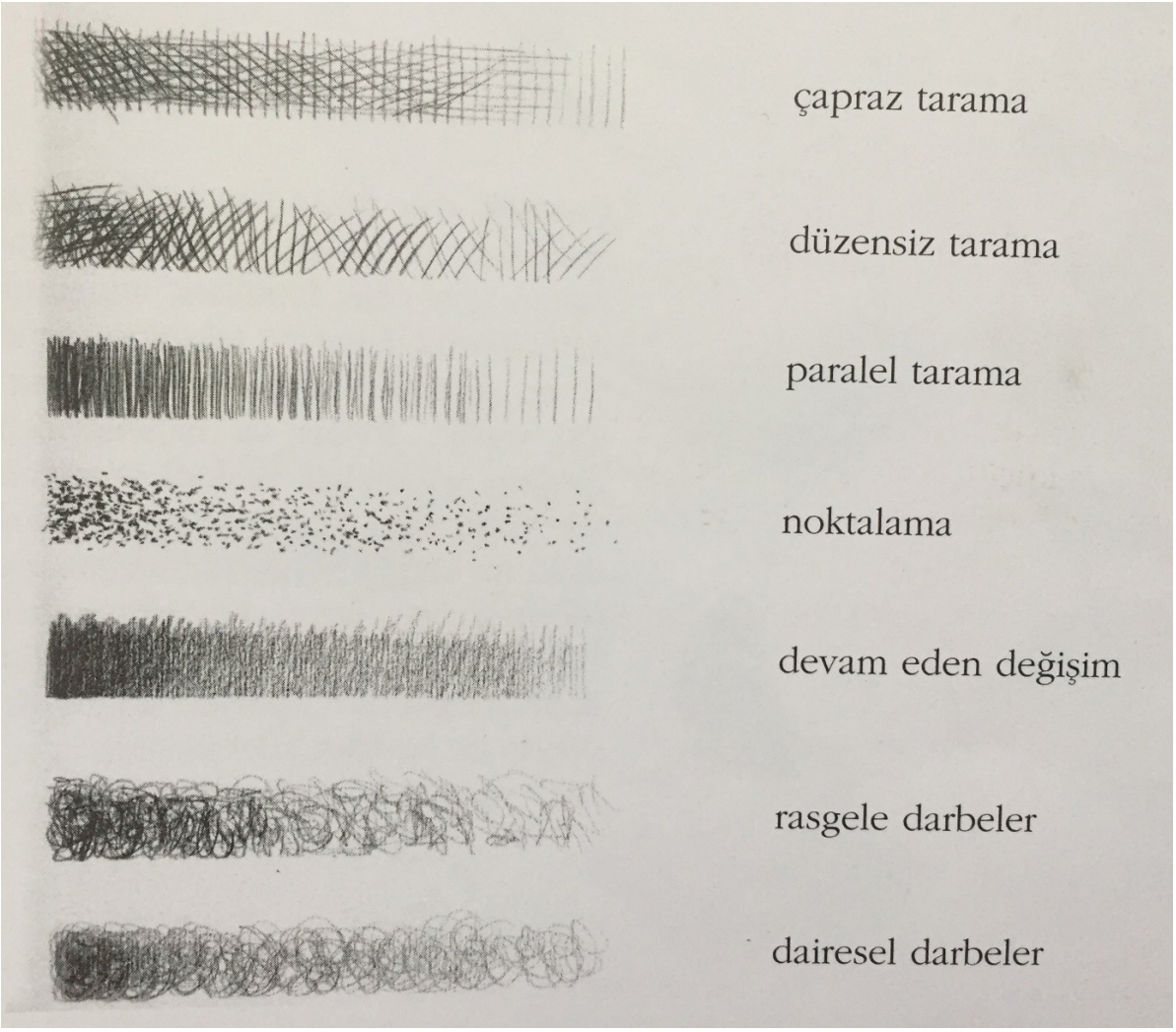

Görsel 1.58. Tarama ile tonlama teknikleri

Işık gölge ile hacimlendirme yapmamızın amacı resmin üç boyutlu görünmesini sağlamaktır. Hacimlendirme yaparken çizgiye hâkim olmak çok önemlidir. Çizginin şeklin dışına taşmaması gerekir. Bunun için değişik şekiller çizip hacimlendirme çalışmaları yapmanız yararlı olacaktır.İlk başlarda zorlanabilirsiniz ama zamanla çizgiye hâkim olacaksınız.

Tarama çizgileri paralel ya da çapraz olarak atılan çizgilerdir. Formun şekline uygun atılan açık ve koyu değerli çizgiler nesneye hacim ve resme üç boyut etkisi kazandırır.

Yuvarlak yapılı objeleri hacimlendirirken çizgiler dairesel yönlü ve köşeli formlara hacim verirken kenar çizgilerine paralel çizgiler kullanılmalıdır. Cisimler biçimine uygun olarak tonlama yapılır.

Çizgiler nesnenin boyutunu ve dokusunu ifade edebilmelidir. Burada çizginin yönü etkilidir. Desende çizimlerinizde modelin formuna uygun çizgiler kullanılması gerekir. Örneğin düz formlarda düz kavisli formlarda ise kavisli çizgiler kullanılmalıdır.

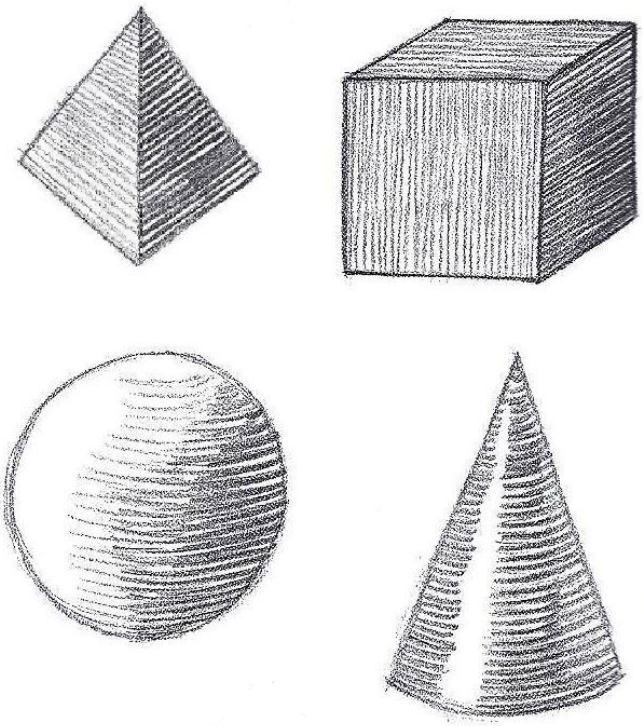

Görsel 1.59. Çizgide yön

Derecelendirme hafifçe bir tondan diğerine ani geçişlerden kaçınarak uygulanır. Böylece tonlar birbirine daha kolay kaynaşır ve iyi bir tonlama elde edilir. Tonlama yapılırken cisimlerin özelliği dikkate alınarak hacimlendirme yapılır.

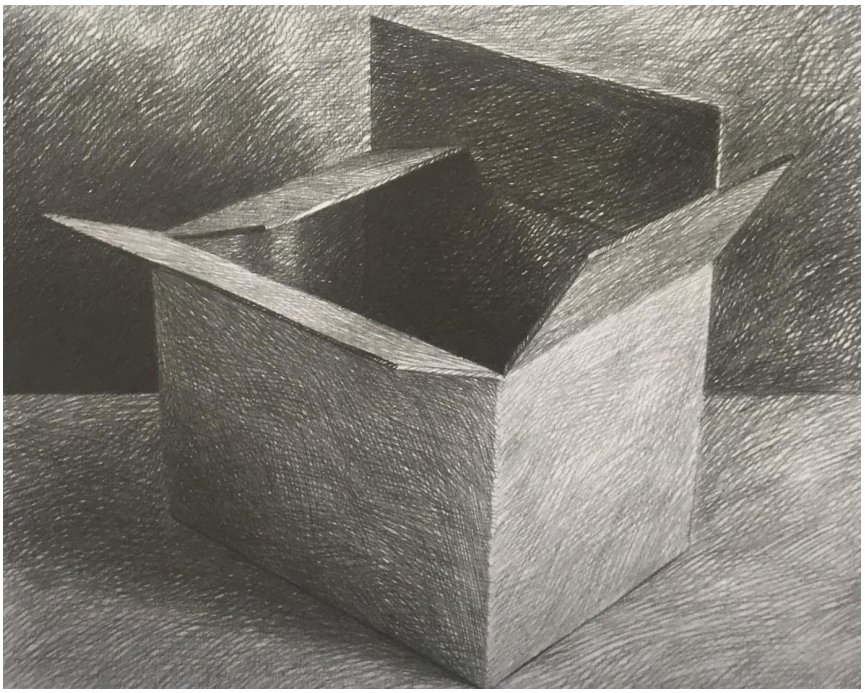

Görsel 1.60. Kutu etüdü

ETKİNLİK 6

Aşağıdaki görselden yararlanarak tonlamada temel ışık değerleri ile (açık-gri-koyu) silindir, dikdörtgen, prizma küre tonlaması yapınız.

Kullanılacak araç ve gereçler:
• Resim altlığı / şövale
• Resim kâğıdı 35x50 / 50x70
• Resim kalemleri, HB ve B serisi (…2B, 3B, 4B…),
• Silgi, kalemtıraş, kıskaç

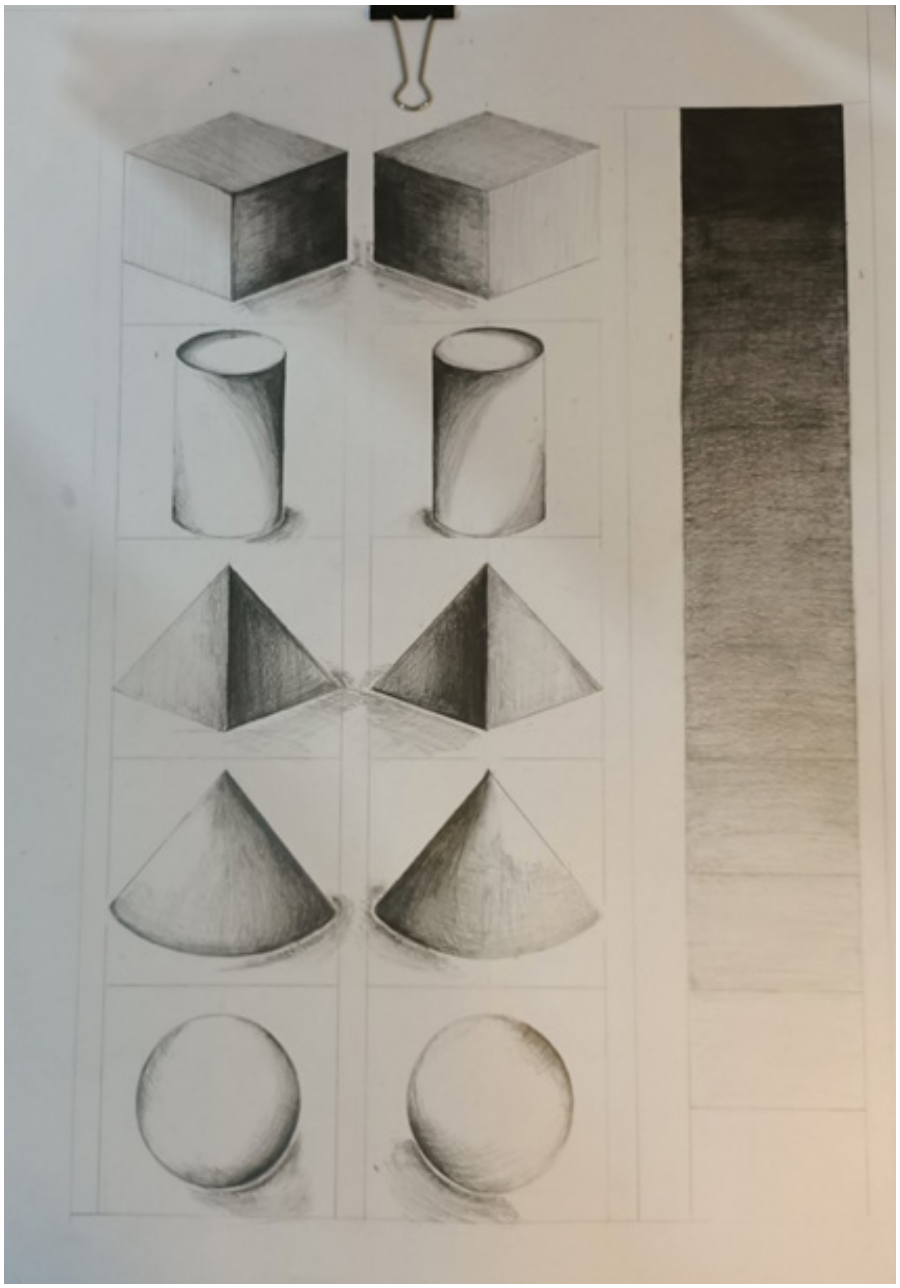

Görsel 1.61. Geometrik form tonlama, Romina S. Gül (2019), Maçka MTAL

1.4.3.Plastik Sanatlarda Işık-Gölgenin Önemi ve Objelerde Gölge

Işık-gölge, açık–koyu kontrastları (zıtlıklar) ve ara değerleri resimde iki boyutlu yüzey üzerinde üç boyutluluğu (hacimsellik) ve derinliği göstermeye yarar. Bunlardan yararlanılarak yapılan çalışma objenin hacmini, objeler arasındaki uzaklığı ve diğer özellikleri mükemmel bir şekilde algılamamızı sağlar. Kullanılan malzeme ve teknikler resim sanatında ışık-gölge değerlerini ortaya çıkarır. Heykelde ise heykeltıraş doğal ve yapay ışığın heykel üzerindeki etkisini düşünerek heykeldeki girinti ve çıkıntıları planlar. Heykel üzerine yansıyan ışığın şiddeti izleyenler üzerinde farklı etkiler yaratır. Mimaride estetik kaygıların yanı sıra doğal ve yapay ışığın etkisi de dikkate alınır. Mimari yapıda dış formların planlaması yapılırken kapı, pencere, çatı, girinti, çıkıntılar, süsleme unsurları üzerindeki ışığın bıraktığı açık-koyu ve ara değerleri önem taşır.

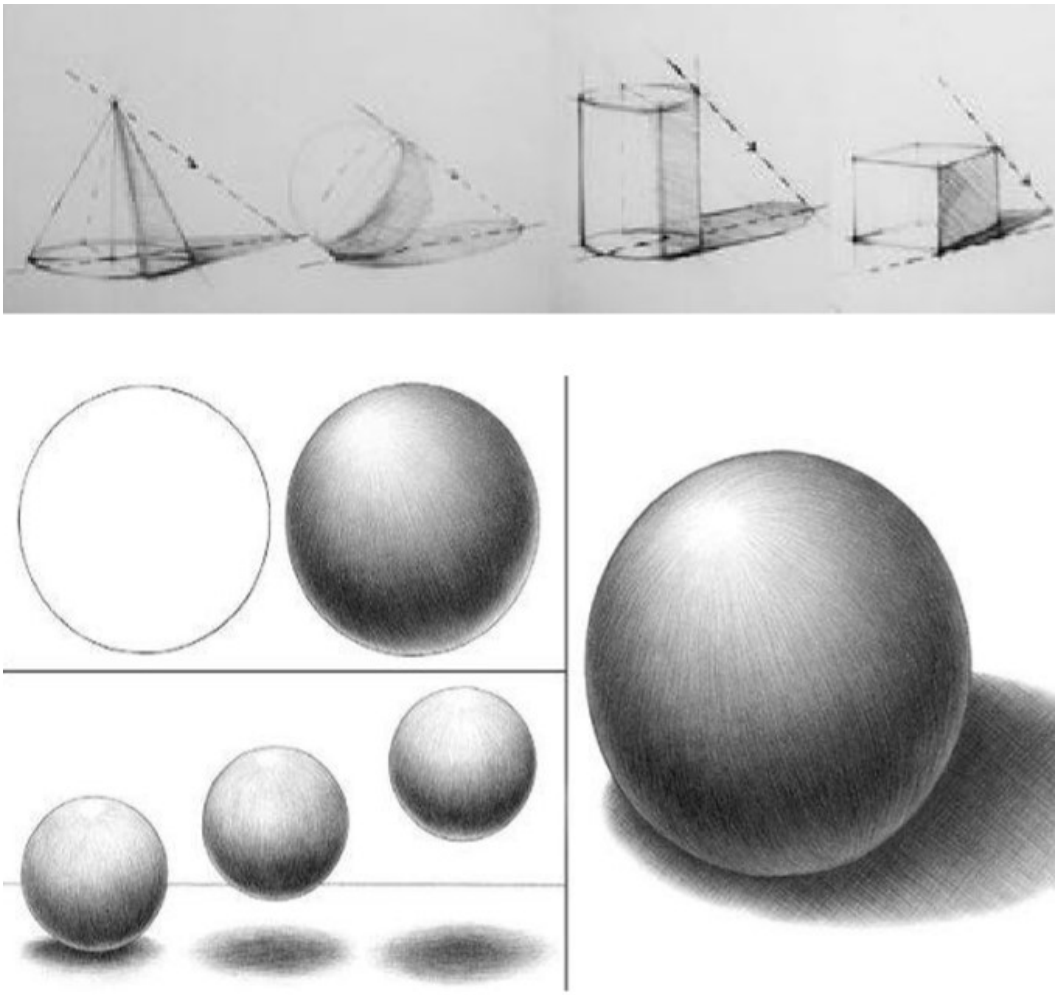

Görsel 1.62. Geometrik formların gölgesi

Cisimlerin hacimli görünmelerinin nedeni ışık aksının eşya yüzeyinde meydana getirdiği açıklık ve koyuluklarıdır. Gözler kısılarak objelere bakılırsa onların üzerindeki gölgeler dereceli görünebilir.

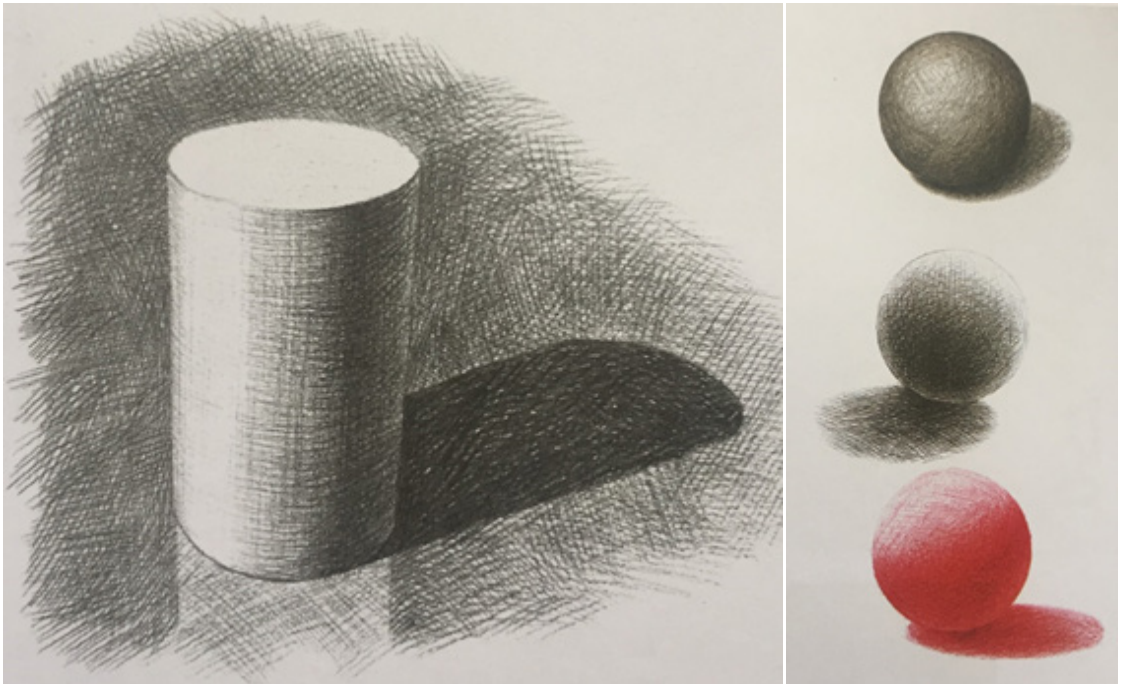

Görsel 1.63. Tonlama ile hacim verme ve gölge

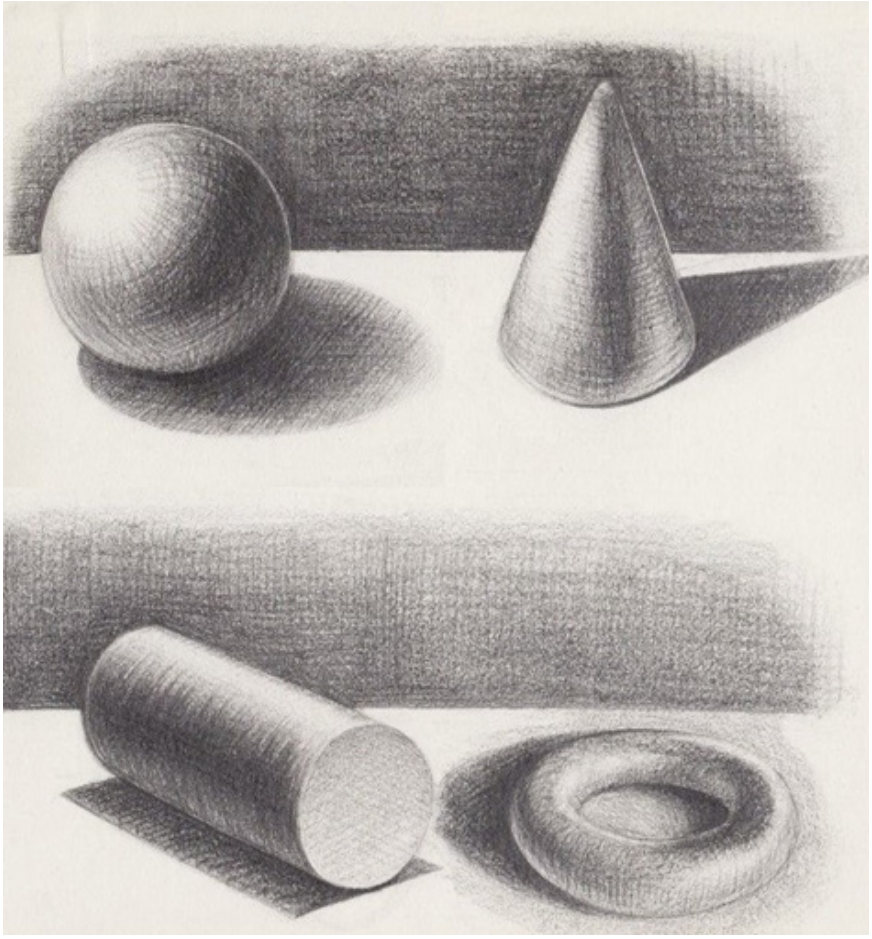

Görsel 1.64. Yuvarlak formlarda tonlama ile hacim ve gölge

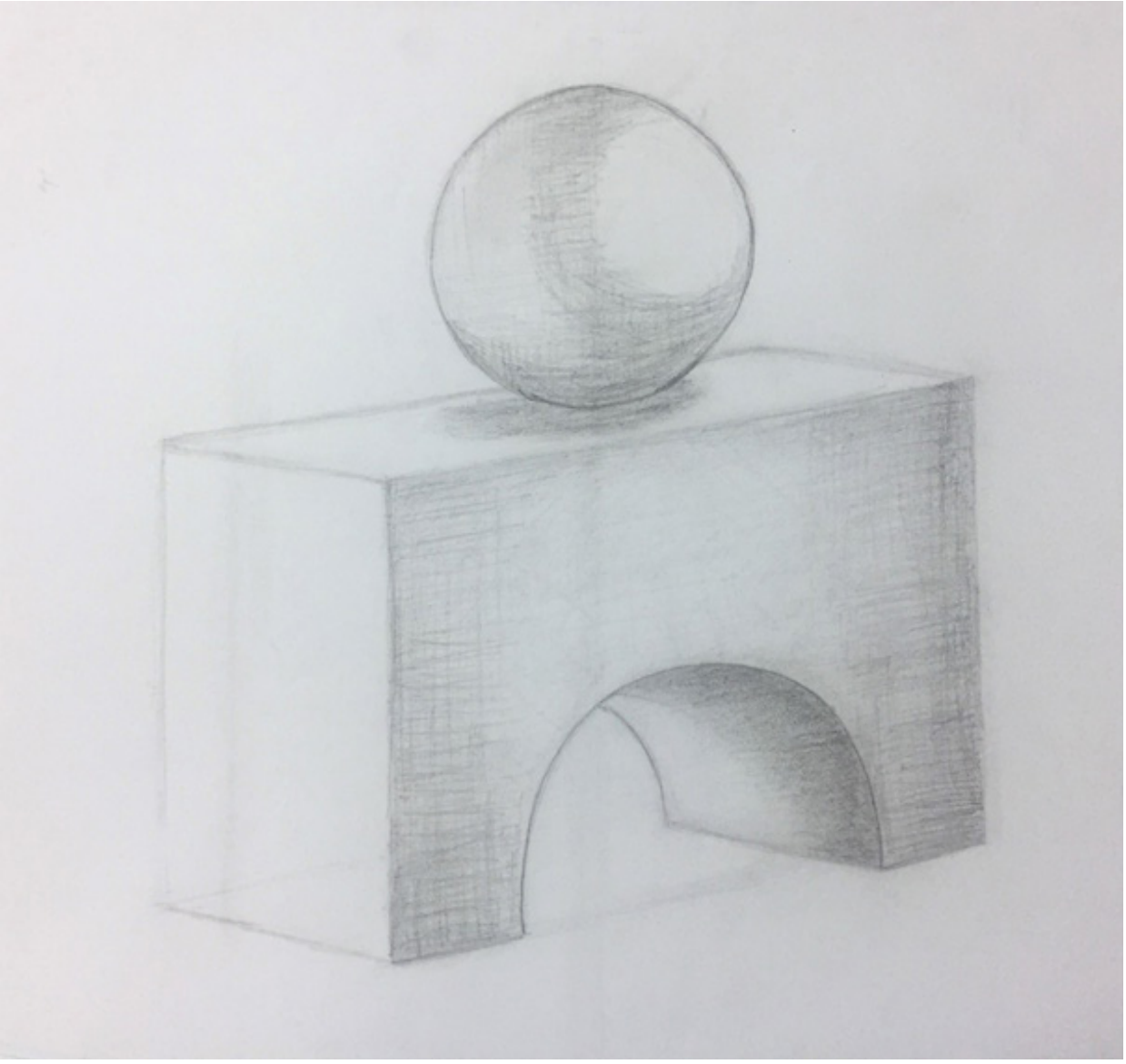

Görsel 1.65. Köprü ve küre desen çalışması, Öğrenci çalışması, Can Deniz Güneş (2016), Maçka MTA

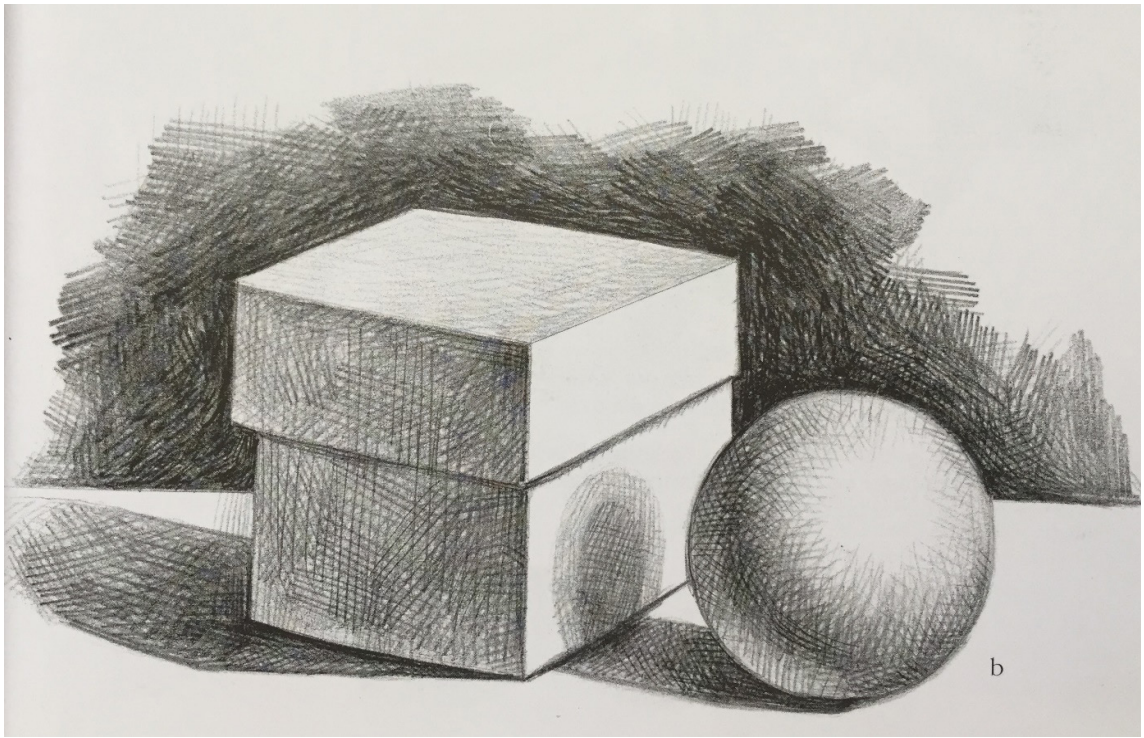

Görsel 1.66. Geometrik kompozisyon tonlama ile hacim verme ve gölge

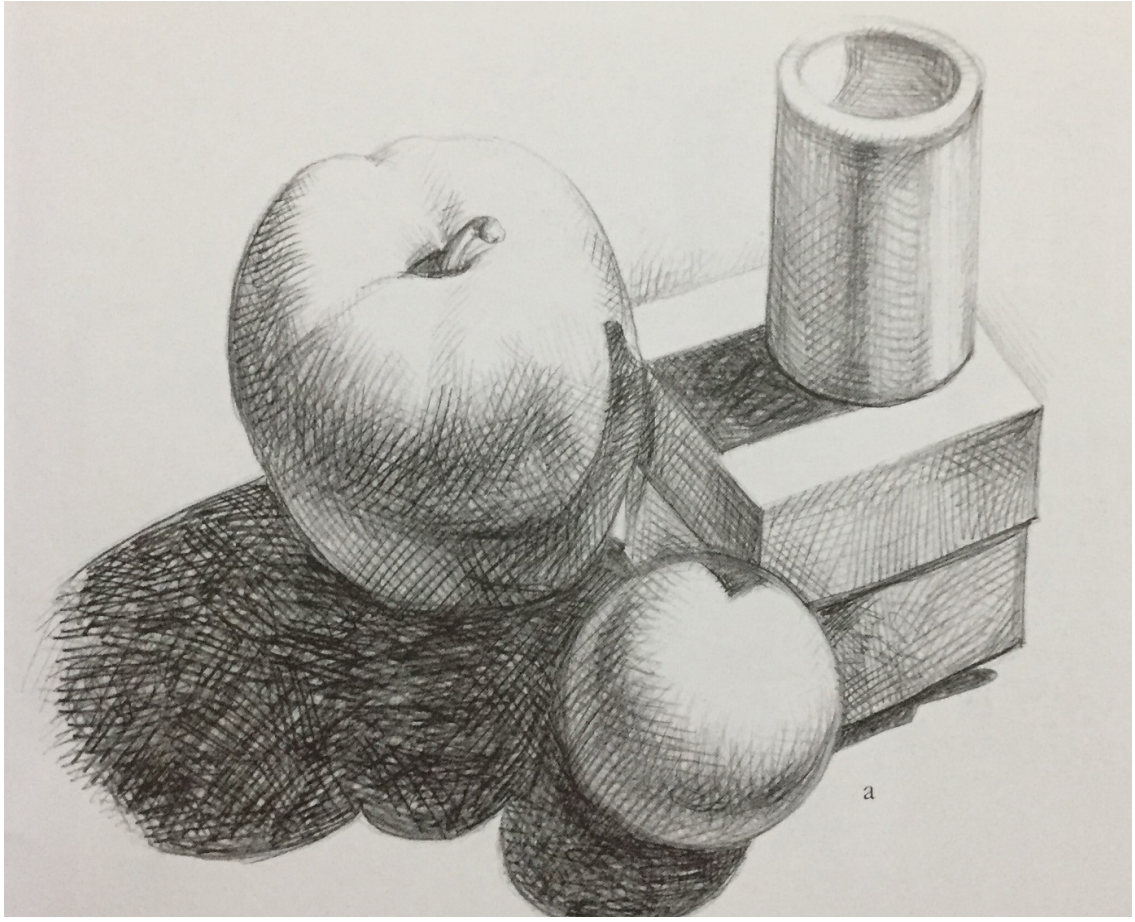

Görsel 1.67. Desen

UYGULAMA FAALİYETİ - 7

Ton çubuğundaki tonlardan yaralanarak geometrik formları serbest elle çizerek tonlayınız.

Kullanılacak araç ve gereçler:
•Resim altlığı / Şövale
•Resim kâğıdı 35x50 / 50x70
•Resim kalemleri, HB ve B serisi (…2B, 3B, 4B…),
•Silgi, kalemtıraş, kıskaç
•Küre, silindir koni, küp, vb. formlar
•Küre, silindir koni, yumurta vb. formlar

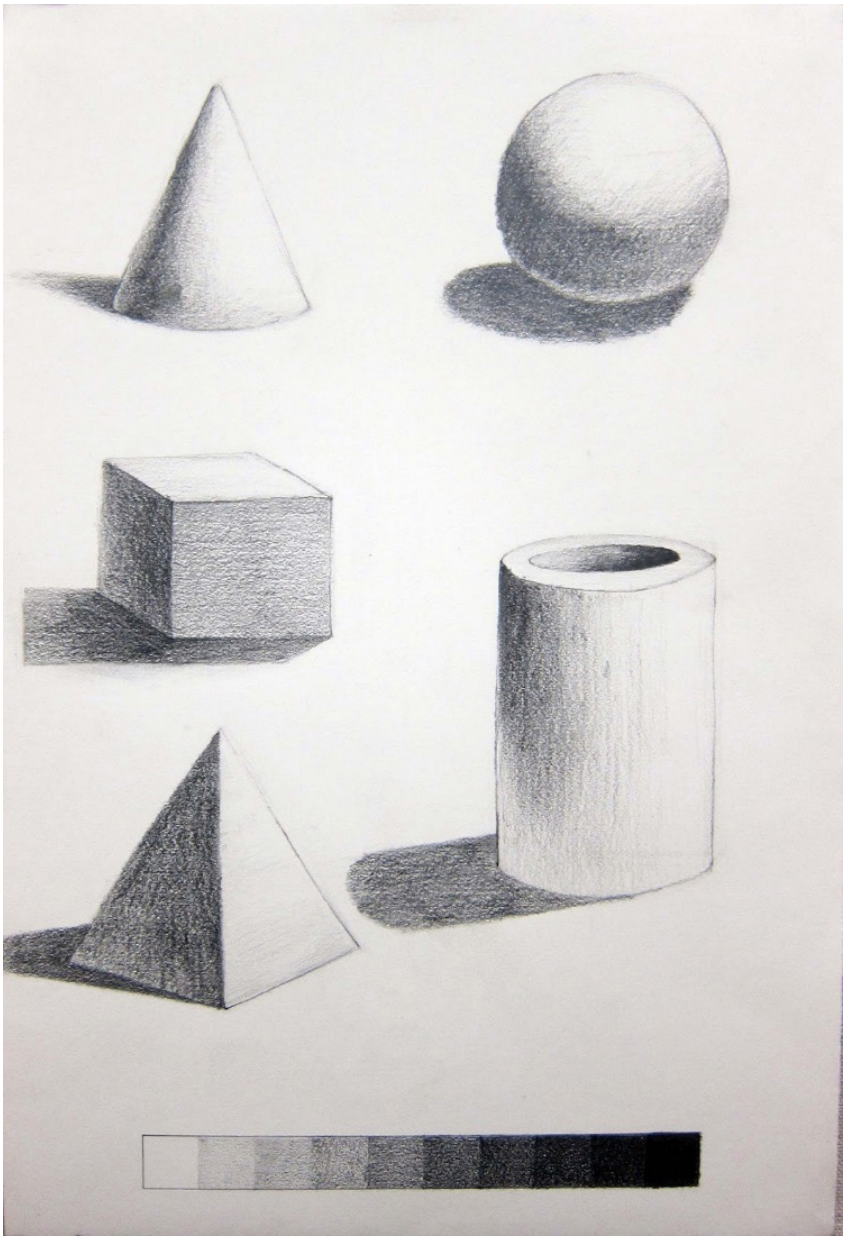

Görsel 1.68. Geometrik form tonlama

Uygulama Basamakları	Öneriler
• Çizim yapmak için kullanılacak araç ve gereçleri temin ediniz. • Malzemelerinizi hazırlayarak ortamı çizime uygun hâle getiriniz	• Atölye önlüğünüzü giymeyi unutmayınız. • Atölyede iş sağlığı güvenliği kurallarına uyunuz. • Kalemlerinizi açarken (maket bıçağı kullanımında) kendinize ve arkadaşlarınıza zarar verebilecek davranışlardan kaçınınız.
• Küre, silindir vb. formlarınızı uygun bakış açısına yerleştiriniz.	• Yönünüz kâğıdınıza ve çizilecek forma tam olarak dönük olmalıdır. • Tabure ya da sandalyenizi alın ve çalışma kâğıdınızın karşısına dik olarak oturunuz. • Açınızı ayarlarken arkadaşlarınızın bakış açısını engellememeye dikkat ediniz.
• Formları kağıdınıza sığacak şekilde çizimlerini yapınız.	• Beş temel formu yerleştirirken kâğıdı dengeli kullanabilmek için her formu geçici olarak, ince bir çerçeve içine alabilirsiniz.
• Formların çizimini kontur çizgileriyle formları ve formun gölgelerini netleştiriniz	• Taslak çiziminizi netleştirilerek, kontur çizgileriyle destekleyiniz. • Formun gölgesini ışığın geliş yönüne göre çizgiyle belirleyebilirsiniz
• Işığın geliş yönüne dikkat dikkat ediniz.	Işık her yöne eşit bir biçimde dağılım yapmayacağından dolayı ışık alan ve ışık almayan kısımların ton değerlerini karşılaştırınız.
• Işığın yönüne göre modelde açıktan koyuya doğru giden ton değerlerine özen gösteriniz.	• Bu değerler çoğaldıkça model o denli hacim kazanır.
• Çizimini yapacağınız resmin üç boyutlu algısını sağlamak için hacimlendirme yapınız.	• Hacimlendirme yaparken yumuşak bir geçiş sağlayarak, tonları birbirine daha iyi kaynaştırınız.
• Formların yapısına göre tarama tekniklerine göre (dairesel, düz, silindirik) hareketlerle hacimlendirme yapınız	• Geometrik formun şekline göre tarama hareketlerini kullanabilirsiniz.
• Ton değerlerine dikkat ederek, çizgileri birbirine kaynaştırınız.	• Çizgileri üst üste uygularken ton geçişlerine göre açıklık- koyuluğa dikkat ederek kaynaştırabilirsiniz.
• Kontur çizgileriyle koyu kenarları ve köşeleri destekleyerek, çiziminizi tamamlayınız.	• Çalışmanızı tamamlayarak öğretmeniniz ve arkadaşlarınız ile beraber değerlendirebilirsiniz. • Atölyenizi temizleyerek, kullanılan malzemeleri yerlerine kaldırınız. • Atölyede açık ışık, prizde takılı fişler varsa çıkarınız. • Tehlike oluşturabilecek bir durumla karşılaştığınızda acilen atölye öğretmenine bildiriniz.

UYGULAMA FAALİYETİ - 8

Ton çubuğundaki tonlardan yaralanarak geometrik formları serbest elle çizerek tonlayınız.

Kullanılacak araç ve gereçler:
•Resim altlığı / Şövale
•Resim kâğıdı 35x50 / 50x70
•Resim kalemleri, HB ve B serisi (…2B, 3B, 4B…),
•Silgi, kalemtıraş, kıskaç
•Küre, silindir koni, küp, vb. formlar
•Küre, silindir koni, yumurta vb. formlar

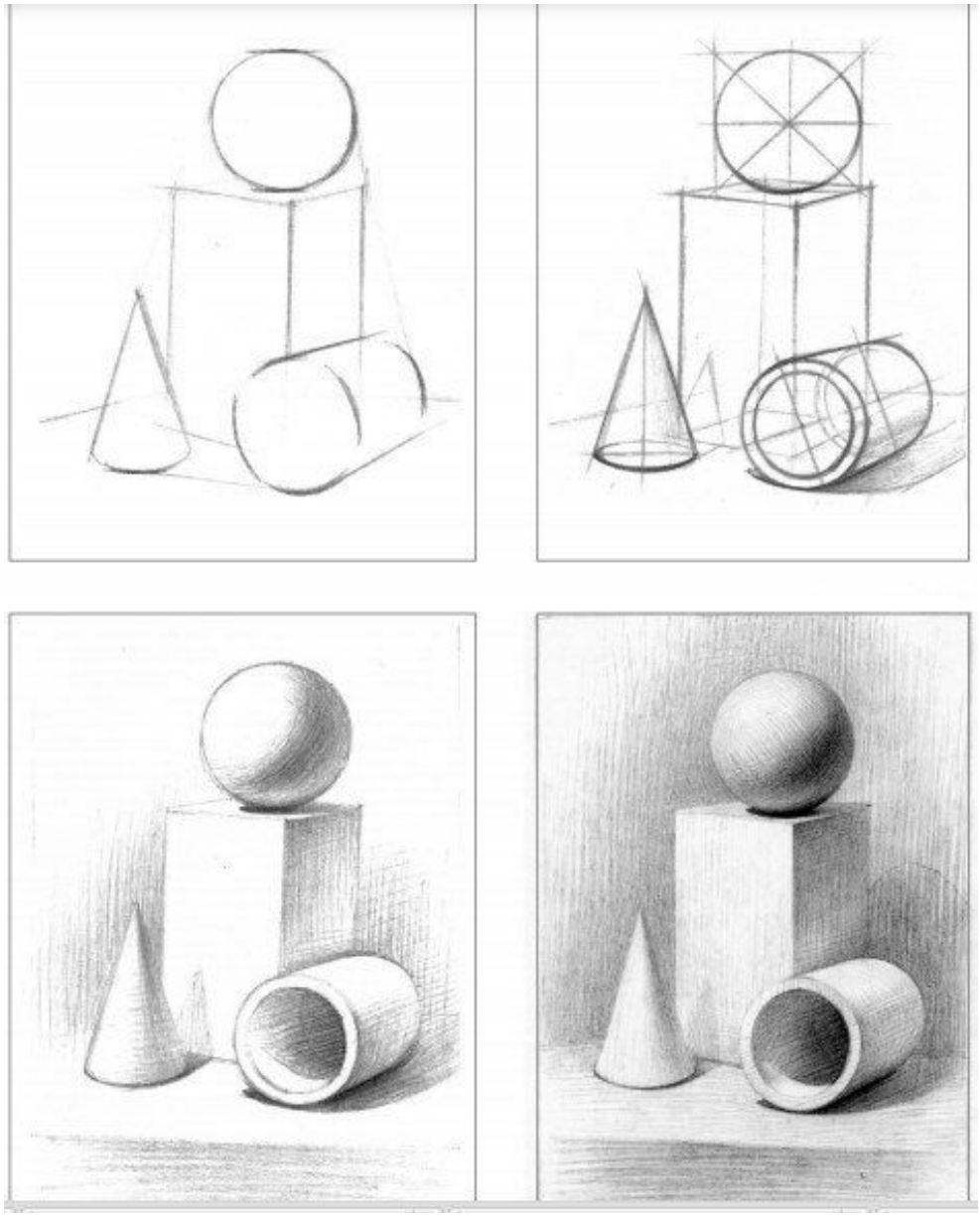

Görsel 1.69. Desen

Uygulama Basamakları	Öneriler
• Çizim yapmak için kullanılacak araç ve gereçleri temin ediniz. • Çizim süresince sabit bir noktadan bakılmalıdır.	• Atölye önlüğünüzü giymeyi unutmayınız. • Malzemelerinizi hazırlayarak ortamı çizime uygun hâle getiriniz. • Kalemlerinizi açarken (maket bıçağı kullanımında) kendinize ve arkadaşlarınıza zarar verebilecek davranışlardan kaçınınız.
• Formlarınızı uygun bakış açısına göre birbirlerine dengeli bir şekilde yerleştiriniz.	• Yönünüz kâğıdınıza ve çizilecek forma tam olarak dönük olmalıdır. • Tabure ya da sandalyenizi alın ve çalışma kâğıdınızın karşısına dik olarak oturunuz. • Açınızı ayarlarken arkadaşlarınızın bakış açısını engellememeye dikkat ediniz.
• Objeleri ölçü alma tekniğine göre birbirlerine oranlayınız.	• Nesneleri oranlarken kaleminizle ölçü alarak kılavuz amaçlı karşılaştırma çizgileri kulanınız.
• Işığın geliş yönüne dikkat dikkat ediniz	• Işık her yöne eşit bir biçimde dağılım yapmayacağından dolayı ışık alan ve ışık almayan kısımların ton değerlerini karşılaştırınız. • Işığın geliş yönüne göre gölgeleri çizgilerle belirleyebilirsiniz
• Işığın yönüne göre modelde açıktan koyuya doğru giden ton değerlerine özen gösteriniz.	• Bu değerler çoğaldıkça model o denli hacim kazanır
• Çizimini yapacağınız resmin üç boyutlu algısını sağlamak için hacimlendirme yapınız.	• Hacimlendirme yaparken yumuşak bir geçiş sağlayarak, tonları birbirine daha iyi kaynaştırınız.
• Formların yapısına göre tarama tekniklerine göre (dairesel, düz, silindirik) hareketlerle hacimlendirme yapınız.	• Geometrik formun şekline göre tarama hareketlerini kullanınız.
• Koyu bölgelerde kaleminizin derecesini artırınız.	• Kaleminizi fazla yatık kullanmayınız. • Çizgileri üst üste uygularken ton geçişlerine göre açıklık- koyuluğa dikkat ederek kaynaştırabilirsiniz..
• Formunuzun çizimini kontur çizgileriyle ışık-gölge alanlarını vurgulayınız	• Kontur çizgilerini ışık alışına göre tonlayacağınız yerleri belirleyiniz.
• En son formların düşen gölgelerini çizerek çalışmanızı tamamlayınız.	• Çalışmanızı tamamlayarak öğretmeniniz ve arkadaşlarınız ile beraber değerlendirebilirsiniz. • Atölyenizi temizleyerek, kullanılan malzemeleri yerlerine kaldırınız. • Atölyede açık ışık, prizde takılı fişler varsa çıkarınız. • Tehlike oluşturabilecek bir durumla karşılaştığınızda acilen atölye öğretmenine bildiriniz.

ÖLÇME DEĞERLENDİRME

Aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. Bir yüzey üzerine (tuval, panel, duvar, kağıt vb.) çeşitli çizgi ve boyalarla yapılan iki boyutlu sanat çalışmalarıdır.

Yukarıda verilen tanımlamanın karşılığı aşağıdakilerden hangisidir?

a)Desen **b)**Çizgi **c)**Resim
d)Karakalem **e)**Kontur

2. Nesneyi sınırlamış olan çizgiye ne ad verilir?

a)Resim **b)**Obje **c)**Çizgi
d)Kontur **e)**Desen

3.Aşağıdaki perspektif ile ilgili ifadelerden hangisi doğrudur?

a)Çift kaçışlı perspektifte bir tane kaçış noktası vardır.
b)Ufuk çizgisi üstünde bulunan nesnelerin üstünü görürüz.
c)Görüntü uzaklaştıkça renkler daha canlı ve parlak görünür.
d)Ufuk çizgisi altında kalan nesnelerin altını görürüz.
e)Ufuk çizgisi üzerinde yer alan nesnelerin ne altı ne de üstü görünmez.

4.Daireye hafif yandan belli bir açı ile baktığımızda daire şekli daralarak……..……dönüşür.

Yukarıdaki cümlede boş bırakılan yere aşağıdaki kavramlardan hangisi gelecektir?

a) Kare **b)**Elips **c)**Koni
d)Küre **e)**Silindir

5.Aşağıdaki ışık- gölge ve tonlama ile ilgili ifadelerden hangisi doğrudur?

a) Önden gelen ışık, nesnenin gölgesini arkaya düşmesini sağlar.
b) Işık üstten gelirse, formların gölgeleri öne düşer.
c) Işık arkadan gelirse, formların gölgeleri sağa düşer.
d) Soldan gelen ışık, formların gölgelerini sola düşmesini sağlar.
e) Sağdan gelen ışık, formların gölgesini arkaya düşmesini sağlar.

6.Güneş, floresan (ampul), gaz lambası, ay, spot lambalar, yıldızlar
Aşağıda verilen ışık kaynaklarını doğal ve yapay olarak aşağıdaki boşluklara yazınız.

a)Doğal ışık kaynakları: .....
b)Yapay ışık kaynakları: .....

7.Kaçan çizgi- Ufuk çizgisi (UÇ)- Kaçış Noktası (KN)- Görme Noktası (GN)
Yukarıda verilen Perspektif ile ilgili kavramları aşağıdaki tanımların karşılığı ile eşleştiriniz.

a) …….. gökyüzü ile yer düzleminin birleştiği çizgidir. Farklı mekânlarda ise çizilecek nesneye bakan kişinin (gözlemcinin) gözleriyle aynı yükseklikte olan yatay çizgidir.

b)……..…… Ufuk çizgisi üzerinde, gözün tam karşısındaki noktadır.

c)…….. gözden uzaklaşan paralel çizgilerin ufuk düzlemi üzerinde birleşiyormuş gibi gözüktüğü noktaya denir.

d)…….. gözümüzden uzaklaştıkça daralıyor gibi gözüken, kaçış noktasına giden çizgilerdir.

Aşağıdaki cümlelerin başında boş bırakılan parantezlere, cümlelerde verilen bilgiler doğru ise D, yanlış ise Y yazınız.

8.( ) Atmosferde ton ve renk olarak görünen derinlik etkisini gösteren perspektife tek kaçış noktalı perspektifi denir.

9.( ) Gökyüzü ile yer düzleminin birleştiği çizgiye ufuk çizgisi denir.

10.( ) Gözden uzaklaşan paralel çizgilerin ufuk düzlemi üzerinde birleşiyormuş gibi gözüktüğü noktaya kaçış noktası denir.

11.( ) Tonlama yaparken çizgilerin sık olarak kullanılması ile açık değerler, seyrek kullanılması ile koyu değerler elde edilir.

12.( ) Resimde üç boyut algısını sağlamak için ışık gölge ile hacimlendirme yapılır.

Aşağıdaki cümlelerde yer alan boşlukları doğru sözcüğü yazınız.

13. Birden fazla noktanın bir araya gelmesiyle oluşan temel araca……. denir.

14. Ufuk çizgisi üzerinde iki tane kaçış noktası bulunan, nesneleri açılı olarak gördüğümüz perspektife ……denir.

15. Ufuk çizgisi üzerinde bir tane kaçış noktası bulunan, nesneleri paralel olarak gördüğümüz perspektife ……denir.

16. Objelerin ışıklı (aydınlık) kısımları ile gölgeli (karanlık) kısımları arasında kalan kısımları hassas bir geçişine……. denir.

17. Desen nedir? Açıklayanız.

18. Desen çizmede kullanılan araç gereçler nelerdir?

19. Perspektif nedir? Açıklayınız.

20. Valör nedir? Açıklayınız.

2. ÖĞRENME BİRİMİ

CANSIZ MODELDEN ÇİZİMLER

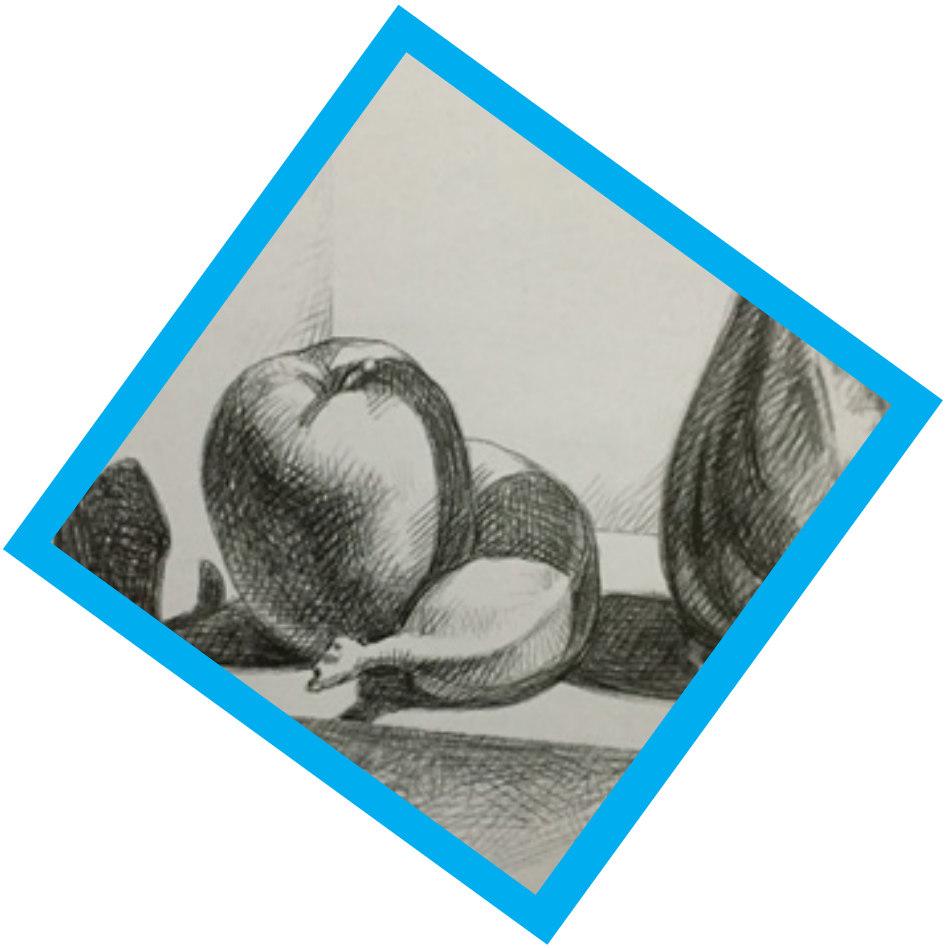

KONULAR

2.1. DESENDE KOMPOZİSYON

2.2 CANSIZ MODEL ÇİZİMLERİ

2.3 NESNE VE KOMPOZİSYON HACİMLENDİRME

Anahtar Kelimeler/Kavramlar

- Kompozisyon
- Enteryör (iç mekân resmi)
- Rakursi (kısalım)
- Valör
- Natürmort
- Eskiz
- Kaide
- Hacimlendirme
- Peyzaj
- Proporsiyon (oran-orantı)
- Işık Gölge

HAZIRLIK ÇALIŞMASI

1. Çevrenizdeki objeleri organik ve inorganik olarak sınıflandırınız.
2. Kompozisyonun tanımlarını araştırarak, plastik sanatlardaki karşılığını arkadaşlarınızla tartışınız/irdeleyeniz/değerlendiriniz.
3. Usta ressamlardan örnek resim kompozisyon çalışmaları inceleyerek örnekler üzerinden sınıf ortamında tartışınız.

"Doğa, resim biliminin kökenini oluşturur."
Robert Delaunay

2.1 Desende Kompozisyon

2.1.1. Obje (Cansız Model)

Belli bir ağırlığı, hacmi, rengi olan üç boyutlu cansız nesnelere genel olarak obje denir. Objeleri yapılarına göre; organik ve inorganik olarak ayırabiliriz. Organik nesneleri, doğada bulunan canlı cansız bütün nesneler olarak düşünebiliriz. İnorganik nesneler ise endüstriyel üretim sonucunda oluşan pek çok farklı materyalle yapılan objelerdir.

Organik objeler; meyve ve sebzeler, ağaç parçaları, taşlar, çiçekler, hayvan fosilleri vb. birçok örnek sayılabilir.

Metal, cam, seramik kaplar, el aletleri, plastik kullanım eşyaları vb. inorganik nesnelerdir. Organik ve inorganik objelerle yapılan çalışmalar farklı kompozisyon isimleriyle karşımıza çıkmaktadır.

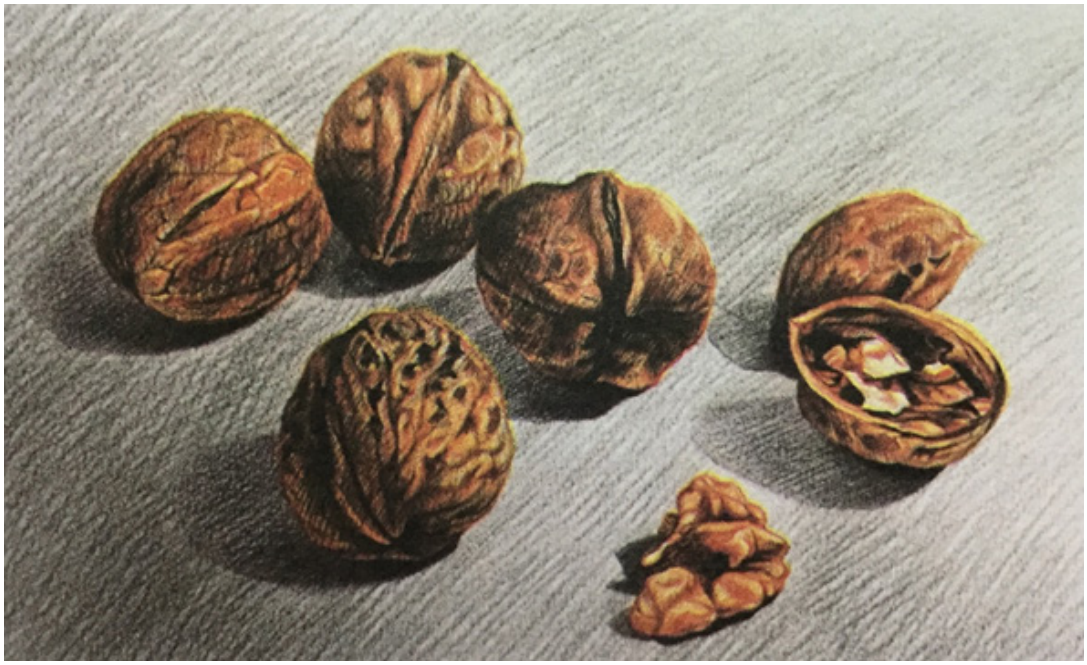

Görsel 2.1. Organik obje çizimi

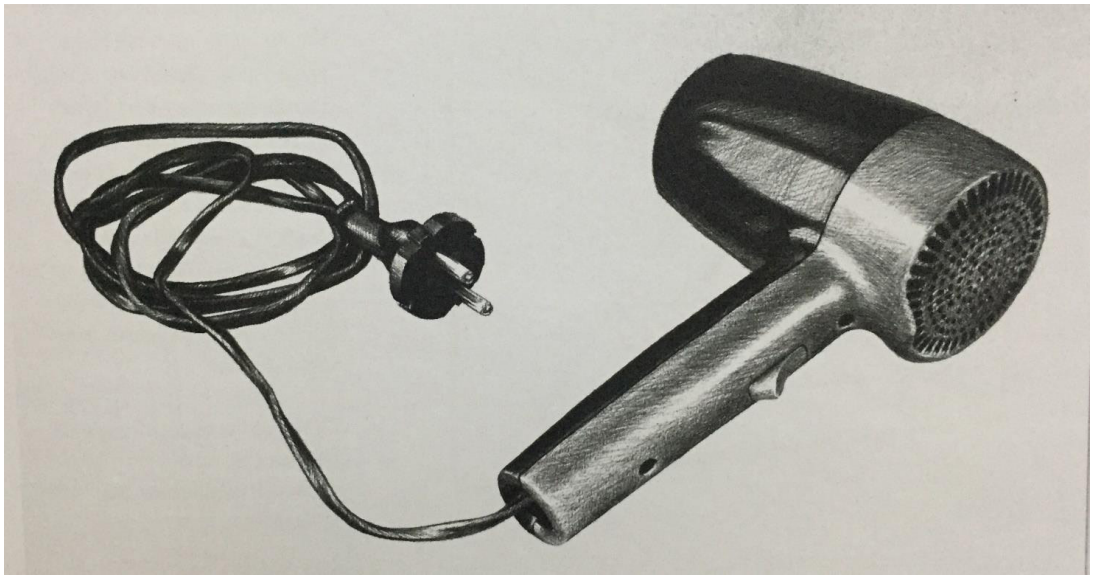

Görsel 2.2. İnorganik obje çizimi

2.1.2. Kompozisyon

Bir sanat eserinde, sanatın elemanlarının ve ilkelerinin kullanılarak organize edilmesi sonucunda oluşturulan düzendir. Kompozisyon plastik sanatların en önemli ögelerinden biridir. Kompozisyonda önemli olan parça ile bütün arasında boyut, form, renk, doku gibi elemanların birbirine uyumlu olmasıdır. Plastik sanatlarda kompozisyon konusu düzenleme biçimi olarak kapalı (klasik) ve açık (barok) kompozisyon olarak iki kısımda ele alınmaktadır.

Görsel 2.3. Kompozisyon

• Klasik (Kapalı) Kompozisyon

Kapalı kompozisyonda yatay ve dikey formların hâkim olduğu bir sınırlama vardır. Figürler merkezi bir eksen çevresinde düzenlenir. Rönesans sanatının özellikle 16. yüzyılda kullandığı bir kompozisyon anlayışıdır. Bu dönemde, tuvalin boyutları çok önemli olduğu için resmin konusu tuval boylarına göre düzenlenirdi.

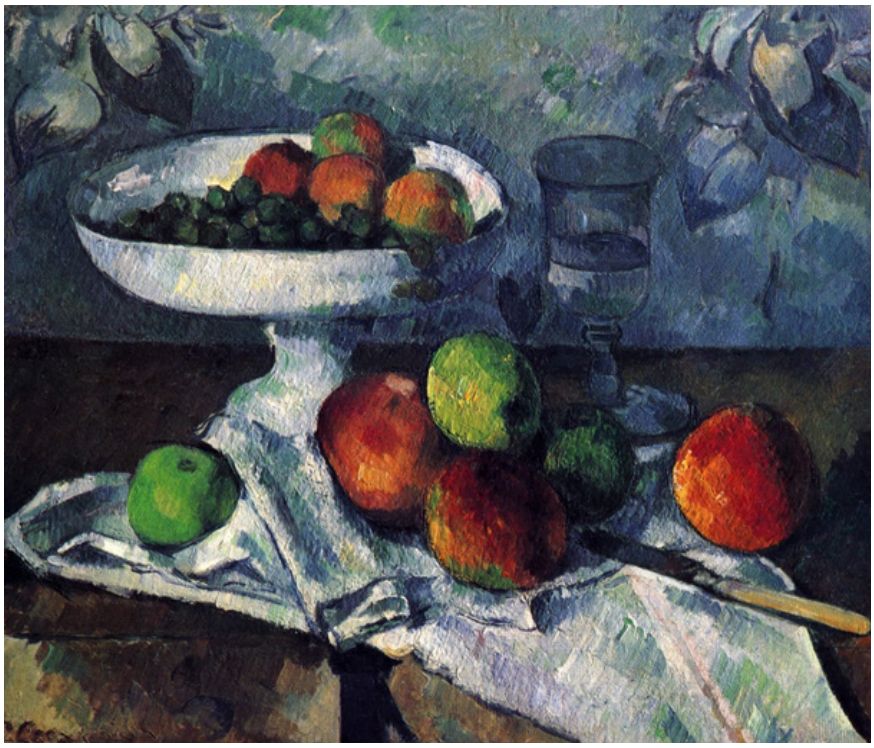

Görsel 2.4. Paul Cezanne, Natürmort, 1882

• Açık (Barok) Kompozisyon

Açık kompozisyonda konu, tuval boyutlarının dışına taştığı izlenimi yaratacak şekilde düzenlenmelidir. Konu sanki tablonun dışında da devam ediyormuş gibidir. Şekiller serbest bir istikamete yönelmiş, denge bu serbestlikle orantılanmıştır.

Görsel 2.5. Pierre-Aguste Renoir, Le Moulin de la Galette'de Dans, 1876

2.1.3. Eskiz

Resim, heykel, mimari, grafik, seramik, tekstil ve diğer görsel sanatlar alanında asıl çalışmaya geçmeden önce yapılan ön hazırlık ya da taslak çalışmalardır. Eskiz tasarımın ya da çizilecek formun, planın bütün hatlarını, detaylarını ve özelliklerini gösteren genel bir ön çizimdir.

ETKİNLİK 1

• Desen ve eskiz arasındaki fark nedir? Her iki kavramı ve örnekleri değerlendirerek arkadaşlarınızla tartışınız.

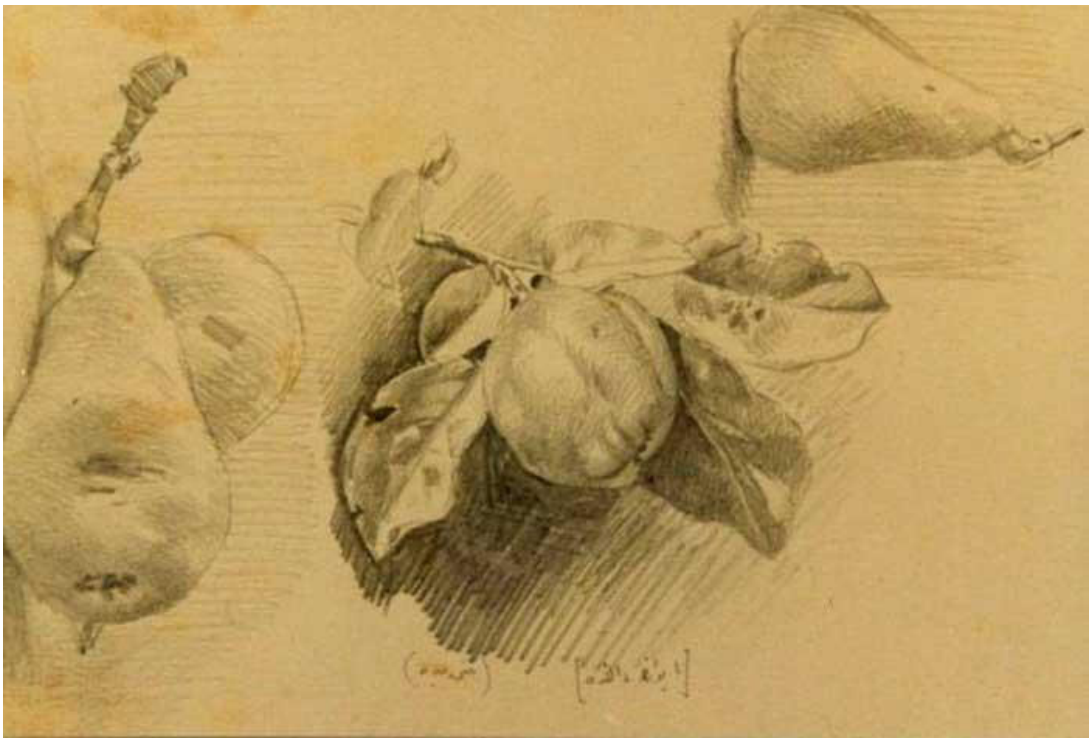

Görsel 2.6. Hoca Ali Rıza, Eskiz çalışması

2.1.4. Rakursi (Kısaltım)

Bir figür, nesne ya da başka bir konunun resmini yaparken derinlik yanılsaması oluşturmak yani onun mekânda geriye doğru gidişini göstermek için kullanılan bir betimleme yöntemidir. Rakurside betimlenen nesne veya figüre belli bir uzaklıktan ya da alışılmadık bir açıdan bakıldığında ortaya çıkan biçim olduğu gibi veya yumuşatılarak kâğıda ya da tuvale aktarılır.

Rakurside bir form karşıdan, üstten ya da alttan bakıldığı biçimiyle betimlenirken gerçekte öyle olmamasına rağmen uzunluğunun kısaltılarak mekâna yerleştirilmesi, sıkıştırılması gerekir.

Görsel 2.7. Andrea Mantegna (1480), Ölü İsa'ya Ağıt, Rakursi (Kısalım)

Gördüğünüz Andrea Mantegna'ya ait eserde uzanmış figürün boy uzunluğu gerçekte ayakta dursaydı ideal denilebilecek bir boya sahipken bu perspektiften rakursiyi (daralma) görebildiğimiz oldukça iyi bir örnektir.

2.1.5. Kaide

Üzerine heykel, sütün, dikili taş, obje ya da natürmort kompozisyonlar oturtulan, yerleştirilen, taş, beton veya ahşaptan yapılan altlık ya da ayaklıktır.

2.2. Görsel Sanatlarda Desenin Yeri ve Önemi

Desen, resim sanatının temelidir. Renkler, ışık ve gölgeler, tablonun genel yapısı, kompozisyon gibi resmin ana unsurlarının temelinde iyi bir desen bulunur. Sağlam bir desen çizebilmek deseni oluşturan çizgi, hareket, denge, hacim, oran, form (şekil), ritim, kompozisyon, perspektif, ışık ve renk gibi ögelerin öğrenilmesiyle sağlanabilir. Bir tabloda temel unsur desen olmalıdır. Desen sistemi bozuk bir tablo ne kadar güzel renklerle çalışılırsa çalışılsın sağlam temelden yoksundur.

"Ressam, desen yoluyla tabiatı inceler, desen yoluyla onu yorumlar. Bu incelemede, yorumlamada kullanılan tek araç, çizgidir. Eşyanın sınırlarını gösteren, oturtan ve tespit eden bu çıplak çizgi; tek başına, başka biçim güzelliğini, kıvraklığını, hareketini, çeşitli anlamları içinde canlandırmaya yeter. Sanat tarihine baktığımız zaman, eski Mısırlıların, Yunanlıların, Çinlilerin, Gotiklerin ve Doğu sanatçılarının bu tek çizgiyle ne kadar şaşılacak çeşitte düzenlemeler bulduklarını, ne kadar sanat harikaları meydana getirdiklerini görürüz." Andre Lhote

2.3. Resimde Kompozisyon

Kompozisyon, resim sanatının temel ögesi olarak izleyicide ilk etkiyi bırakır. Bütünü meydana getiren parçaların düzenlenmesinde ahenk (uyum) ve denge olmalıdır. Bu uyum olmazsa o bütünü yani kompozisyonu algılamakta zorlanırız. Estetik kaygısından dolayı resim sanatının gelişme gösterdiği çağlardan bu yana çizgi ve yüzeylerin göze en iyi şekilde görünmesi için çeşitli ölçüler geliştirilmiştir.

Altın oran/ Altın kesit

Resim, heykel ve mimaride kullanılan bir orantı kanunudur. Bir bütündeki küçük parçanın büyük parçaya oranı, büyük parçanın bütüne oranı ile eşittir. Bu bütün içindeki parçaların birbirleriyle olan bağlantılarını kurmak için kullanılan altın oran, bir bütünün içinde bir dizi bölme işlemi sonucunda elde edilir.

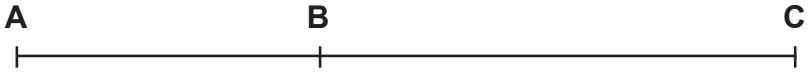

CB /AC = AB /CB = 1,618

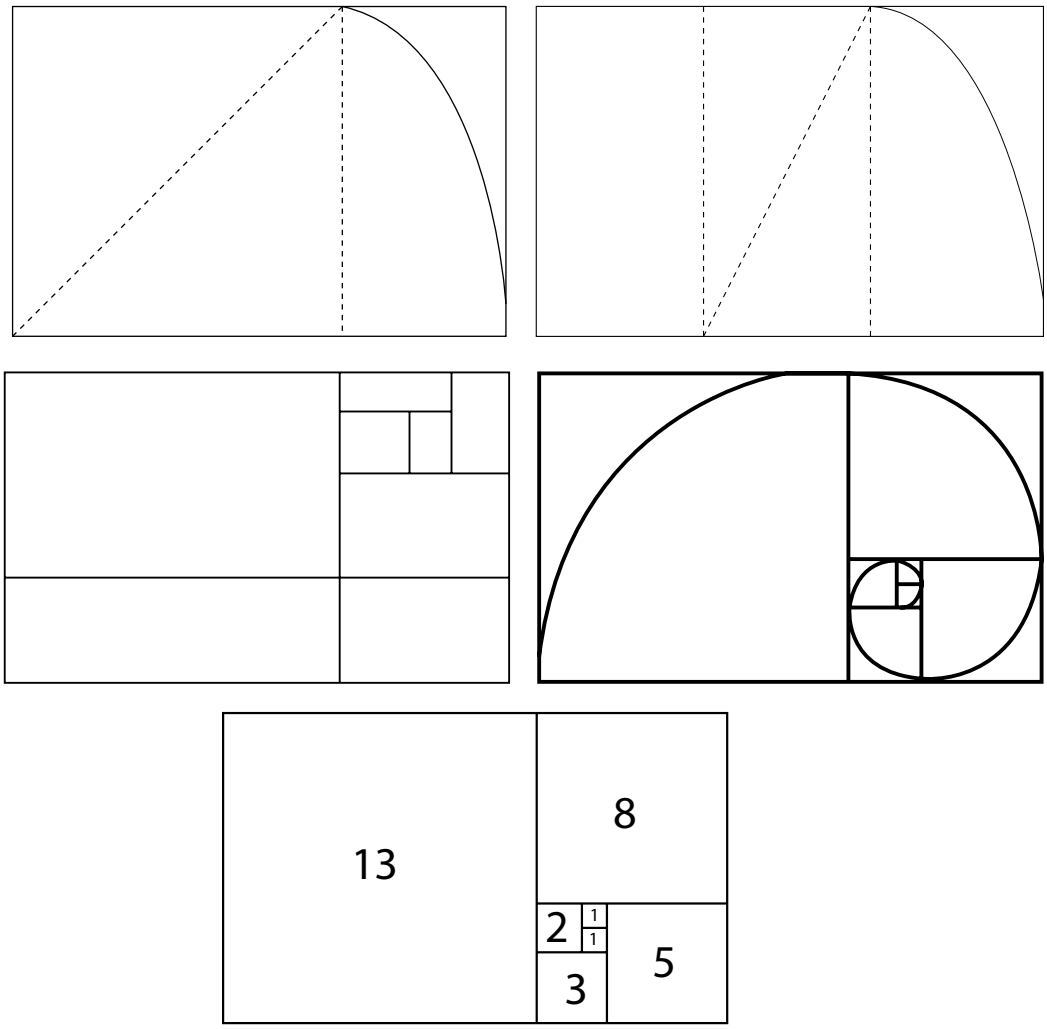

Görsel 2.8. Altın Oran

Altın oran, geometrik orantı ve biçim mükemmeliyetinin anahtarıdır. Rönesans sanatçıları ‘altın oran’ı tablolarında ve heykellerinde denge ve güzelliği elde etmek amacıyla sıklıkla kullanmışlardır. Örneğin; Leonardo da Vinci, Son Akşam Yemeği adlı tablosunda, İsa’nın ve havarilerin oturduğu masanın boyutlarından arkadaki duvar ve pencerelere kadar ‘altın oran’ı uygulamıştır.

Görsel 2.9. Leonardo da Vinci, Son Akşam Yemeği, (1495-1498)

Leonardo da Vinci’nin insan ve doğayı birbiriyle ilgilendirme bütünleştirme çalışması için bir dönüm noktası kabul edilen ve insan vücudundaki oranları gösteren Vitruvius Adamı çalışması insan vücudunda “altın oran ”göstermektedir.

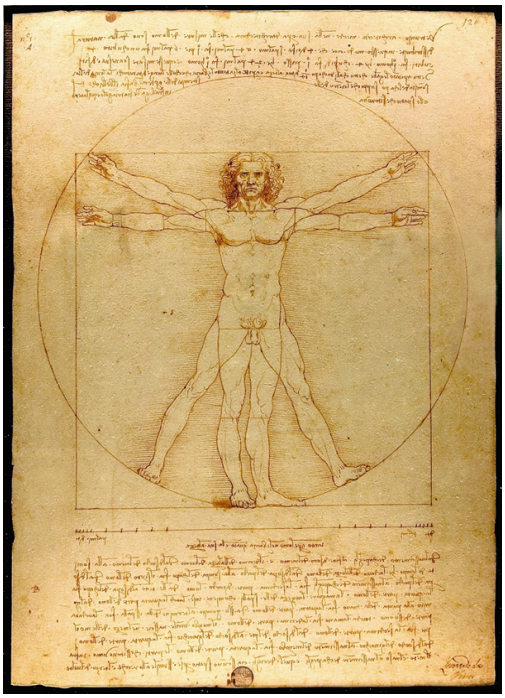

Görsel 2.10. Leonardo da Vinci, Vitruvius Adamı (orantı kanunu), (1492).

2.4. Resimde Konularına Göre Kompozisyon Türleri

Görsel sanatlarda sanatçı tabiattan, günlük yaşamdan ve sosyal yaşamdan birçok konuyu işlemektedir. Tabiat manzaraları, canlı ve cansız formlar, günlük yaşamdan sahneler, tarihsel konular, dini konular veya soyut konu ve kavramlar sanatçılara her zaman esin kaynağı olmuştur. Resim sanatında bu konular kompozisyon türlerine göre sınıflandırılır.

2.4.1. Natürmort

Natürmort, Türkçede "ölü doğa" anlamına gelmektedir. Konu olarak cansız varlıkların kullanıldığı resim türüdür. Natürmort kompozisyonlar yaygın olarak meyveler, çiçekler, kitaplar, kumaşlar, çeşitli seramik ve cam kaplar gibi günlük kullanım objelerinin kullanılmasıyla oluşturulan kompozisyonlardır.

Görsel 2.11. Renkli kalemlerle natürmort

Natürmort için kompozisyon hazırlanırken seçilen formların birbirleriyle ilişkileri önemlidir. İyi bir kompozisyonda büyük-küçük parçaların, açık-koyu lekelerin, yatay-dikey çizgilerin, düz-eğri formların, sıcak-soğuk renklerin estetik olarak dengelenmesine dikkat edilmelidir.

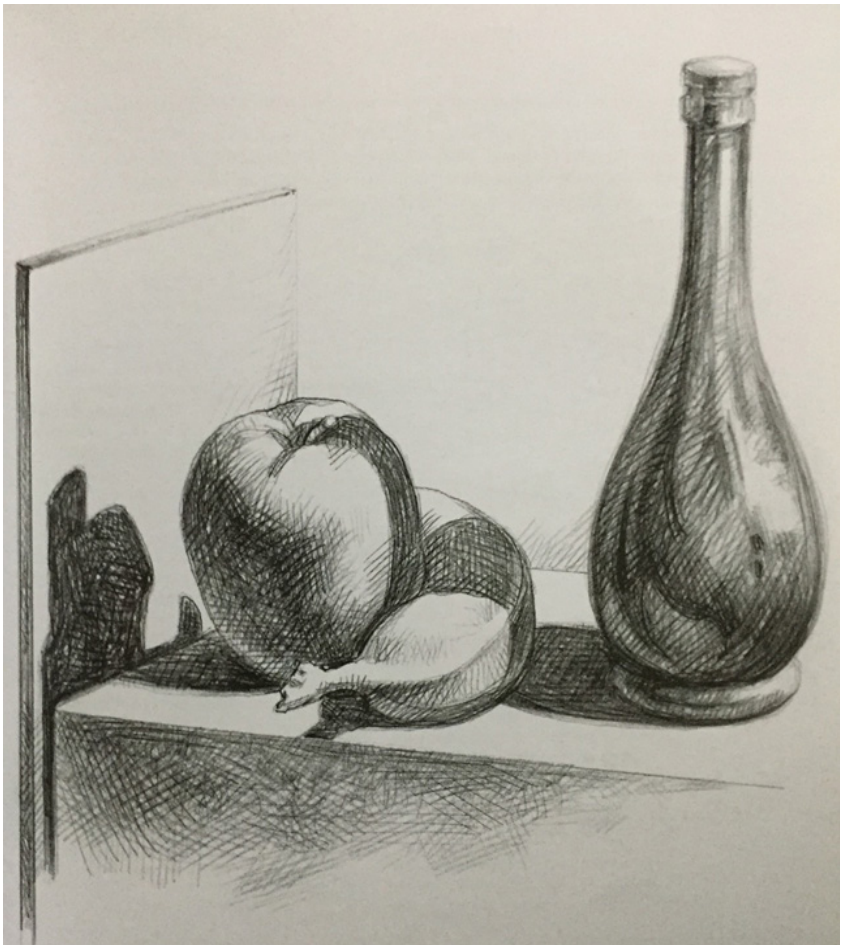

Görsel 2.12. Natürmort kompozisyon

Görsel 2.13. Vincent van Gogh (1881), 36x53,5 tuval üzerine yağlıboya

2.4.2. Peyzaj

Peyzaj resmi; dağlar, ovalar, ağaçlar, nehirler ve ormanları konu alan manzara resimleridir. Peyzaj resminde gökyüzü vazgeçilmez bir unsur olarak yer alır.

Peyzaj resimlerinde figür bulunabilir ancak resimde ön planda yer almaz.

Görsel 2.14. Karakalem peyzaj (manzara resmi)

2.4.3. Günlük Yaşam Resimleri (Janr/ Genre Resimleri)

Günlük yaşam resimleri ressamların belirli bir dalda veya türdeki konuları, özellikle günlük yaşamdan alınmış sahneleri ele alıp işledikleri resimlerdir. Bu resimlere daha sonraları "janr resimleri" veya "genre resimleri" (genre, Fransızca bir sözcüktür ve dal veya tür anlamına gelmektedir.) denilmeye başlanmıştır.

Bu kompozisyon türünde sanatçılar pazar yerlerinden, ev içlerinden, eğlence yerlerinden, partilerden veya sokaklardan insanların günlük yaşam manzaralarını çiziyorlar. Janr resminin 15. Yüzyıldaki en önemli ustası Yaşlı Pieter Bruegel'dir.

Görsel 2.15. Jean-François Millet (1857), Başak toplayan kadınlar, Tuval üzerine yağlıboya, 83x111 cm

Görsel 2.16. Neşet Günal (1956), Bağbozumu 38 x 69 kâğıt üzerine kurşunkalem

Görsel 2.17. Neşet Günal (1956), Bağbozumu, tuval üzerine yağlıboya, 137 x 250

2.4.4. Enteriyör (İç Mekân Resmi)

Kısaca mekânın içinin konu olarak kullanıldığı resimdir. Kompozisyon olarak ev içi alanları, tarihi binalar, özel veya günlük yaşamın geçtiği iç mekânların konu olduğu resim türüne enteriyör denir. İlk örneklerine Pompei'deki Roma dönemi duvar resimlerinde rastlansa da iç mekânı yoğun olarak Rönesans döneminde kullanılmıştır.

Görsel 2.18. Vincet van Gogh (1889), tuval üzerine yağlı boya, Enteriyör (iç mekân)

2.5. Kompozisyonun Ögeleri

2.5.1. Denge

Bir tasarımda yer alan ögelerin kompozisyon düzenini bozmayacak şekilde düzenlenmesine denge denir. Kompozisyon düzeninde biçimlerdeki yön, renk, aralık, ışık-gölge elemanlarının uyumlu düzenlenmesiyle denge oluşur. Görsel denge, beraberinde düşünsel dengeyi de taşımalıdır.

Denge; simetrik (bakışık), asimetrik (bakışımsızlık) ve dairesel (radyal) denge olarak üçe ayrılır.

Simetri; parçaların orta ekseninin iki yanında, biçim, motif ve renklerin dengeli olacak şekilde düzenlenmeleridir.

Simetrik denge; birbirine benzeyen görsel öğelerin eşit yerleştirilmesine denir. Görsel ögelerin bir eksene göre tekrar etmesiyle denge sağlanır. Bu nedenle komposizyon çok istikrarlı ve düzenli görünür ancak ilgi çekici bir etki sağlamaz.

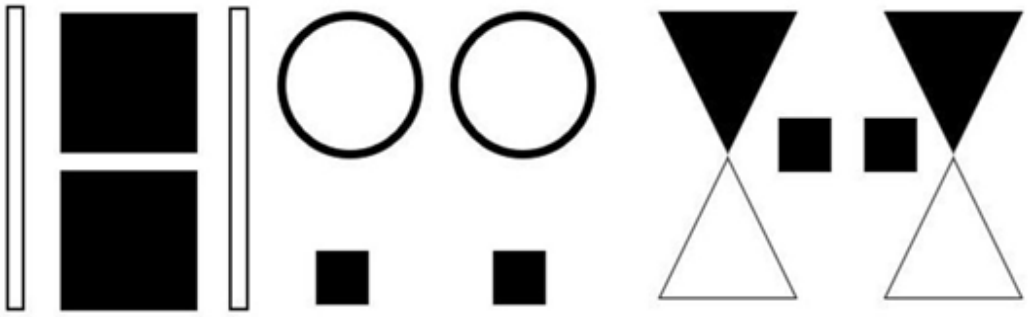

Görsel 2.19. Simetrik denge

Asimetrik denge; kompozisyondaki eşit olmayan görsel ağırlıkların genelde oluşturduğu görüntüye denir. Benzerlik, zıtlık, üslup, uygunluk ilişkileri ile renk, biçim, hareket, açık-koyu anlatım elemanlarının kullanımı ile asimetrik denge oluşturur. Modernizm, hareket, enerji ve canlılık duygularını çağrıştırır.

Dairesel (Radyal) dengede merkezde çember vardır. Tasarım, çemberin çevresinde ışınlar gibi dışa doğru uzar. Papatya, güneş, göz bebeğinin çevresindeki iris ve buna benzer biçimler radyal dengeye örnek olarak gösterilebilir.

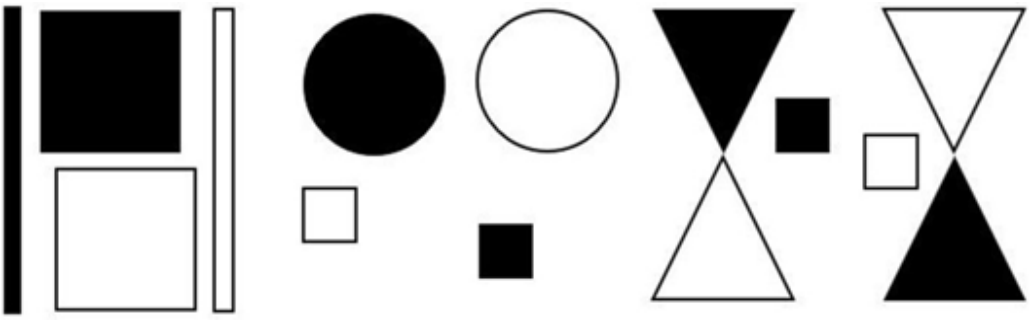

Görsel 2.20. Asimetrik denge

2.5.2. Hareket

Bir varlığın durumunun, yerinin değişmesidir. Çizgi ve yüzeylerde yön değişikliği resme hareket kazandırır. Yatay ve dik çizgiler durgunluk, eğik ve kavisli çizgiler de hareket hissi yaratır. Ayrıca yüzeylerin de modelin çevresine göre yön değiştirmesi ile dik ve yatay yüzeylerin eğimli bir şekilde olması resimde hareketi sağlar. Resimde simetrinin monoton bir etki bırakması gibi hareketsizlik de durgunluk etkisi bırakır.

Görsel 2.21. Hareket

2.5.3. Ritim

Gözle görülebilir devamlı biçimlerin tekrarı ile elde edilen akıcılık veya devamlılıktır. Görsel olarak tempo, hareket hissi ya da görünüşünü yansıtmak için sanat elemanlarının (çizgi, nokta vb.) düzenli tekrarlanmasıyla oluşan sanat ilkelerindendir.
Ritim, doğanın ve dolayısıyla yaşamın temel ilkelerinden biridir. Dünyanın sürekli olarak güneşin etrafında dönmesi, kalp atışlarındaki kasılma ve gevşemeler, okyanus dalgaları, ölümler ve doğumlar doğanın ve yaşamın ritmini gösterir. Ritim olmadan yaşam karmaşık bir hal alır.

Plastik sanatlarda ritim; noktaların, çizgilerin, şekillerin ve renklerin düzenli aralıklarla tekrarlanmasından meydana gelen uyumdur. Görsel anlatım ve algılamada, ritim ve ritimsel oluşumlar önemli yer tutar. Görsel ögelerin belirli sistemlerle tekrarlanması, ara boşlukların giderek fazlalaşması veya azalması, değişime uğraması, periyodik olarak büyüyüp küçülmesi, konum ve rengin giderek değiştirilmesi görsel ritim şeklinde değerlendirilebilir.

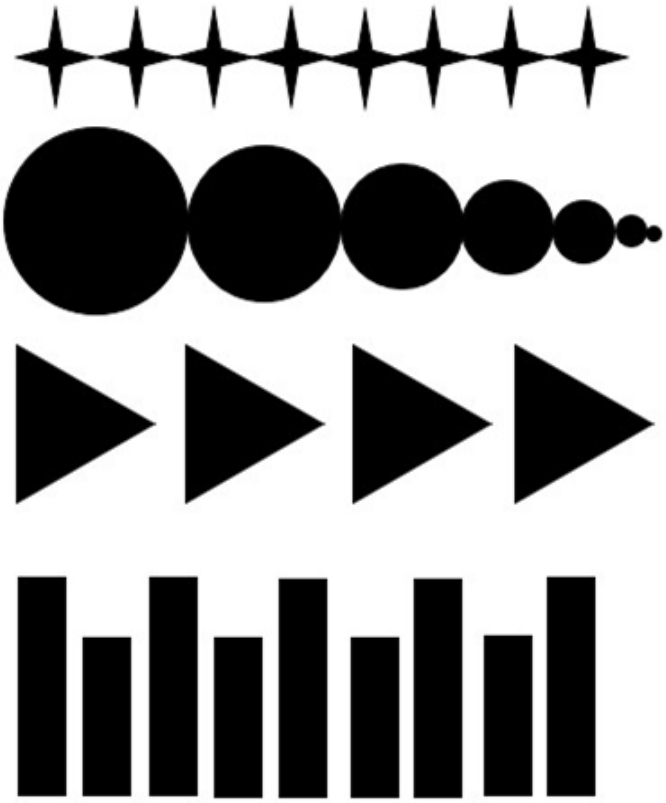

Görsel 2.22. Ritim

2.5.4. Açık- Koyu

Açık-koyu, bir rengin en açık değerden en koyu değere geçerken aldığı ton dereceleridir (Valör). Açık-koyu, hacimsellik konusu 1. Öğrenme biriminde detaylı olarak ele alınmıştır. “Tonlama ve Hacimlendirme” konusundan ve görsellerden yararlanabilirsiniz.

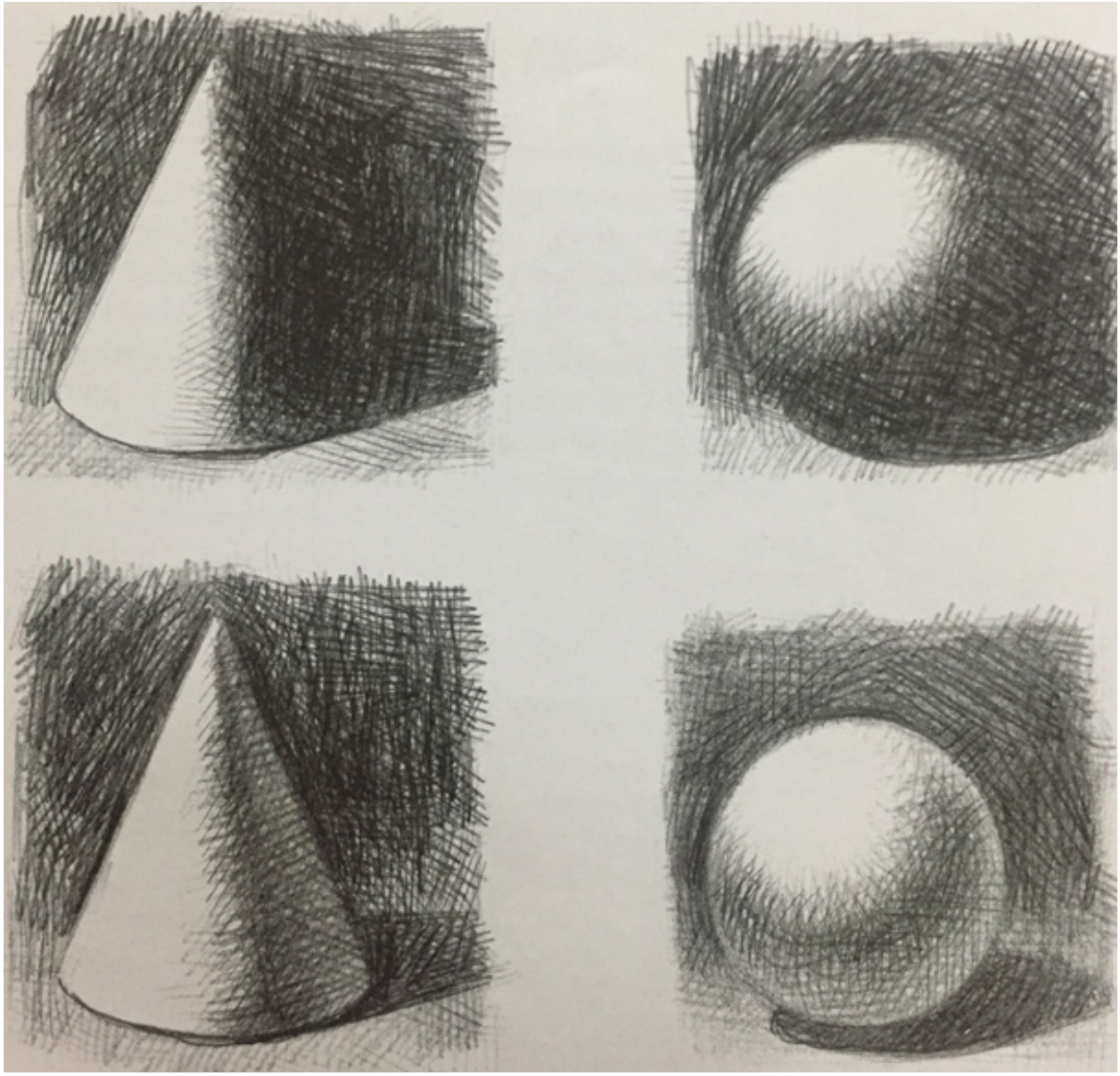

Görsel 2.23. Açık- koyu ton değerleri

2.5.5. Fon

Resimde fon, modeli ilgi çekici ve daha ön planda belirgin olarak göstermesini sağlayan arka plandır. Fon, modelin bulunduğu doğal ortam olabileceği gibi çeşitli malzemelerden de hazırlanabilir.

Önemli olan model ile fon arasında renk ve biçimler yönünden zıtlıkların sağlanabilmesidir. Örneğin konuda sıcak renklerin hakimiyeti varsa fonda soğuk renklerle konuya kuvvet kazandırılır. Konuda yuvarlak biçimler varsa fonda dikey ve yataylar kullanılarak konunun anlamı zenginleştirilir.

Hareketli konuların arasındaki durgun bir fon, göze dinlenme ve kompozisyonu rahat algılama imkânı tanır.

Görsel 2.24. Şeker Ahmet Paşa, Natürmort

Görsel 2.25. Naci Kalmukoğlu (1898 – 1951) – Meyveli Natürmort

2.5.6. Üslup (Biçem, Tarz, Stil)

Üslup; sanat eserinin bir sanatçıya, belli bir çağa veya bir bölgeye özgü teknik, renk ve biçimlendirme yoluyla ifade bulmasıdır. Romalıların yazı yazdıkları materyal olan 'stilus' teriminden gelmektedir. Bir sanat eseri; belli bir sanatçıya, gruba, akıma, yaşanan olaylara, kültüre döneme ya da yöreye özgü özellikleri barındırır. Bu özellikler renk, biçim ve konu olabileceği gibi ortak bir tavır ya da öğreti olabilir.

Üslubun oluşmasında resim yapanın resim bilgisi, genel kültürü, ruhsal yapısı, tarihsel dönem, içinde yaşadığı toplum gibi etkenler önemli bir rol oynar.

Görsel 2.26. Müfide Kadri, Natürmort

Görsel 2.27. Sabri Berkel

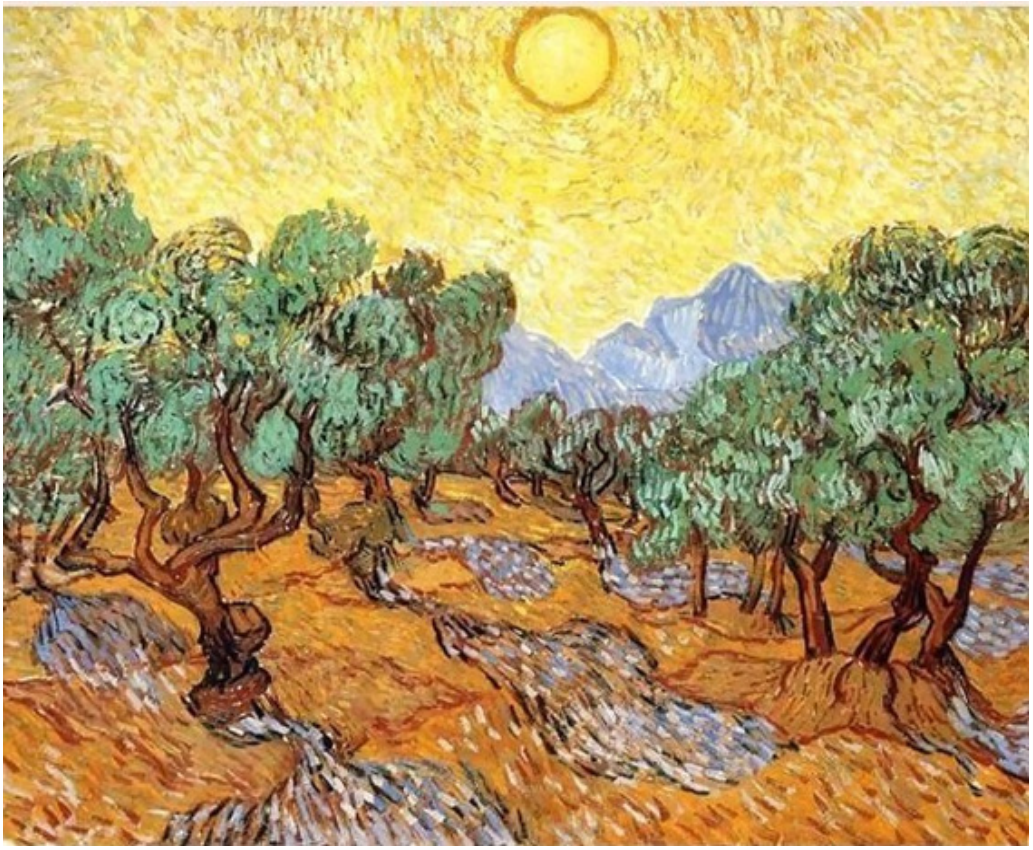

Görsel 2.28. Vincet Van Gogh

Görsel 2.29. Andre Derain, 1921.

2.5.7 Proporsiyon (Oran- Orantı)

Oran, iki ya da daha fazla şey arasındaki büyüklük, miktar ve derece ilişkisidir.
Orantı, bütün içindeki parçaların ilişkilerini düzenleyen kurallardır.

Proporsiyon (oran-orantı) bütünün parçalarla derece, nicelik ya da ölçüyle karşılaştırmalı ilişkisidir. Antik Çağ'dan günümüze kadar bir sanat yapıtının mantıksal olarak oluşturan parçalar ve bütün arasında matematiksel ve geometrik ilişkiler kurulmuştur. Bu ölçüye dayalı geometrik ilişkiler Türkçede "oran", "proporsiyon" gibi kavramlar ile anlatılır. Yukarıdaki görselde (Görsel 2.29) fincan ile çaydanlık arasındaki oranlarının karşılaştırmasında çaydanlık fincanın üç buçuk katı yüksekliktedir.

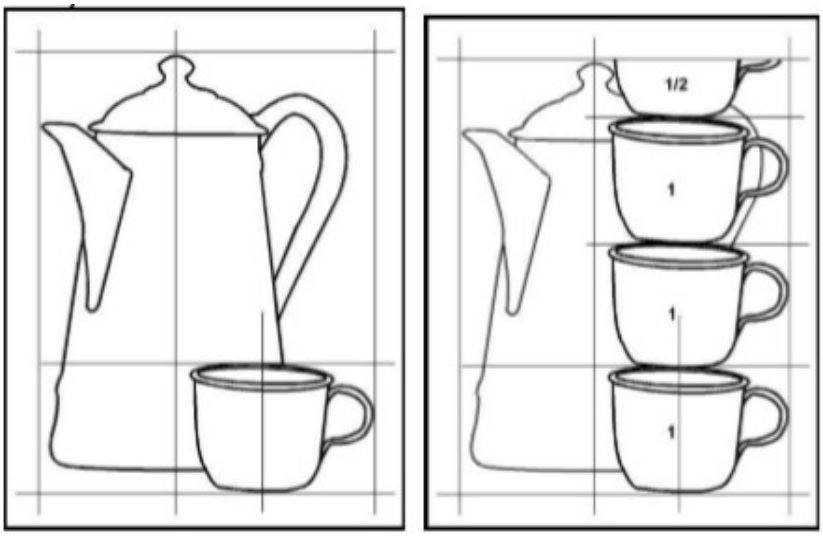

Görsel 2.30. Objelerde oran- orantı

2.6. Kompozisyonda Model Hazırlarken Dikkat Edilecek Noktalar

Kompozisyonda model hazırlamak resim yapmak kadar önemlidir. Kompozisyon tasarımında kesin kurallar yoktur. Ama yine de Platon'un "Kompozisyon çok çeşitliliğin içindeki bütünü bulmaktır.'' ilkesini akıldan çıkarmamak gerekir.

Bir kompozisyonu hazırlarken;
• Model göz seviyesine uygun olarak düzenlenmelidir. Modelin göz seviyesinden çok yukarda veya çok aşağıda olmaması gerekir.
• Resmi yapacak kişinin modele uzaklığı 3-4 metreden fazla olmamalıdır. Atölye ortamında çalışma yapılırken yerleşim planı buna göre hazırlanmalıdır.
• Modeli hazırlarken göze hoş görünmesi için uygun malzemelerle (kumaş vb.) fon hazırlanmalıdır.
• Modele ışık belli bir yerden gelmelidir. Her yönden gelen ışık, modelin biçim ve renk değerlerini iyi göstermez.
• Resim oluşturan objeler birden fazla ise formları birbirinden farklı olmalı, objeler ne iç içe ne de çok dağınık olarak yerleştirilmelidir.
• Modelde aynı cinsten eşyalar varsa farklı durumlarda düzenlenmelidir

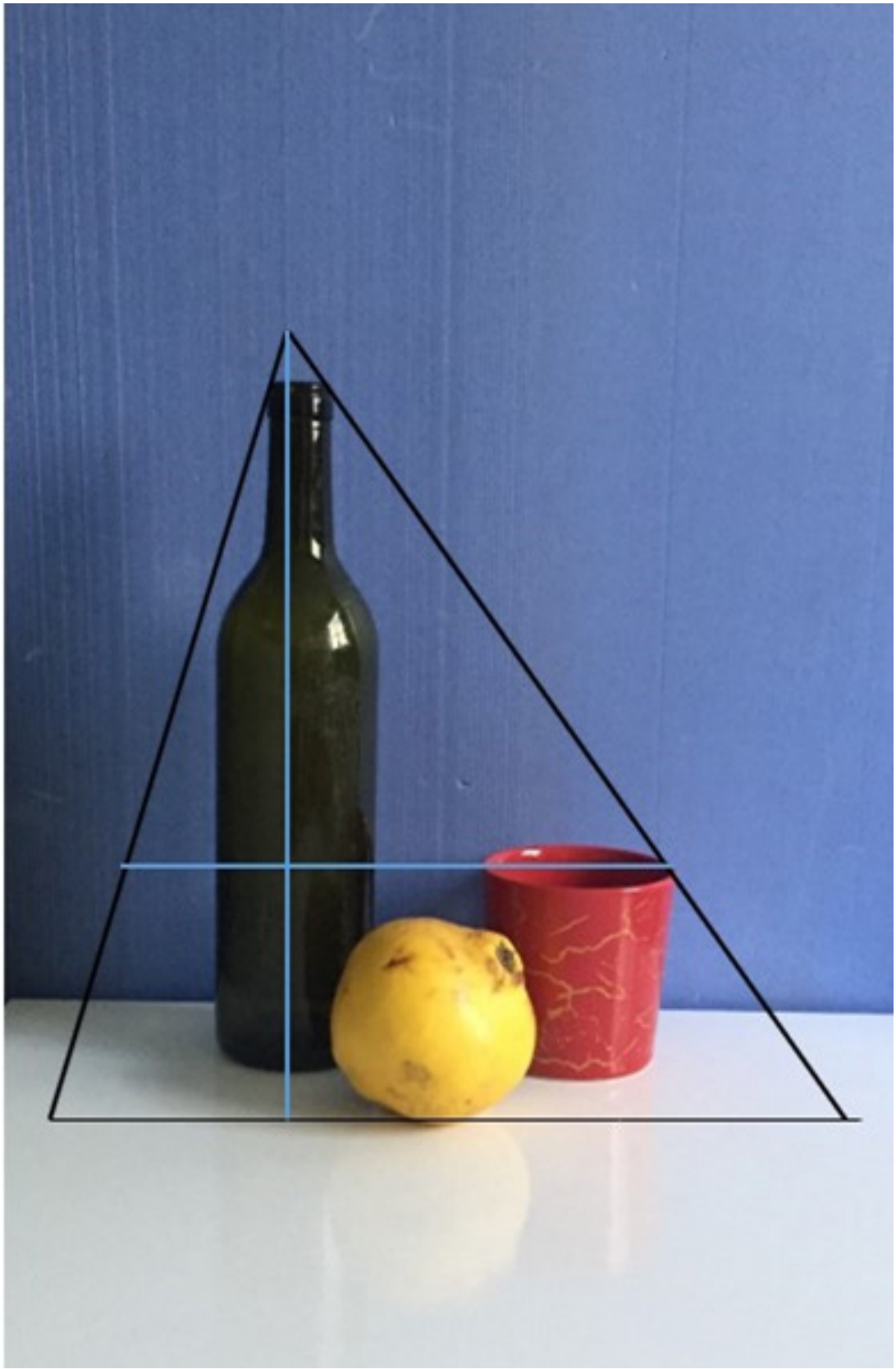

Görsel 2.31. Proporsiyon

TANIYALIM

İbrahim ÇALLI
(3 Temmuz 1882, Çal - 22 Mayıs 1960)

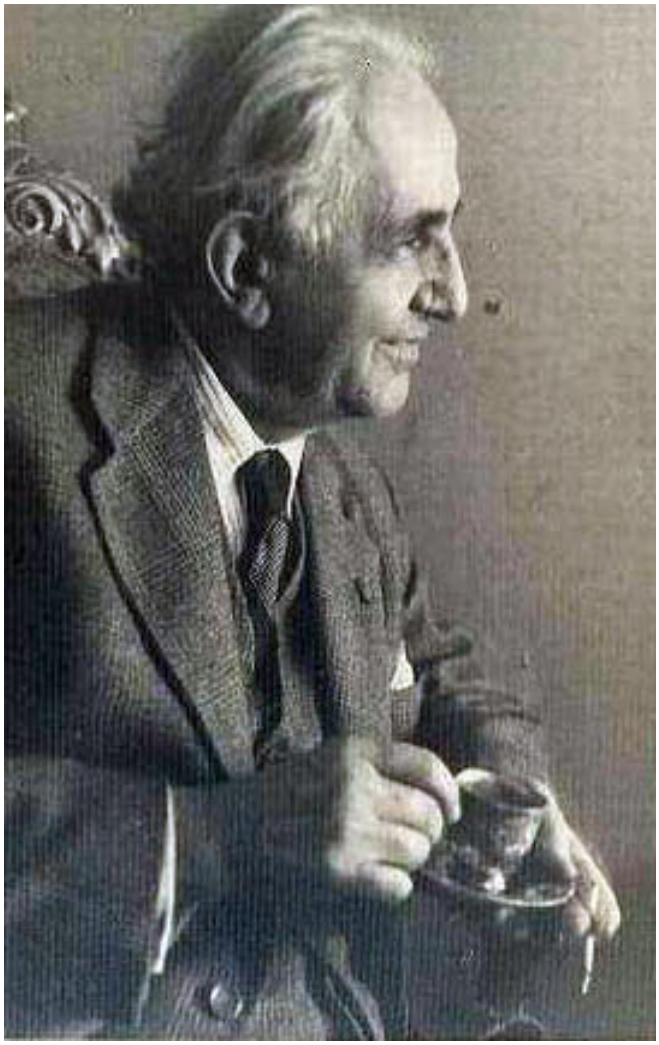

Görsel 2.32. İbrahim Çallı (1882- 1960)

İbrahim Çallı, Denizli'nin Çal ilçesinde doğdu. İlk resim derslerini askeri okula girmek için geldiği ve çeşitli işler yapmak zorunda kaldığı İstanbul'da resim dersleri veren bir öğretmenden aldı. Daha sonra Kapalıçarşı'da çalışan ressam Ruben Efendi'den resim öğrendi. 1906 yılında Şeker Ahmet Paşa'nın oğlu İzzettin Bey'in aracılığıyla Sanayi-i Nefise Mektebi'ne girdi. Altı yıllık okulu üç yılda bitirdi. 1910 yılında Maarif Nezareti'nin açtığı Avrupa'ya tahsile gönderilecek öğrenciler yarışmasında Çıplak Adam ve Hareket Ordusu'nun Muhafız Alayı'ndan Maksut Çavuş adlı tablolarıyla birinci oldu. Aynı yıl Hikmet Onat ve Ruhi Arel'le birlikte Paris'e resim öğrenimine gönderildi. Paris'te geçirdiği eğitim ve öğrenim yılları Çallı ve sanatı için önemli gelişimlerin yaşandığı bir döneme işaret eder. Doğuştan var olan yeteneği öğretim olanaklarıyla birleşince sanatına ve dolayısıyla Türk resim sanatına önemli bir atılım kazandırmış olur.

Çalışmalarında biçimler ve planlar, çizgilerle değil, sıcak ve soğuk renklerle ve renklerin ifade ettikleri ışık güneş oyunlarıyla tasvir edilir. Batılı empresyonistlerde beliren plan ve tablo düzeni Çallı'da daha yumuşak, daha belirsiz görülür. Çallı hazırlıksız, eskiz ve taslaksız, deseni fırça ucuyla çizmekle yetinirdi.

İbrahim Çallı, Fernand Cormon'un atölyesinde 4 yıl resim çalıştı. Ancak Cormon o yıllarda Empresyonist ve Kübist denemelere şiddetle karşı çıkıyordu ve modern eğilimleri bir soysuzlaşma, resim sanatının bir yozlaşması olarak nitelendiren tutuculara katılmıştı. Çallı ve kuşağına bağlı diğer arkadaşları Avrupa'da öğrencilikleri sırasında bu tutucu ustalardan ders almalarına karşın etkilerinde kalmamışlar, aksine empresyonizme yakın özgür görüş ve tekniği benimsemişlerdir.

1914 yılında Birinci Dünya Savaşı çıkınca süresini doldurmadan yurda döndü. Sanayi-i Nefise Mektebi'nde Vallaury'nin yardımcılığına getirildi. Gene aynı yıl Resim Bölümü Yağlıboya Atölyesi öğretmeni olarak resmen göreve başladı. Galatasaray Yurdu ve Lisesi'nde düzenleme, figür ve portreler yaptı.

En ilginç yapıtları, Beyaz Rus akınıyla İstanbul'a gelip bir süre kalan ressam Alexis Gritchenko'nun etkisiyle 1927 yılında yaptığı Mevleviler dizisi oldu. Bu dizide o güne kadar uyguladığı yarı

Görsel 2.33. Zeybekler

empresyonist tekniği bırakmış, Rus ressamın grafiğe yakın, şematik desenini, bu deseni örten az karışımlı renklerini benimsemişti. Burada ayrıntıları iyice ayıkladığı, iki boyutlu bir mekân derinliğinde düz ve ince sürülmüş renklerin uyumunu aradığı görülür. (Görsel 2.33)
Okuldayken kılık kıyafeti, onu biraz köylü, biraz yaşlı gösteriyordu. Ama çok çalışkandı. Fransa'dan döndükten sonra bu kez de Fransız şıklığı içindeydi.

Türkiye'de resim sanatının en önemli mihenk taşlarındandır. 1914 kuşağı, Çallı Kuşağı diye onunla anıldı.Cumhuriyet'in ilanından sonra Kurtuluş Savaşı ve devrimlerle ilgili resimler yapar. Aşağıdaki tablosunu Ankara Etnoğrafya Müzesinde Osman Hamdi Bey'le açtığı sergide Atatürk görür: "Biz Kurtuluş Savaşı'nda ekmek zor buluyorduk, açtık, senin resimdeki atlar nasıl da semirmiş böyle" der. Bunun üzerine ressam boyası ve fırçasıyla atı zayıf bir hale getirir.

1947 yılında anlaşamadığı öğretim kadrosuna Akademi'yi ve atölyesini bırakarak 65 yaşında emekli oldu. Eşsiz fırçası ile sayısız eserler vermiş, yüzlerce öğrenci yetiştirmiş bu değerli üstada Akademi'den ayrılışı nedeni ile görkemli bir tören yapıldı.

1947 yılında emekli olan İbrahim Çallı 22 Mayıs 1960'ta mide kanaması sonucu İstanbul'da yaşamını yitirmiştir.

UYGULAMA FAALİYETİ - 1

Aşağıdaki işlem basamaklarını uygulayarak natürmort çizimi için kompozisyonu hazırlayınız.

Kullanılacak araç ve gereçler:

•Farklı boyutlarda, dokularda ve renklerde doğal ve yapay objeler
•Fon (arka plan) olarak kullanmak için kumaş, kâğıtlar vb.
•Kaide veya masa

Görsel 2.34. Objelerden kompozisyon

Uygulama Basamakları	Öneriler
• Kompozisyon oluşturmakta kullanacağınız malzemeleri temin ediniz. • Kompozisyon kuracağınız yeri göz seviyenizi dikkate alarak belirleyiniz.	• Atölye önlüğünüzü giymeyi unutmayınız. • Atölyede iş sağlığı güvenliği kurallarına uyunuz. • Birkaç parçadan oluşan yalın modeller kullanılabilirsiniz. • Modele olan uzaklığınız 3-4 metreyi geçmemelidir. • Model göz hizasının çok yukarısında ya da aşağısında olamamalıdır.
• Kompozisyonun estetik ve ilgi çekici olması için fonla uyumuna dikkat ediniz. • Gerekirse kumaş ya da benzeri malzeme ile yeni bir fon oluşturunuz.	• Modelde hareketli çizgiler var ise fon sade olmalıdır. • Konuda yuvarlak hatlı biçimler var ise fonda dikey ve yataylar kullanılmalıdır.
• Tek renk, yalnızca açık ve koyu olamamasına özen gösteriniz.	• Objeler ne iç içe ne de çok dağınık olarak yerleştirilmelidir.
• Objeleri farklı biçimler ve boyutlarda seçiniz. Aynı cins objeleriniz var ise farklı konumlarda yerleştiriniz.	• Kompozisyona ışık belli bir yerden gelmelidir. Her yönden gelen ışık modelin biçim ve renk değerlerini iyi göstermez.
• Farklı doğal ve yapay objelerle zemin ve fon ilişkisini de dikkate alarak farklı kompozisyonlar oluşturunuz.	• Objelerin ve fonun renk seçimleri açık, koyu, kontrast olmalıdır.
• Kompozisyonu arkadaşlarınızla inceleyerek, kompozisyonun temel ögelerini kompozisyon oluşturma kurallarına uyumlu olup olmadığını değerlendiriniz.	• Çalışmanızı tamamladıktan sonra atölyeyi arkadaşlarınızla iş bölümü yaparak temizleyiniz. • Kullanılan malzemeleri yerlerine yerleştiriniz. • Atölyede açık ışıkları kapatınız. Prizde takılı fişler varsa çıkarınız.

HAZIRLIK ÇALIŞMASI

1. Çevrenizdeki günlük kullanım nesnelerinin formlarını inceleyerek geometrik yapılarını belirleyiniz.
2. Farklı fiziksel özelliklerdeki nesnelerin birbirine olan oranlarını inceleyiniz. Nesnelerin birbirine oran ve karşılaştırmalarını yapınız.
3. Ünlü ressamların yaptığı natürmort kompozisyonların geometrik olarak yapılarını belirleyerek taslak çizimler yapmayı deneyiniz.

"Bir kişi elleriyle değil beyniyle resim yapar"
Michelangelo

2.2Cansız Model Çizimleri

2.2.1. Desende Oran ve Orantı

İki şekil ya da bir objenin bütününü oluşturan parça ve uzunluklar arasındaki ayrıntılarının farklarıdır. Modelin temel yapısını çizerken eni ile boyu arasındaki farkı görmek, biçimsel özelliğini tanımak ve anlamak onun eni ile boyu ve çevresindeki eşyalarla olan büyüklük farkını göstermekle başlar.

•Objelerin Genel Formu

Resimde çizimini yaptığımız formlar temel bir geometrik yapıya sahiptir. Çizimi yapılacak kompozisyonda objelerin yapısı geometrik olarak (köşeli, dairesel) belirlenmelidir. Bu yapı kabaca düz, derinliği olmayan, geometrik çerçeve ile çizilebilir.

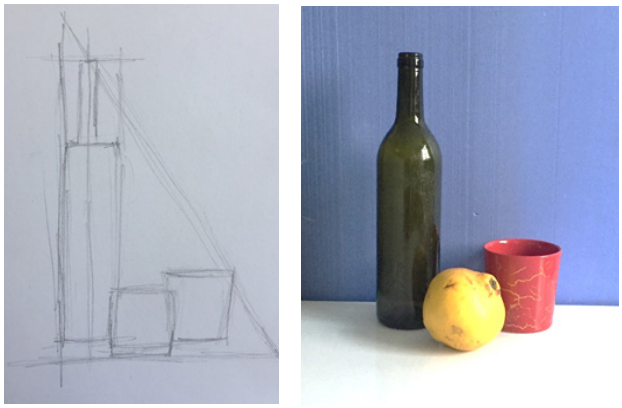

Görsel 2.35. Objelerin temel yapısı

Kompozisyon çiziminde öncelikle çizimi yapılacak modelin genel formunun geometrik yapısının araştırması yapılır. Yani nesnenin hangi geometrik forma benzediği belirlenmelidir. Daha

• Objelerin Aksı

Nesne, bitki, hayvan, insan gibi varlıkların doğal yapılışlarına göre bir veya birden fazla simetrik aksları vardır. Çizimlerde ve objelerde denge, orantı ve ahenk sağlamak için kullanılır. Aks çizgisini belirlemek için, resim alanı ortadan yatay ve dikey iki çizgi ile bölünür. Objelerin akslarının iki tarafındaki karşılıklı parçalar birbirine eşittir. Bazı objelerde asimetrik aks vardır, karşılıklı parçalar birbirinden tamamen farklıdır.

Görsel 2.36. Objelerin aksı

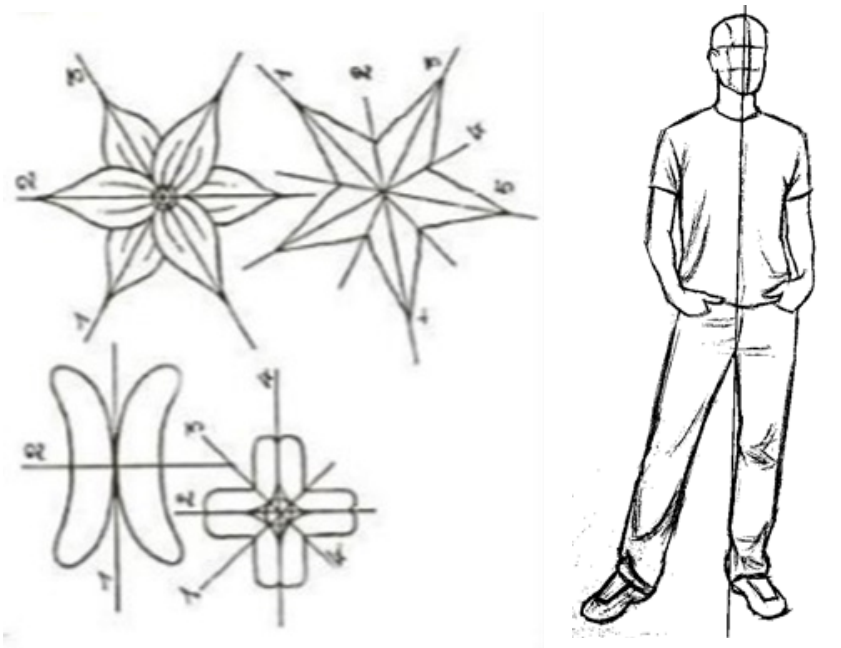

Görsel 2.37. insan ve bitki formlarının aksı

2.2.2. Kompozisyonda Ölçü Alma Tekniği

Bir obje ya da kompozisyon çiziminde önce akslar çizilir. Objelerin uzunlukları, genişlikleri arasındaki farklar kalemle araştırılır ve aks çizgileri üzerinde işaretlenirler. Tek modelli veya çok modelli kompozisyonlarda objelerin yatayda ve dikeyde birbirleriyle karşılaştırmaları yapılır. Ölçü almada kalemle oranlama veya kareleme yöntemi kullanılabilir.
Kompozisyonun dikey ya da yatay oluşuna göre, kâğıdın da yatay veya dikey kullanımını belirlenmesine yardımcı olur.

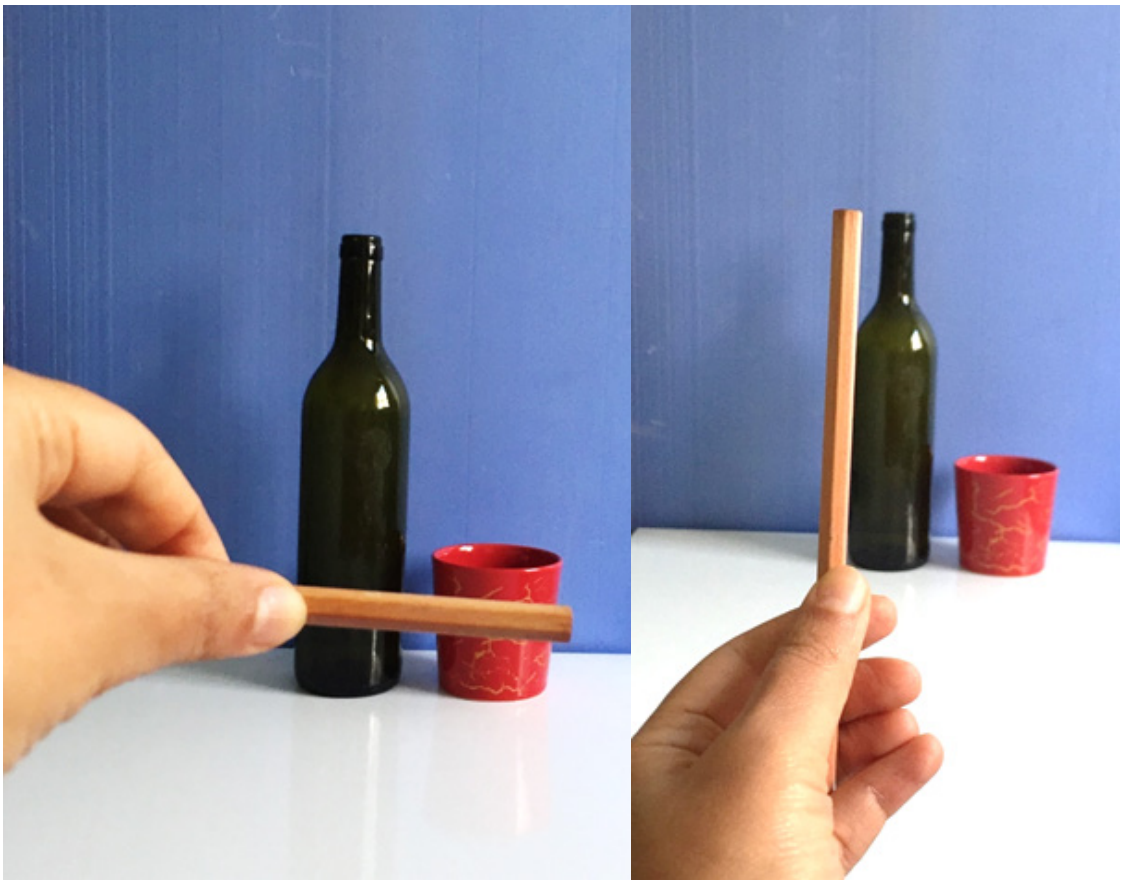

Görsel 2.38. Kompozisyonda ölçü alma

Bir kompozisyonun eni, boyu ve birbirine arasındaki oranlarını belirlerken aşağıdaki aşamalara dikkat ediniz;

• Modele doğru elinizi dirsekten kırmadan uzatınız.
• Bir gözünüzü kapatıp kalemi ölçüsünü alacağınız modelin tepe noktasına gelecek şekilde ayarlayınız.
• Başparmağınızı modelin taban noktasına kadar kaydırıp sabit tutunuz.
• Parmağınızı kaydırmadan, kalemi modele doğru yatay tutup kalemin tepesini modelin kenar sınırına gelecek şekilde ayarlayınız.
• Kalemin üzerinde görülen büyüklük farkı modelin eni ile boyu arasındaki oranı gösterir.
• Kaleminizle kompozisyonda bulunan küçük obje ve büyük objeyi oranlayarak ölçünüz.
• Kaleminizle kompozisyonun yatay ve dikey oranına bakarak, kâğıdın yatay mı yoksa dikey mi kullanılacağını tespit ediniz.

ETKİNLİK 2

Kompozisyonda ölçü alma tekniği ile atölye ortamında uygulama yapınız.

• İki farklı form ile kompozisyon hazırlayınız.
• Kompozisyondaki nesnelerin kalemle ölçülerini alarak birbirlerine oranlarını tespit ediniz.
• Büyüklük- küçüklük, en- boy- derinlik ve uzaklık- yakınlıklarını bu şekilde kalemle ölçerek tespit ediniz.
• Ölçü alma ve oranlama işlemini birkaç kez tekrarlayınız.

2.2.3. Desende Boyut ve Proporsiyon

Nesnenin boyut ve oran- orantı ilişkisiyle geometrik yapısı doğru tespit edilirse nesnenin çizimi kolaylaşacaktır. Öncelikle nesnenin en, boy ve derinlik ilişkisini kendi içinde ölçerek oranlanması gereklidir. Obje önce kalem ile ölçülür.

Genişliğin, yüksekliğin kaçta kaçı olduğu kabaca geometrik olarak belirlenir ve aks çizgileri geometrik yapının üzerine işaretlenir. Beraberinde diğer objelerin birbirine oranlarını, büyüklüğünü, yerini ve diğer görünüm özelliklerini yatay ve dikey doğrultuda kıyaslayarak pek çok ölçü noktaları bulunur. Daha sonra objelerin gerçek formu aks çizgilerinde yararlanarak çizilir.

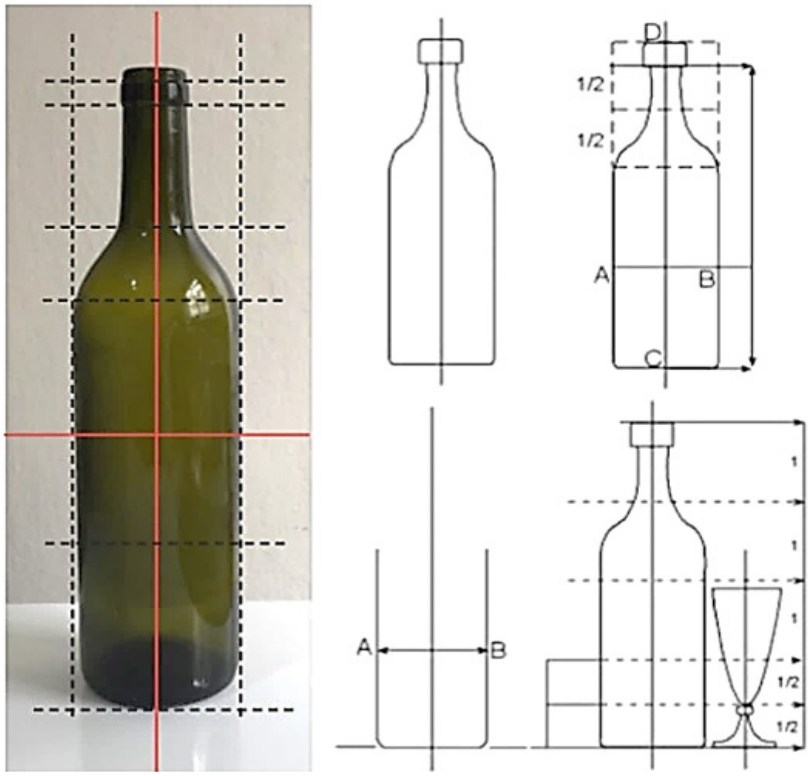

Görsel 2.39. Objelerde boyut ve proporsiyon

ETKİNLİK 3

Kompozisyonda ölçü alma tekniği ile atölye ortamında uygulama yapınız.

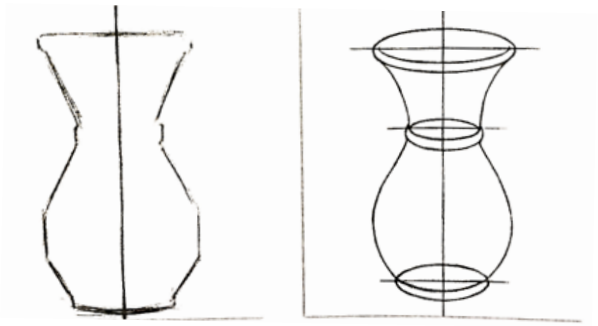

Görsel 2.40. Ölçü alma uygulaması

•İki farklı form ile kompozisyon hazırlayınız.
•Kompozisyondaki nesnelerin kalemle ölçülerini alarak birbirlerine oranlarını tespit ediniz.
•Büyüklük- küçüklük, eni, boyu, derinlik ve uzaklık- yakınlıklarını bu şekilde kalemle ölçerek tespit ediniz.
•Ölçü alma ve oranlama işlemini birkaç kez tekrarlayınız.

2.2.4. Kompozisyonun ve Objenin Geometrik Analizi

Formlar incelendiğinde temel geometrik ve gerçek yapıları görmek önemlidir. Formların konturları kendi yönlerinde uzatılırsa elips, üçgen, daire gibi geometrik formlar bulunabilir. Ritmi, hareketi sağlayan bu geometrik yapılar formun temel biçimini ve estetiğini meydana getirir. Eşyaların yalnızca dolu alanları değil boş olan alanları ve parçaları da incelenmeli ve çizgisel olarak geometrik form araştırmaları yapılmalıdır.

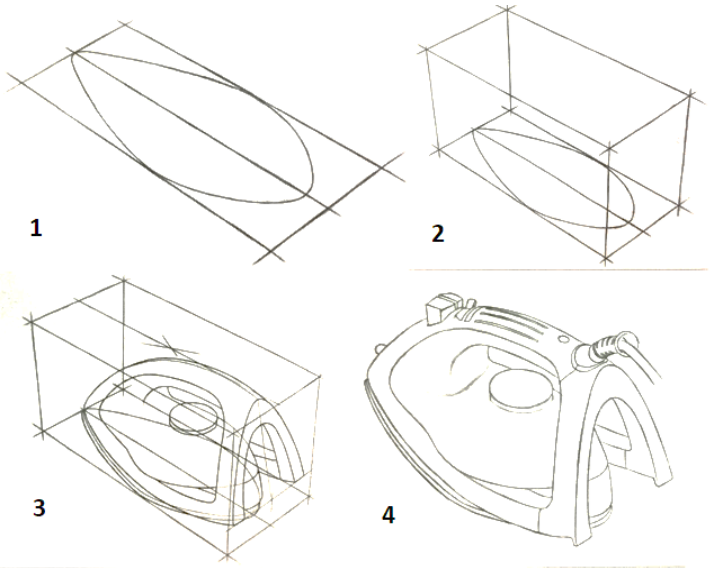

Görsel 2.41. Temel formun geometrik analizi

Objenin geometrik analizini uygulama yaparken öncelikle en temel geometrik yapıdan yararlanırız. Boşlukları düşündüğümüzde derinlik ve yüksekliğini hesaplayarak objenin üç boyutlu görüntüsü elde edilmiş olur. Kontur çizgileri ile detayları belirtilir.

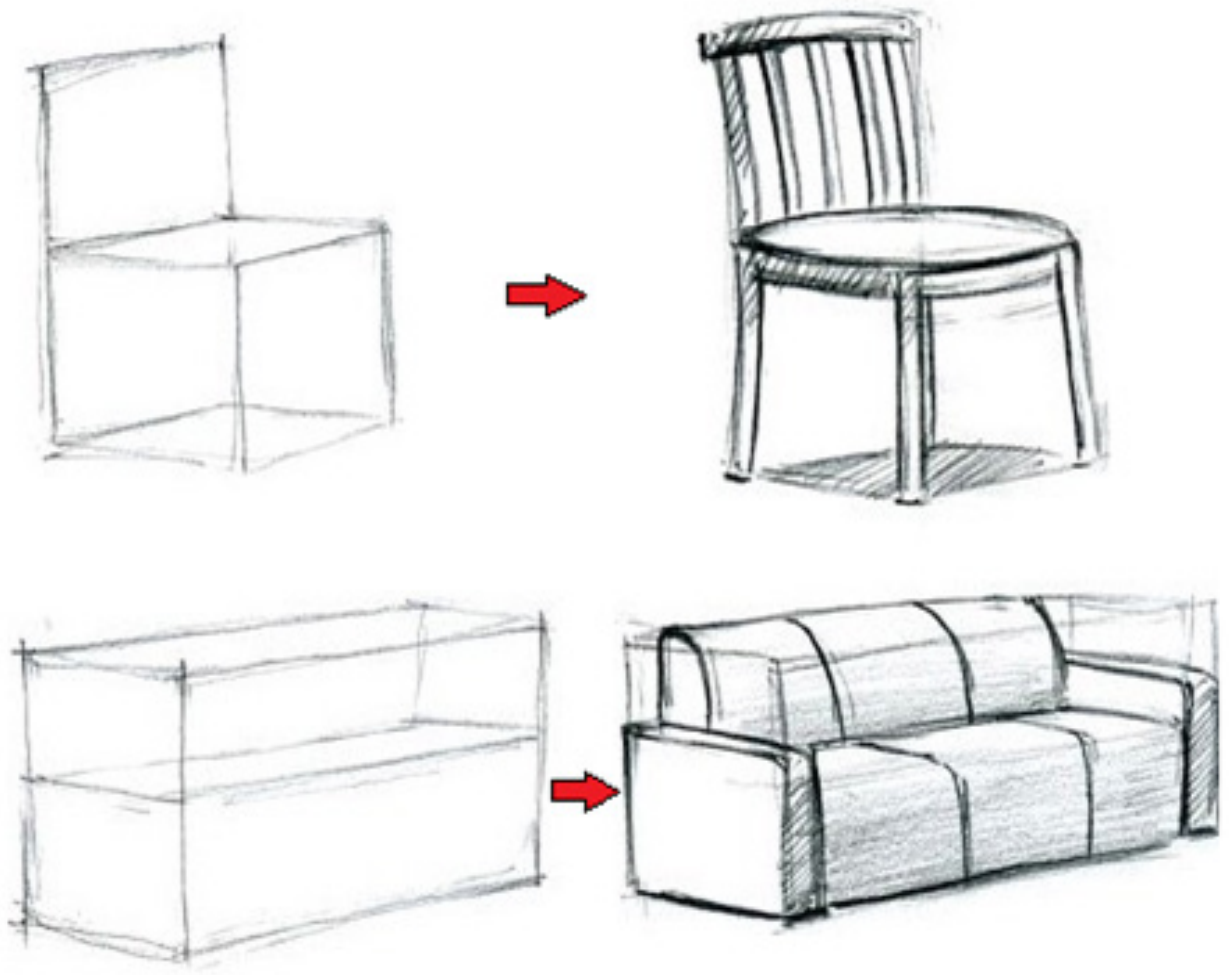

Görsel 2.42. Geometrik yapılarla sandalye ve koltuk çizimleri

UYGULAMA FAALİYETİ - 2

Aşağıdaki işlem basamaklarını takip ederek objenin çizim aşamalarını atölye ortamında kompozisyon kurallarına uygun yerleştirdiğiniz kompozisyonu çiziniz.

Kullanılacak araç ve gereçler:
• Resim kâğıdı, çizim kalemleri, silgi, kalemtıraş
• Resim altlığı veya şövale
• Çizimi yapılacak obje/ objeler

Görsel 2.43. Kompozisyon

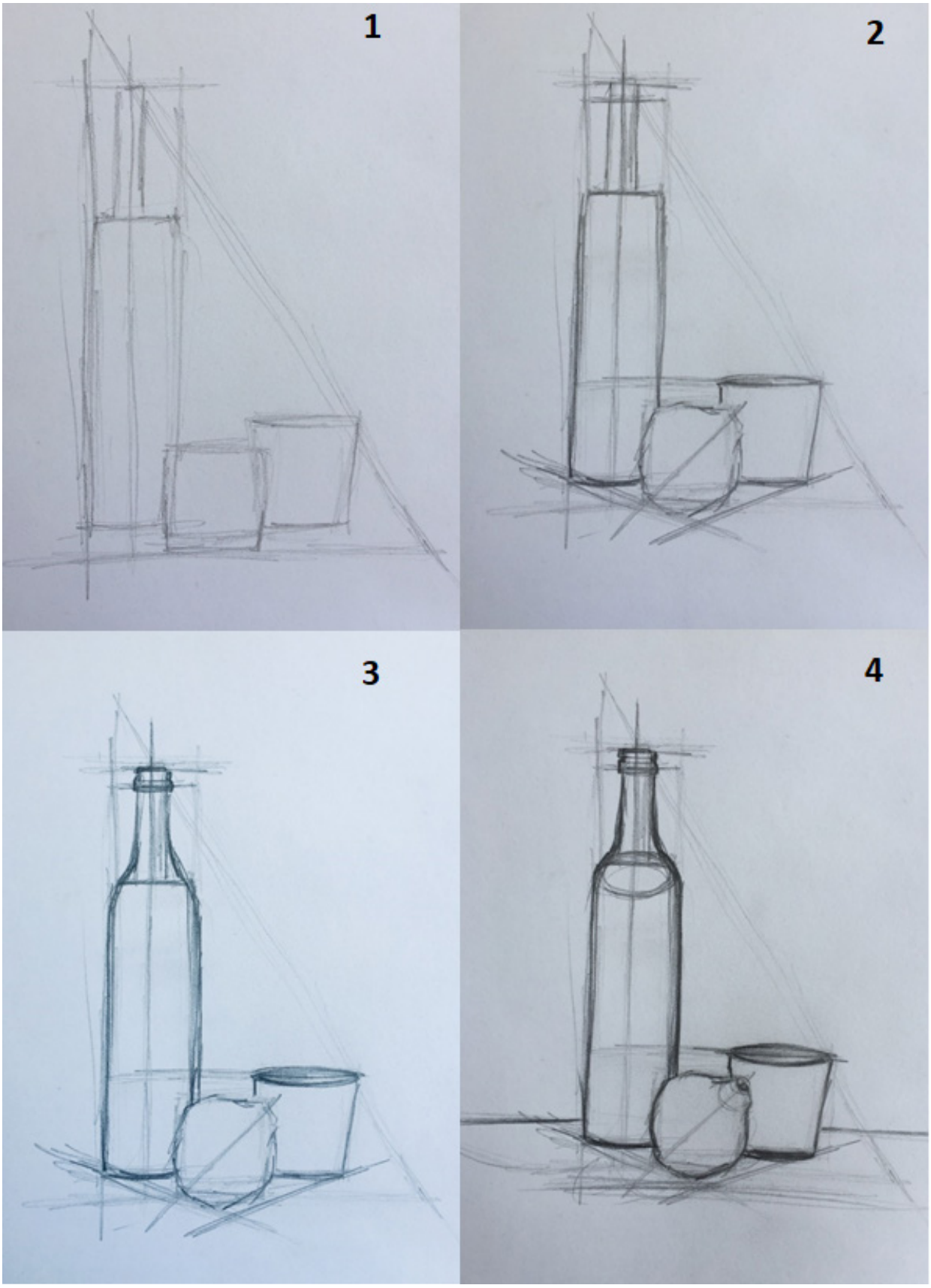

Görsel 2.44. Kompozisyon eskiz çizimi

Uygulama Basamakları	Öneriler
• Kompozisyon oluşturmakta kullanacağınız malzemeleri temin ediniz.	• Atölye önlüğünüzü giymeyi unutmayınız. • Birkaç parçadan oluşan yalın modeller kullanılabilirsiniz.
• Değişik boyutlarda ve şekillerde objeler kullanarak bir kompozisyon hazırlayınız. • Malzemelerinizi hazırlayarak ortamı çizime uygun hâle getiriniz.	• Modele olan uzaklığınız 3-4 metreyi geçmemelidir. • Kompozisyonun yerini göz seviyesini dikkate alarak belirleyiniz. • Atölyede iş sağlığı güvenliği kurallarına uyunuz. • Kalemlerinizi açarken (maket bıçağı kullanımında) kendinize ve arkadaşlarınıza zarar verebilecek davranışlardan kaçınınız.
• Hazırlanan kompozisyona göre kağıdınızın dikey mi yatay mı kullanılacağını belirleyiniz.	• Kompozisyonun kaleminizle yatay ve dikey karşılaştırmasını yaparak kâğıdın nasıl kullanacağınıza karar vermenize yardımcı olacaktır.
• Kompozisyonun kâğıda yerleştirme planını yapınız.	• 35x50 boyutlarında resim kâğıdınızı kompozisyonunuzun konumuna göre enine veya boyuna tutunuz. • Kompozisyonunuzu kâğıdın tam ortasına yerleştirmek için kâğıdınızı kalemle yatay ve dikey olarak ikiye bölün.
• Objelerle zemin ve fon ilişkisini de dikkate alarak farklı kompozisyonlar oluşturunuz.	• Objelerin ve fonun renk seçimleri ayırt edici olması için açık, koyu, kontrast olmalıdır.
• Kompozisyonunuzun genel formunu belirleyiniz. (Dikdörtgen, üçgen, daire vb.)	• Kâğıdın üzerine nesnelerin yönüne göre aks çizgilerini işaretleyiniz.
• Objelerin yükseklik, genişlik ve derinliklerini belirten akslarını çizgilerini işaretleyiniz. • Objelerin birbiri ile konumlarını yatay ve dikey çizgilerle kıyaslamasını yaparak işaretleyiniz.	• Kalemle ölçü alma tekniğini kullanarak tespit ettiğiniz ölçüleri aks çizgileri üzerinde işaretleyiniz. • Yüksekliğin genişlik ve taban parçaları arasındaki büyüklük küçüklük orantıları ve şekil farklarını göz önünde bulundurunuz.
• Objeleri kompozisyondaki konumlarına göre çiziniz.	• Perspektif kurallarına dikkat ediniz. • Çiziminizi belirli aralıklarda modelle karşılaştırmasını yapınız.
• Kompozisyonun eskiz/taslak çizimini kontur çizgileriyle tamamlayınız.	• Çalışmanızı tamamlayarak öğretmeniniz ve arkadaşlarınız ile beraber değerlendirebilirsiniz. • İş bitimde iş bölümü yaparak atölyenizi temizleyiniz. • Kullanılan malzemeleri yerlerine kaldırınız. • Atölyede açık ışıkları kapatınız. Prizde takılı fişler varsa çıkarınız. • Tehlike oluşturabilecek bir durumla karşılaştığınızda acilen atölye öğretmenine bildiriniz.

HAZIRLIK ÇALIŞMASI

1.Karakalem desen örneklerini inceleyerek ışık- gölge ve ton geçişlerini inceleyiniz.
2. İki ya da daha fazla objeyle kompozisyon oluşturarak objelerin birbirleri üzerinde yarattığı ışık- gölge, ton geçişi etkilerini inceleyiniz.
3. Kompozisyonun küçük eskiz çizimlerini yaparak ışık alan ve gölgede kalan kısımlarını işaretleyiniz.

"Resim var olmanın bir yoludur."
Jackson Pollock

2.3. NESNE VE KOMPOZİSYONDA HACİMLENDİRME

Desende hacimlendirme, ışığın yarattığı etkilerin ton geçişleriyle etüt edilmesiyle gerçekleştirilir. Hacimlendirme ve tonlama ile ilgili detaylı bilgiler "1. Öğrenme Birimi 1.4. Desende Tonlama ve Hacimlendirme" konusunda ele alınmıştır.

2.3.1. Işık Gölgeye Göre Planlara Ayırma

Işık bir objenin biçimini, gölgelerde onun hacmini vurgular. Işık üç boyutlu yapıları görünür kılar. Desen çalışmalarında ışık bütünü etkileyen önemli bir ögedir. Işığın türü, yönü, şiddeti değiştikçe çok farklı etkiler ortaya çıkabilir.
Modelin üzerine ışığın nüfuz etmediği yerler koyu ve gölgeli ton geçişleri uygulamak form kâğıt üzerinde üç boyutlu olarak algılanmasını sağlar. Bazı yerlerde derece derece açılan ya da koyulaşan ton değerleri ile bazen de açık-koyu kontrast yolu uygulanarak objeler hacimlendirilir. Işık etkisiyle dışarıya düşen gölgeler ise objenin dış görünüşlerini diğer yüzeylere yansıtır.

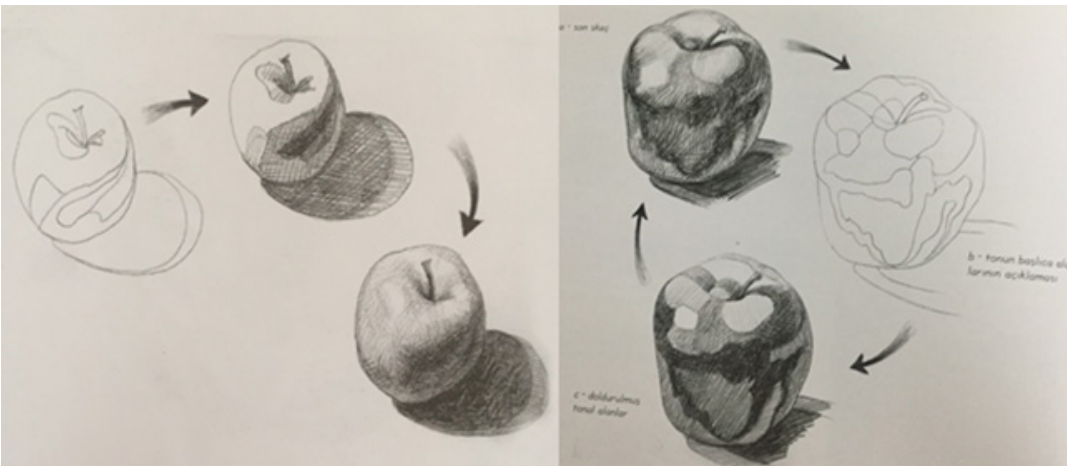

Görsel 2.45. Farklı ışık değerleriyle Işık gölge planları

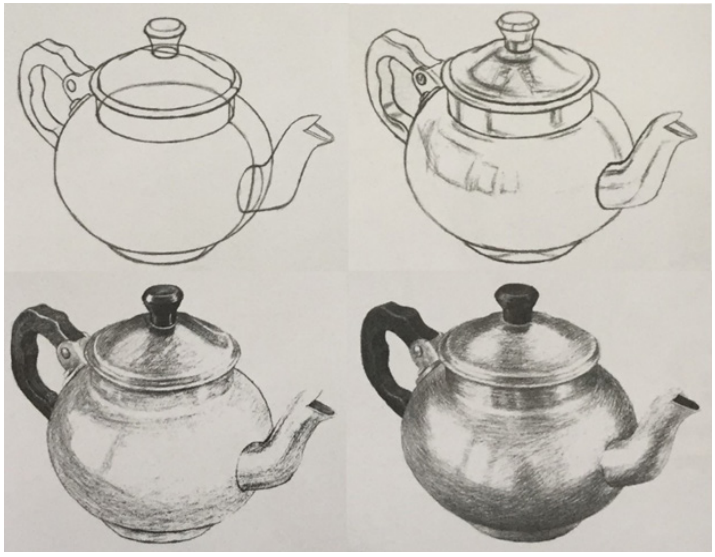

Görsel 2.46. Aşamalı tonlama çalışması

Desende hacimlendirme; çizilen forma ışık alan kısımlar, gölgede kalan kısımlar ve parıltı olan kısımlar küçük dokunuşlarla işaretlenir.

Bu konu ile ilgili detaylı bilgi almak için 1. öğrenme birimi "1.4. Tonlama ve Hacimlendirme" konusundan detaylı olarak ele alınmıştır. Konuya ait anlatım ve görsellerden yararlanabilirsiniz

2.3.2. Kompozisyonda Tonlama ve Hacimlendirme

Objeye üç boyutlu olduğu izlenimi kazandırmak için tonlama yoluyla hacim vermek gerekir. Hacimlendirme yaparken ışığın yönü ve şiddetine, nesnenin dokularına ve plastik etkilere dikkat edilmelidir. Objenin mekânı, zemini, arka planı ve gölgesini tonlarken doğru ışık değerleri doğru uygulanırsa hacimlendirme işlemi başarılı olur.

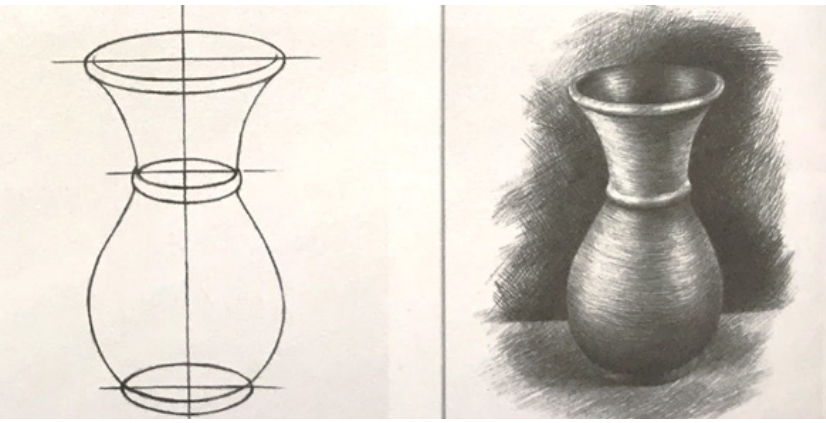

Görsel 2.47. Tonlama ve hacimlendirme

Tonlama nesnelerin materyallerine, yapılarına ve dokularına göre değişiklik göstermektedir. Cam, metal, ahşap, seramik, plastik gibi dokuların ton değerleri ışığı yansıtmalarına göre farklılık göstermektedir.

Görsel 2.48. Seramik kap tonlama

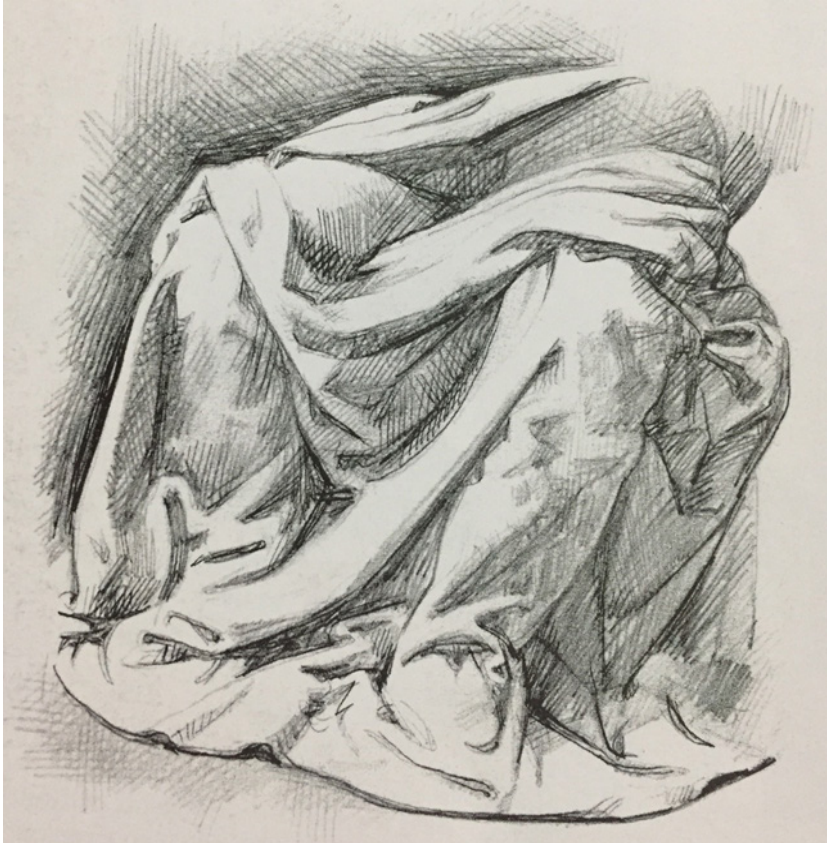

Görsel 2.49. Leonardo da Vinci, kumaş, 1478 dolayları

Görsel 2.50. Cam bardak hacimlendirme

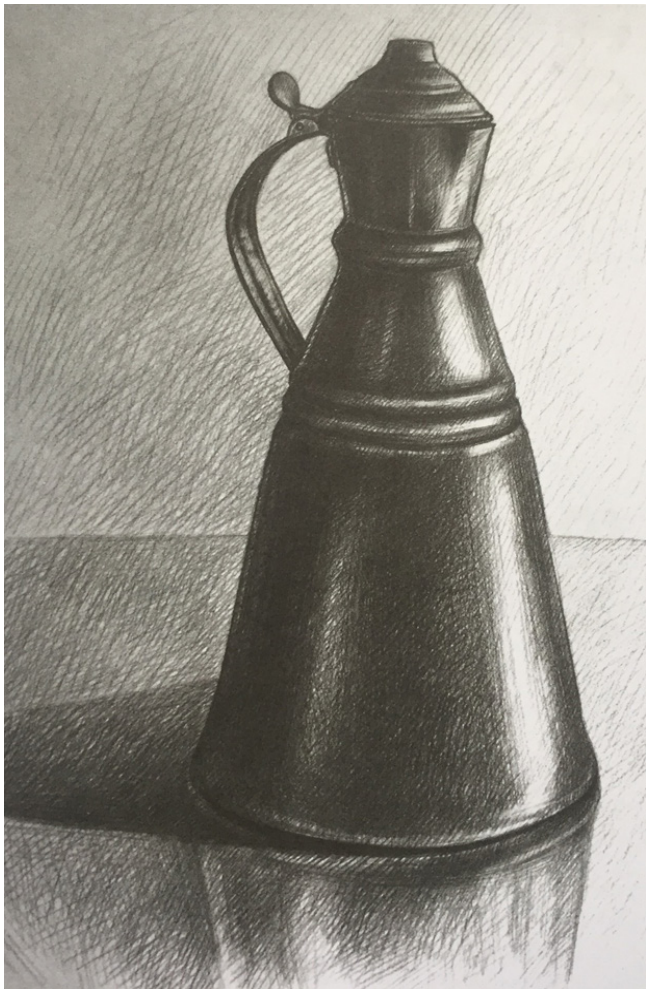

Görsel 2.51. Metal objenin hacimlendirilmesi

Görsel 2.52. Desen

Görsel 2.53. Desen

Görsel 2.54. Kompozisyonda gölge tonlama ve hacimlendirme aşamaları

Kompozisyon çizerken ve tonlarken yan yana dizilmiş objelerin zemine ve arka yüzeye yansıyan gölgeleri de ışığın geliş yönüne göre yansıtılır.

2.3.3. Cansız Modelden Desen Örnekleri

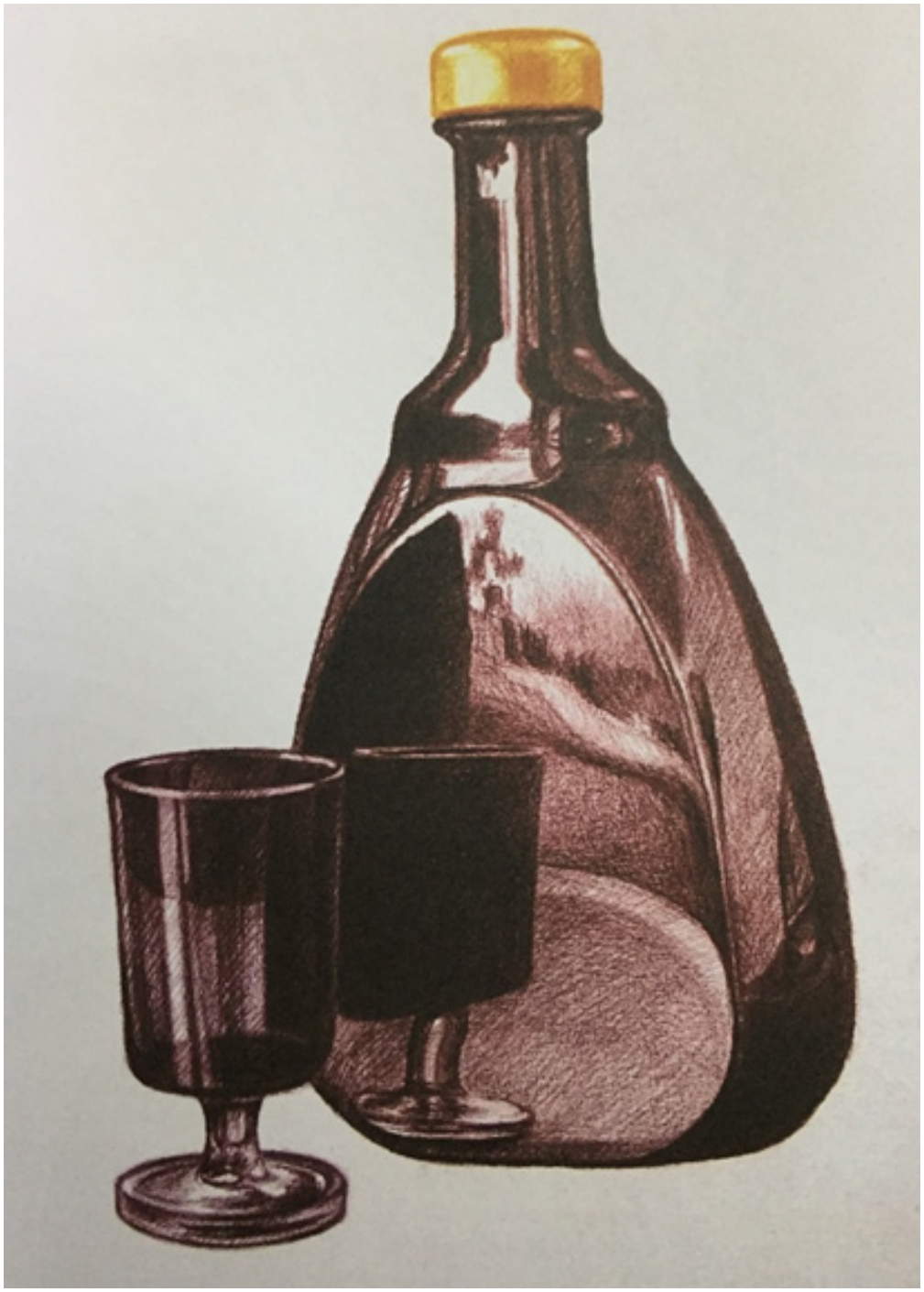

Görsel 2.55. Desen

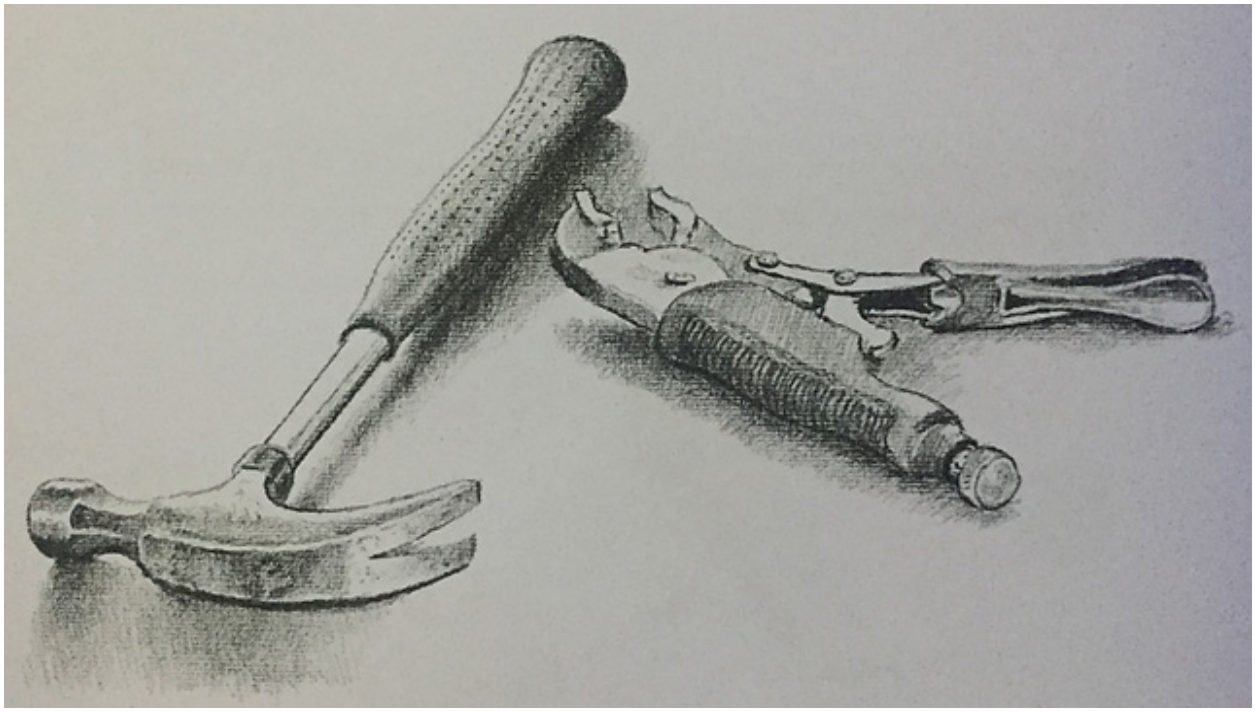

Görsel 2.56. Desen, el aletleri

Görsel 2.57. Desen, öğrenci çalışması, Elif Koçalan, 2019, Maçka MTAL

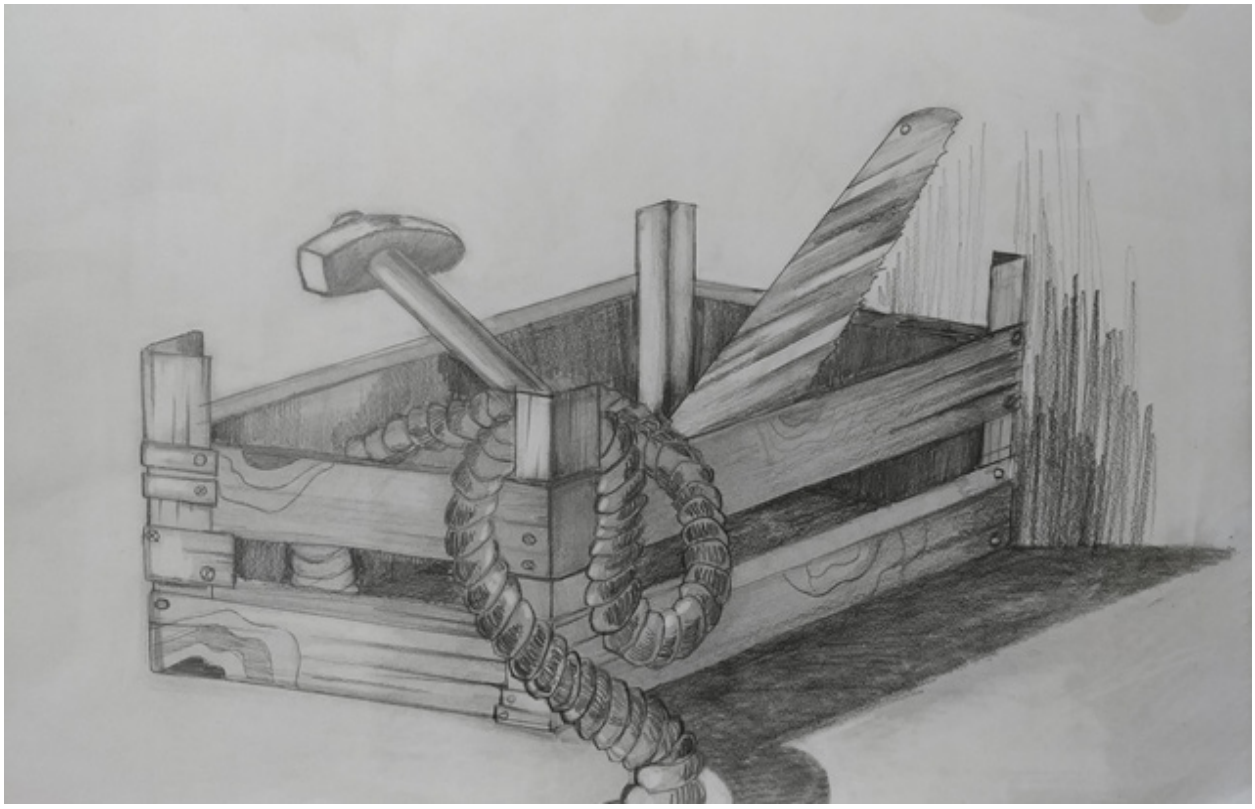

Görsel 2.58. Desen, öğrenci çalışması, Elif Kocalan, Natürmort (2019) Maçka MTAL

Görsel 2.59. Desen, öğrenci çalışması, İdil Duru Doğu, Natürmort (2019), Maçka MTAL

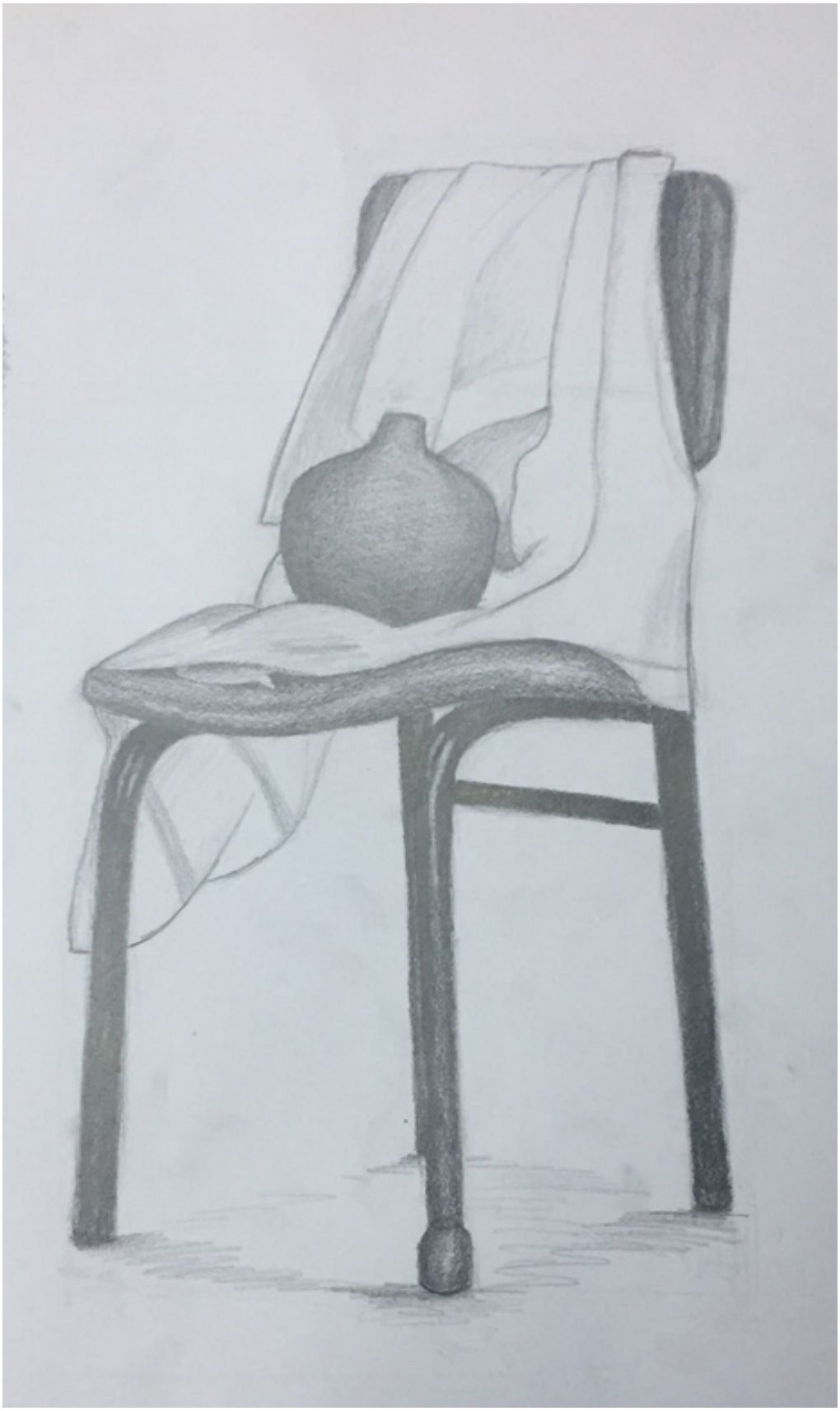

Görsel 2.60. Desen, öğrenci çalışması, Can Deniz Güneş, 2015, Maçka MTAL

UYGULAMA FAALİYETİ 3

Aşağıdaki işlemleri; objenin çizim, tonlama ve hacimlendirme aşamalarını takip ederek atölye ortamında kompozisyon kurallarına uygun yerleştirdiğiniz objeyi çiziniz.

Malzemeler
- Resim kâğıdı, çizim kalemleri, silgi, kalemtıraş
- Resim altlığı veya şövale
- Çizimi yapılacak obje

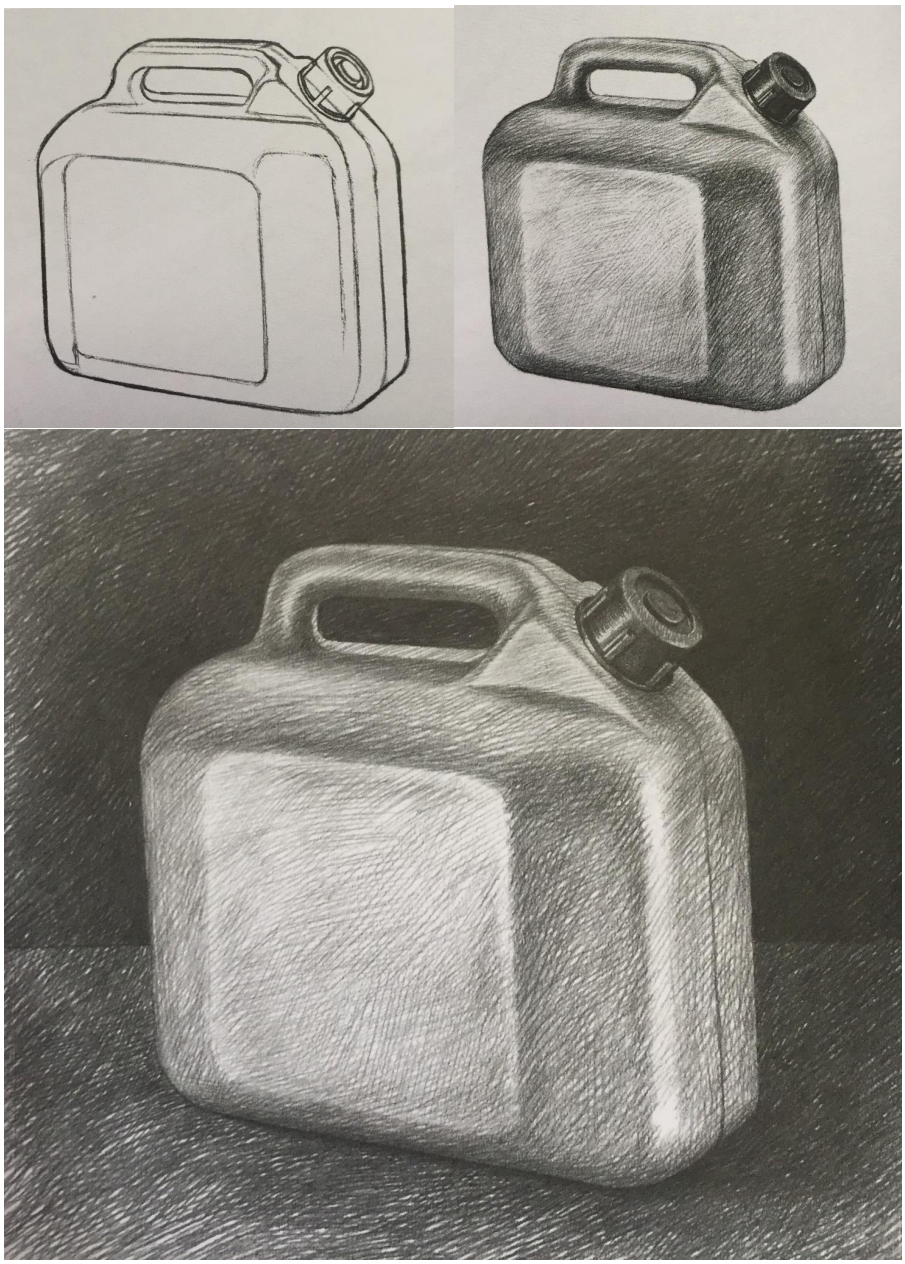

Görsel 2.61. Obje tonlama ve hacimlendirme

Kompozisyon hazırlayıp aşağıdaki aşamalara dikkat ederek taslak çizim ve hacimlendirme uygulaması yapınız.

Uygulama Basamakları	Öneriler
• Kompozisyon oluşturmakta kullanacağınız malzemeleri temin ediniz.	• Atölye önlüğünüzü giymeyi unutmayınız. • Birkaç parçadan oluşan yalın modeller kullanılabilirsiniz. • Atölyede iş sağlığı güvenliği kurallarına uyunuz.
• Kompozisyonunuzun genel formunu belirleyiniz. (Dikdörtgen, üçgen, dairevb.)	• Kâğıdın üzerine nesnelerin yönüne göre aks çizgilerini işaretleyiniz.
• Objelerin yükseklik ve genişlik akslarını çiziniz. • Objelerin birbiri ile konumlarını yatay ve dikey çizgilerle kıyaslamasını yaparak işaretleyiniz.	• Kalemle ölçü alma tekniğini kullanarak tespit ettiğiniz ölçüleri aks çizgileri üzerinde işaretleyiniz. • Yüksekliğin; genişlik, taban parçaları arasındaki büyüklük küçüklük orantıları ve şekil farklarını göz önünde bulundurunuz.
• Objeleri kompozisyondaki konumlarına göre çiziniz.	• Perspektif kurallarına dikkat ediniz. • Çiziminizi belirli aralıklarda modelle karşılaştırmasını yapınız.
• Formlar üzerinde ışık-gölge planını çiziniz. Form üzerinde ışık-gölge yerlerini geometrik olarak belirleyiniz. • Geometrik formların yapısına uygun hacim etkisi verecek çizgiler ile açık bölgelerden başlayarak koyu bölgelere doğru tonlama yapınız.	• Silindir objeleri hacimlendirirken çizgileriniz dairesel yönlü, köşeli objelerde düz çizgilerle çalışılmalıdır. • Işığın geliş yönüne göre ışık alan bölgelerde çizgi rengi daha açık, gölgede kalan bölgelerde çizgi rengi daha koyu olmalıdır.
• Kaleminizi biraz yan (açılı)tutarak yumuşak gölgeleme yapınız. • Formların düşen gölgelerini perspektif kurallarına uygun olarak tonlamasını yapın.	• Tonlamayı bir objeden başlayıp diğerine geçmeden objeleri birbiri ile bağlantılı olarak düşünüp eş zamanlı olarak uygulayın. • Belirli aralıklarla model ile çiziminizin karşılaştırmasını yapınız.
• Çiziminizde en son koyuluk değerlerini vererek çalışmanızı bitiriniz.	• Çalışma bitimde arkadaşlarınızla yapılan taslak çizimlerini değerlendiriniz. • İş bitimde iş bölümü yaparak atölyenizi temizleyiniz.

UYGULAMA FAALİYETİ 4

Aşağıdaki işlem basamaklarını takip ederek objenin çizim, tonlama ve hacimlendirme aşamalarını atölye ortamında kompozisyon kurallarına uygun yerleştirdiğiniz objeyi çiziniz.

Malzemeler
- Resim kâğıdı, çizim kalemleri, silgi, kalemtıraş
- Resim altlığı veya şövale
- Çizimi yapılacak obje

Görsel 2.62. Kompozisyon tonlama ve hacimlendirme

Uygulama Basamakları	Öneriler
• Kompozisyon oluşturmakta kullanacağınız malzemeleri temin ediniz.	• Atölye önlüğünüzü giymeyi unutmayınız. • Birkaç parçadan oluşan yalın modeller kullanılabilirsiniz. • Atölyede iş sağlığı güvenliği kurallarına uyunuz. • Kalemlerinizi açarken (maket bıçağı kullanımında) kendinize ve arkadaşlarınıza zarar verebilecek davranışlardan kaçınınız.
• Kompozisyonunuzun genel formunu belirleyiniz. (Dikdörtgen, üçgen, dairevb.)	• Kâğıdın üzerine nesnelerin yönüne göre aks çizgilerini işaretleyiniz.
• Objelerin yükseklik ve genişlik akslarını çiziniz. • Objelerin birbiri ile konumlarını yatay ve dikey çizgilerle kıyaslamasını yaparak işaretleyiniz.	• Kalemle ölçü alma tekniğini kullanarak tespit ettiğiniz ölçüleri aks çizgileri üzerinde işaretleyiniz. • Yüksekliğin; genişlik, taban parçaları arasındaki büyüklük küçüklük orantıları ve şekil farklarını göz önünde bulundurunuz.
• Objeleri kompozisyondaki konumlarına göre çiziniz.	• Perspektif kurallarına dikkat ediniz. • Çiziminizi belirli aralıklarda modelle karşılaştırmasını yapınız.
• Formlar üzerinde ışık-gölge planını çiziniz. Form üzerinde ışık-gölge yerlerini geometrik olarak belirleyiniz. • Geometrik formların yapısına uygun hacim etkisi verecek çizgiler ile açık bölgelerden başlayarak koyu bölgelere doğru tonlama yapınız.	• Silindir objeleri hacimlendirirken çizgileriniz dairesel yönlü, köşeli objelerde düz çizgilerle çalışılmalıdır. • Işığın geliş yönüne göre ışık alan bölgelerde çizgi rengi daha açık, gölgede kalan bölgelerde çizgi rengi daha koyu olmalıdır.
• Kaleminizi biraz yan (açılı)tutarak yumuşak gölgeleme yapınız. • Formların düşen gölgelerini perspektif kurallarına uygun olarak tonlamasını yapın.	• Tonlamayı bir objeden başlayıp diğerine geçmeden objeleri birbiri ile bağlantılı olarak düşünüp eş zamanlı olarak uygulayın. • Belirli aralıklarla model ile çiziminizin karşılaştırmasını yapınız.
• Çiziminizde en son koyuluk değerlerini vererek çalışmanızı bitiriniz.	• Çalışma bitimde arkadaşlarınızla yapılan taslak çizimlerini değerlendiriniz. • İş bitimde iş bölümü yaparak atölyenizi temizleyiniz. • Atölyede açık ışıkları kapatınız. Prizde takılı fişler varsa çıkarınız. • Tehlike oluşturabilecek bir durumla karşılaştığınızda acilen atölye öğretmenine bildiriniz

ÖLÇME DEĞERLENDİRME

Aşağıdaki ifadeleri "Doğru-Yanlış"değerlendiriniz. Doğru ifadelerin başına "D", yanlış ifadelere ise "Y" işareti koyunuz.

1.( ) Açık ve kapalı olmak üzere iki çeşit kompozisyon vardır.
2.( ) Simetrik denge, bir eksene göre öğelerin aynı durumda tekrar etmesiyle oluşur.
3.( ) Asimetrik dengede anlatımı oluşturan elemanlardan benzerlik, zıtlık, üslup, uygunluk ilişkileri rol oynamaz.
4.( ) Üslup ressamın çalışmalarında konuyu kendine göre anlatmasıdır.
5.( ) Oran-orantı parçayla bütün arasındaki fark bağlantısını araştırır.
6.( ) Açık koyu ile ışık gölge terimleri aynı anlamdadır.
7.( ) Her yönden gelen ışık, modelin biçim ve renk değerlerini iyi gösterir.

Aşağıdaki cümlelerde yer alan boşluklara doğru ifadeleri yazınız.

8.Cam bardak, taş, çelik cezve, armut, ceviz, plastik sandalye, kozalak, kumaş
Yukarıda verilen nesneleri organik ve inorganik durumlarına göre aşağıdaki boşluklara yazınız.

Organik: .....

İnorganik: .....

9.Resim, heykel, mimari, grafik, seramik, tekstil ve diğer görsel sanatlar alanında orijinal çalışmaya geçmeden önce yapılan ön hazırlık ya da taslak çalışmalarına..... denir.

10. Resimde modeli ilgi çekici ve daha ön planda belirgin olarak göstermek için oluşturulan arka plana ……denir.

11.Çizgilerin, şekillerin ve renklerin düzenli aralıklarla tekrarlanmasından meydana gelen uyuma ……denir.

12.Üstüne heykel, sütün, dikili taş ya da vazo oturtulan altlık, ayaklık, platforma ……denir.

Aşağıdaki soruları dikkatlice okuyarak doğru seçeneği işaretleyiniz.
13."Belli bir ağırlığı, hacmi, rengi olan üç boyutlu cansız nesnelerin genel adı".
Yukarıda verilen tanımlamanın karşılığı aşağıdakilerden hangisidir?
A) Desen
B) Kompozisyon
C) Füzen
D) Proporsiyon
E) Obje

14.Aşağıdakilerden hangisi bir sanat eserinde, sanatın elemanlarını ve ilkelerini kullanarak organize edilmesi sonucunda oluşturulan düzene verilen isimdir?

A) Obje
B) Kompozisyon
C) Sangin
D) Desen
E) Simetri

15."Üzerine heykel, sütün, dikili taş, obje ye da natürmort kompozisyonlar oturtulan yerleştirilen, taş, beton veya ahşaptan yapılan altlık, ayaklıktır."
Yukarıda verilen tanımlamanın karşılığı aşağıdakilerden hangisidir?
A) Rakursi
B) Altın oran
C) Kaide
D) Şövale
E) Natürmort

16.Aşağıdakilerden hangisi konu olarak cansız varlıkların kullanıldığı resim türüne verilen isimdir?

A) Natürmort
B) Peyzaj
C) Janr resimleri
D) Enteriyör
E) Desen

17. ……, dağlar, ovalar, ağaçlar, nehirler ve ormanları konu alan resimlerdir.
Yukarıdaki cümlede boş bırakılan yere aşağıdaki kavramlardan hangisi gelecektir?

A) Natürmort
B) Enteriyör
C) Janr resimleri
D) Peyzaj
E) Desen

Aşağıdaki soruları cevaplayınız.

18. Kompozisyon nedir? Açıklayınız.

19. Rakursi nedir? Açıklayınız.

20.Üslup nedir? Açıklayınız.

TORS

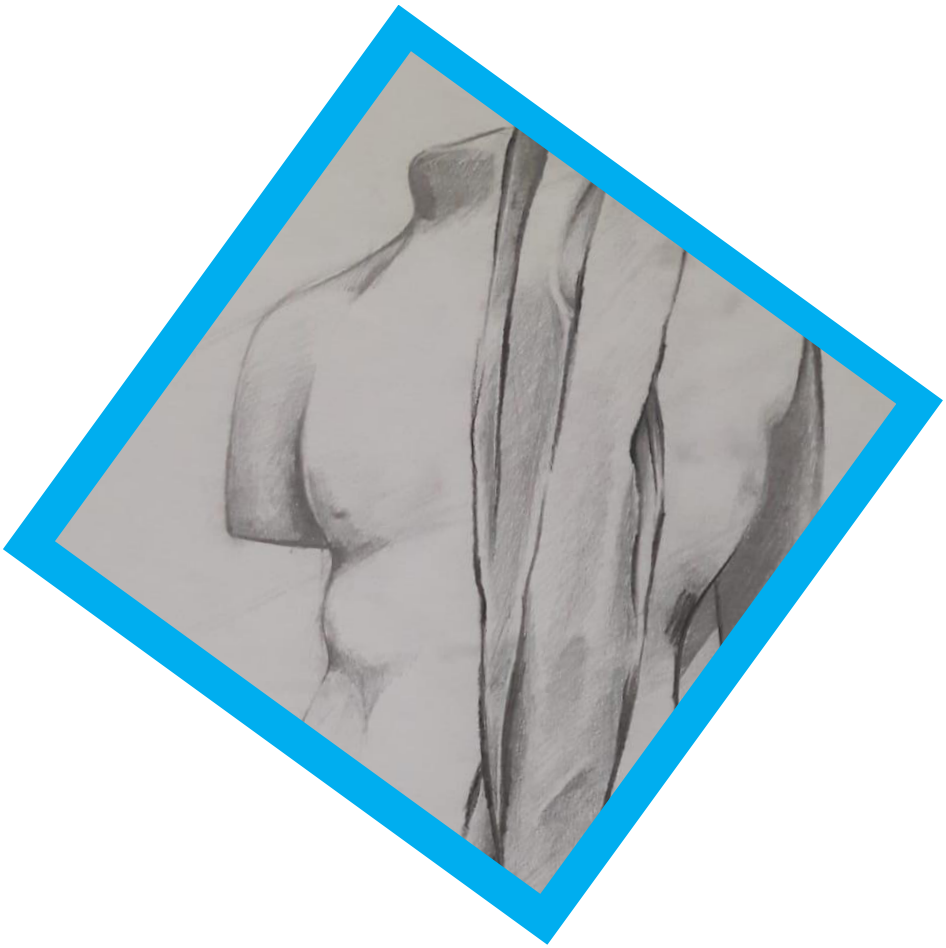

KONULAR

3.1. TORS (TORSO) ÇİZİMİ

3.2. TORSUN HACİMLENDİRİLMESİ

KAVRAMLAR

- Heykel
- Tors (Torso)
- Konstrüksiyon
- Rölyef
- Kanon
- Büst
- Anatomi

HAZIRLIK ÇALIŞMASI

1. İnsan vücut oranlarını arkadaşlarınızla inceleyerek değerlendiriniz.
2.Torsu göze uygun mesafede ve seviyede değişik duruşlarda inceleyiniz.
3. Farklı kaynaklardan ve internetten tors çizimleri araştırınız ve inceleyiniz.

"Benim için heykel, kütle anlamına gelir."
Aristide Maillol

3.1 Tors (Torso) Çizimi

3.1.1. Temel Kavramlar

Heykel

Heykel, üç boyuta sahip (yükseklik, en, derinlik) sanat yapıtlarıdır. Plastik sanatların başında gelen heykel sanatı, en genel tanımıyla üç boyutlu bir malzemenin, sanatçının duygu ve düşüncelerinden geçerek estetik kaygılar içinde yeniden biçimlendirilmesiyle oluşan üç boyutlu sanat eserleridir. Kısaca heykel üç boyut ve hacim sanatıdır. Işık ve gölge heykelin özünü oluşturur.

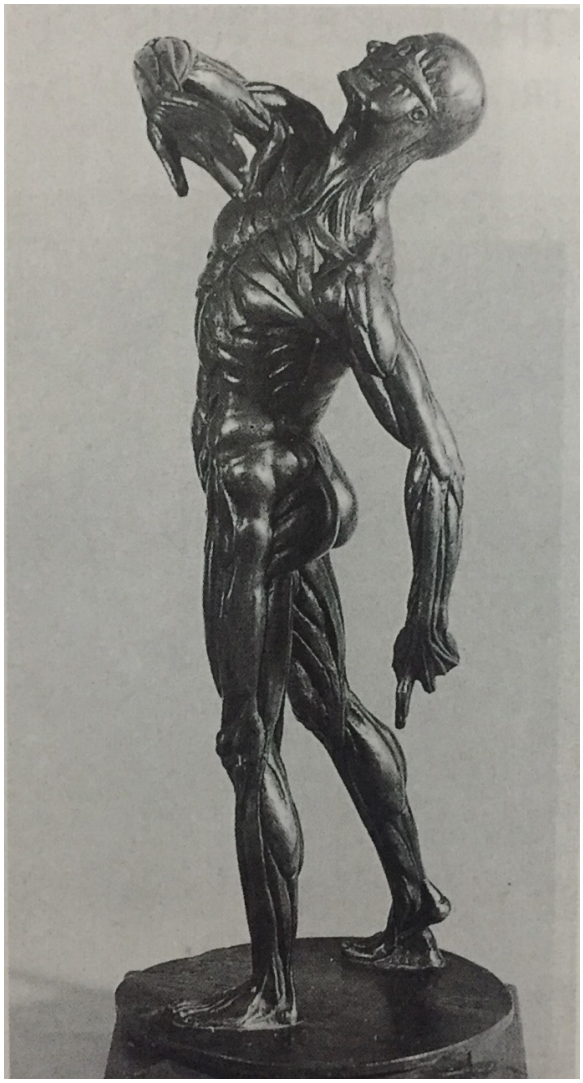

Görsel 3.1. Heykel,Pietro Francavilla, (1548- 1615)

Heykel yapımında temelde üç şekillendirme tekniği içerir;

• Oyma/ yontma/ aşındırma
• Biçimlendirme/ şekillendirme/ modelaj/ inşa etme/döküm
• Monte etme/ birleştirme

Heykel sanatının geleneksel malzemeleri: Taş (mermer, granit, bazalt, kumtaşı), kil (porselen, terrakota), metal (bronz, demir), ahşap ve alçıdır. Heykel sanatının çağdaş malzemeleri ise çevre, cam, buz, hazır nesneler (atıklar), kum, gaz, ışık, kumaş vb. sayılabilir.

Resim sanatında olduğu gibi heykel sanatı içinde biçim son derece önemlidir. Her iki alanda da plastik değerler ritim, ışık- gölge, doku, hareket, boşluk- doluluk ve kompozisyon gibi temel ilkelere başvurularak oluşturulur. Heykeller tors, büst, rölyef vb. çeşitlere ayrılır.

Rölyef (kabartma)

Kil ahşap, taş vb. malzeme yüzeylerinin kabartılarak veya alçaltılarak şekillendirilmesiyle oluşturulan sanat eserleridir.

Görsel 3.2. "Masum Çeşmesi" rölyefleri, Goujon Jean (1510-1568), Louvre Müzesi, Paris.

Büst

İnsan vücudunun genellikle baş, boyun ve omuzlarını içine alan heykellere büst denir.

Görsel 3.3. Antik büst

Görsel 3.4. Antik büst

Tors (Torso)

Tors/Torso, Latince kökenli bir kelimedir. Plastik sanatlarda kollar, bacaklar ve baş dışında kalan insan gövdesi heykelleridir.

Görsel 3.5. Kadın ve erkek torsu

Antik figür örneği olan torsların farklı çeşitleri vardır. Antik dönemlerde kadın ve erkek vücudutlarına sanatçıların yaklaşımlarında günümüzdekinden farklı estetik anlayışlar mevcuttur. Bu estetik anlayışlar eserlere de yansımıştır. Antik Yunan, Roma, Mısır vb. dönem heykellerinde bu farklılıkları gözlemleyebiliriz.

Antik figür örnekleri çoğunlukla Antik Yunan sanatında karşımıza çıkmaktadır. Torsun kendi içinde bir estetik değere sahip olduğu 19. yüzyılda anlaşılmış ve özellikle baş, kol ve bacaksız özgün, soyut tors betimlemeleri yapılmıştır. Günümüzde ise tors heykelleri görsel sanatlarda estetik bir form olarak desen ve resim çalışmalarında model olarak kullanılmaktadır.

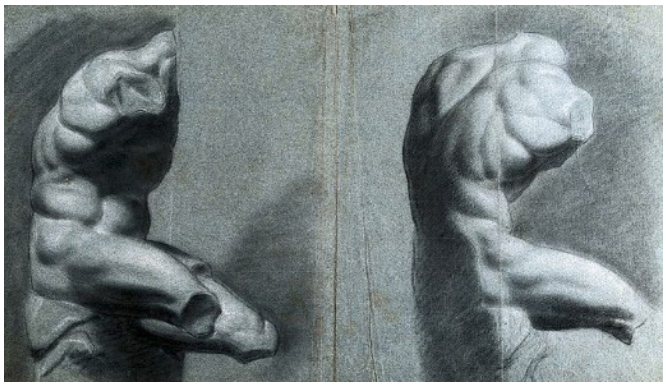

Görsel 3.6. Belvedere torsosu

3.1.2. İnsan Figüründe İdeal Oranlar

Figür, 'yüz' anlamına gelir. Plastik sanatlarda ise betimlenen insan, hayvan vb. her türlü varlık anlamında kullanılmaktadır.

Figüratif resim

İnsan ve hayvan figürlerine dayalı resimler, peyzajlar, natürmortlar, dış mekân, iç mekân ya da doğadan alınmış her konu figüratif resim olarak tanımlanmaktadır.

Kanon

İnsan figür çiziminde oranları ve bunların birbirleriyle olan ilişkilerini saptamak için kullanılan ölçü sistemleridir. İnsan figüründe en ideal ölçüleri Antik Yunan sanatçıları kullanmışlardır. Sanatçılar tarafından genelde kullanılan kanon, ideal insan figürü orantılarına uygun olan sekiz başlık kanondur (1/8).

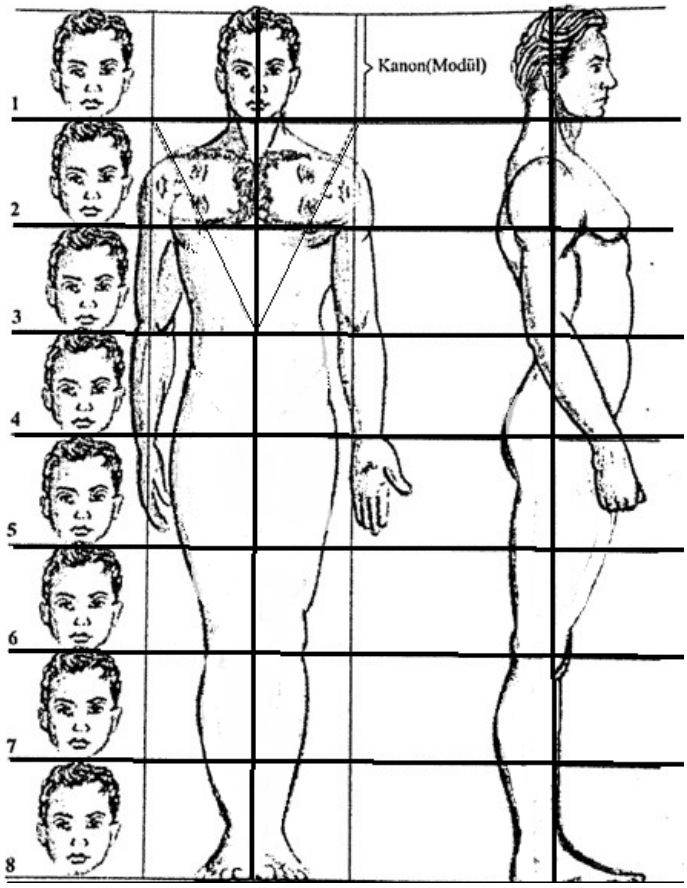

Görsel 3.7. Erkek figür kanonu (ölçü birimleri)

Erkek figüründe;

- Figür, sekiz baş (birim/ modül) yüksekliğinde, omuzlar iki baş genişliğindedir.

Kadın figüründe;

- Kadın vücudu yüksekliği 6,5 ile 7,5 baş yüksekliği kadardır.
- Kadın başı, erkek figür başından daha küçüktür.
- Kadın omuzları, erkeğin omuzlarından daha dardır.
- Kadın beli erkek belinden daha incedir.

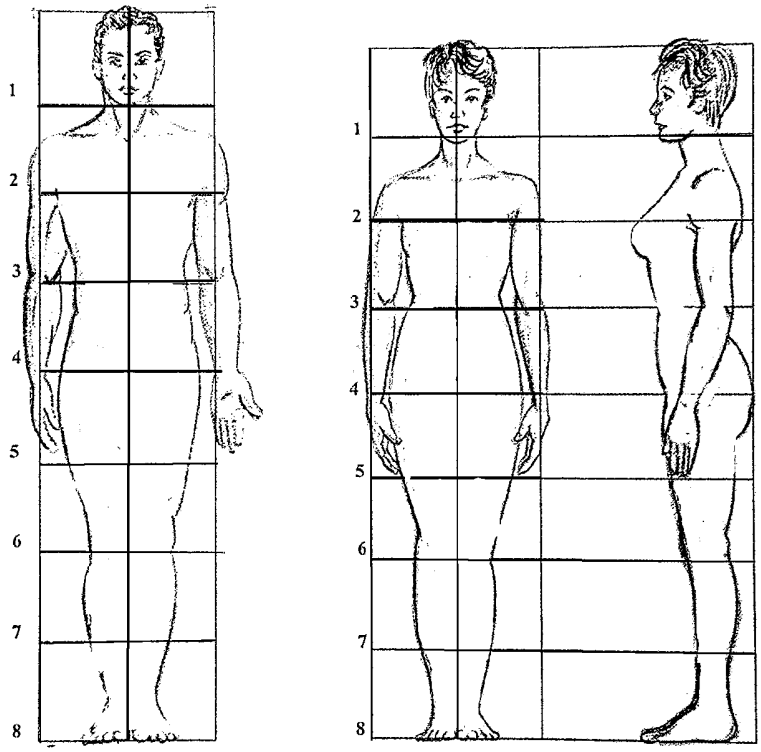

Görsel 3.8. Erkek figür ile kadın figürü kanonu (ölçü birimleri) karşılaştırılması

ETKİNLİK 1

- Aşağıdaki görselden yararlanarak figür eskizleri çiziniz.
- İnsan figür ölçülerini kullanmaya dikkat ediniz.
- Figürün gövde kısmını görseldeki gibi basit geometrik biçimlerde çizmeye çalışınız.

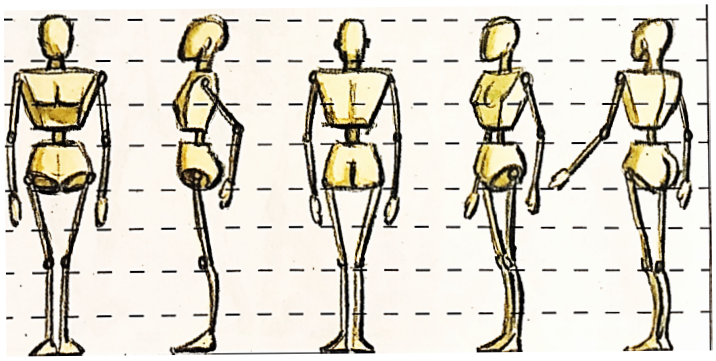

Görsel 3.9. İnsan figür temel konstrüksiyon (iskelet) çizimleri

3.1.3. Kadın ve Erkek Torsu Anatomik Özellikleri

Tors, insan vücudunun en önemli ve en büyük parçası olan gövdesini göstermektedir. İnsan anatomisinde kadın ve erkek vücudu arasında kas yapısı, kemik yapıları, iskelet sisteminde vb. birçok konuda anatomik farklılıklar vardır. Yalnızca gövdesini temsil eden torsda da kadın ile erkek arasında omuz genişlikleri, bel yapısı, kalça kemiği, kas yapılarında, omurga eğimlerinde birbirlerinden farklıdırlar.

Atölye çalışmalarında kullandığımız klasik antik kadın ve erkek torsu anatomik farklılıklarında;

- Genellikle erkek tors gövde genişliği kadın tors gövde genişliğine oranla dardır.
- Kadın tors erkek torsa oranla yapı olarak daha ufaktır.
- Yapı olarak kadın tors erkek torsa oranla daha geniş kalça kemiklerine sahiptir.
- Erkek tors omuz yapısı kadın torsununkine oranla daha geniştir.
- Erkek torsu kadın torsuna oranla daha kaslıdır.

3.1.4. Tors Çiziminde Ölçü-Oran

Torsa cepheden (önden) ve profilden (yandan) bakıldığında genel geometrik hatları dikey bir dikdörtgene benzer. Ölçü alırken oluşturulan bu vizör (bakaç/ çerçeve) formun boş ve dolu alanlarını görmemizi kolaylaştırır.

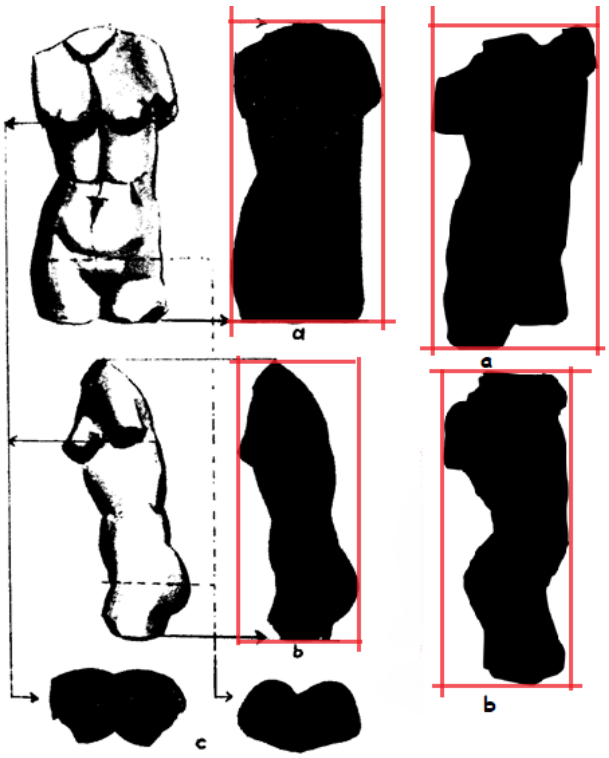

Görsel 3.10. Tors cephe ve profil siluetleri

Cepheden bakışlarda torsun boyu, eninin iki misli civarındadır. Baş, kol ve bacaklar olmadığı için ölçülendirme ve oranlama bakış açımıza göre en ve boy karşılaştırmasıyla yapılır.

Tors ölçü alırken ve taslak çizimi yaparken;

• Çizmeye başlamadan önce genel basit geometrik yapısı belirlenir.
• Torsun temel formu dikey bir dikdörtgendir.
• Ölçülendirme en boy arasında yapılır.
• Kalemle ölçü alma tekniği ile dikdörtgenin eni ve boyu arasındaki oran tespit edilir.
• Torsun duruşuna göre kâğıdınızda vücudun bölümlerinin yerleşim planını oluşturmak gerekir.
• Oranlara dikkat edilerek torsun karakteristik yapısı belirginleştirilir.
• Torsun dış ve iç yapısını gösteren aks çizgileri ile oranlar belirlenir.
• Aynı basamakları profil ve cephe görünüşlerde tekrarlanmalıdır.

Ölçü alma ile ilgili "2. Öğrenme birimi Cansız Model Çizimleri, 2.2.2. Kompozisyonda Ölçü Alma Tekniği" konusunda detaylı olarak değinilmiştir. Bu konudan yararlanabilirsiniz.

3.1.4. Tors ile Natürmort Kompozisyon Düzenlemesi

Kompozisyon hazırlarken kompozisyon öge ve temel ilkeleri göz önünde bulundurulmalıdır. "2. Öğrenme birimi 2.6. Kompozisyonda Model Hazırlarken Dikkat Edilecek Noktalar" konusunda detaylı olarak değinilmiştir. Bu konudan yararlanabilirsiniz.

Görsel 3.11. Torslu Natürmort, Mahmut Cuda

ETKİNLİK 2

- Kompozisyon kurallarına göre Tors, kaide ve fon kullanarak natürmort kompozisyon düzenlemesi yapınız
- Kompozisyonun ışık değerlerini inceleyiniz.
- Kompozisyonun görsel ve estetik değerlerini inceleyerek değerlendiriniz.

3.1.5. Tors Çizerken Dikkat Edilecek Noktalar

İskelet sisteminin en önemli parçası olan omurga gövdemizi baş ve kalçayla bağlar. İnsan vücudunun ekseni bel kemiğidir. Bel kemiği omurganın beli oluşturan bölümüdür. Bel kemiği her türlü harekete izin verecek şekilde esnektir. Hareket etmemizi sağlayan omurga, tors çiziminde hareketi, eğimleri ve açıları oluşturmaktadır.

Heykelde omurga bedenin konstrüksiyonunu (iskeletini) oluşturur. Figür çizerken de hareketlerini doğru verebilmek için baş, göğüs ve kalça formlarının içinden geçen omurgayı temsil eden esnek yapıdaki konstrüksiyondan yararlanılmalıdır (Görsel 3.12.) (Görsel 3.13.).

Tors çizimlerinde basit geometrik yapılardan yaralanmak çiziminizin tüm sürecini çok daha kolay hâle getirecektir.

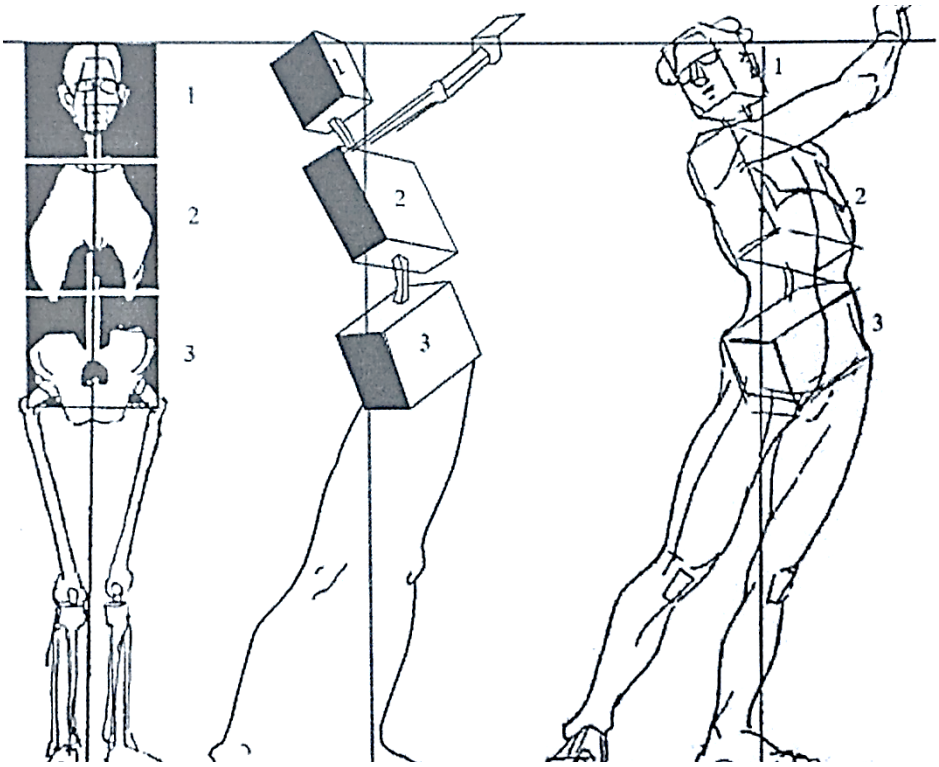

Görsel 3.12. İnsan figür temel konstrüksiyon (iskelet)

Tors çiziminde gövdeyi oluşturmak için iki önemli adım vardır.

- İlk adım, göğüs kafesi ve kalçalar.
- Bu kısımlar çizimi kolaylaştırmak için geometrik olarak üç parçadan oluşur.
- İkinci adımda omurgayı ifade eden hareketli bir çizgi ile bu kutular birbirine bağlanmalıdır.

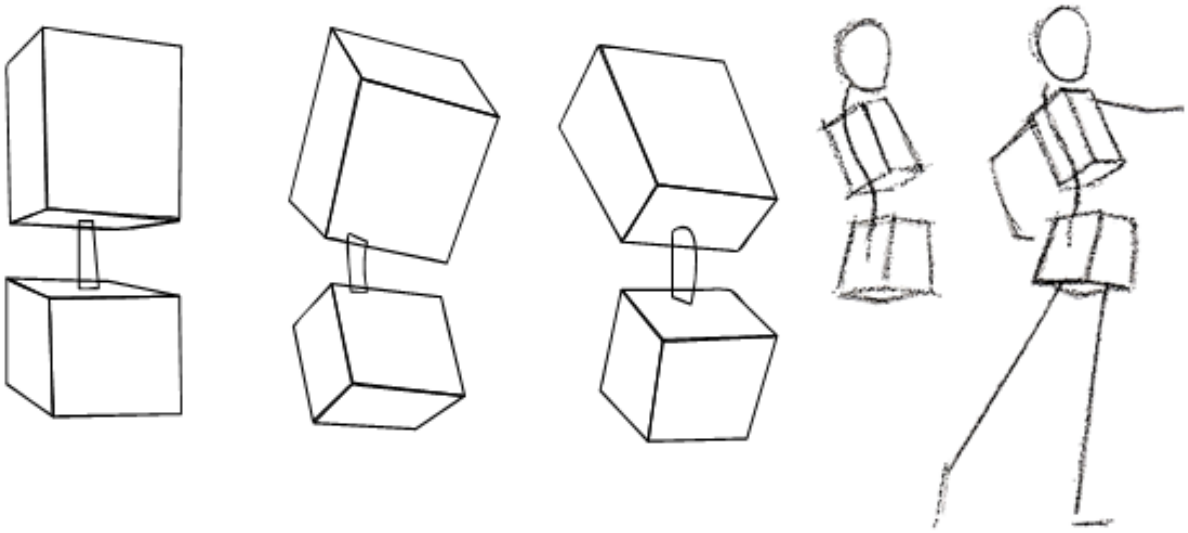

Görsel 3.13.Tors temel geometrik hareketli yapısı

Tors çizerken temel formu çizmek için figürün duruşuna göre yönleri belirten aks çizgilerinden yararlanılabilir. Aks çizgileri dikkate alınarak torsun genel hatları çizilir, iç formlar belirlenir.

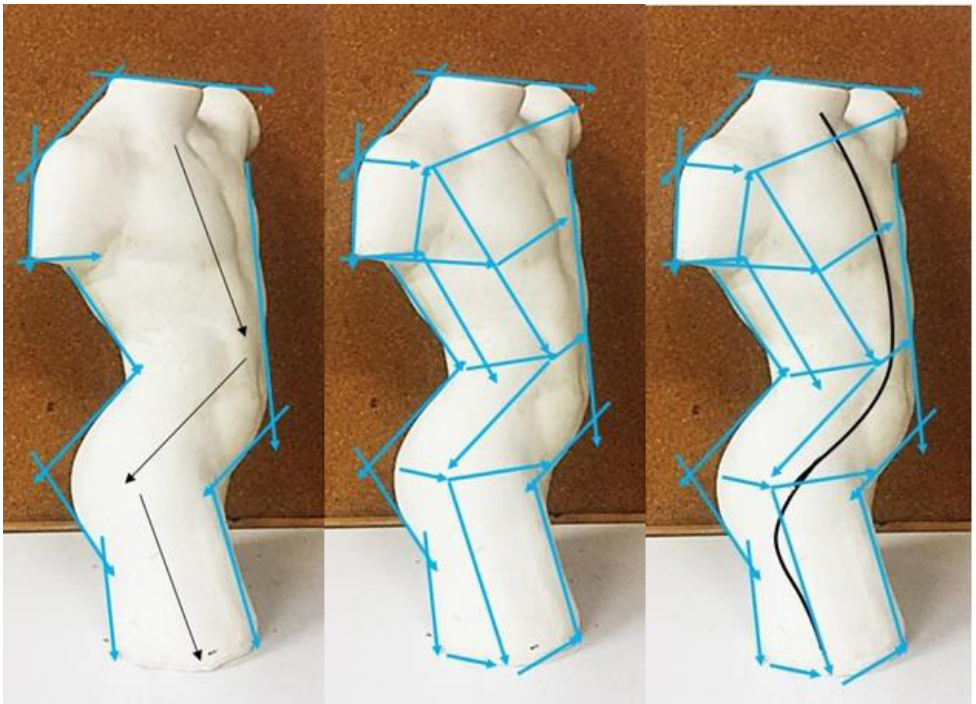

Görsel 3.14. Erkek Torsunun akslar yardımıyla ölçülendirme ve çizim yöntemi

Erkek tors duruşunda keskin hatlar mevcuttur. Kaslı, atletik hatta oldukça ince yapıdaki torsda, figürün duruşu da oldukça dinamik (hareketli) etki bırakmaktadır. Formun temel yapısını çizerken görselde olduğu gibi hareket yönlerine doğru çizgilerden (aks) yararlanılabilir (Görsel 3.14).

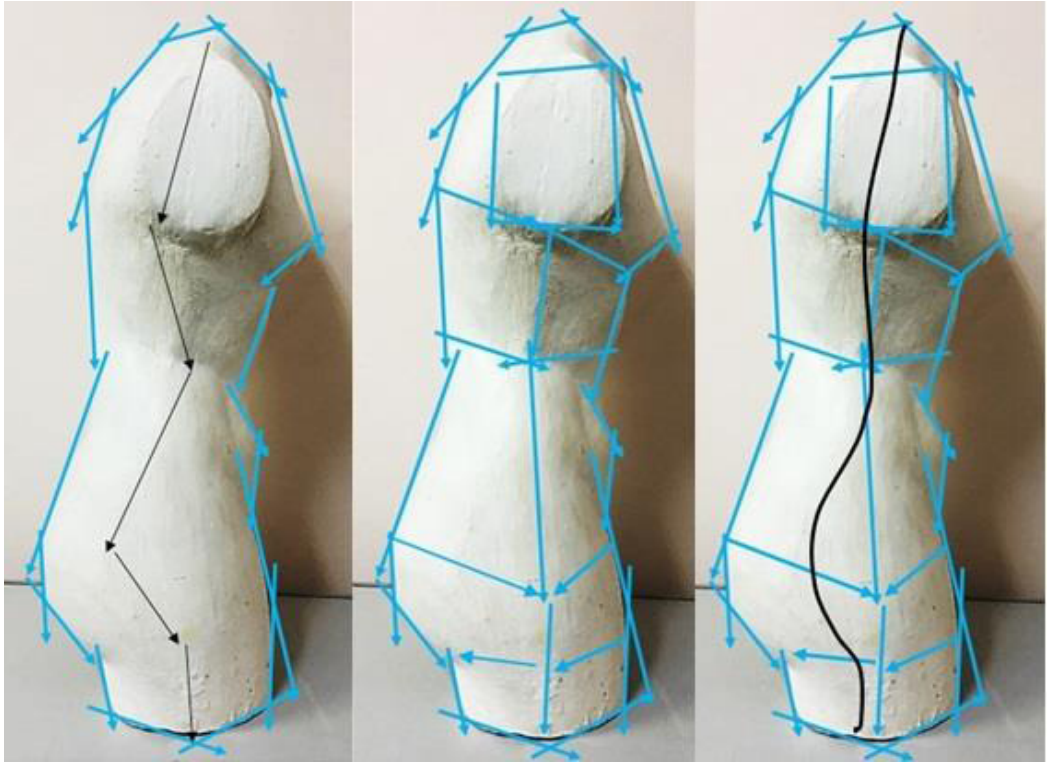

Görsel 3.15. Kadın torsunun akslar yardımıyla ölçülendirme ve çizim yöntemi

Antik dönem sanatçıları kadın figürlerini hafif toplu, dolgun vücutlu, geniş bir gövde ve kalça yapısına sahip olarak betimlemişlerdir. Erkek formuna göre gayet durgun (statik/ hareketsiz), kendi içinde kadın zarafetini vurgulayan bir duruşa sahiptir. Formun temel yapısını çizerken görselde olduğu gibi kadın hatlarındaki farklılıklara dikkat ederek hareket yönlerine doğru çizgilerden (aks) yararlanılabilir (Görsel 3.15).

TANIYALIM

Sabiha Ziya BENGÜTAŞ
(1904- 2 Ekim 1992)

Görsel 3.16. Sabiha BENGÜTAŞ, Atatürk heykelini çalışırken (1938)

Türk Heykel Sanatında İlklerin Sahibi

Türk ressam ve heykeltıraş. Sanayi-i Nefise Mektebinin heykel bölümünden mezun olan ilk kadın sanatçıdır. Cumhuriyet Dönemi'nde yetişmiş ilk kadın heykeltıraşımızdır.

1904 yılında İstanbul'da doğdu. İlköğrenimi Eyüp Sultan Reşadiye Numune Mektebinde tamamladı. Babasının görevi nedeniyle çocukluğunda ailesiyle birlikte Şam'a gitti ve eğitiminin dört yılını Şam'da sürdürdü; bu dönemde bir yıl Fransız Katolik Mektebi'ne devam etti. Ailesi ile

İstanbul'a dönüp Büyükada'ya yerleştikten sonra Köprülü Fuat Paşa Okulundan mezun oldu.

Resim yeteneğini geliştirmek için liseyi bitirmeden, 1920'de Sanayi-i Nefise Mektebinin resim bölümüne girdi; ressam Feyhaman Duran'ın öğrencisi oldu. Resim eğitimi sırasında antik bir büstü kopya eden Sabiha Ziya'nın bu çalışması, heykel atölyesi hocası İhsan Bey tarafından beğenilince bölüm değiştirdi
ve heykel bölümündeki üç erkek öğrenci arasına ilk kız öğrenci olarak katıldı. Böylece Türk plastik sanatları eğitiminde resmi kayıtlara geçen en erken kadın heykel öğrencisi oldu.

Eğitimine hastalığı nedeniyle iki yıl ara vermek zorunda kaldı ama ara verdiği dönemde de heykelden kopmadı. Öğrenimi boyunca öğrenciler arasında açılan birçok yarışmaya katıldı ve yedisini kazandı. Abideler Komisyonu'nun, İtalya'da heykeltıraş Pietro Canonica'nın yanında çalışmak üzere öğrenci gönderilmesi için açtığı yarışmayı da kazanarak Roma'ya gitti. Canonica'nın atölyesinde 18 ay çalıştı. Bu sırada Roma Güzel Sanatlar Akademisi'ne yazıldı ve Ermenegildo Luppi'nin atölyesinde öğrenim gördü. 1924 yılında Sanayi-i Nefise Mektebinden mezun oldu.

31 Temmuz 1925 günü açılan Galatasaray Sergisine biri Ahmet Hâşim'in büstü olmak üzere üç eseri ile; ertesi yıl yapılan sergiye ise Hakkı Şinasi Paşa, Âkil Muhtar ve ressam Hikmet Bey'lerin büstleriyle katıldı. Taksim'deki Cumhuriyet Anıtı'nın yapımı sırasında İtalyan heykeltıraş Pietro Canonica'nın asistanları arasında yer aldı.

1933 yılında Abdülhak Hâmid'in torunu diplomat Şakir Emin Bey ile evlendi. 1935 yılında soyadı kanunu gereğince kocasının aldığı Bengütaş soyadı ile tanındı. Eşinin görevi gereği evlendikten sonra Brüksel'e gitti; buradaki müzeleri ve sanat eserlerini görme imkânı buldu. Uzun yıllar Türkiye'nin Roma elçiliği ve Napoli başkonsolosluğunda görev yapan eşi ile birlikte İtalya'da yaşadı ve mesleğini sürdürdü. Ayrıca Moskova'da, Varşova'da görev yapan, Prag'da büyükelçilik yapan eşinin yanında bu ülkelerde yaşadı ve heykel sanatı ile uğraşmayı bu ülkelerde de sürdürdü. Moskova'da bir sergi açtı.

1938 yılında Atatürk ve İnönü için açılan heykel yarışmalarında birinci oldu. Bengütaş, bu heykellerin eskizlerini Türkiye'de hazırlayıp Roma'ya giderek orada tamamladı. Eşi emekli olduktan sonra Ankara'ya yerleşen Sabiha Bengütaş, 1992 yılında vefat etti.

Sanat yaşamı boyunca Atatürk, İsmet İnönü, Abdülhak Hâmid, Ahmet Hâşim, Namık İsmail, Bedia Muvahhit gibi birçok tanınmış kişinin heykel ve büstünü yapmıştır.

Nurol adında bir manevî kızı vardır. İlk eserlerinden dördü (Namık İsmail, Ahmet Haşim, Bedia Muvahhit büstleri ve kendi büstü) İstanbul Devlet Resim ve Heykel Müzesi'nde bulunmaktadır.

UYGULAMA FAALİYETİ 1

Aşağıdaki işlem basamaklarını takip ederek farklı açılardan kadın torsu çiziniz.

Kullanılacak araç ve gereçler:
- Resim kâğıdı, çizim kalemleri, silgi, kalemtıraş
- Resim altlığı veya şövale
- Kadın torsu

Görsel 3.17. Kadın tors taslak çizimi

Uygulama Basamakları	Öneriler
• Kompozisyon oluşturmakta kullanacağınız malzemeleri temin ediniz.	• Atölye önlüğünüzü giymeyi unutmayınız.
• Kadın torsu kullanarak bir kompozisyon hazırlayınız.	• Modele olan uzaklığınız 3-4 metreyi geçmemelidir.
• Malzemelerinizi hazırlayarak ortamı çizime uygun hâle getiriniz.	• Kompozisyonun yerini göz seviyesini dikkate alarak belirleyiniz. • Atölyede iş sağlığı güvenliği kurallarına uyunuz. • Kalemlerinizi açarken (maket bıçağı kullanımında) kendinize ve arkadaşlarınıza zarar verebilecek davranışlardan kaçınınız.
• Hazırlanan kompozisyona göre kâğıdınızın dikey mi yatay mı kullanılacağını belirleyiniz.	• Kompozisyonun kaleminizle yatay ve dikey karşılaştırmasını yaparak kâğıdın nasıl kullanacağınıza karar vermenize yardımcı olacaktır.
• Tors formunu kâğıda yerleştirme planını yapınız.	• 35x50 boyutlarında resim kâğıdınızı kompozisyonunuzun konumuna göre enine veya boyuna tutunuz. • Kompozisyonunuzu kâğıdın tam ortasına yerleştirmek için kâğıdınızı kalemle yatay ve dikey olarak ikiye bölünüz
• Torsun yükseklik ve genişliğini belirten akslarını çiziniz.	• Torsun temel formu dikey dikdörtgendir ve boyu eninin iki misli civarındadır. • Kaleminizle ölçerek tam oranları bulmaya çalışabilirsiniz.
• Kalemle ölçü alma tekniği kullanarak tespit ettiğiniz ölçüleri aks çizgileri üzerinde işaretleyiniz.	• Aks çizgileri dikkate alınarak torsun genel hatları çizilmelidir. • Torsu (kadın-erkek) iç formları belirlemeyi unutmayınız.
• En boy oranı yaptıktan sonra duruş açısına göre bir dikdörtgenler prizması çizerek boyutlandırma yapılmalıdır.	• Kalemle ölçü alma tekniğini kullanarak tespit ettiğiniz ölçüleri aks çizgileri üzerinde işaretleyiniz. • Yüksekliğin genişlik ve taban parçaları arasındaki büyüklük küçüklük orantıları ve şekil farklarını göz önünde bulundurunuz.
• Dikdörtgen yapının içine iki ayrı kutudan oluşan göğüs kafesi ve kalçalar yerleştirilir.	• Tors çiziminde perspektif kurallarına dikkat ediniz. • Torsun derinlik yükseklik ve genişlik ilişkilerini dikkatli inceleyiniz
• Kadın torsu anatomisinin farklılıklarını belirtiniz.	• Kadın anatomisinde kalça, göğüs yapısı, omuz genişliği vb. detayları figürün cinsiyet özelliklerine göre uygulamaya özen gösteriniz. • Erkek torsu kadın torsundan farklı kas yapısın sahiptir. • Kas yapılarını dikkatlide inceleyiniz. • Çiziminizi belirli aralıklarda modelle karşılaştırmasını yapınız.
• Oranlara dikkat ederek kadın torsunun karakteristik yapısını daha çok serbest çizgiler (artistik) kullanarak belirginleştiriniz. • Kompozisyonun eskiz/taslak çizimini kontur çizgileriyle tamamlayınız.	• Çalışmanızı tamamlayarak öğretmeniniz ve arkadaşlarınız ile beraber değerlendirebilirsiniz. • İş bitimde iş bölümü yaparak atölyenizi temizleyiniz. • Kullanılan malzemeleri yerlerine kaldırınız. • Atölyede açık ışıkları kapatınız. Prizde takılı fişler varsa çıkarınız. • Tehlike oluşturabilecek bir durumla karşılaştığınızda acilen atölye öğretmenine bildiriniz.

UYGULAMA FAALİYETİ 2

Aşağıdaki işlem basamaklarını takip ederek farklı açılardan erkek torsu çiziniz.

Kullanılacak araç ve gereçler:
- Resim kâğıdı, çizim kalemleri, silgi, kalemtıraş
- Resim altlığı veya şövale
- Erkek torsu

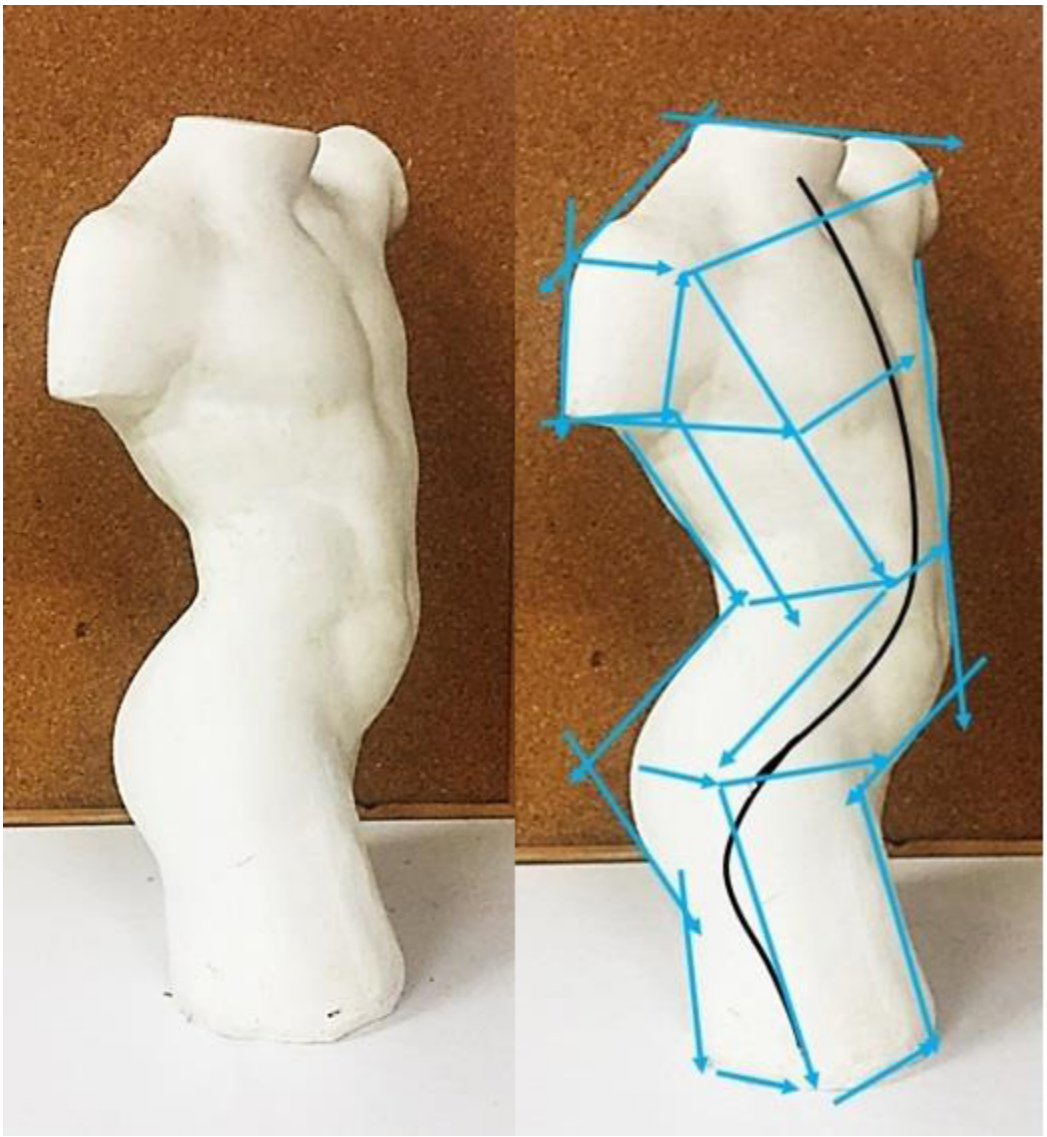

Görsel 3.18. Erkek tors taslak çizimi

Uygulama Basamakları	Öneriler
• Kompozisyon oluşturmakta kullanacağınız malzemeleri temin ediniz.	• Atölye önlüğünüzü giymeyi unutmayınız.
• Erkek torsu kullanarak bir kompozisyon hazırlayınız.	• Modele olan uzaklığınız 3-4 metreyi geçmemelidir.
• Malzemelerinizi hazırlayarak ortamı çizime uygun hâle getiriniz.	• Kompozisyonun yerini göz seviyesini dikkate alarak belirleyiniz. • Atölyede iş sağlığı güvenliği kurallarına uyunuz. • Kalemlerinizi açarken (maket bıçağı kullanımında) kendinize ve arkadaşlarınıza zarar verebilecek davranışlardan kaçınınız.
• Hazırlanan kompozisyona göre kâğıdınızın dikey mi yatay mı kullanılacağını belirleyiniz.	• Kompozisyonun kaleminizle yatay ve dikey karşılaştırmasını yaparak kâğıdın nasıl kullanacağınıza karar vermenize yardımcı olacaktır.
• Tors formunu kâğıda yerleştirme planını yapınız.	• 35x50 boyutlarında resim kâğıdınızı kompozisyonunuzun konumuna göre enine veya boyuna tutunuz. • Kompozisyonunuzu kâğıdın tam ortasına yerleştirmek için kâğıdınızı kalemle yatay ve dikey olarak ikiye bölünüz
• Torsun yükseklik ve genişliğini belirten akslarını çiziniz.	• Torsun temel formu dikey dikdörtgendir ve boyu eninin iki misli civarındadır. • Kaleminizle ölçerek tam oranları bulmaya çalışabilirsiniz.
• Kalemle ölçü alma tekniği kullanarak tespit ettiğiniz ölçüleri aks çizgileri üzerinde işaretleyiniz.	• Aks çizgileri dikkate alınarak torsun genel hatları çizilmelidir. • Torsu (kadın-erkek) iç formları belirlemeyi unutmayınız.
• En boy oranı yaptıktan sonra duruş açısına göre bir dikdörtgenler prizması çizerek boyutlandırma yapılmalıdır.	• Kalemle ölçü alma tekniğini kullanarak tespit ettiğiniz ölçüleri aks çizgileri üzerinde işaretleyiniz. • Yüksekliğin genişlik ve taban parçaları arasındaki büyüklük küçüklük orantıları ve şekil farklarını göz önünde bulundurunuz.
• Dikdörtgen yapının içine iki ayrı kutudan oluşan göğüs kafesi ve kalçalar yerleştirilir.	• Tors çiziminde perspektif kurallarına dikkat ediniz. • Torsun derinlik yükseklik ve genişlik ilişkilerini dikkatli inceleyiniz
• Erkek torsu anatomisinin farklılıklarını çiziminizde belirtiniz.	• Erkek anatomisinde kalça, göğüs yapısı, omuz genişliği vb. detayları figürün cinsiyet özelliklerine göre uygulamaya özen gösteriniz. • Erkek torsu kadın torsundan farklı kas yapısın sahiptir. • Kas yapılarını dikkatlide inceleyiniz. • Çiziminizi belirli aralıklarda modelle karşılaştırmasını yapınız.
• Oranlara dikkat ederek erkek torsunun karakteristik yapısını daha çok serbest çizgiler (artistik) kullanarak belirginleştiriniz. • Kompozisyonun eskiz/taslak çizimini kontur çizgileriyle tamamlayınız.	• Çalışmanızı tamamlayarak öğretmeniniz ve arkadaşlarınız ile beraber değerlendirebilirsiniz. • İş bitimde iş bölümü yaparak atölyenizi temizleyiniz. • Kullanılan malzemeleri yerlerine kaldırınız. • Atölyede açık ışıkları kapatınız. Prizde takılı fişler varsa çıkarınız. • Tehlike oluşturabilecek bir durumla karşılaştığınızda acilen atölye öğretmenine bildiriniz.

HAZIRLIK ÇALIŞMASI

1. Tors etüdü üzerinde hacimlendirme yaparken nelere dikkat etmek gerektiğinin analizini yapınız.
2. Ünlü sanatçıların torslu kompozisyon karakalem çizimlerini inceleyiniz.

"Resim, günlük tutmanın başka bir yoludur."
Pablo Picasso

3.2. TORSUN HACİMLENDİRİLMESİ

İnsan figürü veya tors tonlama ve hacimlendirme yapılırken dikkat edilmesi gereken bazı detaylar vardır;

• Dış hatları doğru olarak çizilen torsun, ışığın geliş yönüne göre ışık gölge planları tespit edilir.

• Torsun anatomik yapısına göre iç formlar (omuz başı, göğüs, kalça duruşu) açık-koyu değerler kullanılarak belirginleştirilir.

• Koyu kısımlar anatomik incelemenin derinleşmesine imkân sağladığından ışıklı kısımlar öne çıkar.

• Hacim verirken çizgilerin yönü, formun yüzey yapısına uygun olmalıdır.

• Figürün öne çıkmasını sağlamak için arka planda (fon) ışığın yönüne göre gölgelendirme yapılır.

• Ton çalışmasını önce orta tonları elde ederek adım adım uygulayın ve hacim ortaya çıkarabilmek için farklı ton çeşitlerini kapsayan açık renkli zayıf bir skala kullanın sonra resmi tamamlayana kadar aşama aşama tonları arttırın.

• Gözlerinizi biraz kısarak bakınız. Çünkü modele böyle bakarsanız küçük ayrıntıları yok etmiş olursunuz ve kontrastları daha net görebilirsiniz. Gözünüzü kıstığınızda görüntü bulanıklaşır. Bunun sonucu olarak da objeler arasında açık- koyu kontrastlar belirginleşir.

Hacimlendirme konusunda "1. Öğrenme birimi 1.4. Tonlama Hacimlendirme" konusunda detaylı olarak değinilmiştir. Bu konuyu inceleyebilirsiniz.

Görsel 3.19. Aphrodite (Afrodit),

Görsel 3.20. Tors deseni, Anıl İzmirli (2014), Maçka MTAL

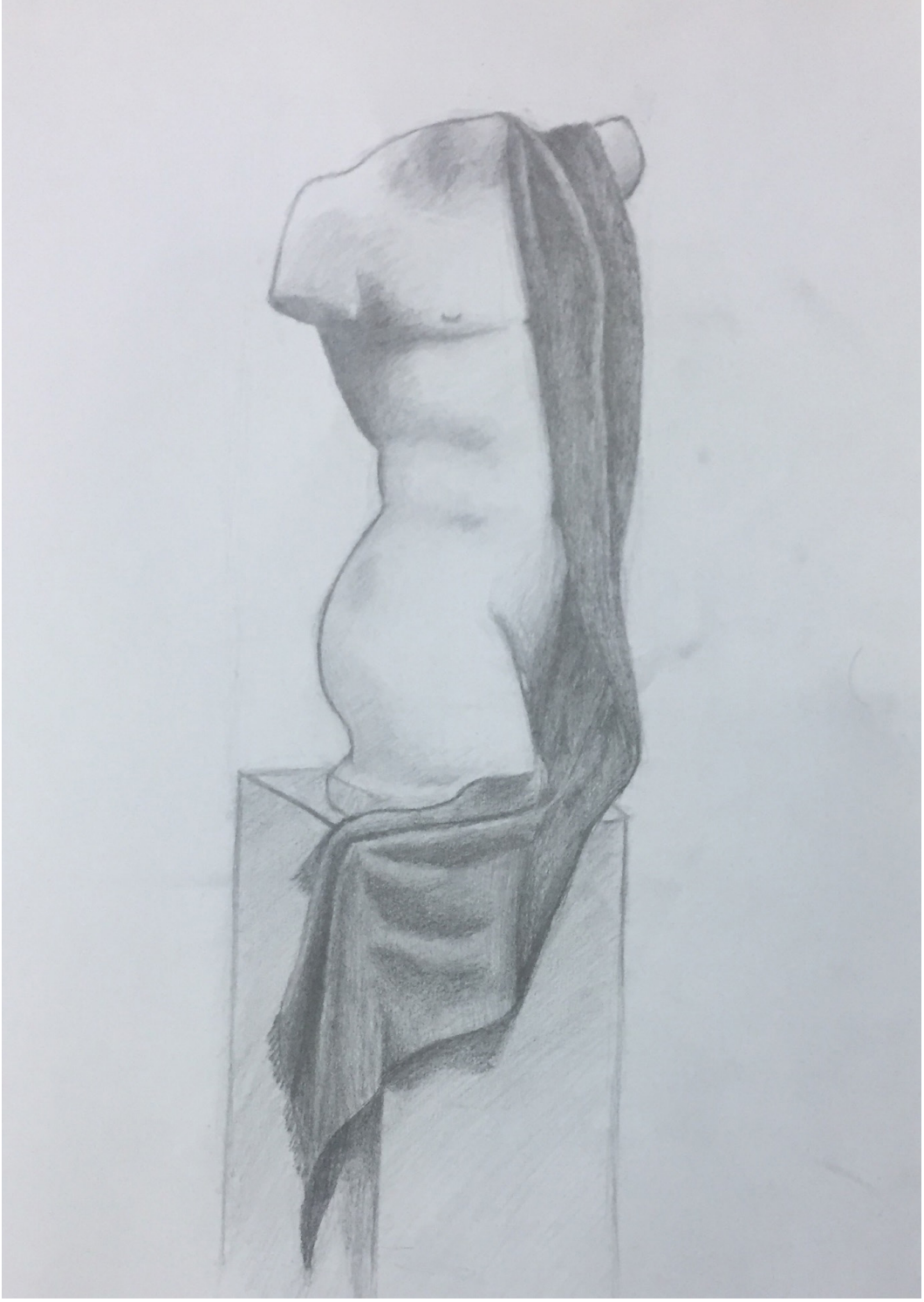

Görsel 3.21. Can Deniz Güneş (2014), Maçka MTAL

UYGULAMA FAALİYETİ 3

Aşağıdaki işlem basamaklarını takip ederek farklı açılardan kadın torsu çiziniz.

Kullanılacak araç ve gereçler:

- Resim kâğıdı, çizim kalemleri, silgi, kalemtıraş
- Resim altlığı veya şövale
- Kadın torsu

Uygulama Basamakları	Öneriler
• Kompozisyon oluşturmakta kullanacağınız malzemeleri temin ediniz.	• Atölye önlüğünüzü giymeyi unutmayınız.
• Kompozisyonu kurarken dikkat edilecek noktaları göz önünde bulundurunuz.	• Torsu (kadın-erkek) göz seviyesine uygun bir kaide üzerine yerleştiriniz.
• Torsu (kadın-erkek) kullanarak bir kompozisyon hazırlayınız. • Malzemelerinizi hazırlayarak ortamı çizime uygun hâle getiriniz.	• Modele olan uzaklığınız 3-4 metreyi geçmemelidir. • Kompozisyonun yerini göz seviyesini dikkate alarak belirleyiniz. • Atölyede iş sağlığı güvenliği kurallarına uyunuz. • Kalemlerinizi açarken (maket bıçağı kullanımında) kendinize ve arkadaşlarınıza zarar verebilecek davranışlardan kaçınınız.
• Hazırlanan kompozisyona göre kâğıdınızın dikey mi yatay mı kullanılacağını belirleyiniz.	• Kompozisyonun kaleminizle yatay ve dikey karşılaştırmasını yaparak kâğıdın nasıl kullanacağınıza karar vermenize yardımcı olacaktır.
• Torsu (kadın-erkek) kâğıda yerleştirme planını yapınız.	• 35x50 boyutlarında resim kâğıdınızı kompozisyonunuzun konumuna göre enine veya boyuna tutunuz. • Kompozisyonunuzu kâğıdın tam ortasına yerleştirmek için kâğıdınızı kalemle yatay ve dikey olarak ikiye bölünüz.
Oranlara dikkat ederek torsun karakteristik yapısını daha çok serbest çizgiler ile belirginleştiriniz.	• Aks çizgilerini dikkate alarak torsun genel hatlarını çiziniz ve iç formları (anatomik özellikler) belirleyiniz. • Torsun proporsiyonlarını araştırma çizgileriyle oluşturunuz (Omuzların duruşu, kalça duruşu, bel kemiği eğrisi). • Bedenin ekseni bel kemiğidir. Dümdüz olmamalıdır. Çünkü her türlü harekete izin verecek şekilde esnektir.
• Kalemle ölçü alma tekniği kullanarak tespit ettiğiniz ölçüleri aks çizgileri üzerinde işaretleyiniz.	• Aks çizgileri dikkate alınarak torsun genel hatları çizilmelidir. • Torsu (kadın-erkek) iç formları belirlemeyi unutmayınız.

Uygulama Basamakları	Öneriler
• Torsun (kadın-erkek) anatomisinin farklılıklarını belirtiniz.	• Erkek anatomisinde kalça, göğüs yapısı, omuz genişliği vb. detayları figürün cinsiyet özelliklerine göre uygulamaya özen gösteriniz. • Erkek torsu kadın torsundan farklı kas yapısın sahiptir. • Kas yapılarını dikkatlide inceleyiniz. • Oranlara dikkat ederek erkek torsunun karakteristik yapısını daha çok serbest çizgiler (artistik) kullanarak belirginleştiriniz. • Çiziminizi belirli aralıklarda modelle karşılaştırmasını yapınız.
• Işığın geliş yönüne göre tors üzerinde ışık-gölge planını tespit ediniz.	• Işık planlarını doğru olarak yerleştirmek önemlidir, böylelikle figürün hacmi iyice belirlenir. • Torsun (kadın-erkek) anatomik yapısına göre iç formları (omuz başı, göğüs, kalça duruşu) açık-koyu ton değerleriyle hacimlendiriniz
• Farklı yönlerden torsun (kadın-erkek) etütleri yapınız.	• Koyu kısımları, anatomik incelemenin derinleşmesine imkân sağlar ve ışıklı kısımları öne çıkarır.
• Torsun (kadın-erkek) eskiz/taslak çizimini hacimlendirerek etüdünü tamamlayınız.	• Çalışmanızı tamamlayarak öğretmeniniz ve arkadaşlarınız ile beraber değerlendirebilirsiniz. • İş bitimde iş bölümü yaparak atölyenizi temizleyiniz. • Kullanılan malzemeleri yerlerine kaldırınız. • Atölyede açık ışıkları kapatınız. Prizde takılı fişler varsa çıkarınız. • Tehlike oluşturabilecek bir durumla karşılaştığınızda acilen atölye öğretmenine bildiriniz

ÖLÇEME DEĞERLENDİRME

Aşağıdaki ifadeleri "Doğru-Yanlış"değerlendiriniz. Doğru ifadelerin başına "D", yanlış ifadelere ise "Y" işareti koyunuz.

1.( ) İki boyutlu sanat yapıtlarına heykel denir.

2.( ) Oyma, yontma, modelaj, birleştirme vb. heykel şekillendirme yöntemleridir.

3.( ) Resim bir heykel sanatı alt dalıdır.

4.( ) İdeal kadın ölçüsü 8 baş (birim/ modül)' dır.

Aşağıdaki cümlelerde yer alan boşluklara doğru ifadeleri yazınız.

5.Taş, cam, kil, kum, metal, hazır nesneler, ahşap, kumaş, alçı, buz,

Yukarıda verilen heykel yapımında kullanılan malzemeleri geleneksel ve çağdaş heykel malzemeleri olarak aşağıdaki boşluklara yazınız.

ÖLÇME DEĞERLENDİRME

Heykel sanatının geleneksel malzemeleri:
.....
Heykel sanatının çağdaş malzemeleri
.....

6. İnsan vücudunda genellikle baş, boyun ve omuzları içine alan heykel…… denir.

7. İdeal erkek ölçü oranı …… baş yüksekliğindendir.

8. Kil ahşap, taş vb. malzemelerin yüzeyleri üzerine kabartarak veya alçaltarak oluşturulan sanat eserlerine…….denir.

Aşağıdaki soruları dikkatlice okuyarak doğru seçeneği işaretleyiniz.

9. Kollar, bacaklar ve başı dışında kalan insan gövdesi heykelleridir.
Yukarıda verilen tanımlamanın karşılığı aşağıdakilerden hangisidir?

a) Heykel **b)** Kanon **c)** Büst
d) Tors **e)** Rölyef

10. Plastik sanatlarda betimlenen insan, hayvan vb. her türlü varlıklara…….denir?

a) İnsan **b)** Tors **c)** Obje
d) Heykel **e)** Figür

11.Aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?

a)Natürmort Yapı olarak kadın tors erkek torsa oranla geniş bir kalça kemikleri ve yapısına sahiptir.
b)Genellikle erkek tors gövde genişliği daha dar kadın tors daha geniştir.
c)Kadın torsu erkek torsuna göre daha atletik ve kaslı yapıdadır.
d)Erkek torsunda omuz kısımları kadın torsuna oranla daha geniştir.
e)Erkek torsu kadın torsuna göre oranla daha kaslıdır.

Aşağıdaki soruları cevaplayınız.

12. Heykel nedir? Açıklayınız.

13. Kanon nedir? İdeal insan ölçü ve oranlarını yazınız.

14. Tors nedir? Açıklayınız.

KELİME DEFTERİ

A

Akım : Sanatta, siyasette, düşünce hayatında ortaya çıkan yeni bir görüş,
Aks : Görseli hizalamak için kullanılan hayali çizgi.
Alan : Bir çalışma çevresi, Düz, açık ve geniş yer, meydan, saha.
Algı : Bir şeye dikkati yönelterek o şeyin bilincine varma, idrak.
Analiz : Çözümleme.
Anatomi : İnsan, hayvan ve bitkilerin yapısını ve organlarının birbiriyle olan ilgilerini inceleyen bilim.
Antik : İlk Çağdaki uygarlıklarla, özellikle eski Yunan ve Roma uygarlıkları ile ilgili olan, antika.
Antik figür : İlk Çağdaki uygarlıklarla, özellikle eski Yunan ve Roma uygarlıkları heykelleri.
Asimetri : Bir kompozisyonda orta çizgile bölünen karşıt yanların parçalarının eşdeş olmaması.
Atölye : Zanaatçıların veya resim, heykel sanatlarıyla uğraşanların çalıştığı yer, işlik.

B

Bakış açısı : Bir olay, konu veya düşünce incelenirken izlenen belirli yön, görüş açısı, perspektif.
Betimleme : Tasarlama, bir şeyi sözle, yazıyla veya görsel elamanlarla anlatma, göz önünde canlandırma, tasvir.
Biçim : Sanat ve edebiyat eserlerinde dış görünüş, form.
Boyut : Bir cismin herhangi bir yöndeki uzantısı.
Büst : İnsan vücudunun genellikle baş, boyun ve omuzlarını içine alan heykellere büst denir.

C-Ç

Cephe görünüş: Ön görünüş.
Çizgi : Noktaların bir araya gelmesiyle oluşan iz, çizi, hat.
Çizgisel : Konturların ya da dış hatların etkili olduğu, yoğun çizgi kullanılan resim tekniği.
Çizim : Bir yüzey üzerine biçimlerin çizgiyle oluşturulması, desen.

D

Denge : Bir tasarımda yer alan ögelerin kompozisyon düzenini bozmayacak şekilde düzenlenmesi.
Derecelendirme: Işık gölgenin tonlar, taramalar vb. yöntemlerle dereceli etkiler yaratılması.
Desen : Bir formun ya da şeklin yüzey üzerinde çeşitli çizgilerle betimlenmesi.
Detay : Ayrıntı.
Devinim : Hareket.
Dinamik : Canlı, etkin, hareketli.
Doku : Bir sanat yapıtının yüzeyinin görünümü veya hissedilmesi.

KELİME DEFTERİ

Düzlem : Üzerinde girinti ve çıkıntı olmayan, düz, yassı.

E

Eksen : Bir cismi iki eşit parçaya bölen çizgi, mihver.
Enteryör : İç mekân, kapalı mekân resimleri
Eskiz : Taslak
Estetik : güzel duyu, bediiyat, insanda güzel duygusu uyandıran.
Etüt : Bir desenin, kompozisyonun veya figürün bir kısmının ya da tamamının tüm değerleriyle ayrıntılı olarak betimlenmesi.

F

Figür : Plastik sanatlarda insan, hayvan vb. her türlü varlık anlamında kullanılmaktadır.
Figüratif resim: İnsan ve hayvan figürlerine dayalı resimler, peyzajlar, natürmortlar, dış mekân, iç mekân ya da doğadan alınmış her tür konu
Fiksatif : Pastel, füzen sangin gibi tozlu boyalarla yapılmış resimleri sabitlemek için kullanılan doğal ya da sentetik in vernik
Fon : Arka plan, dekor, görüntü.
Form : Biçim, şekil.
Füzen : Kömür kalem.

G- H

Gözlem : Bilimde ve sanatta yorumlamaya geçmeden önceki bilgi toplama aşaması. İzleme, inceleme.
Hacim : Varlıkların üçüncü boyutu, mekânda yer işgal eden kütle.
Hareket : Bir cismin durumunun ve yerinin değişmesi, devinim, aksiyon.
Helezonik : Kıvrımlı, sarmal, yılankavi biçim.

I-İ

İdeal : Üstünlüğün modeli ya da standardı, tamamen mükemmel olan.
İmge : Gerçeğin zihindeki yansıması.
İnorganik Nesne: Endüstriyel üretim sonucunda oluşan pek çok farklı materyalle yapılan objelerdir.

K-L

Kaide : Üzerine heykel, sütün, dikili taş, obje üzerine oturtulduğu nesne, taban, ayaklık.
Kanon : İnsan figür çiziminde oranları ve bunların birbirleriyle olan ilişkilerini saptamak için kullanılan ölçü sistemleri
Kavis : Bir eğrinin sınırlı bir kısmı, yay biçiminde olan, eğmeç
Kavram : Bir şeyin, bir nesnenin zihindeki tasarımı.
Konstrüksiyon : Yapı, yapım, iskelet.
Kontrast : Zıtlık, Karşıtlık.

KELİME DEFTERİ

Kontur : Bir kütlenin, nesnenin ya da figürün görünebilen kenarları veya ana hatlarını gösteren çizgi.
Leke : resim sanatında ve boyamada etüt edilen yüzeyi bütünüyle örten ton geçişleri gösteren resim ögesi.

M- N

Mekân : Bir kimsenin, bir şeyin, bir eylemin gerçekleştiği yer, alan.
Modelaj : il veya mum gibi esnek malzemelerin üç boyutlu biçimlendirilmesi.
Natürmort : Ölü doğa.
Nesne : Belli bir ağırlığı ve hacmi, rengi olan her türlü cansız varlık, obje.
Nümizmat : Madalya ve eski para bilimiyle uğraşan kimse.

O

Obje : Nesne, maddi şey.
Oran : İki veya daha fazla benzer şeyler arasındaki büyüklük, miktar, derece ilişkisi.
Organik Nesne: Doğada bulunan canlı cansız bütün nesneler.

P

Paspartu : Sergilenmek üzere hazırlanan fotoğraf veya tablonun kenarlarında fon kâğıdı ile oluşturulan, çerçeve ile konu arasındaki boşluk.
Perspektif : İki boyutlu düzlemde üç boyutlu formları betimleme tekniği.
Peyzaj : Kır resmi, manzara resmi.
Plan : Bir işin, bir eserin gerçekleştirilmesi için uyulması tasarlanan düzen.
Plastik sanatlar: Resim, heykel, çizim, seramik, mimari vb. sanat dallarının tümüne verilen genel isimdir.
Profil : Bir kişinin ya da nesnenin yandan görünüşü.
Proporsiyon : Bütünün parçalarla derece, nicelik ya da ölçüyle karşılaştırmalı ilişkisidir.

R

Radyal denge: Dairesel denge
Rakursi : Kısalım
Ritm : Görsel tempo. Noktaların, çizgilerin, şekillerin ve renklerin düzenli aralıklarla tekrarlanmasından oluşan uyum.
Rölyef : Kabartma
Rönesans : XV. yüzyıldan başlayarak İtalya'da ve daha sonra diğer Avrupa ülkelerinde hümanizmin etkisiyle ortaya çıkan bilim ve sanat akımı.

S- Ş

Sanat : Bir duygu, tasarı, güzellik vb.nin anlatımında kullanılan yöntemlerin tamamı veya bu anlatım sonucunda ortaya çıkan üstün yaratıcılık.
Sanatçı : Güzel sanatların herhangi bir dalında yaratıcılığı olan, eser veren kimse, sanat adamı, sanat eri, sanatkâr, artist.

KELİME DEFTERİ

Sanatsal : Sanata ilişkin, sanatla ilgili.
Sıcak renkler : Sarı, kırmızı ve turuncu renk ve bu renklerin tonları.
Siluet : Bir objenin ya da figürün dış hatlarının siyah içinde mekânın ayrıntıları olmadan betimlendiği sanat eseri
Simetri : Parçaların orta ekseninin iki yanında, biçim, motif ve renklerin dengeli olacak şekilde düzenlenmeleridir.
Soğuk renkler: Mavi, lacivert, mor ve bu renklerin tonları.
Statik : Durağan, hareketsiz, durgun.
Şövale : Üzerinde resim yapılan ayaklı sehpa.

T

Tarama : Gölgeleri farklı yönlerde çizgiler kullanılarak yapılan bir tonlama tekniği.
Taslak : Bir sanat eserini oluşturmak için yapılan ön çalışma, skeç, eskiz.
Ton : Bir rengin koyuluk veya açıklık derecesi.
Tors (Torso) : Kollar, bacaklar ve baş dışında kalan insan gövdesi heykelleridir.
Tuval : Üzerine resim yapılan, gerdirilmiş keten, kenevir veya pamuklu kaba kumaş. Bu kumaşın üzerine yapılmış tablo.

U- Ü

Üslup : Tarz, stil, biçem.

V- Y

Valör : Bir tondaki (renkteki) ışık ve gölgelerin derecesinin getirdiği fark. Ton çubuğu. Değer.
Vizör : Bakaç.
Yanılsama : Resim sanatında yüzey üzerinde derinlik vb. etkiler yaratmak. İllüzyon.

KAYNAKÇA

BARRİNGTON, Barber, (2012), Renkli Çizimin Temelleri, Profil Yayıncılık, İstanbul.
CIVARDI, Gıovannı, (2012), Işık ve Gölgenin Çizimi (Il Chıaroscuro), Koleksiyon Yayıncılık Sanayi ve Ticaret AŞ., İstanbul.
ÇAĞLARCA, Sadettin, (1985), Sulu Boya Resim Tekniği, İnkılap Kitabevi, İstanbul.
GOMBRICH, E.H. (2011), Sanatın Öyküsü, Remzi Kitabevi AŞ.
https://sozluk.gov.tr/
KESER, Nimet, (2005), Sanat Sözlüğü, Ütopya Yayınları, Ankara.
SMİTH, Ray, (2003), Sanatçının El Kitabı, İnkılap Yayınevi, İstanbul.
Sculpture From Antiquity to the Present Day TASCHEN; New edition edition (September 27, 2015)
TANSUĞ, Sezer, (1973), Resim Kılavuzu, Milliyet Yayıncılık, İstanbul.

GÖRSEL KAYNAKÇA
Görsel 1.1. Desen ÖZDEMİR, Barbaros, ELYORGUN, Gülçin, (2015), Güzel Sanatlar Yetenek Sınavlarına Hazırlık, Alfa Basım Yayım Dağıtım San. ve Tic. Ltd. Şti., İstanbul.
Görsel 1.3. BARRİNGTON, Barber, (2012), Renkli Çizimin Temelleri, Profil Yayıncılık, İstanbul.
Görsel 1.4. SMİTH, Ray, (2003), Sanatçının El Kitabı, İnkılap Yayınevi, İstanbul.
Görsel 1.5. SMİTH, Ray, (2003), Sanatçının El Kitabı, İnkılap Yayınevi, İstanbul.
Görsel 1.6. SMİTH, Ray, (2003), Sanatçının El Kitabı, İnkılap Yayınevi, İstanbul.
Görsel 1.7. CIVARDI, Gıovannı, (2012), Işık ve Gölgenin Çizimi (Il Chıaroscuro), Koleksiyon Yayıncılık Sanayi ve Ticaret AŞ., İstanbul.
Görsel 1.8. SMİTH, Ray, (2003), Sanatçının El Kitabı, İnkılap Yayınevi, İstanbul.
Görsel 1.9. ORMİSTON, Rosalind, (2009), Mıchelangelo 500 görsel eşliğinde yaşamı ve eserleri, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.
Görsel 1.10. SMİTH, Ray, (2003), Sanatçının El Kitabı, İnkılap Yayınevi, İstanbul.
Görsel 1.11. SMİTH, Ray, (2003), Sanatçının El Kitabı, İnkılap Yayınevi, İstanbul.
Görsel 1.12. ÖZDEMİR, Barbaros, ELYORGUN, Gülçin, (2015), Güzel Sanatlar Yetenek Sınavlarına Hazırlık, Alfa Basım Yayım Dağıtım San. ve Tic. Ltd. Şti., İstanbul.
Görsel 1.14. ÖZDEMİR, Barbaros, ELYORGUN, Gülçin, (2015), Güzel Sanatlar Yetenek Sınavlarına Hazırlık, Alfa Basım Yayım Dağıtım San. ve Tic. Ltd. Şti., İstanbul.
Görsel 1.17. ÖZDEMİR, Barbaros, ELYORGUN, Gülçin, (2015), Güzel Sanatlar Yetenek Sınavlarına Hazırlık, Alfa Basım Yayım Dağıtım San. ve Tic. Ltd. Şti., İstanbul.
Görsel 1.19. ÇAĞLARCA, Sadettin, (1985), Sulu Boya Resim Tekniği, İnkılap Kitabevi, İstanbul.
Görsel 1.20. ÇAĞLARCA, Sadettin, (1985), Sulu Boya Resim Tekniği, İnkılap Kitabevi, İstanbul.
Görsel 1.21. BARRİNGTON, Barber, (2012), Renkli Çizimin Temelleri, Profil Yayıncılık, İstanbul.
Görsel 1.22. Öğrenci Çalışması, Zehra Nur Balcı'nın (2014) İzniyle Kullanılmıştır. Maçka MTAL
Görsel 1.23. Öğrenci Çalışması, Zehra Nur Balcı'nın (2014) İzniyle Kullanılmıştır. Maçka MTAL
Görsel 1.24.
http://www.megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/moduller_pdf/%C4%B0ki%20Ka%C3%A7%C4%B1%C5%9F%20Noktal%C4%B1%20Perspektif%20%C3%87izimi.pdf
Görsel 1.25. Öğrenci Çalışması, Zehra Nur Balcı'nın (2014) İzniyle Kullanılmıştır. Maçka MTAL
Görsel 1.26.
http://www.megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/moduller_pdf/%C4%B0ki%20Ka%C3%A7%C4%B1%C5%9F%20Noktal%C4%B1%20Perspektif%20%C3%87izimi.pdf
Görsel 1.28. ÖZDEMİR, Barbaros, ELYORGUN, Gülçin, (2015), Güzel Sanatlar Yetenek Sınavlarına Hazırlık, Alfa Basım Yayım Dağıtım San. ve Tic. Ltd. Şti., İstanbul.
Görsel 1.29. BARRİNGTON, Barber, (2012), Renkli Çizimin Temelleri, Profil Yayıncılık, İstanbul.

KAYNAKÇA

Görsel 1.36. ÖZDEMİR, Barbaros, ELYORGUN, Gülçin, (2015), Güzel Sanatlar Yetenek Sınavlarına Hazırlık, Alfa Basım Yayım Dağıtım San. ve Tic. Ltd. Şti., İstanbul.
Görsel 1.37. ÖZDEMİR, Barbaros, ELYORGUN, Gülçin, (2015), Güzel Sanatlar Yetenek Sınavlarına Hazırlık, Alfa Basım Yayım Dağıtım San. ve Tic. Ltd. Şti., İstanbul.
Görsel 1.38.
http://www.megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/moduller_pdf/Basit%20Geometrik%20Formlar.pdf
Görsel 1.39.
http://www.megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/moduller_pdf/Basit%20Geometrik%20Formlar.pdf
Görsel 1.40.
http://www.megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/moduller_pdf/Basit%20Geometrik%20Formlar.pdf
Görsel 1.41. ÖZDEMİR, Barbaros, ELYORGUN, Gülçin, (2015), Güzel Sanatlar Yetenek Sınavlarına Hazırlık, Alfa Basım Yayım Dağıtım San. ve Tic. Ltd. Şti., İstanbul.
Görsel 1.42. http://www.megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/moduller_pdf/Basit%20Geometrik%20 Formlar.pdf
Görsel 1.43. Romina S. Gül'ün izniyle kullanılmıştır (2019), Maçka MTAL
Görsel 1.46. ÖZDEMİR, Barbaros, ELYORGUN, Gülçin, (2015), Güzel Sanatlar Yetenek Sınavlarına Hazırlık, Alfa Basım Yayım Dağıtım San. ve Tic. Ltd. Şti., İstanbul.
Görsel 1.47. CIVARDI, Gıovannı, (2012), Işık ve Gölgenin Çizimi (Il Chıaroscuro), Koleksiyon Yayıncılık Sanayi ve Ticaret AŞ., İstanbul.
Görsel 1.48. CIVARDI, Gıovannı, (2012), Işık ve Gölgenin Çizimi (Il Chıaroscuro), Koleksiyon Yayıncılık Sanayi ve Ticaret AŞ., İstanbul.
Görsel 1.49. BARRİNGTON, Barber, (2012), Renkli Çizimin Temelleri, Profil Yayıncılık, İstanbul.
Görsel 1.50. CIVARDI, Gıovannı, (2012), Işık ve Gölgenin Çizimi (Il Chıaroscuro), Koleksiyon Yayıncılık Sanayi ve Ticaret AŞ., İstanbul.
Görsel 1.51. ÖZDEMİR, Barbaros, ELYORGUN, Gülçin, (2015), Güzel Sanatlar Yetenek Sınavlarına Hazırlık, Alfa Basım Yayım Dağıtım San. ve Tic. Ltd. Şti., İstanbul.
Görsel 1.52. CIVARDI, Gıovannı, (2012), Işık ve Gölgenin Çizimi (Il Chıaroscuro), Koleksiyon Yayıncılık Sanayi ve Ticaret AŞ., İstanbul.
Görsel 1.53. CIVARDI, Gıovannı, (2012), Işık ve Gölgenin Çizimi (Il Chıaroscuro), Koleksiyon Yayıncılık Sanayi ve Ticaret AŞ., İstanbul.
Görsel 1.56. CIVARDI, Gıovannı, (2012), Işık ve Gölgenin Çizimi (Il Chıaroscuro), Koleksiyon Yayıncılık Sanayi ve Ticaret AŞ., İstanbul.
Görsel 1.57. CIVARDI, Gıovannı, (2012), Işık ve Gölgenin Çizimi (Il Chıaroscuro), Koleksiyon Yayıncılık Sanayi ve Ticaret AŞ., İstanbul.
Görsel 1.58. CIVARDI, Gıovannı, (2012), Işık ve Gölgenin Çizimi (Il Chıaroscuro), Koleksiyon Yayıncılık Sanayi ve Ticaret AŞ., İstanbul.
Görsel 1.60. ÖZDEMİR, Barbaros, ELYORGUN, Gülçin, (2015), Güzel Sanatlar Yetenek Sınavlarına Hazırlık, Alfa Basım Yayım Dağıtım San. ve Tic. Ltd. Şti., İstanbul.
Görsel 1.61. Romina S. Gül'ün izniyle kullanılmıştır (2019), Maçka MTAL
Görsel 1.63. CIVARDI, Gıovannı, (2012), Işık ve Gölgenin Çizimi (Il Chıaroscuro), Koleksiyon Yayıncılık Sanayi ve Ticaret AŞ., İstanbul.
Görsel 1.64. CIVARDI, Gıovannı, (2012), Işık ve Gölgenin Çizimi (Il Chıaroscuro), Koleksiyon Yayıncılık Sanayi ve Ticaret AŞ., İstanbul.
Görsel 1.65. Öğrenci Çalışması, Can Deniz Güneş'in izniyle kullanılmıştır (2016), Maçka MTAL
Görsel 1.67. CIVARDI, Gıovannı, (2012), Işık ve Gölgenin Çizimi (Il Chıaroscuro), Koleksiyon Yayıncılık Sanayi ve Ticaret AŞ., İstanbul.

KAYNAKÇA

Görsel 2.1: Özdemir, Barbaros, Elyorgun, Gülçin (2015), Güzel Sanatlar Yetenek Sınavlarına Hazırlık, İstanbul, Alfa Basım Yayım Dağıtım San. ve Tic. Ltd. Şti.
Görsel 2.2: Özdemir, Barbaros, Elyorgun, Gülçin (2015), Güzel Sanatlar Yetenek Sınavlarına Hazırlık, İstanbul, Alfa Basım Yayım Dağıtım San. ve Tic. Ltd. Şti.
Görsel 2.5: GOMBRICH, E.H. (2011), Sanatın Öyküsü, Remzi Kitabevi AŞ.
Görsel 2.12: Cıvardı, Gıovannı (2012), Işık ve Gölgenin Çizimi (Il Chıaroscuro), İstanbul, Koleksiyon Yayıncılık Sanayi ve Ticaret AŞ.
Görsel 2.14: Barber, Barrington (2019), Temel Çizim Teknikleri, My Matbaacılık San. Ve Tic. Ltd. Şti.
Görsel 2.15: GOMBRICH, E.H. (2011), Sanatın Öyküsü, Remzi Kitabevi AŞ.
Görsel 2.18: GOMBRICH, E.H. (2011), Sanatın Öyküsü, Remzi Kitabevi AŞ.
Görsel 2.23: Cıvardı, Gıovannı (2012), Işık ve Gölgenin Çizimi (Il Chıaroscuro), İstanbul, Koleksiyon Yayıncılık Sanayi ve Ticaret AŞ.
Görsel 2.28: Lynton, Norbert (2004), Modern Sanatın Öyküsü, İstanbul, Remzi Kitabevi AŞ.
Görsel 2.29: Lynton, Norbert (2004), Modern Sanatın Öyküsü, İstanbul, Remzi Kitabevi AŞ.
Görsel 2.30: http://www.megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/moduller_pdf/Cans%C4%B1z%20Modelden%20%C3%87izimler.pdf
Görsel 2.36: Özdemir, Barbaros, Elyorgun, Gülçin (2015), Güzel Sanatlar Yetenek Sınavlarına Hazırlık, İstanbul, Alfa Basım Yayım Dağıtımsan. Ve Tic. Ltd. Şti.
Görsel 2.40: Özdemir, Barbaros, Elyorgun, Gülçin (2015), Güzel Sanatlar Yetenek Sınavlarına Hazırlık, İstanbul, Alfa Basım Yayım Dağıtım San. ve Tic. Ltd. Şti.
Görsel 2.41: Özdemir, Barbaros, Elyorgun, Gülçin (2015), Güzel Sanatlar Yetenek Sınavlarına Hazırlık, İstanbul, Alfa Basım Yayım Dağıtım San. ve Tic. Ltd. Şti.
Görsel 2.45: Cıvardı, Gıovannı (2012), Işık ve Gölgenin Çizimi (Il Chıaroscuro), İstanbul, Koleksiyon Yayıncılık Sanayi ve Ticaret AŞ.
Görsel 2.46: Özdemir, Barbaros, Elyorgun, Gülçin (2015), Güzel Sanatlar Yetenek Sınavlarına Hazırlık, İstanbul, Alfa Basım Yayım Dağıtım San. ve Tic. Ltd. Şti.
Görsel 2.47: Özdemir, Barbaros, Elyorgun, Gülçin (2015), Güzel Sanatlar Yetenek Sınavlarına Hazırlık, İstanbul, Alfa Basım Yayım Dağıtım San. ve Tic. Ltd. Şti.
Görsel 2.48: Özdemir, Barbaros, Elyorgun, Gülçin (2015), Güzel Sanatlar Yetenek Sınavlarına Hazırlık, İstanbul, Alfa Basım Yayım Dağıtım San. ve Tic. Ltd. Şti.
Görsel 2.49: GOMBRICH, E.H. (2011), Sanatın Öyküsü, Remzi Kitabevi AŞ.
Görsel 2.50: Özdemir, Barbaros, Elyorgun, Gülçin (2015), Güzel Sanatlar Yetenek Sınavlarına Hazırlık, İstanbul, Alfa Basım Yayım Dağıtım San. ve Tic. Ltd. Şti.
Görsel 2.51: Özdemir, Barbaros, Elyorgun, Gülçin (2015), Güzel Sanatlar Yetenek Sınavlarına Hazırlık, İstanbul, Alfa Basım Yayım Dağıtım San. ve Tic. Ltd. Şti.
Görsel 2.52: Özdemir, Barbaros, Elyorgun, Gülçin (2015), Güzel Sanatlar Yetenek Sınavlarına Hazırlık, İstanbul, Alfa Basım Yayım Dağıtım San. ve Tic. Ltd. Şti.
Görsel 2.53: Barber, Barrington (2019), Temel Çizim Teknikleri, My Matbaacılık San. Ve Tic. Ltd. Şti.
Görsel 2.54: Barber, Barrington (2019), Temel Çizim Teknikleri, My Matbaacılık San. Ve Tic. Ltd. Şti.
Görsel 2.55: Özdemir, Barbaros, Elyorgun, Gülçin (2015), Güzel Sanatlar Yetenek Sınavlarına Hazırlık, İstanbul, Alfa Basım Yayım Dağıtım San. ve Tic. Ltd. Şti.
Görsel 2.56: Barber, Barrington (2019), Temel Çizim Teknikleri, My Matbaacılık San. Ve Tic. Ltd. Şti.
Görsel 2.57: Elif Koçalan'ın izniyle kullanılmıştır. Maçka MTAL
Görsel 2.58: Elif Koçalan'ın izniyle kullanılmıştır. Maçka MTAL
Görsel 2.59: İdil Duru Doğu'nun izniyle kullanılmıştır. Maçka MTAL
Görsel 2.60: Can Deniz Güneş'in izniyle kullanılmıştır. Maçka MTAL

KAYNAKÇA

Görsel 2.61: Özdemir, Barbaros, Elyorgun, Gülçin (2015), Güzel Sanatlar Yetenek Sınavlarına Hazırlık, İstanbul, Alfa Basım Yayım Dağıtım San. ve Tic. Ltd. Şti.
Görsel 2.62: Barber, Barrington (2019), Temel Çizim Teknikleri, My Matbaacılık San. Ve Tic. Ltd. Şti.
Görsel 3.1. Sculpture From Antiquity to the Present Day TASCHEN; New edition edition (September 27, 2015)
Görsel 3.2. Sculpture From Antiquity to the Present Day TASCHEN; New edition edition (September 27, 2015)
Görsel 3.20. Anıl İzmirli'nin izniyle kullanılmıştır. Maçka MTAL
Görsel 3.21. Can Deniz Güneş'in izniyle kullanılmıştır. Maçka MTAL

Görsel 1.13.	Görsel 1.18.	Görsel 1.27.	Görsel 1.29.	Görsel 1.32.	Görsel 1.33.
Görsel 1.34.	Görsel 1.35.	Görsel 1.44.	Görsel 1.45.	Görsel 1.46.	Görsel 1.54.
Görsel 1.56.	Görsel 1.59.	Görsel 2.3.	Görsel 2.8.	Görsel 2.19.	Görsel 2.20.
Görsel 2.21.	Görsel 2.22.	Görsel 2.34.	Görsel 2.35.	Görsel 2.37.	Görsel 2.38.
Görsel 2.39.	Görsel 2.42.	Görsel 2.43.	Görsel 2.44.	Görsel 3.7.	Görsel 3.8.
Görsel 3.9.	Görsel 3.10.	Görsel 3.12.	Görsel 3.13.	Görsel 3.14.	Görsel 3.15.
Görsel 3.17.	Görsel 3.19.				

Komisyon tarafından kitap için hazırlanmıştır.

İNTERNET KAYNAKÇASI

TANIYALIM: https://tr.wikipedia.org/wiki/Osman_Hamdi_Bey#/media/Dosya:Osman_Hamdi_Bey.jpg
(20.06.2020, 15:49:32)
TANIYALIM: https://tr.wikipedia.org/wiki/%C4%B0brahim_%C3%87all%C4%B1
TANIYALIM: https://tr.wikipedia.org/wiki/Sabiha_Beng%C3%BCta%C5%9F
https://sozluk.gov.tr/
Görsel 1.2. https://www.istanbulsanatevi.com/sanat-terimleri-kavramlar/tarih-oncesi-resim-sanati/
(1.07.2020, 14:07:01)
Görsel 1.15. https://www.dreamstime.com/stock-photo-geometric-shapes-set-shape-hand-drawn-image40230940
(7.07.2020, 04:12:46)
Görsel 1.16. https://zen.yandex.ru/media/id/5cb73927362a6f00b3fcecd0/prostye-formy-v-risovanii-s-chego-nachat-i-kak-izuchit-5cfe464d254b9f00af8a91b5
(16.06. 2020, 13:52:17)
Görsel 1.31. https://tr.wikipedia.org/wiki/Osman_Hamdi_Bey#/media/Dosya:Osman_Hamdi_Bey.jpg
(20.06.2020, 15:49:32)
Görsel 1.63. https://creatyourartout.weebly.com/seeing-light--shadows.html
(19.06.2020, 19:33:26)
Görsel 1.69. https://www.medinacsd.org/site/handlers/filedownload.ashx?moduleinstanceid=1781&dataid=13798&FileName=ArtResources427.pdf
(14.06.2020, 22:44:08)
Görsel 1.70. https://www.medinacsd.org/site/handlers/filedownload.ashx?moduleinstanceid=1781&dataid=13798&FileName=ArtResources427.pdf
(21.06.2020, 21:25:44)
Görsel 2.4: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/8/89/Compotier%2C_verre_et_pommes%2C_par_Paul_C%C3%A9zanne.jpg
(3.06.2020, 01:34:34)
Görsel 2.6: http://www.turkishpaintings.com/index.php?p=37&l=1&modPainters_artistDetailID=30#
(7.06.2020 Pazar, 19:41:24)
Görsel 2.7: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/3/3e/Mantegna_Andrea_Dead_Christ.jpg

KAYNAKÇA

Görsel 2.9: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/4/48/The_Last_Supper_-_Leonardo_Da_Vinci_-_High_Resolution_32x16.jpg
(5.06.2020, 22:59:41)
Görsel 2.10: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/2/22/Da_Vinci_Vitruve_Luc_Viatour.jpg
(3.06. 2020, 01:53:43)
Görsel 2.11: https://pixabay.com/ko/illustrations/%EC%8A%A4%ED%8B%B8-%EB%9D%BC%EC%9D%-B4%ED%94%84-%EC%97%B0%ED%95%84-%EC%8A%A4%EC%BC%80%EC%B9%98-%EA%B7%B8%E-B%A6%BC-1217503/
(8.06. 2020, 18:07:00)
Görsel 2.13: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/8/89/Vincent_Willem_van_Gogh_129.jpg
(3.06.2020, 01:50:08)
Görsel 2.16: https://www.facebook.com/Ne%C5%9Fet-G%C3%BCnal-355169001794684/photos/ms.c.eJw9zMsNw-DAIA9CNqtixCey~;WFUqcnzyR5JLh0wTwKPPLjCNKo5PO~_N3rF1Ghq7557PP~;lvrWt0PjxFI7z0utckXPUAdSQ~-~-.bps.a.444594659518784/444595912851992
(27.06.2020, 19:12:56)
Görsel 2.17: https://www.facebook.com/Ne%C5%9Fet-G%C3%BCnal-355169001794684/photos/ms.c.eJw9zMsNw-DAIA9CNqtixCey~;WFUqcnzyR5JLh0wTwKPPLjCNKo5PO~_N3rF1Ghq7557PP~;lvrWt0PjxFI7z0utckXPUAdSQ~-~-.bps.a.444594659518784/444594722852111
(27.06.2020, 19:21:22)
Görsel 2.24: http://www.leblebitozu.com/20-unlu-turk-ressamin-naturmort-tablolari/
(2.06. 2020, 05:25:00)
Görsel 2.25: http://www.leblebitozu.com/20-unlu-turk-ressamin-naturmort-tablolari/
(6.06.2020, 03:11:09)
Görsel 2.26: http://www.leblebitozu.com/20-unlu-turk-ressamin-naturmort-tablolari/
(2.06.2020, 05:23:40)
Görsel 2.27: http://www.leblebitozu.com/20-unlu-turk-ressamin-naturmort-tablolari/
(2.06.2020, 05:21:13)
Görsel 2.32: https://tr.wikipedia.org/wiki/%C4%B0brahim_%C3%87all%C4%B1
(6.08.2020, 12:46:18)
Görsel 2.33: https://tr.wikipedia.org/wiki/%C4%B0brahim_%C3%87all%C4%B1
(6.08.2020, 12:51:59)
Görsel 1.44. http://www.ourartworld.com/art-painting/art-painting-still-life-perspective-study-of-a-still-life-with-bottles-of-various-shapes-and-sizes-wine-2/
(6.08.2020, 16:33:12)
Görsel 3.3. https://pxhere.com/tr/photo/1141450
(18.07.2020, 16:28:05)
Görsel 3.4. https://pxhere.com/tr/photo/1072467
(18.07.2020, 16:22:13)
Görsel 3.6. https://commons.wikimedia.org/wiki/File:The_Belvedere_Torso._Black_chalk_drawing_with_white_highli-gh_Wellcome_V0048984.jpg
(19.07.2020, 15:57:48)
Görsel 3.11. http://www.turkishpaintings.com/index.php?p=37&l=1&modPainters_artistDetailID=38
(07.06.2020, 18:50:47)
Görsel 3.16. https://sanatokur.com/sabiha-bengutas-kimdir/
(18.07.2020, 14:41:52)
Görsel 3.19. https://www.metmuseum.org/art/collection/search/257642
(19.07.2020, 14:13:47)

CEVAP ANAHTARI

1. ÖĞRENME BİRİMİ CEVAP ANAHTARI
"DOĞRU- YANLIŞ" SORULAR **1.Y 2.D 3.D 4.Y 5.D**
6. **Doğal ışık kaynakları:** güneş, ay, yıldızlar **Yapay ışık kaynakları:** floresan (ampul), gaz lambası, spot lambalar
7. **a)** Ufuk çizgisi (UÇ) **b)** Görme Noktası (GN) **c)** Kaçış Noktası (KN) **c)** Kaçan çizgi
8. Çizgi **9.** Çift kaçış noktalı perspektif **10.** Tek kaçış noktalı perspektif **11.** Ton
12. C 13. D 14. E 15. B 16. A
17. Desen; tahta, çini, kumaş, kâğıt gibi yüzeylerin üzerine yapılan, resmin çizgilerle ifade edilmesidir. Bir başka deyişle desen bilinen, görülen, tasarlanan ve hayal edilen bir konuyu, bir kavramı, bir imgeyi, duygu ve düşünceyi bilinçli ve kararlı şekilde çizgi ile anlatılmasıdır.
18. Desen uygulamalarında temelde resim kâğıtları, farklı kimyasal özelliklerde kalemler, silgler, kalem açmak için kalemtıraş veya falçatalar, resim altlığı veya şövale çizim sürecinin olmazsa olmazlarıdır.
19. Üçboyutlu formların ve mekânın iki boyutlu bir düzlem üzerine betimlenmesi tekniğidir. Perspektif, nesnelerin uzak-yakın ilişkisine dayalı bir çizim yöntemidir. Perspektifte kural; bize yakın olan nesneler uzaktakilere göre daha büyük ve ayrıntılı, uzak olan formlar ise küçük ve flu gözükmesidir.
20. Bir rengin en açık tonuyla en koyu tonu arasındaki bütün değerleri kapsayan ton çubuğuna valör denir.

2. ÖĞRENME BİRİMİ CEVAP ANAHTARI
"DOĞRU- YANLIŞ" SORULAR **1.D 2.D 3.Y 4.D 5.D 6.Y 7.Y**
8. **Organik:** Taş, armut, ceviz, kozalak **İnorganik:** Cam bardak, çelik cezve, plastik sandalye, kumaş
9. Eskiz **10.**Fon **11.**Ritim **12.**Kaide
13.E **14.**B **15.**C **16.**A **17.D**
18. Bir sanat eserinde, sanatın elemanlarını ve ilkelerini kullanarak organize edilmesi sonucunda oluşturulan düzene kompozisyon denir.
19. Resimde derinlik yanılsaması oluşturmak yani onun mekânda geriye doğru gidişini göstermek için kullanılan betimleme yöntemine rakursi (kısalım) denir.
20. Sanat eserinin bir sanatçıya, belli bir çağa veya bir bölgeye özgü teknik, renk ve biçimlendirme yoluyla ifade bulmasıdır.

CEVAP ANAHTARI

3. ÖĞRENME BİRİMİ CEVAP ANAHTARI
"DOĞRU- YANLIŞ" SORULAR **1.Y 2.D 3.Y 4.Y**
5. Heykel sanatının geleneksel malzemeleri: Taş, kil, metal, ahşap, alçı **Heykel sanatının çağdaş malzemeleri:** cam, buz, hazır nesneler, kum, kumaş
6. Büst **7.** 8 baş (birim/ modül) **8.** Rölyef
9. D **10.** E **11.** C
12. Plastik sanatların başında gelen heykel sanatı, en genel tanımıyla üç boyutlu bir malzemenin, sanatçının duygu ve düşüncelerinden geçerek, estetik kaygılar içinde yeniden biçimlendirilmesiyle oluşan üç boyutlu sanat eserleridir.
13. İnsan figür çiziminde oranları ve bunların birbirleriyle olan ilişkilerini saptamak için kullanılan ölçü sistemleridir.
14. Plastik sanatlarda kollar, bacaklar ve baş dışında kalan insan gövdesi heykelleridir.